

ਨਗੀ ਚਲਸ਼ਟ

www.PunjabiLibrary.com

ਫੀਰੇਜ਼ਦੀਨ 'ਸ਼ਰਫ'

Noorie Darshan

by

Ferozedeen 'Sharaf'

ISBN-81-7647-082-1

ਮੁੱਲ : 80/- ਰੁਪਏ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਤੇਜਿੰਦਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਲਾਹੌਰ ਬੁੱਕ ਸ਼ਾਪ
2-ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਮਾਰਕੀਟ, ਨੇੜੇ ਸੁਸਾਇਟੀ ਸਿਨੇਮਾ,
ਲੁਧਿਆਣਾ। E-Mail: lahorebookshop@usa.net

ਫੋਨ-740738

ਲੇਜ਼ਰ ਸੈਟਿੰਗ : ਲਿਟਲ ਗ੍ਰਾਫਿਕਸ, ਕੋਟ ਕਿਸ਼ਨ ਚੰਦ, ਜਲੰਧਰ।
ਛਾਪਕ : ਸਰਤਾਜ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, ਜਲੰਧਰ

ਤਤਕਰਾ

1.	ਪਹਿਲਾ ਦਰਸ਼ਨ—ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੂਰ	13
2.	ਇਲਾਹੀ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼	15
3.	ਪੀਰ ਨਾਨਕ	21
4.	ਗਿਆਨ	22
5.	ਹਾਰੇ	24
6.	ਢੋਆ	25
7.	ਬਾਲਾ	28
8.	ਮਰਦਾਨਾ	28
9.	ਦੂਜਾ ਦਰਸ਼ਨ—ਸਿਫਤਾਂ	29
10.	ਪ੍ਰੇਮ-ਟੀਸੀ	31
11.	ਤੀਸਰਾ ਦਰਸ਼ਨ—ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦਾ ਥਾਂ	32
12.	ਚੌਥਾ ਦਰਸ਼ਨ—ਸੋਚੀ ਸੁਲਤਾਨ	33
13.	ਪੰਜਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ—ਗੁੱਸੀ ਰਮਜ਼	35
14.	ਸ਼ਾਂਤਮਈ	38
15.	ਦਰਗਾਹੀ ਦਾਤ	41
16.	ਹਜ਼ੂਗੀ	43
17.	ਪਰੇਨਾ	44
18.	ਅਰਦਾਸ	44
19.	ਚੰਨ ਦੀ ਮੱਸਿਆ	45
20.	ਛੇਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ—ਮੀਗੀ-ਪੀਗੀ	52
21.	ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮੁੱਲ	55
22.	ਸਿਦਕ	59
23.	ਬੰਦੀ-ਛੋੜ	64
24.	ਸੱਤਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ—ਛੂਲ ਖਨਵਾਦਾ	67
25.	ਅੱਠਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ	72
26.	ਬਸ਼ਸ਼ੀਸ਼	73
27.	ਨੌਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ—ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ	75

28. ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪੰਧ	76
29. ਕੁਰਬਾਨੀ	79
30. ਦਸਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ—ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਆਗਮਨ	83
31. ਪਟਣੇ ਤੋਂ ਵਿਦੈਗੀ	88
32. ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਆਏ	93
33. ਭਰਮ ਮਿਟਾਏ	96
34. ਪੰਥ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਇਆ	98
35. ਅਰਜ਼ੀ ਮਾਲਨ	100
36. ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ	105
37. ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ	109
38. ਅੰਮ੍ਰਿਤ	111
39. ਵਿਸਾਖੀ	114
40. ਕਲਗੀ	115
41. ਤੀਰ	116
42. ਤਲਵਾਰ	119
43. ਰੁਮਾਲ	121
44. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਨਹੁੰ-ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ	123
45. ਦਰਬਾਰ	125
46. ਤਾਂਘ	132
47. ਅਦੁੱਤੀ ਤੋਹਫਾ	135
48. ਪੰਥ-ਸੰਦੇਸ਼ਾ	139
49. ਗਿਲਾ	143
50. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	148
51. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ	151
52. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ	153
53. ਡੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਤਾਰਾ (ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ)	155

“ਸ਼ਰਫ” ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨੀ

ਅਤੇ

ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ

ਵਲੋਂ :—ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਡਾ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ

ਐਮ.ਏ., ਪੀ.ਐਚ.ਡੀ., ਡੀ. ਲਿੱਟ.

‘ਸ਼ਰਫ’ ਤਖ਼ਲਸ ਹੈ, ਆਪ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਂ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਦੀਨ ਹੈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਆਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸ਼ਰਫ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ੇਖ ਜਾਂ ਸ਼ਾਹ ਸ਼ਰਫ। ਬੂਲੀ ਕਲੰਦਰ ਪਾਨੀਪਤੀ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਰਫ ਸੀ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਕਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਹਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੋਣੀ ਹੈ! ਸ਼ੇਖ ਸ਼ਰਫ ਜੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੋਏ ਹਨ। ਸ਼ਰਫ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਖਾਨ ਵੀਰ ਖਾਨ ਜੀ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸਾਯਾ ਆਪ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਆਪ ਦੇ ਲੜਕਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਉਠ ਗਿਆ। ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਹੁਣ 36 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਏਸ ਹਿਸਾਬ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ 1898 ਈ: ਦੇ ਲਗਪਗ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦਾ ਰੰਗ ਸਾਂਵਲਾ, ਕੱਦ ਦਰਮਿਆਨਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਜਿਹਾ ਕੁ ਤਸਵੀਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਕਮੀਜ਼ ਸਲਵਾਰ ਆਮ ਲਾਹੌਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਖਾਸ ਲਾਹੌਰ, ਨਾਨਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੀ ਆਯੂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਛੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪੇਂਡੂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਰਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਲੰਘੇ। ਫੇਰ ਆਪ ਲਾਹੌਰ ਆਏ। ਆਪ ਨੇ ਕੇਵਲ ਦੂਸਰੀ ਜਮਾਤ ਤੱਕ ਹੀ ਮਦਰੱਸਾ ਵੇਖਿਆ। ਅੱਜਕਲੁ ਆਪ ਨੇ ਕੇਵਲ ਸਾਹਿਤ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਹੀ ਭਾਰ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਕਾ ਲਈ ਹੋਰ ਕੋਈ ਆਹਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਆ ਜਾਏ ਉਸ ਉੱਤੇ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਰਚਨਾਵਾਂ

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਨੇ 1911 ਜਾਂ 1912 ਸੰਨ ਈਸਵੀਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਨਜ਼ਮ ਲਿਖੀ। ਏਸ ਪੁਸਤਕ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪ ਦੀਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਨਜ਼ਮੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਛੱਪ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ :-

ਗੁਰਮੁਖੀ :-

ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਕੀਰਨੇ	}
ਲਾਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜੀਆਂ	
ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਲੀਆਂ	
ਹੀਰ ਸਿਆਲ (ਨਾਟਕ, ਗਦਯ ਪਦਯ ਸਮੱਲਤ)	
ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ਸ਼ਹੀਦ	} ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ
ਦੈਵੀ ਗੁਣ ਦਾਤਾਰ	
ਸਰਧਾ ਦੇ ਛੁੱਲ	
ਨੂੰਗੀ ਦਰਸ਼ਨ	

ਉਗੂਦੂ :-

ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਲੀਆਂ
ਇਸ਼ਕਤ ਦੀਆਂ ਡਮਕਾਂ
ਦਿਲ ਦੇ ਟੁਕੜੇ
ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਟੀਸਾਂ
ਪ੍ਰੇਮ ਹੁਲਾਰੇ (ਗੀਤ)
ਸੀਹਰਫੀ ਮਜ਼ਦੂਰ
ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ
ਲਾਡਲਾ ਪੁੱਤਰ

ਏਸੇ ਉੱਤੇ ਆਪ ਨੂੰ 750/- ਰੁਪੈ ਇਨਾਮ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਟੈਕਸਟ ਬੁੱਕ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਲਾਹੌਰ ਵੱਲੋਂ। ਆਪ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਡੁੱਟਕਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਅਖਬਾਰ ਮੌਜੀ, ਹੰਸ, ਰਣਜੀਤ ਨਗਰਾ, ਫੁੱਲਵਾੜੀ ਆਦਿ ਰਿਸਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਮਿਲਣਗੀਆਂ, ਉਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਜੇ ਕਿਤਾਬੀ ਆਕਾਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਆਪ ਦੀ ਰਚਨਾ 'ਸ਼ਰਫ-ਨਿਸ਼ਾਨੀ' ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਆਯੂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪ੍ਰੇਮ, ਮਨ-ਤ੍ਰੰਗ ਆਦਿ ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਹੇਠ ਸ਼ਸ਼ੋਭਤ ਹਨ।

ਏਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ

ਜਿਹਾ ਕੁ ਪਾਠਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਏਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਹੈ। ਉਸਤਤੀ ਵੀ ਉਹ ਜਿਹੜੀ ਇਤਿਹਾਸ-ਸਮਿਲਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਉੱਤੇ ਪੂਰੀ ਤੁਲਦੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਿਸਥਤ ਅਤੇ ਉਪਯੋਗਤਾ ਦਾ ਗੁਣ ਉਪਸਥਿਤ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਆਨੁਯਾਯੀਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਲਾਘਾ ਦਾ ਨਜ਼ਗਾਨਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਵਸੂਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸਤਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪ ਕੱਲੇ ਹੀ ਨਿੱਤਰੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਜਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਿਆਂ ਭੱਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੱਜਣ ਵੀ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਿਆਂ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਵੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਜੀ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁਰ ਉਸਤਤੀ ਸਾਡੇ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚੀ।

ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰੇ

ਸ਼ਰਫ ਜੀ ਸੱਚੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ। ਆਪ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ ਨਜ਼ਮਾਂ ਇਸਲਾਮੀ ਰੰਗ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਪੈਂਗੰਬਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਧਰੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਅਜਾਈਂ ਪਕਸ਼ਪਾਤ ਆਪਣੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ

ਪਰਿਣਾਮ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਦ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਦੇ ਮੌਰਚੇ ਦੇ ਸਿਲਸਿਲੇ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਵੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਆਪ ਦਾ ਦਿਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੀ ਵਾਰਤਾ, ਸਹਿਨਸ਼ੀਲਤਾ ਅਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਤੇ ਆਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹਰਕਤ ਦਿੱਤੀ।

ਚੁਮਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ‘ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਜ਼’ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਅ ਉੱਤੇ ਇਕ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਪੜ੍ਹੀ, ਸੋਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਦਿਲ ਖੇਲ੍ਹ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖ ਜਨਤਾ ਲਈ ਇਕ ਨਵਾਂ ਕਾਵਯ-ਰਸ ਛੁੱਲ ਖਿੜਿਆ। ਆਪ ਦੀ ਇਸ ਸਿੱਖੀ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪਹਿਲੀ ਨਜ਼ਮ ਦੇ ਕਈ ਮਿਸਰੇ ਅਜੇ ਤੀਕ ਜ਼ਬਾਨਾਂ ਉੱਤੇ ਖੇਡਦੇ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ, ਕਵੀ ਤੇ ਸੋਤਾ ਗਣ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਸ਼ਾਨ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਾਈ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਰਫ ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨੇ ਨਵੀਂ ਤੋਂ ਨਵੀਂ ਛੱਤਰ ਪਾਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਆਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਕਾਵਯ-ਛੁੱਲਵਾਜ਼ੀ ਦੇ ਭੰਵਰੇ ਬਣ ਕੇ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਰਸ ਚੱਖਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਅੰਕੁਰ ਦਾ ਏਡਾ ਵਿਸਮਾਦ-ਉਪਜਾਊ ਆਕਾਰ ਹੈ।

ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈ

ਇਹ ਗੁਲਦਸਤਾ ਆਪ ਦੇ ਪਿਛਲੇ 14, 15 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖੀ-ਪ੍ਰੇਮ ਹਿਲੋਰਿਆਂ ਦਾ ਚੋਣਵਾਂ ਚਿੱਤ੍ਰ ਹੈ। ਜਿਹਾ ਕੁ ਸੁਹਿਰਦਯ ਪਾਠਕ ਆਪ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈ ਕਈ ਅੰਗ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ ਇਕ ਉਮਰ ਦੀ ਕਮਾਈ, ਇਕ ਲਿਵਲੀਨਤਾ ਦਾ ਵਿਕਸਿਤ ਜਲਵਾ ਅਤੇ ਇਕ ਠੁਮਰੀ ਦਾ ਅਨਤੁੱਟ ਉਤਾਰ ਚੜ੍ਹਾਉ ਹੈ। ਖਿਆਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਚਮਕਦੀਆਂ, ਮੌਹਦੀਆਂ ਤੇ ਕੌਂਹਦੀਆਂ ਤਾਂ ਪਲ ਵਿਚ ਹਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰ ਪਿੱਛੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਸਮਾਂ, ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਵਿਚਾਰ, ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਟਕਰਾ, ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਸੈਲ ਤੇ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਭਾਰ ਸਹਿਣ ਹੈ ਉਹ ਉਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਿਗਰ ਤਪਾ ਕੇ ਉਦਗਾਰ ਰੂਪੀ ਸੋਨਾ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਅੰਜਕਲੁ ਦੇ ਸਾਵਣੀ-ਡੱਡੂ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਦੋ ਮਿੰਟ ਵਿਚ ਉਪਜਾਈ ਟੈਂ-ਟੈਂ ਸੁਣ ਕੇ ਅਕਸਰ ਇਕਬਾਲ ਜੀ ਦੀ ਝਾੜ ਯਾਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤਾ ਚਹਿਕਦੀ ਬੁਲਬੁਲ ਨੂੰ ਪਾਈ ਸੀ ਆਪਣੇ ਏਸ ਸ਼ੇਅਰ ਦੁਆਰਾ :-

ਨਾਲਾ ਹੈ ਬੁਲਬੁਲੇ ਸੋਰੀਦਾ ਤੇਰਾ ਖਾਮ ਅਭੀ ।

ਅਪਨੇ ਸੀਨੇ ਮੌਂ ਇਸੇ ਅੰਰ ਜ਼ਰਾ ਬਾਮ ਅਭੀ ।

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਸਰਫ਼’ ਜੀ ਚੋਖਾ ਚਿਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਵਾਧਯਾਯ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੇ ਸੀਨੇ ਅੰਦਰ ਚੰਗਾ

ਚਿਰ ਸ਼ਰਧਾ ਕੀ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਤਾਅ ਕੇ ਖੱਕਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਪ੍ਰਾਮੀ ਰਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਤਾਹੀਓਂ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਤੀਕ ਪੁਚਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਇਤਨੇ ਸਫਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਮਾਨੇ ਤੱਤ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਦੂਜਾ ਅੰਗ ਇਸ ਰਚਨਾ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਈ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤੱਤ ਸੋਹਣੇ, ਰਾਗੀਣ, ਮਧੁਰ ਤੇ ਲਲਿਤ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਅੱਡ-ਅੱਡ ਬਹਿਰ ਦਰਜਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਫੀਏ ਦੀ ਬਹਾਰ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚੌਣਵੇਂ ਸ਼ੇਅਰ

ਉੱਜ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸਿੱਗਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਕਈਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਜ਼ੇ-ਬਾਜ਼ੇ ਸ਼ੇਅਰ ਤਾਂ ਬੱਸ ਘਾਇਲ ਹੀ ਕਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੇਅਰ ਕਾਹਦੇ ਹਨ, ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ ਤੇ ਸਿਦਕ ਦੀਆਂ ਬਿਜਲੀਆਂ ਹਨ, ਉਪਮਾ ਤੇ ਅਲੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਟਾਰਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਵ ਤੇ ਰਸ ਤੇ ਉਦਗਾਰ ਦੀਆਂ ਦੁਨਾਲੀਆਂ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ, ਹਲੀਮੀ ਵਿੱਚ, ਸਬਰ ਵਿੱਚ, ਢੂਘਿਆਈ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਖੁਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਝਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਫ ਜੀ ਨੇ ਖੂਬ ਸਮਝਿਆ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿੱਖੀ ਸੂਫ਼ੀ ਮਤ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ, ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜਹੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਕੀਰ ਤੇ ਸੂਫ਼ੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਨੂੰ ਖੂਬ ਪਛਾਣ ਕੇ ਅਜੇਹੇ ਬਚਨ ਮੁੱਖ ਕਢਦੇ ਹਨ ਜੋ ਇੱਕ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ ਹੀ ਉਤਪਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮਨੋਵਿਗਿਆਨ :—

ਵਾਹਰ ਵਾਹਰ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਉੱਤੋਂ ਡਿੱਗ ਪਵਾਂ,

ਦੇਂਦਾ ਨਹੀਂ ਜਵਾਬ ਕੋਈ ਮੇਰੀਆਂ ਪੁਕਾਰਾਂ ਦਾ।

ਸੱਟ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜੇ ਡਰ ਨਾਲ ਭੜਕਦਾ ਏ,

ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅੱਡਾ ਠਠਿਆਰਾਂ ਦਾ। (ਸਫ਼ਾ 70)

ਸੂਫ਼ੀ ਮਤ :—

ਹਰ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅੱਲਾ ਵਾਲੇ ਵੱਸਦੇ ਨੀ,

ਮਜ਼ਬ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਅਉਤਾਰਾਂ ਦਾ।

ਇਹ ਉਹ ਅਥਾਹ ਨਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਜਾਣ ਬੱਚਾ,

ਜਿਥੇ ਬੇੜਾ ਭੁਬਦਾ ਸਿਕੰਦਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ।

ਸਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਫਕੀਰੀ ਪਈ ਖੇਡਦੀ ਉੱ,

ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਣੋਂ ਭੇਤ ਭਲਾ ਰੱਬੀ ਅਲੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ?

ਤਪੌਸਿਆ ਦੀ ਤੇਗ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਆਪਾ ਮਾਰਦਾ ਈ,

ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਭੰਨਦਾ ਈ ਤੇਰੇ ਬਲਕਾਰਾਂ ਦਾ।

(ਸਫ਼ਾ 71)

ਕਵਿਤਾ ਨਾਮ ਹੈ ਰਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦਾ, ਰਸ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ । ਉਹ ਰਸ ਤਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਢੂੰਘੀ ਸੋਚ ਉਪਮਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦੀਆਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਵਸਤੂਆਂ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸੰਬੰਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਸਮਾਨਤਾ ਦਰਸਾਵੇ । ਨਾਲੇ ਜੇਕਰ ਕਵੀ ਦੀ ਸੁੱਚੀ ਆਤਮਾ ਓਸ ਰਾਗ ਵਰਗਾ ਰਾਗ ਜਿਹੜਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰੋਂ ਉੱਠ ਰਹਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਉਪਮਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਚੰਨ ਤਾਰੇ ਰੱਬ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਹਰ ਵੇਲੇ ਭੇਜਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਰਗਾ ਰਾਗ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਜਾਗ੍ਣ ਕਰ ਵਿਖਾਵੇ । ਉਹ ਰਾਗ ਕਿਵੇਂ ਹੱਥ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ? ਜੇਕਰ ਕਵੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅੱਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸੋਹਣੇ, ਸਜਵੇਂ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਸਲੀਕੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੇ, ਜੇਕਰ ਉਹ ਬਹਿਰਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰੇ । ਸ਼ਰਫ ਜੀ ਨੂੰ ਛਾਰਸੀ ਉਰਦੂ ਨਾਲ ਵੀ ਚੰਗਾ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਠੇਠ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਗਜ਼ੀ ਮਧੁਰਤਾ ਤੇ ਰਾਗੀਣਤਾ ਭਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ । ਜ਼ਰਾ ਕੰਨ ਲਾ ਕੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾ ਰਾਗ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰੋਲ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦਾ ਸਵਾਦ ਲਵੋ :—

ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸ਼ਰਫ' ਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਲਈ,

ਸੁਰਗ ਦੀ ਡੱਡੀ ਤਲਵੰਡੀ ਉਹੋ ਆਇਆ ਨੂਰ ।

(ਸਫ਼ਾ 3)

ਜਿਧਰ ਵੱਗ ਗਈ ਸੁੰਦਰ ਨਿਗਾਹ ਤੇਰੀ,

ਲੱਖਾਂ ਉੱਜੜੇ ਖੇਤ ਸਨ ਹਰੇ ਹੋਏ ।

(ਸਫ਼ਾ 4)

ਹਿਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਦੇ ਸਾਂਝਿਆ ਰਾਂਝਿਆ ਵੇ,

ਸੰਗਤ ਬਾਵਰੀ ਹੋਈ ਏ ਹੀਰ ਤੇਰੀ ।

(ਸਫ਼ਾ 5)

ਰਖੇ ਰੁਤਬਾ ਹੁਮਾ ਦਾ ਛਾਂ ਉਹਦੀ,

ਜੇਹੜੀ ਕੰਧ ਤੇ ਹੋਵੇ ਤਸਵੀਰ ਤੇਰੀ ।

(ਸਫ਼ਾ 6)

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਆਪ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲਿਟਾਂ ਅੰਦਰ,

ਹੱਥੀਂ ਆਪਣੀ ਨਾਗ ਦੀ ਥਾਂ ਕੀਤੀ ।

ਤੈਨੂੰ ਸੁੱਤਿਆਂ ਆਈ ਜੇ ਧੁੱਪ ਕਿਧਰੇ,

ਸਿਰ ਤੇ ਆਣ ਕੇ ਸੱਪਾਂ ਨੇ ਛਾਂ ਕੀਤੀ ।

(ਸਫ਼ਾ 7)

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਈ,

ਤੇਰੀ ਗੋਦੜੀ ਦੀ ਪਾਟੀ ਲੀਰ ਚੁਮ ਚੁਮ ।

ਤਾਜ ਕਲਗੀਆਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ,

ਮੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਤਕਦੀਰ ਚੁਮ ਚੁਮ ।

(ਸਫ਼ਾ 11)

ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਇਹ; 'ਸ਼ਰਫ' ਜਿਨ੍ਹਾਂ,

ਜੇਮੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਗਾਏ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ।

(ਸਫ਼ਾ 41)

ਸਚ ਸਬਰ ਦਾ ਖੰਡਾ ਲੈਕੇ ਜਿੱਤ ਜੂਲਮ ਤੇ ਪਾਈ ।

(ਸਫ਼ਾ 49)

ਛੇਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉੱਤੇ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਨੇ :—

ਵਿਚ ਫਕੀਰਾਂ ਗੁਰੂ ਕਨਾਵੇ ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਤਾਜ ਸੁਹਾਵੇ ।

(ਸਫ਼ਾ 57)

ਆਵਾਗੌਣੀ ਜੇਹਲ ਵਿਚੋਂ 'ਸ਼ਰਫ਼' ਓਹੋ ਪਾਰ ਹੋਏ,

ਪੱਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੜ ਲੀਤਾ ਰੱਬੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ।

(ਸਫ਼ਾ 73)

'ਸ਼ਰਫ਼' ਓਹੋ ਹੀ ਰੂਹ ਨੂਰਾਨੀ,

ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਆਯਾ ।

ਚੋਲਾ ਪਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲਾ,

ਜਿਸ ਨੇ ਹਿੰਦ ਬਚਾਯਾ ।

(ਸਫ਼ਾ 109)

ਕਿਤੇ ਘਾਟ ਨਗੀਨੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ,

ਕਿਤੇ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਬਣਾ ਗਿਓਂ ।

(ਸਫ਼ਾ 131)

ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਮਹੱਲ ਵਿੱਚ,

ਜਗਾ ਇੱਟਾਂ ਰੋੜਿਆਂ ਦੀ ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿਣਾਯਾ ਜਾਵੇ ।

ਅਂਹਦੀ ਸੀ ਗੁਰਿਆਈ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਵੀ ਜੇਕਰ ਹੋ ਜਾਵੇ,

ਤਾਂ ਵੀ ਹੁੰਡੂ ਅੱਖੀਆਂ ਚੋਂ ਇੱਕ ਨ ਭੁਲਾਯਾ ਜਾਵੇ ।

(162)

ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਓਸ ਨੂੰ ਸਵਾਦ ਕਦੀ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ,

ਮਿੱਠੇ ਮਿੱਠੇ ਫਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜਿਨ੍ਹੂੰ ਤੂੰ ਖਵਾਏ ਤੀਰ ।

(ਸਫ਼ਾ 147)

ਗੋਰਾ ਗੋਰਾ ਮੁਖ ਜਿਨ੍ਹੂੰ ਤੇਗ ਦਾ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤਾ,

ਓਸ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਅਂਦਾ ਨਾਲ ਹੀ ਉਧਾਲ ਕੇ ।

(ਸਫ਼ਾ 138)

ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੇ ਮਰਨਾ,

ਦਿਲ ਮੋਇਆਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਰਨਾ ।

ਦੌਲਤ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੀ ਕੱਠੀ,

ਜੇੜੀ ਅਗੁਂ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵਨੀ ਏਂ ।

'ਸ਼ਰਫ਼' ਰਹਿਣਗੇ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਏਥੇ,

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੂਈ ਨ ਜਾਵਨੀ ਏਂ ।

(ਸਫ਼ਾ 17)

ਲੈ ਕੇ ਸੀਸ ਭੀ ਹੋਵੇ ਜੇ ਯਾਰ ਰਾਜੀ,

ਤਾਂ ਭੀ ਖੱਟੀਏ ਏਸ ਵਿਹਾਰ ਅੰਦਰ ।

(ਸਫ਼ਾ 40)

ਆਸ਼ਕ ਆਹ ਭੀ ਮੂੰਹੋਂ ਉਭਾਸਰੇ ਨਾ,

ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੀ ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਵੇ ।

ਮੰਜ਼ਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਕਠਨ ਡਾਢੀ,

ਕਰ ਕੇ 'ਸੀ' ਅਧਵਾਟੇ ਨ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ।

(ਸਫ਼ਾ 40)

ਦਰਦ ਪਰੇਮ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਢੋਈ ਮਿਲਦੀ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੇ ।

(ਸਫ਼ਾ 88)

ਛੁੱਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੂਟੇ ਉੱਗੇ, ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਅੰਦਰ, ਵੱਖ ਜੁਲਮ ਦੇ ਸੱਥਰ । (ਸਫ਼ਾ 89)

‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਉਹਦਾ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਮਨਦੇ ਨੇ, ਹੁਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਓਹੋ ਅੱਗੇ ਸੋਹਣੇ ਯਾਰ ਦੇ । (ਸਫ਼ਾ 174)

ਸੁਰਮਾ ਬਣ ਗਿਆ ਜੱਗ ਦੇ ਦੀਦਿਆਂ ਦਾ, ਜਦੋਂ ਮੁੜ ਗਿਆ ‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਕੋਹੜੂਰ ਪਹਿਲਾਂ । (ਸਫ਼ਾ 198)

‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਹੱਥ ਪੁੱਛ ਕੇ ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਦਾ ਏ, ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵੇਖੀ ਚਾਖੀਦਾ । (ਸਫ਼ਾ 143)

ਮੁੱਦਾ, ਜੇਕਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਈਂ, ਸਿੱਖ ਉੱਡਣਾ ਵਾਂਗ ਕਾਢੂਰ ਪਹਿਲਾਂ। (ਸਫ਼ਾ 189)

ਸ਼ਰਫ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਕਵੀ

ਕਵਿਤਾ ਰੂਪ ਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਮਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਕਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਤੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਦਰਬਾਰ ਸਜਾਈ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਏਸ ਲਈ ਨੰਬਰ ਦੇਣੇ ਕਿ ਉਹ ਅੱਵਲ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਦੋਮ ਹੈ, ਫਜ਼ੂਲ ਜਹੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੇ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਹਰ ਇੱਕ ਉੱਤਮ, ਸੁਘੜ ਤੇ ਸੁਜਾਨ ਹੈ। ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਫਲਦੇ-ਫੁਲਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕੀਏ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਿਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਐਸ ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦਾ ਆਹ ਸਾਂਝਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਸਾਂਝੇ ਮੁਲਕੀ, ਮਾਨਸਕ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਫਲਾਣੇ-ਫਲਾਣੇ ਨੇ ਫਲਾਣੀ-ਫਲਾਣੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ ।

ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਤਮਕ, ਵਿਦਿਅਕ, ਰਾਜਸਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਉੱਤੇ ਜੇ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਦਾ ਕੁਝ ਅਟਕਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ, ਤੇ ਜਿਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਰਾਜ ਹੋ ਜਾਣ, ਬਸ ਫਿਰ ਉਹਨੂੰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਦੇਰ ਹੈ? ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗਿਰਦ ਪੱਕੀ ਹੱਦ ਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਓਸ ਹੱਦ ਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਧਰਮ, ਵਜਕਤਿਤ੍ਰ, ਅਭਿਆਸ, ਪੈਤ੍ਰਿਕ, ਮਾਨਸਕ ਤੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਸੰਪਤੀ, ਵਿਦਿਆ ਅਧਯਨ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦਖਲ ਹੈ। ਓਸ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਐਸਾ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਰਕਲ ਜਾਂ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਉੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜਾਦੂ ਚਲੇ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਲਾਲਾ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ‘ਚਾਤ੍ਰਕ’ ਹੰਸ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ‘ਚੰਦਨ-ਵਾੜੀ’ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਮਾਨ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ’ਤੇ ਕਦੀ-ਕਦੀ ਉਤਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰੰਗ-ਰੰਗੀ ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਭਯਤਾ ਸੰਚਾਰ, ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪੀ ਕੇ

ਤੁਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ । ਸਰਦਾਰ ਐਸ.ਐਸ. ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸ਼ਹੀਦ' ਜਦ 'ਸੁਖਰੇ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਦਕੇ ਨੀਤੀ ਦਾ ਡੰਕਾ ਗਲੀ, ਬਾਜ਼ਾਰ, ਘਰ, ਦੁਆਰ ਵਿੱਚ ਵਜਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਹਾਂ ਦਾਤ 'ਸੁਖਰੇ' ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖੀ ਖਜ਼ਾਨਿਓਂ ਹੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਪਰ 'ਸ਼ਰਫ਼' ਜੀ ਦੀ ਚਾਲ ਇਹਨਾਂ ਚੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਹੈ । ਉਹ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਸਭਯਤਾ ਦੇ । ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਤੇ ਚੋਣ ਚਾਣ ਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਹੁਸੈਨ, ਬੁੱਲ੍ਹਾ, ਜਮਾਲ ਤੇ ਬੂਟੇ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਭ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਲਗਨ ਨੂੰ ਜਾਨ ਦਾ ਅਜਾਰ ਬਨਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ। ਹੱਸਦੇ, ਖੇਡਦੇ, ਨਿੱਵਦੇ, ਆਕੜਦੇ, ਤਗੀਰਦੇ ਨਿੰਦਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਕਵੀਆਂ ਉੱਤੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਉ ਪਿਆ ਹੈ । ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਰਦੂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹੇਸੀਪਨੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਉਚਿਆਈ, ਸੰਜੀਦਗੀ, ਸੁਧ ਰਕਤਾ ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨ ਦੀ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਲੈ ਆਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਛੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਏਸ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਅੱਜ ਦੇ ਦਬਦੀਲ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੌਜਵਾਨ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਲਾਭਵੰਦ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ । ਜਿਹੜੀ ਦਵਾਈ ਇਹ ਹਕੀਮ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦਿਆਂ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਮਾਫ਼ਕ ਹੈ ।

ਬੇਨਤੀ

ਮੇਰੀ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਅੱਗੇ ਹਾਰਦਿਕ ਬੇਨਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ 'ਸ਼ਰਫ਼' ਜੀ ਜੇਹੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬੇ-ਲੇਸ਼ ਤੇ ਨਿਖਾਲਸ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਜਿਤਨੀ ਵੀ ਪੰਥ ਕਦਰ ਕਰੇ, ਬੋੜੀ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਇੱਜਤ ਏਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਦਬ-ਨਿਵਾਜ਼ੀ ਚਲੀ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਹੈ । ਕਿਹਾ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕਦੀ 'ਸ਼ਰਫ਼' ਜੀ ਦੀ ਕਲਮ ਨੂੰ ਉਹ ਬੇਫ਼ਿਕਰੀ ਤੇ ਆਜਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਜਿਹੜੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਮਾਲ ਵਿਖਾਣ ਲਈ ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ । ਹੁਣ ਭੀ ਜੇ ਕਦੀ 'ਸ਼ਰਫ਼' ਜੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਸਿਆਂ ਵਲੋਂ ਬੇਫ਼ਿਕਰੀ ਹੋਵੇ, ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜਾਮੇ ਨੂੰ ਨਿਸਚਿਤ ਸਾਹਿਤ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲਾ ਸਕਣ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਹੋਰ ਕੀ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ।

ਪਹਿਲਾ ਦਰਸ਼ਨ

ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨੂਰ

ਕਾਲੂ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚੰਦ ਪਿਆਰੇ ਦਿਲ ਬੰਦ ਵਾਲਾ,
 ਜੇਹੜੇ ਵੇਲੇ ਅਗਸ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਰੱਬ ਨੇ ਰਚਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਛੁੱਟ ਪਏ ਫੁਹਾਰੇ ਵੇਖ ਭੁਸ਼ੀ ਤੇ ਅਨੰਤ ਵਾਲੇ,
 ਕੁਦਰਤੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੇ ਫੜ ਕੇ ਨੁਹਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ੁਭ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਗੋਦੜੀ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ,
 ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਘੂੜੇ 'ਚ ਅਪੱਛਰਾਂ ਨੇ ਪਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਦਿੱਤੀ ਲੋਗੀ ਗੋਰੀਆਂ ਨੇ ਗਵੇਂ ਮੰਗਲ ਚਾਅ ਵਾਲੇ,
 ਵਾਗੀ ਵਾਗੀ ਸਾਗੀਆਂ ਖਿਡਾਯਾ ਪਰਚਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਕਲੀਆਂ ਤੇ ਛੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੱਸਣ ਦੀ ਜਾਚ ਆ ਗਈ,
 ਚਾਉਂ ਤੇ ਮਲ੍ਹਾਰ ਵੇਖ ਜਦੋਂ ਮੁਸਕ੍ਰਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਦੇਵੀ ਤੇ ਦਿਓਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੋਈ ਇਹ ਆਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ,
 ਆਓ, ਓਦ੍ਦੀ ਦੀਦ ਕਰੋ, ਜੇੜਾ ਮੈਂ ਸਜਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਝਿਲਮਲਾਂਦੀ ਚਾਨਣੀ ਚਾ ਸੂਰਜ ਹੋਰ ਤਾਣ ਦਿੱਤੀ,
 ਸੀਨੇ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ-ਕੱਢ ਚੰਨ ਨੇ ਵਿਛਾਯਾ ਨੂਰ।
 ਹੂਰਾਂ ਦੀ ਮਲੂਕਤਾ ਤੇ ਹੁਸਨ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤੀ ਨੇ,
 ਛੁੱਲਾਂ ਵਾਲੀ ਸੋਹਲਤਾ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬਿਠਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਮੁਖੜੇ ਤੋਂ ਨੂਰ ਦੇ ਨਕਾਬ ਸਾਰੇ,
 ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸਭ ਨੂੰ ਦਿਖਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਉੱਚਾ ਪਰਕਾਸ਼ ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਸੂਰਜ-ਬੰਸੀਏ ਦਾ,
 ਦੀਵੇ ਵਾਂਛੂ ਦਿਓਤਿਆਂ ਦਾ ਵੇਖ ਸ਼ਰਮਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਤਾਰੇ ਬਣ ਉਹੋ ਚਮਕਾਰੇ ਮਾਰੇ ਅੰਬਰਾਂ ਤੇ,
 'ਓਸ-ਨੂਰ' ਉਤੋਂ ਜੇੜਾ ਓਦੋਂ ਸੀ ਲੁਟਾਯਾ ਨੂਰ ।
 'ਭਗਤੀ' ਤੇ 'ਤਪ' ਨੇ ਭੀ ਆਦਮ ਨਾਲ ਅਗ੍ਰਾਂ ਹੋ ਕੇ,
 ਅੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਮੁੱਖ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਆਦਮੀ ਜੂਨ ਵੀ ਪਈ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਵੇਖਦੀ ਸੀ,
 ਸ਼ਾਨਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਉਹ ਏਹਨੂੰ ਡਾਢਾ ਭਾਯਾ ਨੂਰ ।
 ਦੁਬਿਧਾ ਦੀ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਭੁੱਲੀ ਤੇ ਹੰਕਾਰੀ ਵੇਖ,
 ਬੜੀ ਦੁਖਿਆਗੀ ਦੇ ਓਦ੍ਦੇ ਵਲੇ ਪਾਯਾ ਨੂਰ ।

ਦੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਘੁਲਦੀ ਨੂੰ, ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਰੁਲਦੀ ਨੂੰ,
ਬਾਂਹ ਫੜ, ਉੜ੍ਹਾਂ ਕਰ ਸੀਨੇ ਨਾਲ ਲਾਧਾ ਨੂਰ ।

ਨੀਝ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ਭੇਤ ਗੁਝੇ ਮੁਕਤੀ ਦੇ,
ਉੱਲੀ ਖਾਧੀ 'ਮੱਤ' ਦਾ ਭੀ ਫੇਰ ਚਮਕਾਯਾ ਨੂਰ ।

'ਪੌਣ' ਸਾਰੀ ਕੱਢ ਕੇ ਤਕਬੱਗੀ ਦੀ ਬੁੱਤ ਵਿਚੋਂ,
ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਨਾਲ ਫੇਰ 'ਅੱਗ' ਨੂੰ ਬਣਾਯਾ ਨੂਰ ।

'ਪਾਣੀ' ਵਾਲਾ ਤੱਤ ਸਾਰਾ ਪੁਣ ਪੁਣ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ,
'ਮਿੱਟੀ' ਸੰਦੇ ਪੁਤਲੇ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹਿਆ ਸਵਾਯਾ ਨੂਰ ।

'ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੈ' ਓਧਰ ਬੋਲ ਦਿੱਤੀ ਦਿਓਤਿਆਂ ਨੇ,
ਜਦੋਂ ਚਹੁਆਂ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ 'ਪੰਜਵਾਂ' ਰਲਾਯਾ ਨੂਰ ।

ਪਯਾਰੇ ਕਲਬੂਤ ਨੇ ਇਹ ਏਧਰੋਂ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ,
'ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ' ਬੋਲ ਗੱਜ ਕੇ ਖਿਡਾਯਾ ਨੂਰ ।

ਉੱਤਮ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੇ ਇਹ ਖੇਡ ਵੇਖ ਜਾਣ ਲੀਤਾ,
ਓਸ ਉਪਕਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਆਪ ਹੈ ਉਪਾਯਾ ਨੂਰ ।

ਅੱਗ ਅਗਧਾਨ ਵਾਲੀ ਜੱਗ ਤੋਂ ਬੁਝੈਣ ਲਈ,
ਸ਼ਾਨਤੀ ਦੇ ਝਰਨਿਆਂ 'ਚੋਂ ਗਿਆ ਹੈ ਵਸਾਯਾ ਨੂਰ ।

ਭਾਗ ਦੀ ਲਕੀਰ ਵਾਂਝੂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਹਥੇਲੀਆਂ ਤੇ,
ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਜੱਗ ਉੱਤੇ ਦਿਓਤਿਆਂ ਪੁਚਾਯਾ ਨੂਰ ।

ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ 'ਸਰਫ਼' ਰਾਹੇ ਪੌਣ ਲਈ,
ਸੂਰਗਾਂ ਦੀ ਡੰਡੀ 'ਤਲਵੰਡੀ' ਓਹੋ ਆਯਾ ਨੂਰ ।

ਇਲਾਹੀ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਮੌਸਮ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਆ ਗਿਆ ਜੱਗ ਅੰਦਰ,
 ਸਣੇ ਪੱਤਰਾਂ ਰੁੱਖ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਗਏ ।
 ਜੀਭਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਫੁੱਲ ਪਏ ਸਹਿਕਦੇ ਸਨ,
 ਭਰ ਭਰ ਝੋਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਲੇ ਮਾਲ ਹੋ ਗਏ ।
 ਕੁਤ-ਕੁਤਾਗੀਆਂ ਕੱਢੀਆਂ ਪੈਣ ਜਹੀਆਂ,
 ਮੂੰਹ ਕਲੀਆਂ ਦੇ ਹੱਸ ਹੱਸ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ ।
 ਕੀਤੀ ਸੋਟ ਐਸੀ ਸੁੱਚੇ ਮੌਤੀਆਂ ਦੀ,
 ਥਾਲੀ ਅੰਬਰਾਂ ਦੇ ਸੱਤੇ ਥਾਲ ਹੋ ਗਏ ।
 ਗਾਵਣ ਗੀਤ ਇਹ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਮਸਤ ਹੋਈਆਂ,
 ਸੁਣ ਕੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਅਨੰਦ ਆਯਾ ।
 ਇੱਕ ਉਅੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਪੈਣ ਵਾਲਾ,
 ਕਾਲੂ ਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਅੱਜ ਚੰਦ ਆਯਾ ।
 ਬੁੱਲੇ ਵਹਦਤੀ ਛੱਡ ਕੇ ਹਿੰਦ ਅੰਦਰ,
 ਬੱਦਲ ਸ਼ਿਰਕ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਦੂਰ ਕੀਤੇ ।
 ਜਲਵੇ ਇੱਕ ਉਕਾਰ ਦੇ ਦੱਸ ਕੇ ਤੇ,
 ਸੀਨੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਨਰੋ ਨਰ ਕੀਤੇ ।
 ਜੇੜੇ ਨਾਮ ਵੱਲੋਂ ਹਿਰਦੇ ਸੱਖਣੇ ਸਨ,
 ਹਰੀ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਕੀਤੇ ।
 ਐਸਾ ਕਰਨੀਆਂ ਦਾ ਚੰਦ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ,
 ਕੌਡੇ ਜਿਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੀਤੇ ।
 ਥਾਲੇ ਪਨ ਅੰਦਰ ਕੀਤੇ ਖਰੇ ਸੌਦੇ,
 ਤਾਂਘ ਤੋੜ ਕੇ ਕੂੜੀਆਂ ਖੱਟੀਆਂ ਦੀ ।
 ਫੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ਕਾਲਜੇ ਪੱਥਰਾਂ ਨੇ,
 ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਬੱਥੇ-ਪੱਤੀਆਂ ਦੀ ।
 ਤੇਰੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਦੀ ਸਿਫਤ ਕਰਨੀ,
 ਹੈ ਏ ਤੇੜਨਾ ਅੰਬਰੋਂ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ।
 ਸੱਤਾਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ਬਖੜ ਦੇਣੀ,
 ਬਾਬਰ ਜਹੇ ਨਸੀਬਾਂ ਦੇ ਹਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ।
 ਤੇਰੇ ਮਿੱਠੜੇ ਥੋਲ ਪਰੇਮ ਵਾਲੇ,
 ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਦੇਵਣ ਖੂਹਾਂ ਖਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ।
 ਮੇਦੀਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਵਾਧੇ ਪਾ ਦੇਣੇ,
 ਲੰਗਰ ਵੰਡ ਕੇ ਭੁੱਖਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ।

ਮੈਂ ਕੁਰਬਾਨ ਜਾਂ ਨੈਣਾਂ ਰਸੀਲਿਆਂ ਤੋਂ,
 ਐਸੀ ਮਦ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਭਰੇ ਹੋਏ।
 ਜਿੱਧਰ ਵੱਗ ਗਈ ਸੁੰਦਰ ਨਿਗਾਹ ਹੋਏ,
 ਲੱਖਾਂ ਉੱਜੜੇ ਖੇਤ ਸਨ, ਹਰੇ ਹੋਏ।
 ਸੂਰਜ-ਬੰਸੀਏ ! ਜੱਗ ਤੇ ਹੋਈ ਜ਼ਾਹਰ,
 ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਦੀ ਨਵੀਂ ਤਾਸੀਰ ਤੇਰੀ ।
 ਕਿੱਸਾ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਯਾਦ ਆਵੇ,
 ਸ਼ਾਨ ਦੱਸਦੇ ਨੇ ਪਰਬਤ-ਨੀਰ ਤੇਰੀ ।
 ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ ਦੇ ਸਾਂਝਿਆ ਰਾਂਝਿਆ ਵੇ,
 ਸੰਗਤ ਬਾਵਰੀ ਹੋਈ ਏ ਹੀਰ ਤੇਰੀ ।
 ਰੱਖੇ ਰੁਤਬਾ *ਹੁਮਾ' ਦਾ ਛਾਂ ਓਹਦੀ,
 ਜੇੜੀ ਕੰਧ ਤੇ ਹੋਵੇ ਤਸਵੀਰ ਤੇਰੀ ।
 ਦਰਜੇ 'ਦਾਰ' ਸਿਕੰਦਰ ਦੇ ਪਾ ਲੀਤੇ,
 ਤੇਰੇ ਨੌਕਰਾਂ ਦੇ ਅਦਨਾ ਨੌਕਰਾਂ ਨੇ ।
 ਪਰੀਆਂ ਮੋਰਛਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਨ ਆ ਕੇ,
 ਤੇਰੇ ਬੂਹੇ ਤੇ ਫੇਰਦੇ ਬਹੁਕਰਾਂ ਨੇ ।
 ਕਰਕੇ ਮਾਨ ਜਮਸ਼ੇਦ ਨੇ **ਠੀਕਰੀ' ਦਾ,
 ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਬੇ-ਓਟੀਆਂ ਸਨ ।
 ਅੰਤਰਯਾਮੀਆਂ ! ਤੂੰ ਸ਼ੀਸ਼ੇ-ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ,
 ਕਾਰਾਂ ਵੇਖ ਲਈਆਂ ਖਰੀਆਂ ਖੋਟੀਆਂ ਸਨ ।
 ਭਰੀ ਹੱਕ ਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਤੇਰੀ,
 ਲਹੂ ਦੁੱਧ ਵਰਗੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਸਨ ।
 ਪੰਜੇ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਨੂੰ ਡੱਕ ਲੈਣਾ,
 ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਸਨ ।
 ਦੀਨਾਂ ਬੰਧੂ ਜੀ ਖਿੜਰ ਖੂਆ ਬਣ ਕੇ,
 ਤੁਸੀਂ ਭੁਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹੇ ਪਾਉਣ ਆਏ ।
 ਚੱਪੇ ਮਾਰ ਕੇ ਇੱਕ-ਓਂਕਾਰ' ਵਾਲੇ,
 ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਆਏ ।
 ਸਤਿਨਾਮ ਦਾ ਸੂਰਜ ਚੜਾ ਕੇ ਤੇ,
 ਬਾਕੀ ਮਾਲਾ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਪੌਣ ਵਾਲੇ ।

* ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

** ਜਮਸ਼ੇਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ।

ਦਾਣਾ ਤਿਲ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨੂੰ,

ਰਿੱਧੀ-ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਨਾਲ ਵਰਤੋਣ ਵਾਲੇ ।

ਬਰਛੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸ਼ੋਰ-ਜਮੀਨ ਉੱਤੇ,

ਮਿੱਠੇ ਜਲਾਂ ਦੇ ਸੋਮੇ ਵਰਗੋਣ ਵਾਲੇ ।

ਸੱਚ ਖੰਡ ਦੇ ਵਾਸੀਆ ! ਸੱਚ ਆਖਾਂ,

ਤੇਰੇ ਜੱਸ ਨਹੀਂ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਔਣ ਵਾਲੇ ।

ਪੈ ਗਏ ਡੱਬ ਸਿਪਾਹੀ ਦੇ ਮੁੱਖੜੇ ਤੇ,

ਦਾਗਦਾਰ ਹੈ ਚੰਨ ਦਾ ਨੂਰ ਹੋਯਾ ।

ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਨਾ ਮਿਲੀ ਏਨੂੰ,

ਫੌਲਾ ਅੱਖ ਦਾ ਤਦੇ ਨਾ ਢੂਰ ਹੋਯਾ ।

ਓਹ ਕੀ ਸੂਰਗਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਭਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ,

ਸੱਚ-ਖੰਡ ਦੀਆਂ ਵਾਟਾਂ ਤੱਕੀਆਂ ਸਨ ?

ਕੌੜੇ ਗੀਠਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਠਾ ਕਰ ਦੇਣਾ,

ਏਹ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਤੇਰੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਸਨ।

ਪੜਦੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਪਾ ਕੇ ਮੁੱਖੜੇ ਤੇ,

ਅੱਖਾਂ ਲੋਦੀ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਢੱਕੀਆਂ ਸਨ ।

ਤੇਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਨੋਖੇ ਤੋਂ ਜਾਂ ਸਦਕੇ,

ਫਿਰ-ਫਿਰ ਸਾਹ ਨਾ ਲੈਂਦੀਆਂ ਚੱਕੀਆਂ ਸਨ ।

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਆਪ ਲਪੇਟ ਕੇ ਲਿਟਾਂ ਅੰਦਰ,

ਹੱਥੀਂ ਆਪਣੀ ਨਾਗ ਦੀ ਥਾਂ ਕੀਤੀ ।

ਤੈਨੂੰ ਸੁੱਤਿਆਂ ਆਈ ਜੇ ਧੁੱਪ ਕਿਧਰੇ,

ਸਿਰ ਤੇ ਆਣ ਕੇ ਸੱਪਾਂ ਨੇ ਛਾਂ ਕੀਤੀ ।

ਤੇਰੇ ਜਨਮ-ਸੁਭਾਗੇ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅੰਦਰ,

ਚੜ੍ਹੀਆਂ ਕੁਲ ਤੈਲੋਕੀ ਨੂੰ ਲਾਲੀਆਂ ਨੇ ।

ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਅਪੱਛਰਾਂ ਮੌਜ ਅੰਦਰ,

ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਦੀਆਂ ਪਰਸੀਆਂ ਬਾਲੀਆਂ ਨੇ ।

ਇੰਦ ਪੁਰੀ ਤੇ ਛੁੱਲ ਵਰਸਾ ਦਿੱਤੇ,

ਸੱਚ-ਖੰਡ ਦੇ ਗੰਪ੍ਯਾਂ, ਮਾਲੀਆਂ ਨੇ ।

ਏਸ ਜੱਗ ਤੇ ਭੀ ਤੇਰਿਆਂ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ,

ਘਰੋਂ ਘਰੀ ਦੀਵਾਲੀਆਂ ਬਾਲੀਆਂ ਨੇ ।

“ਸ਼ਲਫ਼” ਤੋੜ ਕੇ ਛੁੱਲ ਕਵੀਸਰੀ ਦੇ,

ਸੇਹਰਾ ਮੇਹਨਤਾਂ ਨਾਲ ਬਣਾਯਾ ਮੈਂ ।

ਬਾਬਾ ! ਮੇਰੀ ਭੀ ਨਜ਼ਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਨੀ,

ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਂ ਆਯਾ ਮੈਂ ।

ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਓਂਕਾਰ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵੇ !

ਬਹੁੜੀਂ ਲੱਗੀ ਬੁਝਾ ਇਹ ਤੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਸੋਮੇ ਨੂਰ ਦੇ ਨੈਨ ਵਿਖਾਲ ਸੁੰਦਰ,

ਪੱਥਰ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਧੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਖੂੰਡੀ ਕੱਛੇ ਤੇ ਮੱਝੀਆਂ ਹੋਣ ਅੱਗੇ,

ਕੋਲੋਂ ਲੰਘਦਾ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਖੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਖੇਤ ਨੇਕੀ ਦੇ ਅੌੜ ਉਜਾੜ ਸੁੱਟੇ,

ਬਣ ਕੇ ਮੀਂਹ ਉਪਕਾਰ ਦਾ ਵੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਪਿਆ ਪਾਸਕੂ ਧਰਮ ਦੀ ਤੱਕੜੀ ਨੂੰ,

ਲਾਵਾਂ ਏਦੀਆਂ ਫੇਰ ਹੁਣ ਕੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਕੇੜੀ ਹੱਟੀਓਂ ਮਿਲੇਗਾ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ?

ਨਾਲੇ ਓਸ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਦੱਸਾਂ ਹਾਲ ਕੀ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਹਿੰਦੀਆਂ ਦਾ ?

ਏਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਜਾਨ ਸੜੀ ਹੋਈ ਏ ।

ਕਿਸੇ ਜੰਵ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਗਲੇ ਪਾਯਾ,

ਕਿਸੇ ਤਸਬੀ ਤਅਸਬ ਦੀ ਫੜੀ ਹੋਈ ਏ ।

ਰਾਮ ਅੱਲਾ ਦੇ ਇੱਕੇ ਹੀ 'ਅਲਫ' ਉਤੋਂ,

ਡਾਂਗਾਂ ਸੋਟਿਆਂ ਦੀ ਲੱਗੀ ਝੜੀ ਹੋਈ ਏ ।

ਹੈਸੀ ਸੁਲਾ ਦਾ ਜਿੱਥੇ ਸੰਧੂਰ ਸੌਂਹਦਾ,

ਹੁਣ ਉਹ ਰੱਤ ਅੰਦਰ ਫੁੱਬੀ ਪੜੀ ਹੋਈ ਏ ।

ਨੂੰਗੀ-ਮੁੱਖੜੇ ਰੱਬੀ-ਕਿਤਾਬ ਉੱਤੇ,

ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਵਿਖਾ ਉਹ ਮੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਪੰਡਤ ਮੁੱਲਾਂ ਦਾ ਭਰਮ ਮਿਟਾਉਣ ਬਦਲੇ,

ਇਹ *ਤਫਸੀਰ' ਗਰੰਥ ਦੀ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਆਦਰ, ਮਾਨ, ਗਯਾਨ, ਪਰੇਮ, ਭਗਤੀ,

ਏਦਾਂ ਰੁਲੇ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਅੰਦਰ ।

ਜਿਵੇਂ ਚੰਬੇ ਚੰਬੇਲੀ ਦੇ ਫੁੱਲ ਫੱਝ ਕੇ,

ਰੈਲ ਸੁੱਟੀਏ ਫੱਕ ਤੇ ਤੋਹ ਅੰਦਰ ।

ਦਇਆ, ਦਾਨ, ਨਿਆਂ ਤੇ ਲਾਜ, ਸੇਵਾ,

ਏਦਾਂ ਫੁੱਬੇ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਰੋਹ ਅੰਦਰ ।

ਫੁੱਬ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੰਦ ਤਾਰੇ,

ਚੈਂਚਲਹਾਰੀ ਉਸ਼ੇਰ ਦੀ ਪੋਹ ਅੰਦਰ ।

*ਤਫਸੀਰ=ਅਰਥ।

ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦਾ,
ਨੂੰ ਮਾਲਾ ਦੀ ਪਾ ਇੱਕ ਲੱਸ ਜਾਵੀਂ ।
ਐਝੜ ਜੂਹ ਵਿੱਚ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਨੀ,
ਏਨ੍ਹਾਂ ਭੁੱਲਿਆਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਸੁਣਿਆ ਹੋਲਾਂ, ਖਜੂਰਾਂ ਤੋਂ ਰਾਜ-ਗੱਦੀ,
ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੂੰ ਪਿਰਤਪਾਲ ਹੋ ਕੇ ।
ਹੈਸੀ ਸ਼ਾਹ ਸੱਤ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,
ਤੂੰਹੋਂ ਭੰਗ ਤੋਂ 'ਬਾਬਰ' ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ।
ਮੈਂ ਕੀ ਦਿਆਂ ਹੁਣ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਲੱਭਦਾ ਨਹੀਂ,
ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਹਾਂ ਡਾਢੀ ਕੰਗਾਲ ਹੋ ਕੇ ।

ਏਹ ਲੈ ਪੈਂਤੀ ਕਰੋੜ ਹੈ 'ਆਹ!' ਮੇਰੀ,
ਕਰ ਲੈ ਅੱਜ ਮਨਜ਼ੂਰ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕੇ ।

ਮੇਰੇ ਗੋਦੜੀ ਪੇਸ਼ ਸੁਲਤਾਨ ਸ਼ਾਹਾ,
ਸਿਰੋਂ ਨੰਗੀ ਵੇਖ ਨਾ ਹੱਸ ਜਾਵੀਂ ।
ਕਦੋਂ ਮਿਲੇਗਾ ਰਾਜ ਸੁਹਾਗ ਮੇਰਾ ?
ਇਹ ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਤੱਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਸੁਣਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਲਾਈ,
ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਅਕਸੀਰ ਚੁਮ-ਚੁਮ ।
ਜਲਵੇ ਇੱਕ ਓਂਕਾਰ ਦੇ ਵੇਖਦੇ ਨੇ,
ਲੋਕੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਜ ਤਸਵੀਰ ਚੁਮ-ਚੁਮ ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੀਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਈ,
ਤੇਰੀ ਗੋਦੜੀ ਦੀ ਪਾਟੀ ਲੀਰ ਚੁਮ ਚੁਮ ।

ਤਾਜ ਕਲਗੀਆਂ ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ,
ਮੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਭ ਤਕਦੀਰ ਚੁਮ ਚੁਮ ।

ਤੇਰੀ ਮਾਤਾ ਪਿਆਰੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ,
ਕਰਾਂ ਬੇਨਤੀ, ਖੱਟ ਇਹ ਜੱਸ ਜਾਵੀਂ ।
ਜਿਵੇਂ ਛੁੱਬੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੂੰ ਤਾਰਿਆ ਸੀ,
ਤਿਵੇਂ ਹੁਣ ਭੀ ਤਾਰ ਕੇ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਜਿੱਤੀਂ ਨਾਲ ਗਿਆਨ ਦੇ ਫੇਰ ਬਾਜ਼ੀ,
ਰਾਜੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ਹਰਨੀਆਂ ਦੀ ।
ਮੰਤਰ ਇੱਕ ਓਂਕਾਰ ਦਾ ਦੱਸ ਕੇ ਤੇ,
ਮੁਕਤੀ ਕਰੀਂ ਨਾਲੇ ਜਾਦੂਗਰਨੀਆਂ ਦੀ ।

ਵੱਟੀ ਪਾਰਸ ਦੀ ਕੌਂਡੇ ਨੂੰ ਕਰਿਆ ਨਾਲੇ,
 ਨਜ਼ਰ ਕੀਮੀਆ ਸੁੱਟ ਕੇ ਕਰਨੀਆਂ ਦੀ ।
 ਵੈਰੀ ਠੱਗ ਦਾ ਬਣੀਂ ਤੂੰ ਆਪ ਸੱਜਣ,
 ਗੱਲ ਛੱਡ ਕੇ ਕਰਨੀਆਂ ਭਰਨੀਆਂ ਦੀ ।
 ਗੋੜੀਂ ਚੱਕੀਆਂ, ਗੰਠੇ ਭੀ ਕਰਿਆ ਮਿੱਠੇ,
 ਢੁਨੀਆਂ ਦਾਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਫੱਸ ਜਾਵੀਂ ।
 ਲਹੂ, ਦੁੱਧ ਵਰਗਾ, ਪਰ ਰੋਟੀਆਂ ਚੈਂ,
 ਖਾਣੀ ਹੱਕ ਹਲਾਲ ਦੀ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।
 ਤੇਰੇ ਜਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਮਿਲਿਆ,
 ਧੰਨ ਧੰਨ ਉਹ ਪਿਤਾ ਤੇ ਮਾਂ ਤੇਰੀ ।
 ਸੱਚ ਖੰਡ ਦਾ ਬਣੀ ਉਹ ਜਾ ਅੰਬਰ,
 ਜੇੜੀ ਜ਼ਿਮੀਂ ਤੇ ਪੈ ਗਈ ਏ ਛਾਂ ਤੇਰੀ ।
 ਅੱਜ ਮੈਂ ਡਿੱਠੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਉੱਡੇ,
 ਯਾਦ ਆਈ ਏ ਗੱਲ ਇਹ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ।
 ਜੁੱਤੀ ਸਾਇੰਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰਨੇ ਨੂੰ,
 ਉੱਡੀ 'ਸਿੱਧਾਂ' ਦੇ ਨਾਲ 'ਖੜਾਂ' ਤੇਰੀ ।
 ਮੁੜ ਕੇ ਆਤਮਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪੱਥਰੀ ਤੇ,
 ਵਾਂਝ ਸੋਨੇ ਦੇ ਆਣ ਕੇ ਘੱਸ ਜਾਵੀਂ ।
 ਪਾ ਕੇ ਇੱਕ ਓਂਕਾਰ ਦੀ ਲੀਕ ਸਿੱਧੀ,
 ਡੰਡੀ ਸੂਰਗ ਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।
 ਕਾਲੂ ਚੰਦ ਦਿਆ ਸੂਰਜ ਬੰਸੀਆ ਵੇ !
 ਜੇੜੀਂ ਸੌਂਪ ਕੇ ਗਿਆ ਸੈਂ ਗੱਠ ਮੈਨੂੰ ।
 ਡਿੱਗ ਪਈ ਛਾਪ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਓਸ ਵਿਚੋਂ,
 ਪਿਆ ਝੋਕਨਾ ਗੈਰਾਂ ਦਾ ਭੱਠ ਮੈਨੂੰ ।
 ਵੇਖ-ਵੇਖ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਤੌਰ ਭੈੜੇ,
 ਸੱਭੇ ਵਿਸਰੇ ਨੇ ਉੱਦਮ-ਹੱਠ ਮੈਨੂੰ ।
 ਦੇ ਕੇ ਦੀਦ ਹੁਣ ਤੱਤੀ ਨੂੰ ਤਾਰ ਛੇਤੀ,
 ਤੇਰੀ ਡੋਬ ਰਹੀ ਏ ਢਿੱਲ ਮੱਠ ਮੈਨੂੰ ।
 ਚਾਦਰ ਹੱਥ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮੋਮਨਾਂ ਦੇ,
 ਭਾਵੇਂ ਫੇਰ ਤੂੰ ਸੂਰਗਾਂ ਨੂੰ ਨਸ ਜਾਵੀਂ ।
 ਐਪਰ ਹੋਰ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਰੇਮ-ਭਰਗਤੀ,
 "ਸ਼ਰਫ" ਜਿਹਾਂ ਨੂੰ ਆਣ ਕੇ ਦੱਸ ਜਾਵੀਂ ।

ਪੀਰ ਨਾਨਕ

ਰੁਤਬੇ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਰੱਖਦੇ ਜੱਗ ਉੱਤੇ,
ਤੇਰੇ ਬੂਹੇ ਦੇ ਜੇੜੇ ਛਕੀਰ ਨਾਨਕ !

ਪੱਕੀ ਸਨਦ ਹੈ ਸ੍ਰੁਗ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ,
ਤੇਰੀ ਗੋਦੜੀ ਦੀ ਪਾਟੀ ਲੀਰ ਨਾਨਕ !

ਤੇਰੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਮਲੀ ਜਿਸ ਖਾਕ ਪਿੰਡੇ,
ਕੁੰਦਨ ਹੋ ਗਿਆ ਓਦ੍ਧਾ ਸਰੀਰ ਨਾਨਕ !

ਭਲਾ ਬੰਦੇ ਹਕੀਕਤ ਕੀ ਰੱਖਦੇ ਨੇ,
ਕੱਢੇ ਪੱਥਰਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨੀਰ ਨਾਨਕ !

ਹੋਏ ਓਸ ਥਾਂ ਠੀਕਰੇ ਠਾਕਰਾਂ ਦੇ,
ਗਏ ਘੱਤ ਕੇ ਜਿੱਧਰ ਵਹੀਰ ਨਾਨਕ !

ਪਾਇਆ ਇੱਕ ਓਂਕਾਰ ਦੇ ਰਾਹ ਸਿੱਧੇ,
ਪਾ ਕੇ 'ਇੱਕ' ਦੀ ਇੱਕ ਲਕੀਰ ਨਾਨਕ !

ਜੇੜੇ ਜੇੜੇ ਸਨ ਜੁਲਮ ਕਮਾਨ ਵਾਲੇ,
ਤੁਸਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੀਰ ਨਾਨਕ !

ਜਲਵੇ ਨੂਰ ਦੇ ਵੇਖਦਾ ਰਹਾਂ ਹਰ ਦਮ,
ਵੱਸੇ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਸਵੀਰ ਨਾਨਕ !

ਦੁਨੀਆਂ ਥਕ ਗਈ ਏ ਗਿਣ-ਗਿਣ ਗੁਣ ਤੇਰੇ,
ਪਾਇਆ ਅੰਤ ਨਾ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ਨਾਨਕ !

ਕਰਾਂ ਦੱਸ ਕੀ ਸ਼ਾਨ ਬਿਆਨ ਤੇਰੀ ?
ਗੁਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ 'ਸ਼ਰਫ' ਦੇ ਪੀਰ ਨਾਨਕ !

ਗਿਆਨ

ਛਿੱਖਾ ਹੋ ਮਰਦਾਨਾ ਇਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ,
 ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪੰਧ ਅੰਦਰ ।
 “ਅਸੀਂ ਗਜ਼ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਾਂ,
 ਦੁਨੀਆਂ ਵੱਸਦੀ ਪਈ ਅਨੰਦ ਅੰਦਰ ।
 ਚੂਰ-ਚੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਏ ਪੈਂਡਿਆਂ ਨੇ,
 ਪੀੜਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਅੰਦਰ ।
 ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਪਏ ਮੁਖਤ ਖੂਰ ਹੋਈਏ,
 ਫਸੇ ਹੋਏ ਫਕੀਰੀ ਦੇ ਫੰਧ ਅੰਦਰ ।

ਨਾਲ ਭੁੱਖ ਦੇ ਆਂਦਰਾਂ ਲੂਸ ਗਈਆਂ,
 ਤੇਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਣੇ ਹਾਂ ਦਾਸ ਚੰਗੇ ।
 ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਨੇ ਚੈਨ ਦੇ ਨਾਲ ਜੇੜੇ,
 ਸਾਡੇ ਕੌਲੋਂ ਓਹ ਟੱਪਗੀ ਵਾਸ ਚੰਗੇ ।

ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਕਦੇ ਕੋਈ,
 ਜੇਕਰ ਲੈ ਆਵੇ ਦੁਨੀਆਦਾਰ ਪੈਸੇ ।
 ਤੁਸੀਂ ਠੇਡਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਰੇੜ ਦੇਂਦੇ,
 ਐਸੇ ਲੱਗਦੇ ਹੈਨ ਬੇ-ਕਾਰ ਪੈਸੇ ।
 ਬੁਰਾ ਮੰਗੋ ਕਿਥੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਦਾ ?
 ਜੇਕਰ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਰਕਾਰ ਪੈਸੇ ?
 ਮੀਰਜਾਦੀ ਨੂੰ ਦਿਆਂਗਾ ਕੀ ਜਾ ਕੇ,
 ਅੱਜ ਤੀਕ ਭੀ ਜੁੜੇ ਨਹੀਂ ਚਾਰ ਪੈਸੇ ?
 ਹੁੰਦੀ ਮਖਰ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਏਦਾਂ,
 ਮੈਨੂੰ ਲੈਣ ਨਾ ਦੇਣੇ ਸਿਰਵਾਰਨੇ ਸਨ ।
 ਦੇਂਦਾ ਤੋੜ ਤੰਬੂਰੇ ਨੂੰ ਘਰੇ ਈ ਮੈਂ,
 ਕਾਹਨੂੰ ਪੰਧ ਪਰਦੇਸ ਦੇ ਮਾਰਨੇ ਸਨ ?”

ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ ਹੱਸ ਕੇ “ਭਲੇ ਲੋਕਾ !
 ਪਿੰਡ ਕੱਢ ਲਈਂ ਸਾਰੇ ਅਰਮਾਨ ਚਲ ਕੇ।
 ਭਾਵੇਂ ਕਰੀਂ ਸੁਦਾਗਰੀ ਬੁੱਤੀਆਂ ਦੀ,
 ਚਾਹੇ ਪਾ ਬਹੀਂ ਕਿਤੇ ਦੁਕਾਨ ਚਲ ਕੇ ।

ਮਾਇਆ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਦੀ ਕਰੀਂ ਕੱਠੀ,

ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੋਈ ਕਰੀਂ ਸਮਿਆਨ ਚਲ ਕੇ ।

ਪਰ, ਲੈ ਸੂਈ ਅਮਾਨਤ ਇਹ ਰੱਖ ਸਾਡੀ,

ਤੈਥੋਂ ਲਵਾਂਗੇ ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ ਚਲ ਕੇ ।”

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ “ਵਾਹ ਬਾਬਾ !

ਅੱਜ ਇਹ ਸਿੱਖਿਆ ਨਵਾਂ ਗਯਾਨ ਕਿੱਥੋਂ ?

ਸੂਈ ਏਥੋਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣੀ,

ਤੈਨੂੰ ਦਿਆਂਗਾ ਅਗਲੇ ਜਹਾਨ ਕਿੱਥੋਂ ?”

ਬਾਬੇ ਆਖਿਆ, “ਦੱਸ ਖਾਂ ਭਲੇ ਲੋਕਾ !

ਜੇ ਤੂੰ ਸੂਈ ਨਹੀਂ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣ ਜੋਗਾ ।

ਢੇਰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਕਾਸ ਨੂੰ ਕਰੋ ਕੱਠਾ,

ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਨੂੰ ਫੇਰ ਪਛਤਾਣ ਜੋਗਾ ।

ਸਭ ਕੁਝ ਰਹੇਗਾ ਭੋਲਿਆ ! ਪਿਆ ਏਥੇ,

ਤੂੰਹੋਂ ਜਾਇੰਗਾ ਅਗ੍ਰਾਂ ਕਮਾਨ ਜੋਗਾ ।

ਜੇ ਤੂੰ ਜੋੜ ਭੀ ਲਿਆ ਤਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਕੀ,

ਛੱਡ ਜਾਇੰਗਾ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾਣ ਜੋਗਾ ।

ਦੌਲਤ ਰੱਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਰੀਂ ਕੱਠੀ,

ਜੇਹੜੀ ਅਗ੍ਰਾਂ ਤੇਰੇ ਕੰਮ ਆਵਨੀ ਏਂ ।

“ਸ਼ਰਫ਼” ਰਹਿਣਗੇ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਏਥੇ,

ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਸੂਈ ਨਾ ਜਾਵਨੀ ਏਂ” ।*

* ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਲੱਗੇ-ਸੂਈ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਾਰੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਾਰੂੰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸੈਕੜੇ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ, ਏਸ ਲਈ ਸੂਈ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਢੁੱਕਾ ਕੇ ਗਯਾਨ ਤੇ ਉਪਾਮਤਾ ਦਾ ਸਬਕ ਦਰਸਾਯਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਰੂਰੀ ਨੋਟ-ਪੰਨਾ 15 ਤੋਂ 17 ਤੱਕ ‘ਗਿਆਨ’ ਵਾਲੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਸੂਈ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਾਰੂੰ ਜਾਂ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਵੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇੱਕ ਮਹਾਜਨ ਖੱਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਹਾਰੇ !

ਮੈਂ ਕੀ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਬਾਬਾ ਲਿਖਣ ਜੋਗਾ ?
 ਅੱਗੇ ਕਈ ਲੱਖਾਂ ਲਿਖਣਹਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੇ ਨਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਚੋ,
 ਨੁਕਤੇ ਲੱਭਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੇ ਸਿਮਰਨ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਅੱਗੇ,
 ਚੰਨ ਚੌਦੇਂ ਦਾ ਸਣੇ ਪਰਵਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੇ ਰੁੱਖ ਦੀ ਛਾਂ ਨਾ ਰੱਤੀ ਹਿੱਲੇ,
 ਸੂਰਜ ਜਿਹਾਂ ਦੀ ਧੁੱਪ ਬਲਕਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਜਿਹਾ ਸਿੱਟਾ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਕੱਢਦੈਂ ਤੂੰ,
 ਪੈਲੀ ਪੁੰਗਰੇ ਤੇ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਦੱਸਿੰ ਹਰਫ ਜਹੇ ਵੇਦ ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚੋਂ,
 ਪੰਡਤ ਮੌਲਵੀ ਛੱਡ ਤਕਰਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੇ ਮੌਦੀਖਾਨੇ ਰਹਿਣ ਅੰਤ ਵਾਧੇ,
 ਕਰ ਕਰ ਕਈ ਲੇਖੇ ਅਲੋਕਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੇ ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ,
 ਕੌਂਡੇ ਜਹੇ ਰਾਖਸ਼ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੇ ਮੱਥੇ ਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ੁਭ ਰੇਖਾ,
 ਹੋਣੀ ਜਿਹੀ ਅਟੱਲ ਸਰਕਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੀ ਚੱਕੀ ਦਾ ਚੱਲਣਾ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ,
 ਬਾਬਰ ਜੇਹੇ ਅਮੇੜ ਕੱਹਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਦੌਲਤ ਨਾਮ ਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਕੋਲ ਤੇਰੇ,
 ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਜਹੇ ਚੋਰ ਚਕਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਕਿਤੇ ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ ਜਹੇ ਸੰਗਦਿਲ ਦਾ,
 ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤੀਓਂ ਕਿਬਰ ਹੰਕਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਗੱਲਾਂ ਛੂੰਘੀਆਂ ਬਾਲੇ ਤੋਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ,
 ਉੱਚੇ ਉੱਚੇ ਵਿਚਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਐਸੀ ਤਾਰ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ,
 ਨਾ ਉਹ ਹਾਰੇ ਨਾ ਓਹਦੀ ਸਤਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਸਾਗਰ ਏ ਬੜਾ ਛੂੰਘਾ,
 ਲਾ ਲਾ ਟੁੱਬੀਆਂ ਕਈ ਇਲਮਦਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਮੁਕੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰ ਅਗਣਿਤ ਦੇ ਨਾ,
 ਪੈਂਦੇ ਲੁੱਟ ਲੱਖਾਂ ਅੰਗਣਹਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਖੇਡੀ ਖੇਡ ਤੂੰ ਬਾਬਾ ਜੋ ਅੰਤ ਵੇਲੇ,
 ਓਹਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਰਿਸ਼ੀ ਅਵਤਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਹਿੰਦੂ ਕਹਿਣ ਸਾਡਾ ਮੁਸਲਿਮ ਕਹਿਣ ਸਾਡਾ,
 ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਾ ਕੋਈ ਪੰਕਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਆਪ ਕੰਨੀ ਛੁਡਾਈ ਫੜਾਈ ਚਾਦਰ,
ਏਧਰ ਪੌਂਦੇ ਏਹ ਢੰਡ ਪੁਕਾਰ ਹਾਰੇ ।
'ਸ਼ਰੜ' ਆਂਹਦਾ ਏ ਬਾਬਾ ਤੂੰ ਜਿੱਤ ਗਿਓਂ,
ਲੜਦੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਆਖਰਕਾਰ ਹਾਰੇ ।

ਢੋਆ

ਟਾਹ ਟਾਹ ਕਰ ਕੇ ਖਿੜੀਆਂ ਕਲੀਆਂ ।

ਵਾਂਝ ਮਸਾਲਾਂ ਲਟ ਲਟ ਬਲੀਆਂ ।

ਮਹਿਕ ਉੱਠੇ ਸਭ ਨੱਗਰ, ਗਲੀਆਂ ।

ਭਰ ਗਏ ਬੂਟੇ, ਟਿੰਗਾਂ, ਫਲੀਆਂ ।

ਪੱਤਰ ਪੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹਰਿਆ ।

ਅੱਜ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਭਾਗੀ ਭਰਿਆ ।

ਛੁੱਲ ਰੰਗੀਲੇ ਛੁੱਲ ਛੁੱਲ ਬਹਿੰਦੇ ।

ਆਪੇ ਅੰਦਰ ਹਿਲ ਹਿਲ ਖਹਿੰਦੇ ।

ਜਾਪੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਮੇਵੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ।

ਕਲੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਕਹਿੰਦੇ ।

ਕਲੀਆਂ ਰਲ ਮਿਲ ਮੰਗਲ ਗਾਵਨ ।

ਖੜਕਨ ਪੱਤਰ ਗਿੱਧੇ ਪਾਵਨ ।

ਰੰਗ ਬਰੰਗੀ ਪਾ ਪਾ ਚੋਲੇ ।

ਛੁੱਲਾਂ ਭੇਤ ਅਨੋਖੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ।

ਖੀਵੀ ਹੋ ਹੋ ਬੁਲਬੁਲ ਬੋਲੇ ।

ਲਾੜੀ ਵਾਂਝਰ ਤੁਰਦੀ ਡੋਲੇ ।

ਗੀਤ ਨਵਾਂ ਹੁਣ ਗਾਉਂਦੀ ਫਿਰਦੀ ।

ਆਸ ਪੰਨੀ ਹੁਣ ਚੋਖੇ ਚਿਰ ਦੀ ।

ਗੁਰੂ-ਪੁਰੀ ਦੀ ਅਰਸੀ ਢੰਡੀ ।

ਸੱਚੇ-ਸੱਦੇ ਵਾਲੀ ਮੰਡੀ ।

ਸੁਰਗੀ ਮੂਰਤ ਓਹ ਤਲਵੰਡੀ ।

ਹੁਰਾਂ ਵਾਂਝੂ ਜੀਦੀ ਜੰਡੀ ।

ਕਾਲੂ ਜੀ ਦਾ ਚਾਨਣ-ਤਾਰਾ ।

ਆਉਣਾ ਓਥੇ ਨਾਨਕ ਪਿਯਾਰਾ ।

ਇੱਕ ਓਕਾਰ ਪੁਕਾਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਜੜ੍ਹ ਦੂਈ ਦੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਢੱਠੇ ਧਰਮ ਉਸਾਰਨ ਵਾਲਾ ।

ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜੇ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ ।

* { ਜੱਗ ਦਾ ਜਿਸ ਅੰਧੇਰ ਮਿਟਾਯਾ ।

{ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੀਕਰ ਨੂਰ ਖਿੰਡਾਯਾ ।
ਜੀਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਪਵਿੱਤਰ ਪਿਯਾਰੀ ।
ਸਾਵੀ ਕਰ ਦੇਇ ਪੈਲੀ ਸਾਰੀ ।
ਬੋਲ ਜਿਦੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ।
ਪਾਣੀ ਭਰਦਾ ਵਲੀ-ਕੰਧਾਰੀ ।

ਜੀਹਦੇ ਚਰਨੀਂ ਰੁਲਦੀ ਸ਼ਾਹੀ ।

ਓਹ ਕਮਲੀ ਦਾ ਅਰਸ਼ੀ-ਮਾਹੀ ।

ਨੀ, ਓਹ ਜਿੰਨ੍ਹੇ ਨੂਰ ਖਿੰਡਾਯਾ ।

ਜੀਹਦਾ ਅੰਤ-ਹਿਸਾਬ ਨ ਆਯਾ ।

ਨੀ, ਉਹ ਜੀਹਨੇ ਬੋਲ ਸੁਣਾਯਾ ।

ਮੋਇਆਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਫੇਰ ਜਿਵਾਯਾ ।

ਨੀ, ਜੀਹਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸ਼ਾਹਾਨਾ ।

ਨੀ, ਜੀਹਦਾ ਬਾਲਾ, ਮਰਦਾਨਾ ।

ਨੀ, ਬੁੜੀਆਂ ਦੇ ਭਰੋ ਭੰਡਾਰੇ ।

ਨੀ, ਬਿੜਿਆਂ ਦੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ।

ਨੀ, ਜਿਸ ਸਿਦਕ ਸਿਖਾਏ ਭਾਰੇ ।

ਨੀ, ਜਿਸ ਸੱਜਨ ਵਰਗੇ ਤਾਰੇ ।

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮ ਕੋਲ ਬਹਾਯਾ ।

ਨੀ, ਜਿਸ ਏਕਾ ਕਰਨ ਸਿਖਾਯਾ ।

ਨੀ, ਜਿਸ ਸੁੱਤੇ ਝੂਣ ਜਗਾਏ ।

ਨੀ, ਜਿਸ ਧਰਮ ਈਮਾਨ ਸਿਖਾਏ ।

ਨੀ, ਜਿਸ ਸੱਚੇ ਚੰਨ ਚੜਾਏ ।

ਝੂਠ ਬਖੀਲੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ ।

ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਿਮ ਦਾ ਉਹ ਸਾਂਝਾ ।

ਨੀ, ਉਹ ਮੇਰਾ ਨੂਰੀ-ਰਾਂਝਾ ।

ਉਹ ਅਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਪਾਕ-ਨਜ਼ਾਰਾ ।

ਨੂਰੀ-ਪੁਤਲਾ ਨਾਨਕ ਪਯਾਰਾ ।

ਢੱਠੇ ਦਿਲ ਦੀ ਆਸ, ਸਹਾਰਾ ।

ਹੈ ਉਹ ਬੰਦਾ, ਪਰ ਹੈ ਨਿਆਰਾ ।

* ਏਹ ਸਤਰਾਂ ਅਸਾਂ ਆਪ ਬਦਲੀਆਂ ਹਨ । ਸ਼ਰਹ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਤਰਾਂ ਹੋਰ ਹਨ।

ਸਬਕ ਦਇਆ ਦੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਣ ਕੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ ।

ਨੀ, ਮੈਂ ਓਹਦੀ ਗੋਲੀ ਬਾਂਦੀ ।

ਭੁੜਦੀ ਜਾਂਦੀ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦੀ ।

ਕਰਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹਾਂ ਸ਼ਰਮਾਂਦੀ ।

ਬੂਹੇ ਓਹਦੇ ਮੁੜ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ।

ਨੀ, ਕੋਈ ਮੇਰੀ ਪੀੜ ਵੰਡਾਵੇ ।

ਮੇਰਾ ਓਹਨੂੰ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵੇ ।

ਤਰਸ ਕਰੇ ਉਹ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ।

ਬਾਗ ਜਗਾ ਦੇ ਮੇਰੇ ਸੁੱਤੇ ।

ਜੋਗ ਬਣਾ ਕੇ, ਚਿਰ ਦੇ ਜੁੱਤੇ ।

ਪੱਲੇ ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਵਿਗੁੱਤੇ ।

ਹਰ ਦਮ ਓਹਦੇ ਸਗਨ ਮਨਾਵਾਂ ।

ਚੁਣ ਚੁਣ ਕਲੀਆਂ ਸੇਜ ਵਿਛਾਵਾਂ

ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਅੱਜ ਓਹਨੇ ਆਉਣਾ ।

ਸੁੱਕੇ ਜਗ ਦਾ ਬਾਗ ਖਿੜਾਉਣਾ ।

ਸਖੀਆਂ ਦਾ ਹੈ ਮਾਨ ਵਧਾਉਣਾ ।

ਸੋਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈ ਗਲੇ ਲਗਾਉਣਾ ।

ਦਰ ਓਹਦੇ ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਪਰੀਆਂ ।

ਐਪਰ ਮੈਂ ਹਾਂ ਚਿੱਕੜ ਭਰੀਆਂ ।

ਉਸ ਮਾਹੀ ਦੇ ਸ਼ਾਨ ਉਚੇਰੇ ।

ਕੀ ਢੋਵਾਂ ? ਕੁਝ ਕੋਲ ਨਾ ਮੇਰੇ ।

ਸਈਆਂ ਖੜੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਸੇਰੇ ।

ਮੈਂ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਹੰਡੂ ਕੇਰੇ ।

ਧੰਨ ਭਾਗ ਉਹ ਨੂੰਗੀ-ਜੋਤੀ ।

“ਸ਼ਰਫ” ਕਬੂਲੇ ਜੇ ਇਹ ਮੋਤੀ ।

ਬਾਲਾ

ਦਿਲ ਦੀ ਕੁਫਰ ਸਿਆਹੀ ਮਿੱਟ ਗਈ,
ਕੀਤਾ ਨੂਰ ਉਜਾਲਾ ।
ਵੇਖ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੈਣ ਨਸ਼ਿਲੇ,
ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਮਤਵਾਲਾ ।
ਹੇਰੇ ਫੇਰੇ, ਹਰਦਮ ਫੇਰੇ,
ਮਨ ਮਣਕੇ ਦੀ ਮਾਲਾ ।
ਧੂੜ ਚਰਨ ਦੀ “ਸ਼ਰਫ਼” ਹੋਯਾ ਜਦ,
ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ *ਬਾਲਾ ।

ਮਰਦਾਨਾ

ਜਗਦੀ ਜੋਤ ਛਿੱਠੀ ਜਦ ਨੂਰੀ,
ਉੱਡ ਆਯਾ ਪਰਵਾਨਾ।
ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਪਯਾਰੇ **ਪੀ ਪੀ’ ਦੀ,
ਮਦ ਪੀ ਹੋਯਾ ਦਿਵਾਨਾ ।
ਲੋਕੀਂ ਕਹਿਣ ‘ਦਿਵਾਨਾ’ ਉਸ ਨੂੰ,
ਉਹ ***“ਦੂਰ-ਦਾਨਾ” ਦਾਨਾ ।
“ਸ਼ਰਫ਼” ਪਿਆਰੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਯਾ,
ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਮਰਦਾਨਾ ।

* ਉੱਚਾ *** ਪ੍ਰੀਤਮ **** ਸੁੱਚਾ ਮੋਤੀ ।

ਦੂਜਾ ਦਰਸ਼ਨ

ਸਿ.ਫਤਾਂ

ਸਿਰਮੌਰ ਸਿਰਤਾਜ਼ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ,
ਨਾਨਕ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਪੂਜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦਿਓਤਿਆਂ ਦੀ,
ਇੱਕ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਕਲਮ ਕਾਦਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਈ ਚੁਮੰਗੇ,
ਐਸੇ ਸੱਚ ਦੇ ਸੁਖਨ ਫਰਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਮਾਲੀ ਵਾਲੀ ਗੁਰ-ਟਹਿਲ ਦੇ ਜਹੋ ਪੂਰੇ ,
ਸੇਵਾ-ਸਿਦਕ ਦਾ ਬੂਟੜਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਛਾਲ ਮਾਲ ਚਬੌਚਿਆਂ ਮੌਰੀਆਂ ਚੇ,
ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਾਲ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਪਾ ਪਾ ਕੁਠਾਲੀ ਤਪੱਸਿਆ ਦੀ,
ਦੇਹੀ ਕੁੰਦਣ ਦੇ ਵਾਂਝ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਤੋੜ ਮਾਨ-ਗਰੂਰ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ,
ਬਰਖਾ ਰਹਿਮਤੀ ਆਪ ਬਰਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਸੁੱਕੀ ਰੋਟੀ ਸਭਰਾਈ ਦੀ ਖਾ ਖਾ ਕੇ,
ਲੰਗਰ ਦੂਜਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਤਾਜ ਤਖਤ ਦਿਵਾ ਕੇ ਰੱਬ ਕੌਲੋਂ,
ਤੇ ਹਮਾਯੂੰ ਦੀ ਵੇਲ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਨਾਲ ਬਾਣੀ ਦੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਮੌਮਨਾਂ ਨੂੰ,
ਖੰਡ ਖੀਰ ਦੇ ਵਾਂਝ ਰਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਅਰਥ ਇੱਕ ਓਕਾਰ ਦਾ ਦਸ ਕੇ ਤੇ,
ਸਾਗੀ ਦੂਈ ਦੈਤ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਵੈਰ ਕੱਢ ਕੇ ਵੱਚ ਕੇ ਈਰਖਾ ਨੂੰ,
ਮੱਥੇ ਹੱਸਦੇ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਬੂਟਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਜੇੜਾ ਤਅੱਸਬਾਂ ਦਾ,
ਊੱਕਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਗਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
ਸੁਲੂਗ ਪਿਆਰ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਫੇਰ ਪੱਲੂ,
ਨਾਨਕ ਪੰਥ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਚਮਕਾਉਣ ਵਾਲੇ ।

ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ ਖਾਣ ਮੁਰਦਾ,
 ਜਿੰਦਾ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਰਤਾ ਪੈਰ ਨ ਬਿੜਕਿਆ ਸਿਦਕ ਵਲੋਂ,
 ਪਾਗਲ ਹੋ ਗਏ ਜਦੋਂ ਅਜ਼ਮਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਦਾਨੀ, ਗਯਾਨੀ, ਉਪਕਾਰੀ, ਭੰਡਾਰੀ ਸੱਚੇ,
 ਹਾਤਮ ਜਿਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਬਰਕਤ ਪਾਇ ਕੇ ਚਰਨ ਪਵਿੱਤਰਾਂ ਦੀ,
 ਥੇਹ ਉੱਜੜੇ ਹੋਏ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਭਾਸ਼ਾ ਵੇਖ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਗਲੋਂ ਨੰਗੀ,
 ਜਾਮਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਾਲਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਗੱਲਾਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ ਤਬਾ ਨਿੱਘੀ,
 ਪੱਥਰ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮੌਮ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਰਹਿ ਕੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਵਿੱਚ ਕਮਾਨ ਵਾਂਝੂ ,
 ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਦੇ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਗੁਰਿਆ ਦੀ ਗੋਦੜੀ 'ਚੋਂ,
 ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਦਰਸ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਪਾ ਕੇ ਕੁੰਡੀਆਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀਆਂ,
 ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਜੱਗ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਭੇਤ ਓਹ ਖੋਲ੍ਹ ਗਏ ਨੇ,
 ਪਰਲੋਂ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਜੇੜੇ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋੜਿਆਂ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ,
 ਪ੍ਰਾਕ ਅੱਖੀਆਂ ਨਾਲ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 ਰਾਹੋਂ ਭੁੱਲਿਆਂ ਸੁੱਤਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਝੂਣ ਝੂਣ ਕੇ ਸਿਰੋਂ ਜਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ।
 “ਸ਼ਰਫ” ਅੰਗ ਗੁਰਿਆਈ ਦੇ ਸਜੇ ਸੱਜੇ,
 “ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ” ਗੁਰੂ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ।

ਪ੍ਰੇਮ-ਟੀਸੀ

ਸੱਚੇ ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਅੰਗਦ,
ਜਿਥੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ।
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਾਨੇ ਦਾਨੀ,
ਜਿਥੋਂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ।
ਦੀਵੇ ਵਾਂਝ ਬੁਝਾਈ ਦੇਵੀ,
ਜਗਦੀ ਜੋਤ ਪਛਾਣੀ ।
“ਸ਼ਰਫ਼” ਵਿਖਾਈ ਓਹੋ ਕਰ ਕੇ,
ਜੋ ਮਾਲਕ ਮਨ-ਭਾਣੀ ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੋਖਾ,
ਲੂੰ ਲੂੰ ਵਿੱਚ ਰਚਾਇਆ ।
ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਨਿਗ੍ਰਾ ਦੁੜਾਈ,
ਓਹੋ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
ਐਸੀ ਉੱਚੀ ਟੀਸੀ ਉੱਤੇ,
ਪਕੜ ਪਰੇਮ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ।
“ਸ਼ਰਫ਼” ਪਯਾਰੇ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ,
ਰੁੱਤਬਾ ਅੰਗਦ ਪਾਇਆ।

ਤੀਸਰਾ ਦਰਸ਼ਨ

ਨਿਖਾਵਿਆਂ ਦਾ ਬਾਂ

ਆਦਰ ਚਾਦਰ ਸੇਵਾ ਬਾਣਾ,
ਤਾਣ ਜਗਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਿਤਾਣਾ ।
ਮਾਨ ਲੁਕਾਈ ਆਪ ਨਿਮਾਣਾ,
ਬਿੜਿਆਂ ਦਾ ਓਹ ਬਹੁ ਟਿਕਾਣਾ ।

ਗਾਗਰ ਮੇਡੇ ਚਾਵਣ ਵਾਲਾ,
ਗੁਰ ਲਈ ਪਾਣੀ ਲਿਆਵਣ ਵਾਲਾ ।
ਠੋਡੇ ਠੋਕਰ ਖਾਵਣ ਵਾਲਾ,
ਸੌ ਸੌ ਸ਼ੁਕਰ ਬਜਾਵਣ ਵਾਲਾ ।

ਦਾਸ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਮਰ ਇਲਾਹੀ,
ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸ਼ਾਹੀ ।
ਚੰਦ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦਾ ਅਰਸ਼ੀ ਮਾਹੀ,
ਧੋਵਣ ਵਾਲਾ ਕੁਝਰ ਸਿਆਹੀ ।

ਗੁਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਲਿਆਰਾ,
ਆਦਰ ਦਾ ਓਹ ਪਾਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ।
ਬੇ-ਓਟਾਂ ਦੀ ਓਟ ਪਿਆਰਾ,
ਛਿਲਮਿਲ ਕਰਦਾ ਅਰਸ਼ੀ ਤਾਰਾ ।

ਪੱਥਰ ਚਿੱਤ ਪਹਾੜਾਂ ਵਾਲੇ,
ਮੂੰਹ ਦੇ ਗੋਰੇ ਮਨ ਦੇ ਕਾਲੇ ।
ਵਾਂਗ ਮੌਮ ਦੇ ਫੜ ਫੜ ਢਾਲੇ,
ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਣਿਆਲੇ ।

ਸੂਰਜ ਵਾਂਡੂ ਕਿਰਨਾਂ ਪਾਈਆਂ,
ਭਗਤੀ ਦੇ ਮਨ ਮੇਖਾਂ ਲਾਈਆਂ ।
ਸੱਭੇ ਸਖੀਆਂ ਵੇਖਣ ਆਈਆਂ,
ਵੇਖ ਤਪੱਸਿਆ ਦੇਣ ਦੁਹਾਈਆਂ ।

ਹੁਸਨ ਹਕੀਕੀ ਇਸ਼ਕ ਮਜਾਜੀ,
ਸਿਰ ਧੜ ਵਾਲੀ ਲੱਗੀ ਬਾਜੀ ।
ਤੇਬਾ ਕੂਕਣ ਪੰਡਤ ਕਾਜੀ,
ਪਰ ਇਹ ਆਸ਼ਕ ਰਾਜੀ ਬਾਜੀ ।

ਭਗਤੀ ਵਾਲਾ ਚੰਦ ਚੜਾ ਕੇ,
ਬੇ ਅਦਬਾਂ ਨੂੰ ਅਦਬ ਸਿਖਾ ਕੇ।
ਰਾਹ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੱਭ ਦਿਖਾ ਕੇ,
ਛੁਬੈ ਬੇੜੇ ਬੰਨੇ ਲਾ ਕੇ ।

ਸਿੱਖੀ ਪੰਥ ਚਲਾਵਣ ਆਇਆ,
ਨੂੰਗੀ ਬੂਟੇ ਲਾਵਣ ਆਇਆ ।

ਚੌਥਾ ਦਰਸ਼ਨ

ਸੋਢੀ ਸੁਲਤਾਨ

ਚੂਨੇ ਮੰਡੀ ਸ਼ਹਿਰ ਲਾਹੌਰੋਂ, ਪਰਗਟ ਹੋਯਾ ਤਾਰਾ ।

ਬਾਲੇਪਨ ਵਿੱਚ ਮਸਤਕ ਅੰਦਰ, ਆਣ ਪਿਆ ਚਮਕਾਰਾ ।

ਸ਼ਾਨ ਗਰੀਬੀ, ਤਬਾ ਅਮੀਰੀ, ਗੱਲ ਫਕੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ।

ਵਲਾਂ ਛਲਾਂ ਦੇ ਵੱਲ ਨਾ ਜਾਨਣ, ਦੇ ਜਗ ਸੰਦੇ ਵਾਲੀ ।

ਲੱਗੀ ਤਾਂਘ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵਾਲੀ, ਖਿੱਚ ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ।

ਲੱਭ ਲਿਆ ਜਾ ਨੂਰ ਹਕੀਕੀ, ਅੱਖ ਜਿਦ੍ਹੀ ਤਿਰਹਾਈ ।

ਹੋ ਸਵਾਏ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਐਨੀ ਟਹਿਲ ਕਮਾਈ ।

ਗੁਰੂ ਪਯਾਰੇ ਕੰਨਿਆਂ ਪਯਾਰੀ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਈ ।

ਹੁਕਮ ਹੋਯਾ ਤੇ ਬੜੇ ਬਣਾਏ, ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਫੜ ਢਾਏ ।

ਜਦ ਤੀਕਰ ਪਰਵਾਨ ਨਾ ਹੋਏ, ਓਦੋਂ ਤੀਕ ਬਣਾਏ ।

ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਚੋਲਾ ਲੈ ਕੇ, ਐਸਾ ਰਾਜ ਕਮਾਯਾ ।

ਮੇਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਮਾਲਾ ਬਖਸ਼ੀ, ਜੋ ਦਰ ਮੰਗਣ ਆਯਾ ।

ਚਹੁੰ ਕੁੰਹ ਤੋਂ ਹੁਮਹੁਮਾ ਕੇ, ਖਲਕਤ ਚਰਨੀਂ ਢੁੱਕੀ ।

ਜਾਪ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਜੀਭ ਹਮੇਸ਼ਾਂ, ਆਖੀ ਗੱਲ ਨਾ ਉੱਕੀ ।

ਹਰ ਹਰ ਹਿਰਦੇ ਛੇਰਾ ਲਾਯਾ, ਹਰ ਦੀ ਆਸ ਪੁਜਾਈ ।

ਪ੍ਰੀਤਮ-ਦਰਸ ਜੋ ਵੇਖਣ ਆਯਾ, ਉਸਦੀ ਤੇਹ ਬੁਝਾਈ ।

ਸਿਦਕਵਾਨਾਂ ਦੇ ਬੇੜੇ ਰੁੜ੍ਹਦੇ, ਫੜ ਕੇ ਬੰਨੇ ਲਾਏ ।

ਦੁਖ-ਭੰਜਨੀ ਦੇ ਸੋਮੇ ਅੰਦਰ, ਕੋੜੀ ਤਾਰ ਵਿਖਾਏ ।

ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਨਿਗ੍ਰਾ ਪਯਾਰੀ, ਜੇਹੜੇ ਪਾਸੇ ਕੀਤੀ ।

ਸ਼ਾਂਤ ਨੂਰਾਨੀ ਰੋਸ਼ਨ ਕੀਤੀ, ਕੱਢੀ ਕੁਝਰ-ਪਲੀਤੀ ।

ਦਾਨ, ਪਰੇਮ, ਤਪੱਸਿਆ ਵਾਲਾ, ਐਸਾ ਛੱਟਾ ਲਾਯਾ ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਬਾਗ ਸਦੀਵੀ, ਖਿੜਵਾਯਾ ਮਹਿਕਾਯਾ ।

ਵੈਰ, ਵਿਰੋਧ ਤੇ ਦੂਈ ਘਰਣਾ, ਜਿਥੇ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਏ ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਛੁੱਟੇ ਲਾ ਕੇ, ਅਗਨੀ ਵਾਂਗ ਬੁਝਾਏ ।

ਨਜ਼ਰਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਕਬਰ ਵਲੋਂ, ਮਿਲਖ ਜਗੀਰਾਂ ਆਈਆਂ ।

ਪਰ ਸਾਈਂ ਦੀਆਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹੀਆਂ, ਚਰਨੀਂ ਮੂਲ ਨ ਲਾਈਆਂ ।

ਮੁੱਖ ਨੂਰਾਨੀ ਦਿਲ ਦੇ ਦਾਨੀ, ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਮੌਤੀ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਜਲ ਵਿੱਚ ਨੂਰੀ ਪਤਨੀ, ਜਯੋਂ ਕਰ ਹੋਵੇ ਧੋਤੀ ।

ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪੋਂ ਵੇਲ-ਸਿੱਖੀ ਦੀ, ਮਹਿਲ ਚੜ੍ਹਾਵਣ ਵਾਲੇ ।

ਇੱਕ ਓਂਕਾਰੀ ਸੁੰਦਰ ਝੰਡਾ, ਜਗਤ ਝੁਲਾਵਣ ਵਾਲੇ ।

ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਪਯਾਰੇ, ਚਹੁੰ ਕੁੰਟਾਂ ਦੇ ਵਾਲੀ ।

“ਸ਼ਰੜ” ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਚੌਥੀ ਮੰਜ਼ਲ, ਰੱਖੀ ਸਿੱਖੀ ਵਾਲੀ ।

ਪੰਜਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਗੁੜੀ ਰਮਜ਼

ਇੱਕ ਦਿਨ ਮੂੰਹ ਹਨੇਰੇ ਸਾਂ ਉੱਠ ਟੁਰਿਆ,
 ਘੋੜੇ ਆਸਰਾ ਰੱਖ ਬੁਦਾ ਤੇ ਮੈਂ ।
 ਡੱਕੇ ਡੋਲਿਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਬਹਿਰ ਅੰਦਰ,
 ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਤੇ ਮੈਂ ।
 ਕਦੀ ਟੁੱਭੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਸੋਚ ਅੰਦਰ,
 ਕਦੀ ਉੱਡਦਾ ਰਿਹਾ ਹਵਾ ਤੇ ਮੈਂ ।
 ਖਿੰਡੇ ਪੁੰਡੇ ਖਯਾਲਾਂ ਨੂੰ ਕਰ ਕੱਠਾ,
 ਤੁਰ ਫਿਰ ਜਾ ਬੈਠਾ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਮੈਂ ।
 ਤਦ ਇਹ ਫੁਗੀ ਵਿਚਾਰ, ਓਤਾਰ ਸਾਰੇ,
 ਹੁੰਦੇ ਬੜੇ ਮਹਿਬੂਬ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨੇ ।
 ਸ਼ਕਤੀ ਆਤਮਾ ਦੇਵੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ,
 ਫਿਰ ਕਥੋਂ ਦੁੱਖ ਤੇ ਜੁਲਮ ਸਹਾਰਦੇ ਨੇ ।
 ਏਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ 'ਰੇਤ' ਦੀ ਉੱਡ ਢੇਰੀ,
 ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਬੈਠੀ ।
 ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਿਆ ਉੱਤਰੀ 'ਕਿਰਨ' ਪਹਿਲੀ,
 ਓਧਰ ਰੇਤ ਦੇ ਜ਼ੱਰੋਂ ਤੇ ਆ ਬੈਠੀ ।
 ਰਿਸ਼ਮ 'ਪਾਣੀ' ਦੀ ਭੁੜਕ ਕੇ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ,
 ਓਧਰ ਕਿਰਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜਾ ਬੈਠੀ ।
 ਓਧਰ 'ਵਾ' ਰਾਣੀ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਬਦਲੇ,
 ਬੁਰਕਾ ਬੁਲਬੁਲੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪਾ ਬੈਠੀ ।
 ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰੇ ਜੁਲਮ ਦੇ ਸਫੇ ਉੱਤੇ,
 ਸਾਂਤਮਈ ਤਸਵੀਰ ਵਿਖਾਉਣ ਲੱਗੇ ।
 ਮੇਰੇ ਸਾਮ੍ਰਾਣੇ ਆਣ ਕੇ ਤੱਤ ਚਾਰੇ,
 ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ।

ਬੋਲੀ 'ਰੇਤ' ਕਿ :—‘ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਹ ਮਿੱਟੀ,
 ਅਰਜਨ ਜੀਉ ਦੀ ਟਹਿਲ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੀ।
 ਦੱਬੇ ਕੱਢ ਕੇ ਤਪੀ ਸੰਤੋਖ ਸਰ 'ਚੋ,
 ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦਿਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ।
 ਬਾਬੇ ਬੁੱਢੇ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ,
 ਪ੍ਰਾਨ ਜਿਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ ਗਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ।
 ਆਖਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਭ ਨਾ ਆਖ ਸੱਕੋ,
 ਮੈਂ ਉਹ ਦੇਗ ਤੇ ਲੋਹ ਨੂੰ ਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ।
 ਪਰ ਜੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੱਧੀ ਮੈਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀ,
 ਤਾਂ ਤੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਖਾ ਦਿੰਦੀ ।
 ਖੱਡਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰੰਗ ਮਹੱਲ ਉੱਚੇ,
 ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਥੇਹ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ।
 ਸੁਣ ਕੇ ‘ਤੁਬਕੇ’ ਦੇ ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰ ਉਠੀ,
 ਕੰਬ ਕੰਬ ਕੇ ਰੰਝੂ ਵਗਾ ਦਿੱਤੇ ।
 ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ‘ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਜਹੇ ਸੋਮੇ,
 ਬਰਕਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਾਲ ਚਲਾ ਦਿੱਤੇ ।
 ਦੁੱਖ-ਬੰਜਨੀ ਅਜੇ ਗਵਾਹ ਮੇਰੀ,
 ਜਿੱਦੇ ਪਿੰਗਲੇ ਮੁੱਖੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ।
 ਕਦੀ ਕੋੜ੍ਹਿਆਂ ਰੁੜ੍ਹਿਦਿਆਂ ਜਾਂਦਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਤਰਨ, ਤਾਰਨ ਦੇ ਵੱਲ ਸਿਖਾ ਦਿੱਤੇ ।
 ਕਰਦਾ ਕੀ, ਮੈਂ ਕਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਾਗੀ,
 ਸਾਂਤ-ਪੁੰਜ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਫਰਮਾਨ ਹੁੰਦਾ।
 ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੁਬਕਿਓਂ ਤੁਸੀਂ ਵੇਂਹਦੇ,
 ਜਾਗੀ ਨੂਹ ਦਾ ਫੇਰ ਤੁਫਾਨ ਹੁੰਦਾ।’
 ਬੋਲੀ ‘ਵਾ’ ਮੈਂ ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਟਹਿਲ ਅੰਦਰ,
 ਬੜੇ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਸਾਸ ਲੰਘਾਂਵਦੀ ਸਾਂ ।

ਕਦੀ ਪੱਖਾ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਤੇ ਝੱਲਦੀ ਸਾਂ,
ਪੈਰ ਚੁਮ ਕੇ ਕਦੀ ਜਗਾਵਦੀ ਸਾਂ ।
ਕਿਸੇ ਗੈਰ ਦੀ ਹੋਈ ਅੱਖ ਕੈਰੀ,
ਸੁਲਹੀ ਭਾਨ ਵਾਂਗਰ ਜੇਕਰ ਪਾਵਦੀ ਸਾਂ ।

ਸਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਓਹੋ ਜਹੋ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ,
ਸੁੱਟ ਆਵੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਲਾਵਦੀ ਸਾਂ ।

ਮਿਲਦੀ ਆਗਯਾ ਕਦੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ,

ਜੁਲਮੀ ਮਾਰ ਦੇਂਦੀ ਸਾਹ ਘੁੱਟ ਕੇ ਮੈਂ ।

ਫੜ ਕੇ ਪਾਰ ਸਮੁੰਦਰੋਂ ਸੁੱਟ ਦੇਂਦੀ,

ਕੁੱਖ ਜੁਲਮ ਦਾ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਮੈਂ ।

ਬੋਲੀ 'ਕਿਰਨ' ਪੜਗੋਲੜੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ—

'ਹਾਂ ਉਹ ਨਾੜ ਜਵਾਲਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਮੈਂ ।

ਹੈ ਸਾਂ ਜਾਲਦੀ ਤਾਲ ਮੈਂ ਈਰਖਾ ਦਾ,

ਆਵੇ ਵਿਚ ਸਾਂ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਦੀ ਮੈਂ ।

ਸ਼ਾਂਤਮਈ 'ਉਤਾਰ ਦੀ ਜਗ ਜੇਕਰ,

ਭਿੱਜੀ ਅੱਖ ਰੜਾ ਦੀ ਤਾਜ਼ਦੀ ਮੈਂ ।

*ਓਥੇ ਚਿਖਾ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈਸੀ,

ਏਥੇ ਸੂਰਗ ਹਰ ਕੋਲੇ 'ਚ ਵਾਜ਼ਦੀ ਮੈਂ ।

ਐਪਰ ਏਸ ਥਾਂ ਰਮਜ਼ ਇਹ ਨਿਆਰੜੀ ਸੀ,

ਜਿੰਨ੍ਹ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੱਸਣਾ ਸੀ :—

'ਸ਼ਰਫ' ਸੱਚ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਂਚ ਹੁੰਦੀ,

ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਲੋਹ ਉੱਤੇ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਣਾ ਸੀ ।'

*ਨਮਰੂਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਥਰਾਹੀਮ ਪੈਗਂਬਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੀ ਚਿਖਾ ਤੇ ਚੜ੍ਹਾਯਾ, ਤਾਂ ਉਹ ਚਿਖਾ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਨਿਰਾਲੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਬਣ ਗਈ ਸੀ।

ਸ਼ਾਂਤਮਈ

ਘੋੜਾ ਅਕਲ ਦਾ ਬੀੜ ਦਿਮਾਗਾ ਮੇਰਾ,

ਤੁਰਿਆ ਜਦੋਂ ਮਜ਼ਮੂਨ ਦੀ ਭਾਲ ਅੰਦਰ ।

ਛਿੱਠੇ ਜੇਠ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਭੱਠ ਲੋਂਦੇ,

ਝਾਕੀ ਥਲਾਂ ਦੀ ਫਿਗੀ ਖਿਆਲ ਅੰਦਰ ।

ਬਾਹਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਕਰ ਕਰ ਵੈਣ ਪੈਂਦੀ,

ਡਿੱਠੀ ਇੱਕ ਮੁਟਿਆਰ ਇਸ ਹਾਲ ਅੰਦਰ :—

ਮੱਛੀ ਵਾਂਝ ਬਰੇਤੇ ਤੇ ਪਈ ਤੜ੍ਹਡੇ,

ਫਸੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਅੰਦਰ ।

ਹੈ ਇਹ ਸੱਜਗੀ ਸੱਜਗੀ ਕੋਈ ਲਾੜੀ,

ਗੱਨਾ, ਮਹਿੰਦੀ ਪਏ ਸਗਨਾਂ ਦੇ ਦੱਸਦੇ ਸਨ ।

ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਹਾੜੇ ਉਹ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਘੱਤਦੀ ਸੀ,

ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਜ਼ਰੋ ਪਏ ਰੇਤ ਦੇ ਹੱਸਦੇ ਸਨ।

ਬੁੱਲਾ ਲੋਅ ਦਾ ਚੱਲਿਆ ਇੱਕ ਐਸਾ,

ਕਿਣਕੇ ਰੇਤ ਦੇ ਉਡ ਉਡ ਆਣ ਲੱਗੇ ।

ਸੁਰਮੋਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ,

ਓਹਦੇ ਭਾ ਹਨੇਰ ਕੁਝ ਪੈਣ ਲੱਗੇ ।

ਸੜੀ ਬਾਲੜੀ ਬੋਲੀ ਉਹ ਦਇਨ ਹੋ ਕੇ—

ਕਾਹਨੂੰ ਤੱਤੀ ਨੂੰ ਤੱਤਉ ! ਤੈਣ ਲੱਗੇ ?

ਦੱਸਨ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਪੁੰਨੂੰ ਦਾ ਰਾਹ ਜੇਕਰ,

ਮੈਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੀ ਭੀ ਕਿਉਂ ਹੋ ਬਨੌਣ ਲੱਗੇ ?

ਜ਼ਰ੍ਹੇ ਕਮਕ ਕੇ ਰੋਹ ਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲੇ :—

“ਵਿਰਲੇ ਲੱਭਦੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਿਭੌਣ ਵਾਲੇ ।

ਆ ਨੀ ਸੱਸੀਏ ! ਤੈਨੂੰ ਵਿਖਾਲ ਦੇਈਏ,

ਅਸੀਂ ਸੱਚ ਦਾ ਇਸ਼ਕ ਕਮੌਣ ਵਾਲੇ ।

ਅੱਹ ਵੇਖ ਨੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ,

ਲਛਮੀ ਵਰਗੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਬਾਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਏਹ ਤਾਸੀਰ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਗੁਹਾ ਅੰਦਰ,
 ਚਿੜ੍ਹਾਂ ਵਾਹਣ ਭੀ ਸੇਨਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ।
 ਪਾ ਕੇ ਬੇੜੀਆਂ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦੀਆਂ,
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਂਦੀਆਂ ਸਨ ।
 ਸਦਾ ਵਰਤ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹੇ,
 ਭੁੱਖੇ ਆਪ ਤੇ ਖਲਕਤਾਂ ਖਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ।
 ਰਤਾ ਵੇਖ ਖਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੱਲਦੇ ਨੇ,
 ਪਏ ਦੁੱਖ ਤੇ ਦੁੱਖ ਸੁਖਮਨੀ ਵਾਲੇ ।
 ਵਾਂਛ ਫੁੱਲਿਆਂ ਦੇ ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੱਸਦੇ ਨੇ,
 ਤੱਤੀ ਰੇਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਣੀ ਵਾਲੇ ।
 ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰ ਪਯਾਰੇ ਦੇ ਚੰਨ ਉੱਤੇ,
 ਹੁੰਦੇ ਜੁਲਮ ਪਏ ਕੈਡੇ ਹਨੇਰ ਦੇ ਨੇ ।
 ਲੋਹੇ ਲਾਖੜੀ ਤੱਥੀ ਹੈ ਲੋਹ ਹੇਠਾਂ,
 ਉੱਤੇਂ ਰੇਤ ਤੱਤੀ ਪਾਪੀ ਕੇਰਦੇ ਨੇ ।
 ਓਧਰ ਜੁਲਮ ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਾਲਮਾਂ ਦੇ,
 ਏਧਰ ਸਿਦਕ ਇਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ੋਰ ਦੇ ਨੇ ।
 ਤੱਤੀ ਲੋਹ ਨੂੰ ਸਮਝਕੇ ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਾਲਾ,
 ਮਾਲਾ ਪਯਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਫੇਰਦੇ ਨੇ ।
 ਇਹ ਓਹ ਵਲੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੀਦ ਕਾਰਨ,
 ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜਹੇ ਪੀਰ ਭੀ ਆਂਵਦੇ ਸਨ ।
 ਇਹ ਓਹ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਅੰਦਰ,
 ਅਕਬਰ ਜਹੇ ਆ ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਵਦੇ ਸਨ ।
 ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਨਮਰੂਦ ਦੀ ਚਿਖਾ ਵਾਂਝੂੰ,
 ਭਾਂਬੜ ਲੋਹ ਹੇਠਾਂ ਬਲਦਾ ਅੱਗ ਦਾ ਏ।
 ਕੜ ਕੇ ਪੱਤ ਵਾਂਝੂੰ ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਆਖਦੇ ਨੇ :—
 ਮਿੱਠਾ ਭਾਣਾ ਪਯਾਰੇ ਦਾ ਲੱਗਦਾ ਏ ।
 ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਦੇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਦਾ ਲੂੰ ਸੜਦਾ,
 ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਆਤਮਾ ਦਾ ਦੀਵਾ ਜੱਗਦਾ ਏ।

ਲੱਖਾਂ ਜੁਲਮ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਏ ਹੋਵਨ,
 ਹੰਝੂ ਇੱਕ ਨਾ ਅਖੀਓਂ ਵੱਗਦਾ ਏ।
 ਪਰਲੋ ਤੀਕ ਹੈ ਪੰਥ ਅਧੀਨ ਸਾਰਾ,
 ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਮੇਹਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ।
 ਦੁੱਖ ਝੱਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਉੱਤੇ,
 ਰਾਹ ਦੱਸ ਗਏ ਜੇਹੜੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ
 ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਜੀ ਆਖਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ,
 ਵੇਖ ਸਕਾਂ ਨਾ ਅੱਤਯਾਚਾਰ ਅੰਦਰ ।
 ਹੋਵੇ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਹੋਣ ਬਰਬਾਦ ਜ਼ਾਲਮ,
 ਲੱਗੇ ਅੱਗ ਦਰਬਾਰ ਸਰਕਾਰ ਅੰਦਰ ।
 ਆਸ਼ਕ ਸਾਦਕ ਏਹ ਆਖਦੇ ਪੀਰ ਪਿਆਰੇ,
 ਸਦਾ ਰਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਏਸ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ।
 ਲੈਕੇ ਸੀਸ ਭੀ ਹੋਵੇ ਜੇ ਯਾਰ ਰਾਜੀ,
 ਤਾਂ ਭੀ ਖੱਟੀਏ ਏਸ ਵਿਹਾਰ ਅੰਦਰ ।
 ਆਸ਼ਕ ਆਹ ਭੀ ਮੂੰਹੋਂ ਉਭਾਸਰੇ ਨਾ,
 ਹੋ ਕੇ ਰਾਜੀ ਰਜ਼ਾ ਤੇ ਬਹਿ ਜਾਵੇ ।
 ਮੰਜ਼ਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਏ ਕਠਨ ਡਾਢੀ,
 ਕਰਕੇ “ਸੀ” ਅਧਵਾਟੇ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ।
 ਸੱਸੀ ਪੁੱਛਿਆ ਰੇਤ ਦੇ ਜੱਗਿਆਂ ਨੂੰ :—
 ‘ਦੱਸੋ ਫੁੱਲ ਏਹ ਕੇਹੜੇ ਪਰਵਾਰ ਦਾ ਏ ?
 ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਾਂਝੂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਚਿਖਾ ਉੱਤੇ,
 ਮਜ਼ਾ ਲੁੱਟਦਾ ਪਿਆ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦਾ ਏ ?
 ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਬਲ ਹੁੰਦੇ,
 ਪਿਆ ਦੁੱਖ ਤੇ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰ ਦਾ ਏ ?
 ਲੱਖਾਂ ਪੁੰਨੂੰ ਜੇ ਏਸ ਤੌਂ ਕਰਾਂ ਸਦਕੇ,
 ਤਾਂ ਵੀ ਮੁੱਲ ਨਾ ਏਹਦੇ ਦੀਦਾਰ ਦਾ ਏ ?
 ਜ਼ਰੋ ਨਿਕਲ ਕੇ ਅੱਖੀਓਂ, ਹਾਲ ਸਾਰਾ,
 ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਉਤਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ।
 ਏਧਰ ਸੱਸੀ ਵਿਚਾਰੀ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਚੋਂ,
 ਵਾਂਗ ਰਾਵੀ ਦੇ ਅੱਖਰੂ ਵਹਿਣ ਲੱਗੇ ।

“ਸੇਵਾਦਾਰ” ਭੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੱਗ ਅੰਦਰ,
 ਰੁਤਬੇ ਪ੍ਰਾਸ ਲੁਕਮਾਨ ਦੇ ਪਾਂਵਦੇ ਨੇ ।
 ਮਾਰ ਟੋਕਰੀ ਗਾਰ ਦੀ ਰੋਗੀਆਂ ਤੇ,
 ਕੁੰਦਨ ਵਰਗੀਆਂ ਦੇਹੀਆਂ ਬਣਾਂਵਦੇ ਨੇ ।
 ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਹੈ ਸਾਫ਼ ਗਵਾਹ ਨਾਲੇ,
 ਕੋੜੀ ਪਿੰਗਲ ਵੀ ਗੀਤ ਗਾਂਵਦੇ ਨੇ ।
 ਰੋਂਦੇ ਆਉਂਦੇ ਡੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ,
 ਘਰੀਂ ਹੱਸਦੇ ਹੱਸਦੇ ਜਾਂਵਦੇ ਨੇ ।
 ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਬੱਧੀ ਬੀੜ ਪਯਾਰੀ,
 ਇਨ੍ਹਾਂ “ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ” ਕਿਤਾਬ ਅੰਦਰ !
 ਪੰਜਮ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ “ਸ਼ਗਫ਼” ਜਿਨ੍ਹਾਂ,
 ਸੋਮੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਗਾਏ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ।

ਦਰਗਾਹੀ ਦਾਤ

ਹੁੰਦੇ ਜੁਲਮ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸੁਣ ਕੇ ਹੱਦੋਂ ਬਾਹਰ ਭਾਰੇ,
 ਵਾਹੋਂ ਦਾਹੀ ਨੱਸੇ ਆਏ ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਪਿਆਰੇ ।
 ਲੱਗਾ ਆਸਣ ਤੱਤੀ ਲੋਹ ਤੇ ਵੇਖ ਪਯਾਰੇ ਵਾਲਾ ।
 ਹੰਝੂ ਗਾਮ ਦੇ ਕੇਰਨ ਲੱਗੇ, ਫੇਰਨ ਲੱਗੇ ਮਾਲਾ ।
 ਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਗੇ ਪੀਰ ਪਯਾਰੇ ਮੁੱਖਾਂ ਬੋਲ ਸੁਣਾਇਆ :—
 ‘ਅਰਜਨ ਪਯਾਰੇ ! ਅੱਖੀਂ ਤਾਰੇ ! ਇਹ ਕੀ ਖੇਲ ਰਚਾਇਆ ।
 ਨਾਜ਼ੁਕ ਜੁੱਸੇ ਉੱਤੇ ਏਦਾਂ ਛਾਲੇ ਪੈ ਗਏ ਸਾਰੇ ?
 ਅੰਬਰ ਉੱਤੇ ਉਘੜ ਅੰਦੇ ਜਯੋਂ ਕਰ ਰਾਤੀਂ ਤਾਰੇ ?
 ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੇ ਐਡੇ ਦੁੱਖ ਉਠਾਵੇ ?
 ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਸੋਹਣੇ ਸਾਈਆਂ ! ਕਯੋਂ ਨਾ ਤੀਰ ਚਲਾਵੇ ?
 ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਜੇ ਆਖੋ ਮੈਨੂੰ ਮੈਂ ਇਹ ਕਾਰ ਵਿਖਾਵਾਂ !
 ਵਾਂਝ ਪਤੰਗਾਂ ਪਕੜ ਜ਼ਿਮੀਂ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਕੁੱਲ ਤਣਾਵਾਂ ।
 ਅੱਗ ਸਰਾਪਾਂ ਵਾਲੀ ਐਸੀ ਜਿਗਰੋਂ ਕੱਢ ਵਗਾਵਾਂ ।
 ਵਾਂਝ ਪਰਾਲੀ ਪਾਪੀ ਸਾਰੇ ਪਲ ਵਿੱਚ ਸਾੜ ਗਵਾਵਾਂ ।

ਸੜ ਬਲ ਕੇ ਜੋ ਰਾਖ ਭੀ ਹੋਵਣ ਤਦ ਭੀ ਚੈਨ ਨ ਪਾਵਨ ।
ਆਹ ਨੇਗੀ ਦੇ ਬੁੱਲੇ ਵਗ ਵਗ ਅੰਬਰ ਵਿੱਚ ਉਡਾਵਨ ।
ਸੁਣ ਸੁਣ ਗੱਲਾਂ ਗੁਰੂ ਪਯਾਰੇ ਹੱਸਕੇ ਇਹ ਫਰਮਾਇਆ :—
ਰੱਬ ਸਵਾਰੇ ! ਪੀਰ ਪਯਾਰੇ ! ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਏਹ ਭਾਇਆ ।
ਓਸੇ ਭਾ ਹੈ ਸਰ ਦਾ ਸੌਦਾ ਜਯੋਂ ਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਵੇ ।
ਸਭ ਕੁਝ ਜਰਨੀ 'ਸੀ' ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਰਹਿ ਆਵੇ ।
ਲੱਖ ਵਰ੍ਹੇ ਭੀ ਜੀਵੇ ਜੇਕਰ ਏਥੇ ਬੰਦਾ ਭੋਲਾ ।
ਏਸ ਜੂਨੀ ਦਾ ਲਾਹਣਾ ਪਏਗਾ, ਓੜਕ ਇਕ ਦਿਨ ਚੋਲਾ ।
ਏਸ ਗੱਲੇ ਜੋ ਰਾਜੀ ਹੋਵਨ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਯਾਰੇ ।
ਲੋਹ ਤੇ ਬੈਠਾ ਪਰਲੇ ਤੀਕਰ ਜਾਵਾਂ ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰੇ ।
ਯਾਦ ਉਦ੍ਦੀ ਵਿੱਚ ਰੇਤ ਤੱਤੀ ਦੇ ਛੱਟੇ ਵੱਸਨ ਨੂੰਗੀ ।
ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਛੱਟੇ ਵੱਸਨ ਮੈਨੂੰ ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਰਾਜੀ ਬੀਵਾਂ ।
ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਪਏ ਤਸੀਹੇ ਦੇਂਦੇ ਤਯੋਂ ਤਯੋਂ ਰਾਜੀ ਬੀਵਾਂ ।
ਭਰ ਭਰ ਪਿਆਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੱਬੋਂ, ਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਪੀਵਾਂ ।
ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਤੂਰ ਪਹਾੜੋਂ ਜਲਵਾ ਉਸਦਾ ਪਾਇਆ ।
ਭਾਂਬੜ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪਿਆਰਾ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਇਆ ।
ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਮਨਸੂਰ ਪਯਾਰੇ ਨੂੰ ਸੀ ਧਾਰ ਤਿੱਖੀ ਦੀ ਸੂਲੀ ।
ਪ੍ਰੇਮ ਉਹਦੇ ਵਿੱਚ ਢੁੱਲਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਲੱਗਦੀ ਕੂਲੀ ਕੂਲੀ ।
ਓਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਇੱਥੇ ਹੈ ਮਿਲਦਾ ।
ਸੇਕ ਤੱਤੇ ਦੇ ਬੁੱਲੇ ਸੂਰਗੀ ਗੁੰਚਾ ਖਿਲਦਾ ਵਿਲਦਾ ।
ਨੈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਲੀ ਵੱਗਦੀ ਪਾਰ ਪਯਾਰਾ ਟਹਿਕੇ ।
ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਦੇ ਬੇੜੇ ਅੰਦਰ ਲੰਘ ਜਾਣਾ ਹੈ ਬਹਿਕੇ ।
ਪੰਥ ਪਯਾਰੇ ਨੂੰ ਹੈ ਨਾਲੇ ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣਾ ।
ਮਰ ਮਰ ਕੇ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਜੀਵਨ ਨਵਾਂ ਸਿਖਾਉਣਾ ।
ਸਭ ਕੁਝ ਸਹਿਣਾ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ, ਚਰਨੀਂ ਉਦ੍ਦੀ ਪੈਣਾ ।
ਜੋ ਕੁਝ ਦੇਵੇ ਦਾਨ ਪਿਆਰਾ 'ਸ਼ਰਫ਼' ਅਸਾਂ ਉਹ ਲੈਣਾ ।

ਹਜ਼ੁਰੀ

(ਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਗਜ਼ਲ)

ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਸਮਾਜਾ ਹੈ ਨਿਰਾਲਾ ਪਾਤਰ ਪਯਾਰ ਅਰਜਨ ਦਾ ।
ਮੈਨੂੰ ਹਰ ਜ਼ੱਰੋ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਮਿਲੇ ਦੀਦਾਰ ਅਰਜਨ ਦਾ ।
ਓਹਨੂੰ ਕੀ ਲੋੜ ਸੂਰਗਾਂ ਦੀ, ਓਹਦੇ ਭਾਣੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਕੀਹ,
ਜਿਦੇ ਨੈਣਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਰਹੇ ਦਰਬਾਰ ਅਰਜਨ ਦਾ ।
ਕਿਰਨ ਜਲਵੇ ਦੀ ਜਰ ਸੱਕੇ, ਜਦੋਂ ਮਨਸੂਰ ਹੋਰੀ ਨਾ,
ਓਦੋਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਦੱਸਨ ਲਈ ਹੋਯਾ ਅਵਤਾਰ ਅਰਜਨ ਦਾ ।
ਕਟਾਈ ਇੱਕ ਪੋਰੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੂਰੀ ਲੈ ਲੀਤੀ,
ਸਮਝ ਲੀਤਾ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦੋਂ ਉਪਕਾਰ ਅਰਜਨ ਦਾ ।
ਦਿਸੋ ਚੇਹਰਾ ਨੂਰਾਨੀ ਉਹ, ਪਿਆ ਜ਼ੱਰੋ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ,
ਦਿਖਾਵਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਚਮਕਾਰ ਅਰਜਨ ਦਾ ।
ਪਵੇ ਚੰਦੂ ਸੂਹੀਏਂ ਦੀ ਉਹ ਓੜਕ ਜੂਨ ਵਿੱਚ ਮਰ ਕੇ ।
'ਸ਼ਰਫ' ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸਨੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਅਰਜਨ ਦਾ ।

ਪਰੇਰਨਾ

ਆਓ ਸਈਓ ਰਲ ਵੇਖਣ ਚਲੀਏ
ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਏ ਨੀ ਡਾਰਾਂ ।
ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਅੰਦਰ,
ਖਿੜੀਆਂ ਬਾਗ ਬਹਾਰਾਂ ।
ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਦੀਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਭਰੀਆਂ,
ਚੱਲਣ ਖੂਬ ਛੁਹਾਰਾਂ ।
“ਸ਼ਰਫ” ਚੱਲੋ ਨੀ ਓਥੇ, ਜਿੱਥੇ,
ਤਰੀਆਂ ਲੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ !

ਅਰਦਾਸ

ਸ਼ਾਂਤ ਮਈ ਦੇ ਸੀਤਲ ਸਾਗਰ !
ਲੱਗੀਆਂ ਤੋੜ ਨਿਭਾਵੇ, ਮੇਹਰ ਕਮਾਵੇ !
ਜਿੰਦੜੀ ਵਾਰਾਂ, ਘੋਲ ਘੁਮਾਵਾਂ,
ਗੁਰ ਜੀ ! ਦਰਸ ਦਿਖਾਵੇ, ਚਿਰ ਨਾ ਲਾਵੇ !
ਵਾਂਝ ਤਰੇਲ ਰਵਾਂ ਨਿੱਤ ਰੋਂਦੀ,
ਫੁੱਲਾਂ ਵਾਂਝ ਹਸਾਵੇ, ਇੱਕ ਦਿਨ ਆਵੇ !
‘ਸ਼ਰਫ’ ਤੱਤੀ ਦੀ ਕੁੱਲੀ ਅੰਦਰ,
ਚਰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਵੇ, ਚੰਨ ਚੜਾਵੇ !

ਚੰਨ ਦੀ ਮੌਸ਼ਾ

ਇੱਕ ਦਿਨ ਸੋਹਣੀ ਰਾਤ ਪਯਾਰੀ,

ਅਰਸ਼ੋਂ ਬਣ ਠਣ ਆਈ ।

ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਆ ਕੇ ਉਹਨੇ,

ਲੀਲ੍ਹਾ ਅਜਬ ਰਚਾਈ ।

ਠੁੱਮਕ ਠੁੱਮਕ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲੇ,

ਖਾਂਦੀ ਮਟਕ ਹੁਲਾਰੇ ।

ਨੂਰੋਂ ਨੂਰ ਬਨਾਵਣ ਲੱਗੀ,

ਕੰਧਾਂ ਕੋਠੇ ਸਾਰੇ ।

ਲੋਂ ਓਹਦੀ ਨੇ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਵਾਲੇ,

ਜਿਸ ਦਮ ਕੇਸ ਖਿਲਾਰੇ ।

ਅੱਖ ਮਟੱਕੇ ਅੰਬਰ ਉੱਤੇ,

ਲੱਗੇ ਕਰਨ ਸਤਾਰੇ ।

ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ਜਦ ਏਹੋ ਜੇਹਾ,

ਮੈਨੂੰ ਸਮਾਂ ਸੁਹਾਣਾ ।

ਫੁੱਟੇ ਦਿਲ ਤੇ 'ਲੂਣ ਦਰਦ' ਦਾ,

ਮਾਰ ਗਿਆ ਇੱਕ ਛਾਣਾ ।

ਬੇ-ਵਸ ਹੋ ਕੇ ਤੜ੍ਹਫਣ ਲੱਗਾ,

ਸੀਨੇ ਧੜਕਨ ਲੱਗੀ ।

ਦੱਬੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਚਕਾਰੀ,

ਜੋਗੀ ਭੜਕਣ ਲੱਗੀ ।

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਘਟ ਅੱਖੀਆਂ ਦੀ,

ਬਰਸਣ ਰਮਕਣ ਲੱਗੀ ।

ਯਾਦ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹਾਸਾ ਆਇਆ,

ਬਿਜਲੀ ਚਮਕਣ ਲੱਗੀ ।

ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਜਾਂ ਸੱਧਰ ਲਾਹੀ,

ਹੋਇਆ ਠੰਡਾ-ਕੋਸਾ ।

ਆਣ ਦਿਮਾਗੋਂ ਕਵਿਤਾ ਮੈਨੂੰ,

ਦਿੱਤਾ ਡਾਢਾ ਝੇਸਾ ।

ਇੱਕਲਵਾਂਜੇ ਬਹਿਕੇ ਤਾਂ ਮੈਂ,

ਸ਼ੇਅਰ ਬਣਾਵਣ ਲੱਗਾ ।

ਪਰਤੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ,

ਅਰਸ਼ੀਂ ਜਾਵਣ ਲੱਗਾ ।

ਨਜ਼ਰ ਪਈ ਜਾਂ ਅੰਬਰ ਉੱਤੇ,

ਚੰਦ ਪਿਆਰੇ ਵੱਲੇ ।

ਹੱਸ ਹੱਸ ਉਹਨੂੰ ਇਹ ਮੈਂ ਕਹਿਆ :

“ਚੰਨਾ ! ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ।

ਅਸ਼ਕੇ ਬੇਲੀ ਅਸ਼ਕੇ ਯਾਰਾ !

ਅਸ਼ਕੇ ਤੇਰਾ ਹੋਣਾ ।

ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਤੇਰਾ ਇਹ,

ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਸੋਹਣਾ ।

ਤੂੰ ਅੰਬਰ ਦੇ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ,

ਨੂੰਗੀ ਤਿਲਕ ਕਹਾਵੇਂ ।

ਛੁੱਲ ਰੰਗੀਲੇ ਫੱਲ ਛਬੀਲੇ,

ਮਿੱਠੇ ਸ਼ਹਿਦ ਬਣਾਵੇਂ ।

ਮੇਰੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਅੰਦਰ ਭੀ ਤੂੰ,

ਨੂੰਗੀ ਨੁਕਤੇ ਪਾਵੇਂ ।

ਮੈਨੂੰ ਭੀ ਤੂੰ ਭੇਦ ਹਕੀਕੀ,

ਘੁੰਡੀ ਖੋਲ ਵਿਖਾਵੇਂ ।

ਐਪਰ ਤੈਬੋਂ ਗੱਲ ਪੁੱਛਾਂ ਇੱਕ,

ਸੱਚ ਦੱਸੀਂ ਇਹ ਮੈਨੂੰ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਛੋੜਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ,

ਕਿਸਦਾ ਹੈ ਇਹ ਤੈਨੂੰ ?

ਤੀਲੇ ਵਾਂਝੂ ਸੁੱਕ ਸੁੱਕ ਕੇ ਤੂੰ,

ਆਪਣਾ ਆਪ ਮੁਕਾਵੇਂ ।

ਏਹੋ ਜੇਹਾ ਦੁੱਖ ਤਸੀਹਾ,
ਕਿਸਦੇ ਬਦਲੇ ਪਾਵੇ ?

ਗੁੰਮ ਹੋਵੇਂ ਤੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਐਸਾ,
ਨਾਉਂ ਨ ਦਿੱਸੇ ਤੇਰਾ ।
ਪ੍ਰੇਮ ਤੇਰਾ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਉੱਤੇ,
ਪਾਵੇ ਘੋਰ ਅੰਧੇਰਾ ।”

ਚੰਨ ਪਿਆਰਾ ਆਖਣ ਲੱਗਾ,

“ਸੁਣ ਤੂੰ ‘ਸ਼ਰਫ’ ਪਿਆਰੇ !

ਭੇਤ ਹਕੀਕੀ ਖੇਲ੍ਹਣ ਜੇਹੜੇ,

ਜਾਣ ਚੜ੍ਹਾਏ *ਦਾਰੇ ।

ਐ-ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਮਹਿਰਮ ਕਰਕੇ,

ਗੁੱਝਾ ਭੇਦ ਸੁਣਾਵਾਂ ।

ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਛੁੱਲਾਂ ਕਿਉਂ ਮੈਂ ਸੁੱਕਾਂ,

ਕਿਉਂ ਕਿਤੇ ਗੁੰਮ ਜਾਵਾਂ ।

ਮੈਂ ਹਾਂ ਉਸ ਤੇ ਆਸ਼ਕ ਜਿੰਨ੍ਹੇ,

ਐਸਾ ਇਸ਼ਕ ਕਮਾਇਆ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਚਿਖਾ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਿੰਨ੍ਹੇ,

ਰੱਬ ਨੂੰ ਵੀ ਤੜਫਾਇਆ ।

ਜਲਵਾ ਤੂਰ ਪਹਾੜੀ ਵਾਲਾ,

ਜਿੰਨ੍ਹੇ ਲੋਹ ਤੇ ਡਿੱਠਾ ।

ਸ਼ਹਿਦ ਸੂਰਗੀ ਜਾਤਾ ਜਿੰਨ੍ਹੇ,

ਬਾਣਾ ਓਹਦਾ ਮਿੱਠਾ ।

ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਬਣਕੇ,

ਜੱਗ ਉੱਤੇ ਉਹ ਆਇਆ ।

ਲੱਖਾਂ ਦੁੱਖ ਤਸੀਹੇ ਝੱਲੇ,

ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਾ ਪਾਇਆ ।

ਸੱਚ ਸਬਰ ਦਾ ਖੰਡਾ ਲੈ ਕੇ,

ਜਿੱਤ ਜ਼਼ਲਮ ਤੇ ਪਾਈ ।

*ਸੂਲੀ ।

ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਡੰਡੀ ਸਿੱਧੀ,

ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਦਿਖਲਾਈ ।

ਤਪੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਤਾਜ ਪਿਆਰਾ,

ਹੈ ਸਿਰਮੌਰ ਹਠੀਲਾ ।

ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ ਮੋਹਰੀ ਲਾੜਾ ।

ਓਹ ਸ਼ਹੀਦ ਰੰਗੀਲਾ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ,

ਨੀਂਹ ਰਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਧਰਮੀ ਧੌਲਰ,

ਉੱਚ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

ਸ਼ਾਂਤ ਪੁੱਜ ਉਹ ਸੰਤੋਖੇ ਦਾ,

‘ਸਰ’ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

ਪਰਲੋ ਤੀਕਰ ਅੰਤਰਿਆਂ ਦੇ,

ਨਾਂ ਚਮਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

ਗਹਿਮਤ ਵਾਲਾ ਬੱਦਲ ਬਣ ਕੇ,

ਝੜੀਆਂ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

ਬਨਾਂ, ਬਾਰਾਂ, ਬੇਹਾਂ ਦੇ ਉਹ,

ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ।

ਇੱਕ ਥਾਂ ਓਸ ਪਿਆਰੇ ਮੇਰੇ,

ਸੁੰਦਰ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ ।

‘ਤਰਨ-ਤਾਰਨ’ ਦਾ ਨਾਮ ,

ਪਯਾਰਾ ਮੱਥੇ ਉਹਦੇ ਲਾਇਆ ।

ਸ਼ਾਹ ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਉਸ ਤਾਰੂ,

ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ।

ਜੇਹੜਾ ਬੰਦਾ ਤਰਨ ਨ ਜਾਣੇ,

ਤਾਰਨ ਉਹਨੂੰ ਆਇਆ ।

ਵਾਹ ਉਹ ਨੁਗਰ, ਨੁਗਰ ਦੇ ਵਿੱਚ,

ਹਰਿਮੰਦਰ ਇੱਕ ਉੱਚਾ ।

ਗੁਰ-ਧਾਮਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਅੰਦਰ,

ਮੇਤੀ ਚਮਕੇ ਸੁੱਚਾ ।

ਜਲਵੇ ਉਹਦੇ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ,

ਖਿੰਡੇ ਚਾਰ ਚੁਫੇਰੇ ।

ਸੂਰਜ ਚੰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਣ,

ਓਹਦੇ ਦਰ ਦੇ ਚੇਰੇ ।

ਸੂਰਜ ਚੰਵਰ ਝੁਲਾਵੇ ਉਹਨੂੰ,

ਕਿਰਨਾਂ ਸੁੱਟ ਸਵੇਰੇ ।

ਸਾਡ ਕਰੇਂਦਾ ਨਾਲ ਜ਼ਰੀ ਦੇ,

ਉਹਦੇ ਕੁੱਲ ਬਨੇਰੇ ।

ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕਰ,

ਅੱਖ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸੇਕੇ ।

ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤਨ ਲੱਗਾ,

ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕੇ ।

ਓਸ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਸੰਦਾ,

ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਂ ਇੱਕ ਗੋਲਾ ।

‘ਗੁਰ ਅਰਜਨ’ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁਜਾਰੀ,

ਕਮਲਾ ਰਮਲਾ ਭੋਲਾ ।

ਹਰ ਮੌਸਿਆ ਵਿੱਚ ਅਰਸੋਂ ਆਕੇ,

ਉੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਆਰੇ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਝਰੋਖੇ ਅੰਦਰ ਬਹਿ ਕੇ,

ਦੇਂਦੇ ਪਾਕ ਨਜ਼ਾਰੇ ।

ਸਿਦਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਬੰਦੇ,

ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਆਵਣ ।

ਸਾਬਣ ਲਾ ਲਾ ਸ਼ਰਧਾ ਵਾਲਾ,

ਦਿਲ ਦੀ ਮੈਲ ਗਵਾਵਣ ।

ਪਰਕਰਮਾ ਕਰ ਠੰਡੇ ਕਰਦੇ,

ਨੈਣ ਵਿਛੁਨੇ ਚਿਰ ਦੇ ।

ਓਸ ਨੂਰਾਨੀ ਦੀਪਕ ਗਿਰਦੇ,
ਵਾਂਗ ਪਤੰਗਾਂ ਫਿਰਦੇ ।

ਸੀਤਲ 'ਸਰ' ਵਿੱਚ ਹੁਸਾਂ ਵਾਂਗੂ,
ਤਰ ਤਰ ਟੁੱਭੀਆਂ ਲਾਵਣ ।
ਲੱਖਾਂ ਬੰਦੇ ਆਸਾਂ ਵਾਲੇ,
ਮੋਤੀ ਸੁੱਚੇ ਪਾਵਣ ।

ਰੋਗ ਗਵਾਵਣ ਰੂਪ ਵਧਾਵਣ,
ਸੁੰਦਰ ਦੇਹ ਬਨਾਵਣ ।

ਹਰੀ ਭਰੀ ਕਰ ਵੇਲ ਧਰਮ ਦੀ,
ਦਿਲ ਦਾ ਕੰਵਲ ਖਿੜਾਵਣ ।

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਭੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਛੁੱਲ੍ਹੇ,
ਉਸ ਦਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਦੇ ।
ਪਰ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੇ ਹੋਵਣ,
ਓਰੋ ਦਰਸਾਂ ਕਰੇਂਦੇ ।

ਓਸ ਦਿਹਾੜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ,
ਮੈਂ ਭੀ ਓਥੇ ਜਾਵਾਂ ।

ਚਰਨ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਅੱਖੀਂ ਲਾ ਕੇ,
ਨੂਰੀ ਜੋਤ ਵਧਾਵਾਂ ।

ਦਰਸ਼ਨ ਪਾ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ,
ਸੌ ਸੌ ਸ਼ਗਾਨ ਮਨਾਵਾਂ ।
ਨਵਾਂ ਉਮਾਹ ਚੜ੍ਹੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ,
ਉਮਰਾਂ ਸਫਲ ਬਣਾਵਾਂ ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰਦਾ ਜਾਮੇ ਅੰਦਰ,
ਮੈਂ ਨਾ ਮੂਲ ਸਮਾਵਾਂ ।

ਚੋਲਾ ਚੀਰ ਅੰਬਰ ਦਾ ਨੀਲਾ,
ਨੂਰੀ ਬਦਨ ਵਿਖਾਵਾਂ ।

ਲੱਖਾਂ ਬੰਦੇ ਅੱਖਾਂ ਚੁਕ ਚੁਕ,
ਤਾਂ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਣ ।

ਕਰਨ ਸਲਾਮਾਂ ਹੱਥ ਜੁੜੇਂਦੇ
ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ।

ਏਸ ਭੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲ ਫੁੱਲ ਕੇ ਮੈਂ,
ਚੌਦੇਂ ਦਾ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ।

ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਸੁੱਟ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਨੂੰਗੀ,
ਚਿੱਟੀ ਜਗੀ ਲਟਾਵਾਂ ।

ਐਪਰ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਇਆਂ ਹੋਇਆਂ,
ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਵਿਹਾਵੇ ।
ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਮੈਨੂੰ ਘਾਟੇ ਪੈਂਦੇ,
ਚੈਨ ਅਰਾਮ ਨਾ ਆਵੇ ।

ਖੂਨ ਸਗੀਰੋਂ ਘੱਟਦਾ ਜਾਂਦਾ,
ਦਿਨ ਦਿਨ ਘਟਦਾ ਜਾਵਾਂ ।
ਮਾਸਾ ਮਾਸ ਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਪਿੰਡੇ,
ਬਣ ਜਾਵਾਂ ਪਰਛਾਵਾਂ ।

ਰੱਤੀ ਰੱਤ ਨ ਰਹਿੰਦੀ ਤਨ ਵਿੱਚ,
ਮੁਖੜਾ ਹੋਂਦਾ ਪੀਲਾ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਬਿਰਹੋਂ ਅੰਦਰ,
ਸੁੱਕ ਸੁੱਕ ਹੋਵਾਂ ਤੀਲਾ ।

ਏਨੇ ਚਿਰ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਭਗੀ ਏ,
ਫੇਰ ਅਮਾਵਸ ਆਂਦੀ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ ਸੁਨੇਹਾ,
ਮੈਨੂੰ ਆਣ ਸੁਣਾਂਦੀ ।

“ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦਿਨ ਦਰਸ਼ਨ ਖਾਤਰ,
ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਨੂੰ ਜਾਵਾਂ
ਤਦੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਅੰਬਰ ਉੱਤੇ,
‘ਸ਼ਰਦ’ ਨ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਵਾਂ ।”

ਛੇਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ

ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਪਾਪਾਂ ਵਾਲੇ ।

ਜਦ ਛਾਏ ਸਨ ਬੱਦਲ ਕਾਲੇ ।

ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਪਿਆ ਚਮਕਾਰਾ ।

ਆਯਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਪਿਆਰਾ ।

ਡਾਢੀ ਤਿੱਖੀ ਭਗਤੀ ਵਾਲੀ ।

ਤੇਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੱਥ ਸੰਭਾਲੀ ।

ਬਦੀਆਂ ਦੂਈਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ।

ਫੜ ਫੜ ਓਨ੍ਹਾਂ ਪੂਰ ਨਘਾਰੇ ।

ਸਚ ਖੰਡ ਵਿਚੋਂ ਸੱਦੇ ਆਏ ।

ਜਾਂ ਉਹ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ।

ਭਗਤੀ ਵਾਲੀ ਤੇਗ ਨਿਰਾਲੀ ।

ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਨੇ ਆਨ ਸੰਭਾਲੀ ।

ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਫੜ ਚਮਕਾਈ ।

ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸਿਲ ਤੇ ਲਾਈ ।

ਨਾਲ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤ ਲਗਾਈ ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਜਹੀ ਸੁਧ ਭੁਲਾਈ ।

ਖਾ ਕੇ ਭਾਂਜ ਹਿਮਾਯੂ ਆਯਾ ।

ਖੰਜਰ ਓਹਨੇ ਆਣ ਵਖਾਯਾ ।

ਸੱਚ ਖੰਡੋਂ ਜਾਂ ਸੱਦੇ ਆਏ ।

ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਜੀ ਉਥੇ ਧਾਏ ।

ਤਦ ਉਹ ਤੇਗ ਫਕੀਰੀ ਵਾਲੀ ।

ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਆਨ ਸੰਭਾਲੀ ।

ਰਿੱਧ ਸਿੱਧ ਦੀ ਪਾਣ ਚੜਾ ਕੇ ।

ਰੱਖੀ ਓਨ੍ਹਾਂ ਗਲੇ ਲਗਾ ਕੇ ।

ਗੋਬਿੰਦ ਖਤਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਆ ।

ਦਿੱਲੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਯਾ ।

ਗੁਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਓਸ ਚੜ੍ਹਾਈ ।

ਦਾਵੇ ਰੂਪੀ ਤੇਗ ਵਖਾਈ ।

ਚੌਬੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਜਾਂ ਹੋਈ ।

ਓਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲੀ ਸਰੋਹੀ ।

ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ।

ਸੜ ਸੜ ਕੇ ਸੀ ਪਾਣ ਚੜ੍ਹਾਈ ।

ਮਾਲਕ ਇਹਦੇ ਬਣੇ ਨਿਆਰੇ ।

ਸ਼ਾਂਤ ਪੁੰਜ ਫਿਰ ਅਰਜਨ ਪਿਆਰੇ ।

ਚੰਦੂ ਸੁਆਹੀਏ ਜੁਲਮ ਕਮਾਯਾ ।

ਪਕੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸਤਾਯਾ ।

ਏਧਰ ਤੇਗ ਅਮੀਰੀ ਚਮਕੀ ।

ਓਧਰ ਤੇਗ ਛਕੀਰੀ ਚਮਕੀ ।

ਭਗਤੀ ਵਾਲੀ ਤੇਗ ਪਿਆਰੀ ।

ਓਦੋਂ ਵੀ ਨਾ ਹੈਸੀ ਹਾਰੀ ।

ਐਸੇ ਸੁੰਦਰ ਜੌਹੁਰ ਵਖਾਏ ।

ਕੋਮਲ ਦੇਹ ਤੇ ਛਾਲੇ ਪਾਏ ।

ਤੇਗ ਛਕੀਰੀ ਵਾਲੀ ਭਾਵੇਂ ।

ਹੱਥ ਵਖਾਏ ਡਾਢੇ ਸਾਵੇਂ ।

ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਯਾ ।

ਜ਼ਾਲਮ ਲੋਕਾਂ ਜੁਲਮ ਕਮਾਯਾ ।

ਘੱਲਾਂ ਉਹ ਅਵਤਾਰ ਪਿਆਰਾ ।

ਦੱਸੇ ਜਿਹੜਾ ਰਾਹ ਨਿਆਰਾ ।

ਹਰ ਨੂੰ ਵੇਖੇ ਇੱਕੋ ਅੱਖੇ ।

ਮੁਕਤੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੋਵੇਂ ਰੱਖੇ ।

ਦੱਸੇ ਜਿਹੜਾ ਜਿੰਦਾ ਰਹਿਣਾ ।

ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਵੇਂ ਬਹਿਣਾ ।

ਭਗਤੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਉਂਦੇ ਮਰਨਾ ।
ਦਿਲ ਮੋਇਆਂ ਦੇ ਜਿੰਦਾ ਕਰਨਾ ।
ਗੁਰਿਆਈ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਵੇ ।
ਦੋਵੇਂ ਵਿੱਦਯਾ ਆਣ ਪੜ੍ਹਾਵੇ ।
ਵਿੱਚ ਫਕੀਰਾਂ ਗੁਰੂ ਕਹਾਵੇ ।
ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦਾ ਤਾਜ ਸੁਹਾਵੇ ।
ਸੋਧੇ ਵਿੰਗੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰਾਂ ।
ਜਿਹੜਾ ਰੱਖੇ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ।
ਭਗਤੀ ਦੀ ਉਹ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਵੇ ।
ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਹਮੇਸ਼ ਸਦਾਵੇ ।
ਇੱਕ ਧਿਰ ਤੇਗ ਅਮੀਰੀ ਰੱਖੇ ।
ਦੂਜੇ ਤੇਗ ਫਕੀਰੀ ਰੱਖੇ ।
ਇੱਕ ਧਾਰੋਂ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿਆਵੇ ।
ਦੂਜੀ ਧਾਰੋਂ ਪਾਰ ਬੁਲਾਵੇ ।
ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਮੁਨੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀ ਮਨਾਈ ।
ਰੱਬ ਚਿਰਾਕੀ ਆਸ ਪੁਜਾਈ ।
ਅਰਜਨ ਜੀ ਦੇ ਅੱਖੀਂ ਤਾਰੇ ।
ਆ ਗਏ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਪਿਆਰੇ ।
ਦੋ ਜਗ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾਏ ।
ਦੋਵੇਂ ਵਿੱਦਯਾ ਲੈਕੇ ਆਏ ।
'ਸਰੜ' ਆਏ ਉਹ ਪੰਥ ਸਹਾਈ ।
ਪਹਿਲਾਂ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੇਗ ਚਲਾਈ ।

ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮੁੱਲ

ਏਹਨੂੰ ਐਸੇ ਸ਼ੁਭ ਵੇਲੇ ਰੱਬ ਕਿਤੇ ਸਾਜਿਆ ਸੀ,
 ਮਾਨ, ਸ਼ਾਨ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਏਸਦਾ ਵਧਾਇਆ ਏ।
 ਕਿਸੇ ਓਸ ਭੀਲਣੀ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬੇਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕਿੱਸਾ,
 ਮਿੱਠੀ ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਜੋੜ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਏ।
 ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ੍ਰਾਦਲੇ ਕਰਾਰੇ ਪੜਾਰੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਿੱਚ,
 ਭੋਜਨ ਧੰਨੇ ਜੱਟ ਵਾਲਾ ਵੱਟੇ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਏ।
 ਹਾਲ ਬਾਲ ਧੂਆ ਜੀ ਦਾ ਐਸਾ ਕਿਸੇ ਲਿੱਖ ਦਿੱਤਾ,
 ਤਾਰੇ ਵਾਂਝੂੰ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਰੰਗ ਚਮਕਾਇਆ ਏ।
 ਏਸੇ ਦਾ ਪਰੇਰਿਆ ਸੁਨੌਣ ਮੈਂ ਭੀ ਆ ਗਿਆ ਹਾਂ,
 ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਕਿੱਸਾ ਇਹ ਜੋ ਦੇਸ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਏ।
 ਹਰੀ ਭਰੀ ਆਗਰੇ ਦੀ ਸਾਂਦਲਬਾਰ ਜੂਹ ਵਿੱਚ,
 ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤੰਬੂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਲਵਾਇਆ ਏ।
 ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦਿਆਂ ਮਾਲਕਾਂ ਨੇ,
 ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਡੇਰਾ ਆਪਣਾ ਸਜਾਇਆ ਏ।
 ਚੰਦ ਦੇ ਢੂਲੇ ਜਿੱਦਾਂ ਹੋਵੇ ਪਰਵਾਰ ਪਿਆ,
 ਲਾਂਭੇ ਚਾਂਭੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੇ ਘੇਰਾ ਏਦਾਂ ਪਾਇਆ ਏ।
 ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਜਿਹਾ ਸੁੱਕਾ ਲਿੱਸਾ ਮਾੜਾ ਬੰਦਾ ਇੱਕ,
 ਪੁੱਛਦਾ ਪੁੱਛਾਂਦਾ ਪਤਾ ਓਬੇ ਏਦਾਂ ਆਇਆ ਏ :—
 ‘ਛੇਤੀ ਦੱਸੋ ਲੋਕੋ ! ਮੈਨੂੰ ਡੇਰਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਾਲਾ,
 ਓਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਛੋੜੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਸਤਾਇਆ ਏ।’
 ਜਾਤਾ ਪਹਿਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੁੱਖੀ ਫਰਿਆਦੀ ਕੋਈ,
 ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਪੈਮੇ ਅੱਗੇ ਓਸਨੂੰ ਪੁਚਾਇਆ ਏ।
 ਨੇੜੇ ਦੀ ਅੜੇਸ ਨਾਲ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਡੱਕ ਅੱਗੋਂ,
 ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਅੱਣ ਤੀਕ ਬਾਹਰ ਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਏ।
 ਹੱਕੇ ਬੱਕੇ ਹੋਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਜਿਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ :—
 ‘ਕਥੋਂ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਅਗ੍ਰਾਂ ਜਾਣੋਂ ਮੈਨੂੰ ਕਥੋਂ ਹਟਾਇਆ ਏ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਹ ਸੁਣਯਾ ਸੀ, ‘ਏਥੇ ਉਹ ਨਿਵਾਜੀ ਦਾ ਏ,
 ਜੇੜਾ ਚਵ੍ਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਠੁਕਰਾਇਆ ਏ।
 ਸੁਣਯਾ ਸੀ, ਏਥੇ ਆ ਕੇ ਚਿੱਤ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵਦਾ ਏ,
 ਤੁਸਾਂ ਮੇਰੇ ਸੀਨੇ ਸਗੋਂ ਭਾਂਬੜ ਭੜਕਾਇਆ ਏ ।
 ਆਖਦੇ ਸੀ, ‘ਰੱਬ ਵਾਲੀ ਲੋ ਏਥੇ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ,
 ਤੁਸਾਂ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦੀਵਾ ਜਗਦਾ ਬੁਝਾਇਆ ਏ ।
 ਆਯਾ ਸੀ ਲਹੌਣ ਏਥੇ ਬੇੜੀ ਮੈਂ ਚੁਰਾਸੀਆਂ ਦੀ,
 ਤੁਸਾਂ ਸਗੋਂ ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਤੇਗਾਂ ਚ ਫਸਾਇਆ ਏ !’
 ਏਨੇ ਚਿਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਚੋਬਦਾਰ ਆਖਿਆ ਇਹ :—
 ‘ਚੱਲ ਭਾਈ ਚੱਲ, ਤੈਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬੁਲਾਇਆ ਏ !’
 ਡੱਕੇ ਡੋਲੇ ਖਾਂਵਦਾ ਉਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕੋਲ ਗਿਆ,
 ਸਿਹਾਰੀ ਤੇ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਂਛੂ ਸੀਸ ਨੂੰ ਨਿਵਾਇਆ ਏ।
 ਲੱਕ ਦੀ ਲੰਗੋਟੀ ਲੜੋ ਪੀਚੀ ਹੋਈ ਗੰਢ ਵਿੱਚੋਂ,
 ਟਕਾ ਇੱਕ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚਾ ਟਿਕਾਇਆ ਏ।
 ਨਾਲੇ ਖੱਬਲ ਘਾਹ ਦੀਆਂ ਤਿੜਾਂ ਵਾਲਾ ਪੂਲਾ ਇੱਕ,
 ਕੱਢ ਕੇ ਤਰੰਗੜੀ ਚੋਂ ਘੋੜੇ ਲਈ ਵਿਖਾਇਆ ਏ ।
 ਪੈਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀਸ ਧਰ, ਮੱਥੇ ਨਾਲ ਧੂੜ ਲਾਈ,
 ਮੂੰਹਾਂ ਡਾਢੀ ਆਜਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸੁਣਾਇਆ ਏ :—
 ‘ਆਵਾ ਗੌਨੀ ਗੋੜ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰੋ ਕਲਿਆਨ ਮੇਰੀ,
 ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ! ਡਾਢਾ ਪਾਪਾਂ ਨੇ ਸਤਾਇਆ ਏ।
 ਸੁਣ ਸੁਣ ਗੱਲਾਂ ਉਸ * ‘ਘਾਈ’ ਵਾਲੇ ‘ਘਾਹੀ’ ਦੀਆਂ,
 ਬੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਦਾ ਫੱਲ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਖਿੜਾਇਆ ਏ ।
 ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ‘ਸੁਣ ਭਾਈ ! ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਚਾਹਵਾਨਾ !’
 ਪਿੰਡ ਪੀੜ੍ਹੀ, ਲੈ ਲੈ ਮੈਥੋਂ ਜੇੜਾ ਤੈਨੂੰ ਭਾਇਆ ਏ।
 ਮੁਕਤੀ ਤੇ ਨਜਾਤ ਕਿੱਥੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੇਣ ਜੋਗਾ,
 ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਪਾਪਾਂ ਕਲਪਾਇਆ ਏ।
 ਸਿਦਕੀ-ਪਤੰਗਿਆ ਓਏ, ਦੀਵਿਆ-ਪ੍ਰੇਮ ਦਿਆ,

* ਲੰਗੋਟੀ

ਮੇਰਾ ਪਤਾ ਦੇ ਕੇ ਤੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਠਗਾਇਆ ਏ ।
ਜੇੜੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਫਿਰਨਾ ਏਂ ਲੱਭਦਾ ਤੂੰ,
ਓਸ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਡੇਰਾ ਅੌਹ ਲਗਾਇਆ ਏ ।
ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਘਾਹੀ ਗੁਸੇ ਨਾਲ,,
ਮਥੇ ਉੱਤੇ ਵੱਟ ਪਾ ਕੇ ਰੰਗ ਨੂੰ ਵਟਾਇਆ ਏ ।
ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਟਕਾ ਫੇਰ ਫੜ ਲੀਤਾ ਭੁਇੰ ਉੱਤੋਂ,
ਚੁੱਕ ਸਾਰਾ ਘਾਹ ਨਾਲੇ ਪੱਲ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਏ ।
ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਦੀਦ ਦਾ ਤਿਹਾਯਾ ਸਿੱਖ ਸਿਦਕੀ ਓਹ,
ਨੱਸਾ ਨੱਸਾ ਤੰਬੂ ਵੱਲ ਵਾਹੋ ਦਾਹੀ ਆਇਆ ਏ ।
ਗੁਰਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੂਹੇ ਆ ਗਿਆ ਓਹ,
ਅੱਗੋਂ ਕਿਸੇ ਪਹਿਰੂ ਨੇ ਨਾ ਡੱਕਿਆ ਡਕਾਇਆ ਏ ।
ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨੂਰ ਦਾ ਸਰੂਰ ਵੇਖ,
ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋ, ਸੀਨਾ ਸੀਤਲ ਕਰਾਇਆ ਏ ।
ਮਾਰ ਮਾਰ ਚਾਂਗਰਾਂ ਤੇ ਚਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ,
ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਵਿੱਚ ਆਪੇ ਨੂੰ ਵਵਾਇਆ ਏ ।
ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਢੂੰਡ ਵਾਲਾ ਹਾਲ ਹੋ ਨਿਢਾਲ ਸਾਰਾ,
ਉੜੇ ਕੋਲੋਂ ਚੱਲਕੇ ਤੇ ਜਾੜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਾਇਆ ਏ ।
ਵੇਖ-ਵੇਖ ਹਾਲ ਓਦ੍ਧਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ,
ਡਾਢੇ ਉਪਕਾਰ ਦਾ ਜਵਾਰਭਾਟਾ ਆਇਆ ਏ ।
ਆਪਣੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਹੰਝੂ ਓਹਦੇ ਪੂੰਝ ਕੇ ਤੇ,
ਸੀਸ ਓਹਦਾ ਚੁੱਕ ਨਾਲ ਸੀਨੇ ਦੇ ਲਗਾਇਆ ਏ ।
ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਲੋਂ ਓਹਦੀ ਦਿਲ ਵਾਲੀ ਕੋਠੜੀ 'ਚ,
ਸੂਰਜ ਓਹ ਗਿਆਨ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਏ ।
ਮੇਏ ਨੂੰ ਜਿਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਬੋਲਾਂ ਵਿੱਚ,
ਮੇਢੇ ਨੂੰ ਹਲੂਣ ਨਾਲੇ ਇਹ ਫਰਮਾਇਆ ਏ :—
'ਜਾ ਬੱਚਾ ! ਜਾਹ, ਤੇਰੀ ਆਵਾ ਗੌਨੀ ਬੇੜੀ ਲੱਖੀ,
ਸੂਰਗਾਂ ਦਾ ਤਾਰਾ ਤੈਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਏ ।
ਡਿੱਠੀ ਏ ਅਨੋਖੀ ਖੇਡ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਜਦੋਂ,

ਹੱਸ ਹੱਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬੋਲ ਇਹ ਸੁਣਾਇਆ ਏ :—
‘ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਵਾਲੇ ਸਾਈਂ । ਤੁਸਾਂ ਤੇ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚ,
ਡਾਢਾ ਹੀ ਸਵੱਲਾ ਸੌਦਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਲਾਇਆ ਏ ?
ਇੱਕ ਰੁੱਗ ਤਿੜਾਂ, ਇੱਕ ਟਕੇ ਉੱਤੋਂ ਸਵਰਗਾਂ ਦਾ,
ਜੰਦਗਾ ਤੇ ਕੁੰਜੀ ਤੁਸੀਂ ਏਸ ਨੂੰ ਫੜਾਇਆ ਏ ?’
ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਅੱਗੋਂ ‘ਸੁਣ ਭੋਲੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ !
ਤੈਨੂੰ ਤੇਰੀ ਸੂਝ ਨੇ ਹੀ ਟਪਲਾ ਇਹ ਲਾਇਆ ਏ।
ਏਹਦੇ ਟਕੇ, ਘਾਹ ਉੱਤੇ, ਦਿਲ ਸਾਢਾ ਗੀਝਾ ਨਹੀਂ,
ਏਹ ਤਾਂ ਏਦੇ ਪਰੇਮ ਦਾ ਹੀ ਮੁੱਲ ਅਸਾਂ ਪਾਇਆ ਏ।
‘ਸ਼ਰਫ’ ਏਸ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਦੋ ਨੁਕਤੀਏ ਪਰੇਮ ਵਿੱਚ,
ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਦੁੱਖ, ਸੁੱਖ ਸੂਰਗਾਂ ਦਾ ਸਮਾਇਆ ਏ।

ਸਿਦਕ

ਇੱਕ ਦਿਨ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਪਿਆਰੀ,
 ਪਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਠੰ� ਸਰਬੱਤ ਉੱਤੇ ।
 ਪੇਚਾ ਫੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਨੂਰ ਭਿੱਜਾ,
 ਹਰ ਇੱਕ ਬੂਹੇ ਬਨੇਰੇ ਤੇ ਛੱਤ ਉੱਤੇ ।
 ਇੰਦਰ ਵਾਂਗਰਾਂ ਬਣੇ ਸਨ ਫੁੱਲ ਰਾਜੇ,
 ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਨੱਚਦੀਆਂ ਸਨ ਪੱਤ ਪੱਤ ਉੱਤੇ ।
 ਮੈਂ ਭੀ ਵੇਂਹਦਾ ਸਾਂ ਚੰਨ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਅੱਲੇ,
 ਲੱਤ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲੱਤ ਉੱਤੇ ।
 ਫੱਟ ਓਹਦੇ ਏਕਣਾ ਜਾਪਦੇ ਸੀ,
 ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਮੈਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਤਾੜੀਆਂ ਸਨ।
 ਧਾਰੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਲਾ-ਲਾ ਕੇ,
 ਜਿਵੇਂ ਸੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦੋ ਫਾੜੀਆਂ ਸਨ ।
 ਸੈਨਤ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆਖਿਆ ‘ਯਾਰ ਚੰਨਾ !
 ਐਸੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਏ ਰੱਬ ਤੈਨੂੰ ।
 ‘ਟੁਰ ਕੇ ਨਹੁੰ ਤੋਂ ਟਿੱਕਰੀ ਮੂੰਹ ਤੀਕਰ,
 ਨੂਰ ਨਾਲ ਬਣਾਯਾ ਏ ਸੱਭ ਤੈਨੂੰ ।
 ‘ਅੱਖਾਂ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵੇਂਹਦੇ ਨੇ ਲੋਕ ਸਾਰੇ,
 ਬਖਸ਼ੀ ਗਈ ਓਹ ਟੀਸੀ ਦੀ ਛੱਥ ਤੈਨੂੰ ।
 ‘ਪਰ ਏਹ ਲੋੜਾ ਏ ਨੂਰ ’ਚ ਭੁੱਬ ਕੇ ਭੀ,
 ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਕਿਉਂ ਰਹਿ ਗਏ ਨੇ ਭੁੱਬ ਤੈਨੂੰ ?
 ‘ਮੇਰ ਵਾਂਗ ਉੱਦ ਅੰਦਰੋਂ ਝੂਰਨਾ ਏਂ,
 ਉੱਤੋਂ ਦਸਨਾ ਏਂ ਹੱਸ ਹੱਸ ਮੈਨੂੰ ।
 ‘ਤਾਰੇ ਅੰਬਰੋਂ ਪਿਆ ਨਾ ਤੌੜ ਏਡੇ.
 ਘੁੰਡੀ ਚਿੱਤ ਦੀ ਖੋਲੁਕੇ ਦੱਸ ਮੈਨੂੰ ।
 ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਫੁੱਲਿਆ ਚੰਨ ਏਡਾ,
 ਆਪਾ ਚੰਧਵੀਂ ਰਾਤ ਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ।

ਟੋਪੇ ਭਰ ਭਰ ਕੇ ਮਾਝਾ ਦੇ ਜਹੇ ਵੰਡੇ,
ਭਾਰਤ ਮਾਤਾ ਦੀ ਝੇਲੀ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ।
ਚਾਂਦੀ ਚਾਨਣੀ ਦੀ ਦਿਤੀ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ,
ਐਪਰ ਓਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਏਹ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ।
ਟੈਲੀਫੋਨ ਇੱਕ ਗਿਸ਼ਮ ਦਾ ਪਕੜ ਕੇ ਤੇ,
ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ ।
ਲੱਗਾ ਕਹਿਣ ‘ਲੈ ਸੁਣੀਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੋ ਕੇ,
ਕਿਸਾ ਹੋਵੇ ਅਚਰਜ ਇੱਕ ਸਿੱਧ ਤੈਨੂੰ ।
ਤਾਰ ਦਿਲ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪਰੁਚ ਲਈ ਤੂੰ,
ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਹਾਂ ਮੌਤੀ ਅਣਵਿੱਦ ਤੈਨੂੰ ।
‘ਸੂੱਤ ਕੱਤਦੀ ਵੇਖੀ ਇੱਕ ਮਾਈ ਬੁੱਢੀ,
ਜੀਹਦੇ ਛੋਪ ਅਚਰਜ ਭੰਡਾਰ ਦੇ ਸਨ ।
‘ਓਹਦਾ ਚਰਖਾ ਵੀ ਨਾਨਕੀ ਘਾੜ ਦਾ ਸੀ,
ਕੋਕੇ ਲੱਗੇ ਵਿੱਚ ਓਅੰਕਾਰ ਦੇ ਸਨ ।
‘ਲੱਠ ਲਗਨ ਤੇ ਬੈੜ ਸੀ ਸਿਦਕ ਵਾਲਾ,
ਮੁੰਨੇ ਗੁੱਡੀਆਂ ਫਰੀ ਪਿਆਰ ਦੇ ਸਨ ।
‘ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੱਕਲਾ ਰਾਸ ਐਸਾ,
ਜਲਵੇ ਜਾਪਦੇ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਨ ।
‘ਹਰ ਹਰ ਗੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਏਹ ਗਾਊਂਦੀ ਸੀ,
ਅੜੀ ਖੜੀ ਹੁਣ ਲਬਾਂ ਤੇ ਜਿੰਦ ਪਿਆਰੇ ।
‘ਛੇਤੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਦਾਸੀ ਨੂੰ ਦਰਸ ਬਖਸ਼ੇ,
ਹਰ ਗਬਿੰਦ ਪਿਆਰੇ, ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਪਿਆਰੇ ।
‘ਤੰਦ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਏਕਣਾ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ,
ਓਸ ਮਾਈ ਦੀ ਪੱਕੀ ਪਗੀਤ ਵਿੱਚੋਂ ।
‘ਕਲਗੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ,
ਝਲਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਏ ਕਿਸੇ ਝੀਤ ਵਿੱਚੋਂ ।
‘ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਾਨਤੀ ਨਾਲ ਗੜ੍ਹੁੱਚ ਏਦਾਂ,
ਦਰਦ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਓਹਦੇ ਗੀਤ ਵਿੱਚੋਂ ।

‘ਜਿੱਦਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਪੂਜ ਕੇ ਨਿਕਲਦਾ ਏ,
ਬਾਹਮਣ ਮੌਲਵੀ ਅੰਦਰ ਮਸੀਤ ਵਿਚੋਂ ।
ਧਾਰਾ ਮਾਲੁ ਦਾ ਆਰਤੀ ਕਰ ਕਰ ਕੇ,
ਹੈਸੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੂੰ-ਘੂੰ ਕਰਦਾ ।
‘ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉੱਠ ਦਰਵੇਸ਼ ਰੱਬੀ,
ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਤੂੰ ਤੂੰ ਕਰਦਾ ।
ਸੁਤਰ ਕੱਤ, ਉਣਾ, ਧਵਾ, ਰੇਜਾ,
ਓਸ ਭਗਤਣੀ ਅੰਤ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ।
“ਲਿੰਬ ਪੋਚ ਪੜਫੱਤੀ ਤੇ ਰੱਖ ਓਹਨੂੰ,
ਸੋ ਸੌ ਵਾਰ ਉਠ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ।
‘ਧੂਪ ਸੰਦਲ ਕਸਤੂਰੀ ਵੀ ਦੇ ਦੇ ਕੇ,
ਸੜਦੀ ਹਿੱਕ ਨੂੰ ਠੰਡਿਆਂ ਠਾਰ ਕੀਤਾ ।
‘ਮਹਿਮਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਨਿਮਰਤਾਈ,
ਓਹਨੂੰ ਆਖਣੀ, ਰੋਜ਼ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ।
‘ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਜੁੱਧ ਅੰਦਰ,
ਹੈ ਇਹ ਹੌਸਲਾ ਭਗਤਣਾਂ ਸੱਚੀਆਂ ਦਾ ।
‘ਬੰਦੀਛੋੜ’ ਜਹੋ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਬਦਲੇ,
ਜਾਲ ਲਾ ਦੇਣਾ ਤੰਦਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਦਾ ।
‘ਸੋਨੇ’ ਵਾਂਗ ਮੁਗੀਦਣੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ,
ਪਰਖੀ ਗਈ ਓਹ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਅੰਦਰ ।
ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਉਸ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਨੂੰ,
ਪੁੱਜੀ ਪ੍ਰਬਹਾਰ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਤਾਰ ਅੰਦਰ ।
‘ਬੁਲਬੁਲ’ ਵਾਂਗ ਇੱਕ ਬੁੱਢੜੀ ਤੜਫਟੀ ਏ,
ਦੀਦ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਅੰਦਰ ।
ਡਿੱਠਾ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸਿਦਕ ਉੱਚਾ,
ਹੁਸਨ ਤੁਰ ਪਿਆ ਵਿਕਣ ਬਜ਼ਾਰ ਅੰਦਰ ।
ਤੁੱਠ ਪਿਆ ਜੇ ਰਾਮ ਦਿਆਲ ਹੋ ਕੇ,
ਕਾਰੇ ਸੌਜਲੇ ਖਿੱਚ ਵਕੀਲਣੀ ਦੇ ।

ਰੁਤਬਾ ਲਾਲਾਂ ਦਾ ਪਾਉਣਗੇ ਜੱਗ ਉੱਤੇ,
 ਤੁਸੀਂ ਵੇਖਣਾ ਬੇਰ ਅੱਜ ਭੀਲਣੀ ਦੇ ।
 ਧੰਨ ਧੰਨ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ,
 ਡਾਢੀ ਤਾਂਘ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ।
 ਪੱਬਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਹੋ ਉੱਚੇ ਪਰਬਤਾਂ ਨੇ,
 ਲਾਹੀ ਰੱਜ ਕੇ ਡੰਡ ਨਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੀ ।
 ਰਲ ਕੇ ਰਾਗ ਮਲੁਾਰ ਦਾ ਗਾਉਣ ਲੱਗੇ,
 ਮੌਜ ਬਝ ਗਈ ਝਰਨਿਆਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ।
 ਮੂੰਹ 'ਡਲ' ਦਾ ਲਿਸ਼ਕਿਆ ਵਾਂਗ ਸੀਸੇ,
 ਝਲਕ ਵੇਖ ਕੇ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਤਾਰਿਆਂ ਦੀ ।
 ਸਿੱਧੀ ਹੋਏ ਸਲਾਮੀ ਨੂੰ ਰੁੱਖ ਬੂਟੇ,
 ਅੱਖ ਅੱਖ ਕਰੂਬਲਾਂ ਖੇਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ।
 'ਛੜੇ ਇੱਕੋ ਕਸਤੂਰੇ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਅੰਦਰ,
 ਬੋਲੀ ਕਈਆਂ ਜਨੌਰਾਂ ਦੀ ਬੋਲ ਦਿੱਤੀ ।
 'ਅੰਤ ਆਣ ਕੇ ਮਿਹਰ ਕਰਤਾਰ ਕੀਤੀ,
 ਭਾਗ ਭਗੀ ਦੇ ਭਾਗ ਭੀ ਹੱਸ ਪਏ।
 'ਠੁਮ ਠੁਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਹੜੇ 'ਚ ਵੜੇ ਆ ਕੇ,
 ਛਮ ਛਮ ਮੀਂਹ ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਵੱਸ ਪਏ।
 'ਏਧਰ 'ਚਰਨ' ਰਕਾਬ ਚੋਂ ਗਏ ਚੁੰਮੇ,
 ਓਧਰ ਦੁੱਖ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਨੱਸ ਪਏ।
 'ਹੁੰਡੂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਮਾਈ ਦੇ ਦੋ ਨਾਲੇ,
 ਹੈਸਨ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਗਾਉਂਦੇ ਜੱਸ ਪਏ।
 'ਮੇਤੀ ਟੁੱਟਦੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿਦਕ ਵਾਲੇ,
 ਵੇਖੋ ਮੁੱਲ ਇਹ ਸੱਚੀ ਸਰਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
 'ਸਿਰ ਸਦਕਾ ਉਸਦੇ ਦੋ ਹੁੰਡੂਆਂ ਦਾ,
 ਸਾਰਾ ਦੇਸ਼ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ।
 'ਓੜਕ ਕੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਭਗਤਣੀ ਦਾ,
 ਜਾਮਾ ਸੀਪਕੇ ਪੇਸ਼ ਹਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ।

‘ਬਿਰਧ ਪੋਟਿਆਂ ਦਾ ਡਿੱਠਾ ਸਿਦਕ ਜਦੋਂ,

ਐਸੀ ਖੁਸ਼ੀ ਅੰਦਰ ਰੱਬੀ ਨੂਰ ਹੋਇਆ ।

‘ਖੇਡਣ ਲੱਗ ਪਈ ਮੁਸਕੜੀ ਬੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਤੇ,

ਓਹਦਾ ਕੱਤਿਆ ਕੁੱਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਇਆ ।

‘ਨਾਲੇ ਏਸ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੇ ਓਸ ਦੁਨੀਆਂ,

ਸਿਦਕਵਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ।

‘ਤਦੇ ਸੂਤ ਏਹ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੱਤਦਾ ਹਾਂ,

ਮੈਂ ਵੀ ਚੋਆ ਇੱਕ ਸਿਦਕ ਦਾ ਚੱਖਿਆ ਏ !

‘ਸ਼ਰਫ’ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਾਗ ਤੂੰ ਸਮਝ ਬੈਠੋਂ,

ਭਾਗਭਰੀ ਦਾ ਚਰਖਾ ਏਹ ਰੱਖਿਆ ਏ !

ਬੰਦੀ-ਛੋੜ

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਪੀਰ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਨੈ ਜਹਾਂਗੀਰ ਕੀਤੀ :—

‘ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕੋਈ ਕਰੋ ਦਾਰੂ ਮੇਰੇ ਜਹੇ ਬੀਮਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਉੱਡ ਗਈ ਨੀਂਦ ਮੇਰੀ ਅੱਖੀਆਂ ਚੋਂ ਧੂ ਵਾਂਝੂ,

ਬਣਿਆ ਵਿਛੌਣਾ ਮੇਰਾ ਭੱਠ ਅੰਗਿਆਰਾਂ ਦਾ ।

ਅੱਖ ਭੀ ਜੇ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿਤੇ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ,

ਕੀ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਹਾਲ ਫੇਰ ਨੀਂਦ ਦੀਆਂ ਮਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਸੁਫ਼ਨੇ 'ਚ ਗੱਜ ਗੱਜ ਸ਼ੇਰ ਖਾਣ ਆਉਂਦਾ ਏ,

ਮੀਂਹ ਹੈ ਵਰਾ ਦੇਂਦਾ ਭੁੱਬਾਂ ਲਲਕਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਨੀਂਦ ਵਿੱਚ ਹੋਵਦੀ ਏ ਐਸੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਮੇਰੀ,

ਨਰਕਾਂ 'ਚ ਹੋਵੇ ਹਾਲ ਜਿਵੇਂ ਅੰਗਣਹਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਵਾਹਰ ਵਾਹਰ ਕਰਦਾ ਮੈਂ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਪਵਾਂ,

ਦੇਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਮੇਰੀਆਂ ਪੁਕਾਰਾਂ ਦਾ

ਸੱਟ ਉੱਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜੇ, ਡਰ ਨਾਲ ਧੜਕਦਾ ਏ,

ਦਿਲ ਮੇਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਅੱਡਾ ਠਠਿਆਰਾਂ ਦਾ ।

ਦਿਓ ਕੋਈ ਤਵੀਜ਼ ਐਸਾ ਸਵਾਂ ਸੁੱਖੀ ਨੀਂਦਰ ਮੈਂ,

ਅੱਗੇ ਪਰਤਾਵਾ ਲਿਆ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਮੀਆਂ ਮੀਰ ਪੀਰ ਥੋਲੇ, ‘ਸੁਣ ਤੂੰ ਸਲੀਮ ਮੀਆਂ,

ਰੱਬ ਨੇ ਬਣਾਯਾ ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਇਹ ਭੀ ਗੱਲ ਚੇਤੇ ਰੱਖ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਲਿਆ ਓ,

ਤੌਣਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਬੀ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਹਰ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਅਲਾ ਵਾਲੇ ਵੱਸਦੇ ਨੀ,

ਮਜ਼ੂਬ ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਅਉਤਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ,

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਗਵਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਸ਼ਾਹੀ ਸਜ ਦੇਖ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਗਿਉਂ,

ਬਿੜਕ ਗਿਆ ਪੈਂਤੜੇ ਤੋਂ ਪੈਰ ਇਤਥਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਇਹ ਉਹ ਅਸਾਹ ਨਦੀ ਭਗਤੀ ਦੀ ਜਾਣ ਬੱਚਾ,
ਜਿਥੇ ਬੇੜਾ ਢੁੱਬਦਾ ਸਿਕੰਦਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਝੋਲੀ 'ਚ ਫਕੀਰੀ ਪਈ ਖੇਡਦੀ ਉੱ,
ਤੂੰ ਕੀ ਜਾਣੇ ਭੇਤ ਭਲਾ ਰੱਬੀ ਅਲੋਕਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਬਾਲ-ਪਣ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਜ਼ਹਿਰੀ ਸੱਪਾਂ ਨਾਲ ਖੇਡੇ,
ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਯੋਧਾ ਹੁਣ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਚਾਣ ਚੱਕੀ ਮੌਤ ਹੈ ਜੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਾਪੀਆਂ ਦੀ,
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਭੀ ਹੈ ਦਾਰੂ ਦੁਖਿਆਰਾਂ ਦਾ ।
ਤਪੱਸਿਆ ਦੀ ਤੇਗ ਨਾਲ ਕਿਤੇ ਆਪਾ ਮਾਰਦਾ ਈੀ,
ਕਿਤੇ ਮੂੰਹ ਭੰਨਦਾ ਈੀ ਤੇਰੇ ਬਲਕਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਐਵੇਂ ਉਹਨੇ ਦੋ ਤੇਗਾਂ ਲੱਕ ਨਾਲ ਬੱਧੀਆਂ ਨਹੀਂ,
ਇਹ ਭੀ ਉਹਦਾ ਭੇਤ ਜਾਣ ਦੋਹਾਂ ਪਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਜਿੱਦਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲੜਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਇੱਕ ਹੋਵਦਾ ਏ,
ਇੱਕ ਖੂਹ ਹੋਵਦਾ ਏ ਜਿੱਦਾਂ ਏ ਝਲਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਵੇਖਦਾ ਨਹੀਂ ? ਜਲਵਾ ਦੋਹਾਂ ਤੇਗਾ ਵਾਲਾ,
ਸ਼ਾਹ ਪਰ ਬਣ ਗਿਆ ਅਗਸੀ ਉਡਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਥੋਂ ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ-ਓਹਨੇ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ,
ਸਾਯਾ ਪਾਯਾ ਹੋਯਾ ਈੀ ਦੋਹਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਆਪਣੀ ਦਾ ਭਲਾ ਜੇ ਤੂੰ ਚਾਹਵਨਾ ਏਂ,
ਬੀਬਾ ਰਾਣਾ ਕੰਮ ਕਰ ਜਾਹ ਬਰਖੁਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਭੁੱਲ ਚੁੱਕ ਹੋ ਗਈ ਜਿਹੜੀ ਜਾ ਕੇ ਬਖਸ਼ਾ ਸਾਰੀ,
ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਛੱਡ ਛੇਤੀ ਗੁਰੂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਪੀਰ ਜੀ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਝੱਟ ਪਟ,
ਘੱਲਿਆ ਗਵਾਲੀਅਰ ਜੱਥਾ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਵਜੀਰ ਖਾਂ ਨੇ,
ਮੁਜਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰਾਂ ਦਾ ।
ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ,
ਪੱਛੋਤਾਵਾ ਜਾਹਰ ਕੀਤਾ ਨਾਲੇ ਹੋਈਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ 'ਅਸੀਂ ਕੱਲੇ ਕਦੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ,

ਸੰਗ ਸਾਬ ਛੱਡ ਏਥੇ ਬਾਕੀ ਗ੍ਰਾਮ ਪਖਾਰਾਂ ਦਾ।

ਸੌੜ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਕੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੌੜ ਜਾਣਾ,

ਅਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵਦਾ ਇਹ ਮੈਲੀਆਂ ਦੇ ਯਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਫਿਰ ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਇੱਛਿਆ ਤੇ,

ਮੀਂਹ ਹੀ ਵਰਾ ਦਿਓ ਸੇਹਰਿਆਂ ਤੇ ਹਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਐਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ,

ਕਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਫਿਰਾਯਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਉਪਕਾਰਾਂ ਦਾ :—

'ਆਓ ਜਿਨ੍ਹੇ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਮੇਰੇ ਲੜ ਲੱਗ ਜਾਓ,

ਲੇਖਾ ਕਿਤੇ ਹੋਵੇਗਾ ਨਾ ਉਹਦਿਆਂ ਵਿਹਾਰਾਂ ਦਾ।'

ਲੋਂ ਜੀ ਜਿਹੜੇ ਰਾਜੇ ਰਾਣੇ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸੜਦੇ ਸਨ,

ਰੱਬ ਨੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸਮਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਬਹਾਰਾਂ ਦਾ।

ਸ਼ਾਮ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗਿਰਦ ਘੇਰਾ ਏਦਾਂ ਪਾ ਲੀਤਾ,

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਵਾਲੇ ਜਿਵੇਂ ਝੁਰਮਟ ਹੋਵੇ ਨਾਰਾਂ ਦਾ।

ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇੱਕ ਮਾਰ ਚੱਪਾ,

ਬੇੜਾ ਬੰਨੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਸੈਂਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਆਵਾ ਗੌਣੀ ਜੇਹਲ ਵਿਚੋਂ 'ਸ਼ਰਫ਼' ਓਹੋ ਪਾਰ ਹੋਏ,

ਪੱਲਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੜ ਲੀਤਾ ਰੱਬੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦਾ ।

ਸੱਤਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਫੁਲ ਖਨਵਾਦਾ

ਸੱਤਵੀਂ ਸ਼ਾਹੀ ਨੂੰਗੀ ਜੋਤੀ,
ਪਾਕ ਪਵਿੱਤਰ ਅਰਸ਼ੀ ਮੌਤੀ ।

ਸ਼ਾਨ ਰਹੀਮੀ ਪਰਉਪਕਾਰੀ,
ਦਾਨ ਦਇਆ ਦੇ ਉੱਚ ਭੰਡਾਰੀ ।

ਰਹਿਮਤ ਵਾਲੇ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਵਾਲੇ ।

ਤੋੜਨ ਦਿਲ ਦੇ ਕੁਛਗੀ ਤਾਲੇ ।

ਨਾ ਠੁਕਰਾਇਆ ਜੋ ਦਰ ਆਇਆ,

ਕੀਤਾ ਓਹਦਾ ਮਾਨ ਸਮਾਇਆ ।

ਦਾਰਾ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਇਆ,

ਮਰਦਾ ਮਰਦਾ ਪਕੜ ਬਚਾਇਆ ।

ਮਨ ਦੇ ਨਾਜ਼ਕ ਦਿਲ ਦੇ ਕੂਲੇ ।

ਐਸੇ ਸਨ ਓਹ ਨੂੰਗੀ ਪੂਲੇ ।

ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਧਰੋਂ ਫਿਰਦੇ ਆਏ,

ਚਰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਗੋਂ ਪਾਏ।

ਬਾਗ ਨਿਵਾਸੀ ਬੂਟੇ ਸਾਰੇ,

ਪਾਕ ਨਜ਼ਾਰੇ ਦੇ ਦੇ ਤਾਰੇ ।

ਵੇਖੀ ਜਿਸ ਦਮ ਸ਼ਕਲ ਨੂੰਗਾਨੀ ।

ਟਾਹਣੀ ਟਾਹਣੀ ਹੋਈ ਦੀਵਾਨੀ ।

ਅਦਬੋਂ ਸਰੂਆਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ,

ਕਲੀਆਂ ਹੱਸ ਹੱਸ ਗਿੱਧਾ ਪਾਇਆ ।

ਨਰਗਸ ਦਰਸੀ ਤਾੜੀ ਲਾਈ,

ਅੱਖ ਸ਼ਰਮੀਲੀ ਫੁਰਸ਼ ਬਣਾਈ ।

ਅੱਚਨ ਚੇਤੀ ਵੇਖ ਅਚੰਭਾ ।

ਖਿੜ ਖਿੜ ਦੂਹਰਾ ਹੋਇਆ ਚੰਭਾ ।

ਸਿਰ ਤੇ ਸਨ ਜੋ ਤੁਬਕੇ ਚਾਏ,

ਮੌਤੀ ਮੌਤੀਏ ਪਕੜ ਲੁਟਾਏ ।

ਮੌਲਸਰੀ ਤੋਂ ਸਰੀ ਨ ਮੂਲੇ,

ਗੁੱਛੇ ਵਾਰੇ ਕੱਚੇ ਕੂਲੇ ।

ਚਾਨਣ ਵਰਗੀ ਚਿੱਟੀ ਜੂਹੀ ।

ਹੱਸ ਹੱਸ ਹੋ ਗਈ ਰੱਤੀ ਸੂਹੀ ।

ਪੇਸਤ ਖੀਵਾ ਹੋਵਣ ਲੱਗਾ,

ਮੂਨ ਗੱਲ੍ਹਾਂ ਚੋਂ ਚੋਵਣ ਲੱਗਾ ।

ਸੁਬਲ ਨੇ ਵੀ ਕੇਸ ਸਵਾਰੇ,

ਪਵਾਂ ਕਬੂਲ ਕਿਵੇਂ ਦਰਬਾਰੇ ।

ਇਸ਼ਕ ਪੇਚੇ ਨੇ ਪੇਚੇ ਲਾਏ ।

ਚਿੰਗੀਂ ਵਿਛੁੰਨੇ ਨੈਣ ਮਿਲਾਏ ।

ਨਾਮ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਨੈਨ ਸ਼ਰਾਬੀ,

ਡਿੱਠੇ ਜਿਸ ਦਮ ਫੁੱਲ ਗੁਲਾਬੀ ।

ਕੱਢ ਖੁਸ਼ਬੂਆਂ ਵਾਰਨ ਲੱਗਾ,

ਚਰਨਾਂ ਹੇਠ ਖਿਲਾਰਨ ਲੱਗਾ ।

ਵੇਖ ਅਨਾਰ ਅਨਾਰ ਚਲਾਏ ।

ਫੁਲਝੜੀਆਂ ਦੇ ਮੀਂਹ ਵਸਾਏ ।

ਅਸ਼ਰਫੀਏ ਨੇ ਸ਼ਾਨ ਵਖਾਬੀ,

ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਦੀ ਸੁੱਟ ਕਰਾਈ ।

ਜਗਿਆ ਗਿਆ ਨਾ ਪਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ।

ਪੁਰਜੇ ਹੋਇਆ ਫੁੱਲ ਹਜ਼ਾਰਾ ।

ਕਲਗੇ ਕਲਗੀ ਚਰਨ ਛੁਹਾਈ ।

ਫੁੱਲਾਂ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਈ ।

ਬਰਦੀ ਪਾ ਕੇ ਚਿੱਟੀ ਉੱਦੀ,

ਕਰਨ ਸਲਾਮੀ ਫੁੱਲ ਦਾਉਂਦੀ ।

ਨੁੱਕਰ ਵਿੱਚ ਖਲੋਤੀ ਗੋਦੀ ।

ਹੱਸਣ ਭਾਹਿ ਪਈ ਰੋਂਦੀ ਰੋਂਦੀ ।

ਸੁੰਦਰ ਮੂੰਹ ਬਣਾਇਆ ਨਾਖਾਂ ।

ਗੁੱਛਾ ਹੋਈਆਂ ਅਦਬੋਂ ਦਾਖਾਂ ।

ਅੰਬਾਂ ਰਸ ਪਰੇਮੋਂ ਪਾਇਆ,

ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਆਯਾ ਹੁਸਨ ਸਵਾਇਆ ।

ਸੋਮੇ ਨੈਣ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਡਿੱਠੇ,

ਕੂਜੇ ਭਰ ਲਏ ਖੱਟੇ ਮਿੱਠੇ ।

ਐਡੀ ਨੈ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੜ੍ਹ ਗਈ ।

ਅੰਬਰ ਵੇਲ ਰੁੱਖਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ।

ਬਾਗ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰੱਬੀ ਮਾਲੀ,
ਵੇਂਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਡਾਲੀ ਡਾਲੀ ।
ਸਾਇਆ ਪੌਂਦੇ ਹਰ ਹਰ ਬੂਟੇ,
ਲੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਅਰਸ਼ੀ ਝੂਟੇ ।

ਜਪਦੇ ਜਾਂਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਣੀ ।
ਦੇਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੂੰਗੀ ਪਾਣੀ ।

ਇੱਕ ਥਾਂ ਹੋਇਆ ਐਸਾ ਕਾਰਾ,
ਬੂਟਾ ਸੀ ਇੱਕ ਖੜਾ ਵਿਚਾਰਾ ।
ਗੁਰ ਜੀ ਦਾ ਉਸ ਪੱਲਾ ਫੜਿਆ,
ਚੋਗਾ ਉਹਦੀ ਟਾਹਣੀ ਅੜਿਆ ।

ਕਲੀਆਂ ਨਿਉਂ ਨਿਉਂ ਸਦਕੇ ਗਈਆਂ ।
ਡਾਲੋਂ ਝੜੀਆਂ ਚਰਨੀਂ ਪਈਆਂ।

ਸਤਿਗੁਰ ਨੇ ਉਹ ਝੜੀਆਂ ਕਲੀਆਂ,
ਪ੍ਰੇਮ ਕਲਾਵੇ ਅੰਦਰ ਵਲੀਆਂ ।
ਧਰ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਹੱਥੀਂ ਚਾਈਆਂ,
ਨਾਲ ਹਿਰਖ ਦੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਪਾਈਆਂ ।

ਚੋਗੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਆਖ ਸੁਣਾਇਆ ।

ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਘਟਾਇਆ ।

ਹੋਠ ਪਵਿੱਤਰ ਸਤਿਗੁਰ ਖੋਲੇ,
ਕਲੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਐਦਾਂ ਬੋਲੇ :—
ਐ ਕਲੀਓ ! ਕੁਛ ਗਾਮ ਨਾ ਖਾਓ,
ਦਿਲ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਦਾਗ ਨਾ ਲਾਓ ।

ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਸਨ ਸੱਭੇ ਆਸਾਂ ।

ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡਾ ‘ਢੂਲ’ ਬਣਾਸਾਂ ।”

ਬੀਤਯਾ ਵੇਲਾ ਸਮਾਂ ਵਿਹਾਣਾ,
ਹੋਇਆ ਐਸਾ ਰੱਬੀ ਭਾਣਾ ।
ਜੀਤ ਪਰਾਲੇ ਹੋਈ ਲੜਾਈ,
ਕਰਮ ਚੰਦ ਓਹ ਤੇਗ ਚਲਾਈ ।

ਰਣ ਵਿੱਚ ਮੀਂਹ ਸਰਾਂ ਦੇ ਵੱਸੇ ।
ਬੇਡਾਂ ਵਾਂਝੂ ਵੈਰੀ ਨੌਜੇ ।
ਐਪਰ ਹੋਣੀ ਹੁੰਦੜ ਆਈ,
ਕਰਮ ਚੰਦ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ।
ਸੂਰਗਾਂ ਅੰਦਰ ਆਪ ਸਿਧਾਰੇ,
ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਏ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰੇ ।

ਇੱਕ 'ਸੰਦਲੀ' ਇੱਕ 'ਫੂਲ' ਵਿਚਾਰਾ ।
ਇੱਕ ਸੂਰਜ ਇੱਕ ਚੰਦ ਪਿਆਰਾ ।
ਚਾਚੇ ਦੇ ਕੁਝ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ,
ਪਕੜ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਗਲੀ ਲਾਇਆ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਆਇਆ,
ਆਣ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਚਰਨੀਂ ਪਾਇਆ ।
ਰੋ ਰੋ ਨੀਰ ਵਗਾਵਣ ਲੱਗਾ ।
ਏਦਾਂ ਹਾਲ ਸੁਣਾਵਣ ਲੱਗਾ :—

"ਪਿਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨ ਪਿਆਰੀ,
ਹੁਕਮ ਤੁਹਾਡੇ ਉੱਤੋਂ ਵਾਰੀ ।
ਇਹ ਕਲੀਆਂ ਹੁਣ ਝੜੀਆਂ ਪਈਆਂ,
ਗੁੱਛੇ ਨਾਲੋਂ ਵਿੱਛੜ ਗਈਆਂ ।
ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਵਾਲੀ ।
ਹੁਣ ਹੋ ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦੇ ਮਾਲੀ ।"

ਦੋਵੇਂ ਦੁੱਰ ਯਤੀਮ ਪਿਆਰੇ,
ਬੈਠੇ ਸਨ ਇਹ ਇੱਕ ਕਿਨਾਰੇ ।
ਕਾਗਜ਼ ਵਾਲੀ ਮੂਰਤ ਵਾਂਗੂ,
ਸਹਿਮੀ ਹੋਈ ਸੂਰਤ ਵਾਂਗੂ ।
ਕਲੀਆਂ ਵਾਂਗੂ ਚੁਪ ਚੁਪੀਤੇ ।
ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਗਲੇਡੂ ਪੀਤੇ ।
ਆਖਰ ਆਣ ਯਤੀਮੀ ਰੋਈ,
ਗੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਚੋਭੜ ਹੋਈ ।

ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਪਾਕ ਸਮੁੰਦਰ,
ਆਇਆ ਮੌਜਾਂ ਠਾਠਾਂ ਅੰਦਰ,
ਮੌਜਾਂ ਅੰਦਰ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਆਈ ।
ਗੁਜ਼ਦੀ ਬੇੜੀ ਬੰਨੇ ਲਾਈ ।

ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ,
ਠੋਡੀ ਫੜ ਕੇ ਵਾਰੇ ਵਾਗੀ :—
“ਏ ਕਲੀਓ ! ਮੈਂ ਖੂਬ ਪਛਾਣਾਂ,
ਭੇਤ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਜਾਣਾਂ ।

ਗੁੱਛੇ ਨਾਲੋਂ ਝੜੀਓ ਕਲੀਓ !
ਵਕਤਾਂ ਅੰਦਰ ਫੜੀਓ ਕਲੀਓ !

ਅਰਸੀਂ ਕਲੀਓ ! ਉੱਠੋ ਜਾਓ,
ਜਗ ਉੱਤੇ ਖੁਸ਼ ਖਿੰਡਾਓ ।
ਸਿੱਖੀ ਵਾਲੇ ਝੰਡੇ ਲਾਓ,
ਤਾਜ ਹੰਡਾਓ ਰਾਜ ਕਮਾਓ ।

‘ਸੰਦਲ’ ਵਾਂਗੂ ਹਰਦਮ ਮਹਕਿੋ,
‘ਢੁੱਲ’ ਕਬੀਲਾ ਬਣਕੇ ਟਹਿਕੋ ।

ਖੁਸ਼ੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਵਰ ਝੁਲਾਵੇ,
ਸੁੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਵਿਹਾਵੇ ।
ਹਰ ਪਿੜ ਅੰਦਰ ਘੋੜਾ ਧਮਕੇ,
ਇਕਬਾਲਾਂ ਦਾ ਸੂਰਜ ਚਮਕੇ ।

ਪਤਿੜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖੇ ।
ਸਤਿਗੁਰ ਹੋਣ ਤੁਹਾਡੇ ਰਾਖੇ ।”

ਇਹ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਬੇਪਰਵਾਹੀ,
ਉਹ ਹੈ ਮੇਰਾ ਅਰਸੀ ਮਾਹੀ ।
ਪੈਰਾਂ ਅੰਦਰ ਝੜੀਆਂ ਕਲੀਆਂ,
ਪ੍ਰੇਮ ਕਲਾਵੇ ਅੰਦਰ ਵਲੀਆਂ ।

ਮਾਨ ਗਵਾਇਆ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਈਆਂ ।
‘ਸ਼ਰਫ’ ਉਹੋ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪਈਆਂ ।

ਅੱਠਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਗੱਲਾਂ ਵੱਡੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਉਮਰ ਛੋਟੀ,
 ਨਾਫੇ ਵਾਂਝ ਮੁਸ਼ਬੇ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਚਾਰ ਚੰਦ ਗੁਰਿਆਈ ਨੂੰ ਲਾਏ ਸੋਹਣੇ,
 ਸਿੱਖ ਪੰਜ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਸਵਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਜਿੱਧਰ ਨਿਗ੍ਰਾ ਪਵਿੱਤਰ ਦੇ ਬਾਣ ਛੱਡੇ,
 ਓਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਫਤਹ ਕਰਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਮੁੜੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਛਾਂ ਪੰਜੋਖਰੇ ਤੋਂ,
 ਲੀਕ ਸਿਦਕ ਦੀ ਆਪ ਜਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਗੀਤਾ ਅਰਥ ਸੁਣਵਾ ਕਹਾਰ ਕੋਲੋਂ,
 ਪੰਡਤ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਤੇਰ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਪਟਰਾਣੀ ਦੇ ਖੇਲ੍ਹ ਕੇ ਪੱਟ ਦਿਲ ਦੇ,
 ਬੈਠ ਪੱਟ ਤੇ ਅੰਸ ਦਾਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਜੇੜੇ ਆਏ ਅਜ਼ਮਾਇਸ਼ਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ,
 ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਸ਼ਰਨ ਆ ਗਿਆ ਦਿਲੋਂ ਜੇ ਕੋਈ ਪਾਪੀ,
 ਭੁੱਲ ਓਸ ਦੀ ਮਨੋਂ ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 ਪਾਣੀ ਆਪਣੇ ਖੂਹੇ ਦਾ ਖੇਲ੍ਹ ਕੇ ਤੇ,
 ਬੇੜੀ ਛੁੱਬਦੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਤਾਰ ਦਿੱਤੀ ।
 'ਸ਼ਰਫ' ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ,
 ਬਰਕਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ ਦਿੱਤੀ।

ਬਖਸ਼ੀਸ਼

ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਜੇ ਜੈ ਸਿੰਘ ਆ ਕੇ
 ਅਰਜ਼ ਗੁਜ਼ਾਰੀ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਕੇ
 ਰਾਣੀ ਮੇਰੀ ਤਰਲੇ ਕਰਦੀ
 ਦਰਸ਼ਨ ਬਦਲੇ ਹੈ ਉਹ ਮਰਦੀ
 ਗੁਰ ਜੀ ! ਏਹ ਉਪਕਾਰ ਕਮਾਓ
 ਓਹਨੂੰ ਭੀ ਚਲ ਦੀਦ ਕਰਾਓ
 *ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਰ' ਦੇ ਰਾਜ-ਦੁਲਾਰੇ
 ਬੋਲੇ ਅੱਗੋਂ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ :—
 'ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਸਨ ਤੇਰੀਆਂ ਆਸਾਂ
 ਤੇਰੇ ਮਹਿਲੀਂ ਭੀ ਕਲ ਆਸਾਂ'
 ਚਾਈਂ ਚਾਈਂ ਰਾਜਾ ਆਯਾ
 ਮਹਿਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਆਨ ਸੁਨਾਯਾ :—
 'ਖੂਬ ਸਜਾਓ ਧੌਲਰ ਸਾਰਾ
 ਆਵੇਗਾ ਕਲ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ
 'ਉਪਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਝੜੀਆਂ ਲਾਵਨ
 ਉੱਜੜੇ ਹੋਏ ਬਾਗ ਖਿੜਾਵਨ
 'ਆਵੇਗਾ ਕਲ ਬੱਦਲ ਨੂੰਗੀ
 ਖੜੀਆਂ ਰਹਿਣਾ ਵਿੱਚ ਹਜੂੰਗੀ
 'ਜੇਹੜੀ ਵੀ ਕੋਈ ਗਾਫਲ ਹੋਸੀ
 ਪੱਛੋਤਾਸੀ ਓਹੋ ਰੋਸੀ ।'
 ਪਟਰਾਣੀ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਆਈ
 'ਰਾਜੇ ਏਡੀ ਸਿਫਤ ਸੁਨਾਈ
 'ਮੈਂ ਭੀ ਓਹਨੂੰ ਕਲ ਅਜਮਾਵਾਂ
 'ਗੱਲੀ ਬਣਕੇ ਭੇਸ ਵਟਾਵਾਂ
 'ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਓਹ ਚੰਦ ਦੋਬਾਲਾ
 'ਜੇ ਹੋਵੇਗਾ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ
 'ਤਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣ ਲਵੇਗਾ
 ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਛਾਣ ਲਵੇਗਾ ।'
 ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ
 ਆ ਗਏ ਮਹਿਲੀਂ ਦੇਣ ਨਜ਼ਾਰੇ

* ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ।

ਪਟਰਾਣੀ ਭੀ ਭੇਸ ਵਹਾ ਕੇ
 ਬਾਂਦੀ ਵਾਲੇ ਲੀੜੇ ਪਾ ਕੇ
 ਬਹਿ ਗਈ ਗੋਲੀਆਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ
 ਸਾਰਾ ਆਪਣਾ ਆਪ ਲੁਕਾ ਕੇ
 ਜਾਣੀ ਜਾਣ ਜਦੋਂ ਉਹ ਆਏ
 ਆ ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਤਲਬ ਪਾਏ
 ਸਭਨਾਂ ਵੱਲੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਪਾਂਦੇ
 ਸੋਟੀ ਲਾ ਲਾ ਆਂਹਦੇ ਜਾਂਦੇ
 'ਏਹ ਨਹੀਂ ਰਾਣੀ ਏਹ ਨਹੀਂ ਰਾਣੀ
 ਏਹ ਵੀ ਹੈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸਵਾਣੀ।'
 ਲੁਕੀ ਹੋਈ ਉਹ ਨੇਕ ਸਵਾਣੀ
 ਫੜ ਲਈ ਏਦਾਂ ਓੜਕ ਰਾਣੀ
 ਜਿਉਂ ਪਾਪੀ ਨੂੰ 'ਬਖਸ਼ਸ਼' ਆਕੇ
 ਫੜ ਲਏ ਬਾਹੋਂ, ਕਰਮ ਭੁਲਾਕੇ।
 ਪੱਟ ਉੱਤੇ ਜਾ ਬੈਠੇ ਪਿਆਰੇ
 ਆਖਣ ਲੱਗੇ ਰਾਜ ਢੁਲਾਰੇ :—
 'ਹੈ ਨਾ ਲੱਭ ਲਿਆ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ
 ਹੁਣ ਤੇ ਮੰਨੋਗੀ ਨਾ ਮੈਨੂੰ ?'
 ਵੇਖ ਕਰਾਮਤ ਏਹ ਪਟਰਾਣੀ
 ਚਰਨੀਂ ਡਿੱਗੀ ਹੋ ਨਤਾਣੀ
 ਰੋ ਰੋ ਗੁੱਝਾ ਹਾਲ ਸੁਨਾਯਾ
 ਆਖੇ ਜਿਉਂ ਏਹ ਭਰਮ ਮਿਟਾਯਾ
 'ਓਦਾਂ ਹੀ ਹੁਨ ਆਸ ਪੁਚਾਓ
 ਘਰ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਬੂਟਾ ਲਾਓ'
 'ਧੀ ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ
 ਬਾਝ ਚਰਾਗੋਂ ਮਹਿਲ ਹਨੇਰਾ।'
 ਹਾਲ ਅਹਵਾਲ ਓਹਦੇ ਸੁਨ ਸਾਰੇ
 ਖਿੜ ਖਿੜ ਹੋਸੇ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੇ
 ਮੌਜਾਂ ਅੰਦਰ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਆਈ
 ਰੁੜ੍ਹਦੀ ਬੇੜੀ ਬੰਨੇ ਲਾਈ
 'ਸ਼ਰਫ਼' ਕਬੂਲ ਹੋਈਆਂ ਫਰਜਾਦਾਂ
 ਮਿਲੀਆਂ ਓਹਨੂੰ ਕੁੱਲ ਮੁਗਦਾਂ।

ਨੌਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ

ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ,

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਪਿਆਰੇ ।

ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ,

ਰੋਸ਼ਨ ਅੱਖਿਂ ਤਾਰੇ ।

ਜਿਉਂ ਕਸਤੂਰੀ ਨਾਫੇ ਵਿੱਚੋਂ,

ਖੁਸ਼ਬੂ ਪਈ ਖਿਲਾਰੇ ।

ਉਮਰ ਨਿੱਕੀ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਲੇ

ਲੱਛਨ ਚਮਕੇ ਸਾਰੇ ।

ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਨੇ ਲਾਲ ਪੁੱਤਰ ਦੇ

ਦਰਸ਼ਨ ਜਿਸ ਪਲ ਪਾਏ ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੋਤੀਆਂ ਵਾਲੇ,

ਭਰ ਭਰ ਬੁੱਕ ਲੁਟਾਏ ।

ਡੁਲ੍ਹੁ ਡੁਲ੍ਹੁ ਪੈਂਦੀ ਛਾਪ ਵਿੱਚੋਂ

ਜਿਉਂ ਡਲੁਕ ਪਿਆਰੇ ਠਗ ਦੀ ।

ਲਾਟ ਉਤਾਰਾਂ ਵਾਲੀ ਵੇਖੀ

ਮਸਤਕ ਅੰਦਰ ਜਗਦੀ ।

ਧਰਮੀ ਰਣ ਵਿੱਚ ਪੁੱਤ ਪਿਆਰਾ

ਪੂਰਾ ਜੋਧਾ ਛਿੱਠਾ ।

ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ‘ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ’

ਨਾਮ ਪਿਆਰਾ ਮਿੱਠਾ ।

ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਪੰਧ

ਉਦਮ ਕਰਕੇ ਉੱਠ ਬਹੀਂ ਹੁਣ,

ਮੇਰੀ ਕਲਮੇਂ ਪਿਆਰੀ ।

ਵਾਟ ਦੁਰਾਡੀ ਵੇਲਾ ਬੋੜ੍ਹਾ,

ਤੂੰ ਭੀ ਤੁਰਨੋਂ ਹਾਰੀ ।

ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਨ ਕੋਈ,

ਪੈਂਡਾ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲਾ ।

ਮੰਜ਼ਲ ਅੰਖੀ, ਕੱਟੇ ਸੌਖੀ,

ਸੋਚ ਕੋਈ ਉਪਰਾਲਾ ।

ਆ ਜਾ ਦੋਵੇਂ ਰਾਹੀਂ ਰਲ ਕੇ,

ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਜਾਈਏ ।

ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਵਧੋਂਦੇ ਜਾਈਏ,

ਨਾਲੇ ਵਾਟ ਮੁਕਾਈਏ :—

ਪਰ ਗੱਲਾਂ ਭੀ ਦਰਦਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ,

ਭਰੀਆਂ 'ਜਹੀਆਂ ਹੋਵਨ ।

ਬੇ ਕਿਰਕਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਸੁਣ ਸੁਣ,

ਹੰਝੂ ਹਾਰ ਪਰੋਵਨ ।

ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ,

ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ ਭਾਖੇ ।

ਭਿਣਕ ਪਵੇ ਜੇ ਕਿਧਰੋਂ ਉਹਦੀ,

'ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ' ਆਖੇ ।

(ਪਰ)-ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਛਾਪੇ ਵੱਲੋਂ,

ਪੱਲੇ ਸਭ ਸਮੇਟਨ ।

ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਨ, ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ,

ਸੁਣਨੋਂ ਕੰਨ ਵਲੋਟਨ ।

ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲਾ,

ਵਿਰਲਾ ਲੱਭੇ ਕੋਈ ।

ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ,
ਦੁੱਖੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਢੋਈ ।

ਪਰ ਸੁਖੀਆਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਨ ਓਥੇ,
ਜਿੱਥੇ ਦੁੱਖੀਏ ਜਾਵਨ ।

ਮਾਰ ਦੁਗਾੜਾ ਹਹੁਕੇ ਵਾਲਾ,
ਆਪਾ ਅਰਸ਼ ਪਹੁੰਚਾਵਨ ।

ਸੁੱਖ ਖੁਸ਼ੀ ਏਹ ਦੁਨੀਆਂ ਅੰਦਰ,
ਹੈਨ ਨਗੂਣੇ ਲਾਹੇ ।

ਦਰਦ ਪਰੇਮ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਢੋਈ,
ਮਿਲਦੀ ਧੁਰ ਦਰਗਾਹੋਂ ।

ਬਾਤ ਸੁਣਾ ਕੇ ਦਰਦਾਂ ਵਾਲੀ,
ਅਰਸ਼ੀਂ ਝਾਤ ਪਵਾਵਾਂ ।
ਮੇਰੀ ਪਯਾਰੀ ਆ ਅੱਜ ਤੇਰਾ,
ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਾਵਾਂ ।

ਕੁਦਰਤ ਵਾਂਗੂੰ ਵੇਖੀਂ ਸਭ ਕੁਝ
ਮੁੱਖਿੰ ਮੂਲ ਨਾ ਬੋਲੀਂ ।

ਸਬਰ ਸਿਦਕ ਤੇ ਜੁਲਮ ਜਬਰ ਨੂੰ
ਦਿਲ ਦੇ ਕੰਡੇ ਤੋਲੀਂ ।

ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤੇ ਸੂਲਾਂ ਅੰਦਰ
ਡਿੱਠਾ ਈ ਲੱਖ ਵਾਗੀ ।
ਆ ਅੱਜ ਤੈਨੂੰ ਹੋਰ ਵਖਾਵਾਂ
ਖੋਲ੍ਹ ਕਦੂੰ ਕਰਤਾਰੀ ।

ਫੁੱਲਾਂ ਅੰਦਰ ਬੂਟੇ ਉੱਗੇ,
ਲਾਲਾਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੱਥਰ ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੀ ਝੋਲੀ ਅੰਦਰ,
ਵੇਖ ਜੁਲਮ ਦੇ ਸੱਥਰ ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵੱਲ ਵੇਖੀਂ
ਰੱਬ ਦੇ ਖਾਸ ਪਿਆਰੇ ।

ਰਾਤ ਹਨੇਰੀ ਅੰਦਰ ਕਰਦੇ
 ਝਿਲ ਮਿਲ ਝਿਲ ਭਾਰੇ ।
 ਕੀਕਰ ਦੁੱਖ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਹਿੰਦੇ
 ਧਰਮੋ ਮੂਲ ਨਾ ਡੋਲਨ ।
 ਸੀਸ ਕਟਾਵਨ, ਖੱਲ ਲੁਹਾਵਨ,
 ਭੇਦ ਨਾ ਓਦੂਆ ਖੋਲਨ ।
 ਮੁੱਦਾ ਕੀ ਅੱਜ ਆ ਨੀ ਤੈਨੂੰ
 ਐਸੀ ਗੱਲ ਸੁਣਾਵਾਂ ।
 ਪੰਧ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਦਰਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ,
 ਤੇਰਾ ਮੁੱਲ ਮੁਕਾਵਾਂ ।
 ਕਿੱਸਾ ਇੱਕ ਸ਼ਹੀਦੀ ਵਾਲਾ,
 ਖੋਲ੍ਹ ਸੁਣਾਵਾਂ ਤੈਨੂੰ ।
 ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੀਕਰ ਤੂੰ ਭੀ,
 ਯਾਦ ਕਰੇਂਗੀ ਮੈਨੂੰ ।
 ਐਸੇ ਮੂਨ ਪਵਿੱਤਰ ਵਾਲੇ,
 ਤੈਨੂੰ ਦਰਸ ਕਰਾਵਾਂ ।
 ਦਰਸ ਕਰਾ ਕੇ ਰੱਬੀ ਰੰਗਣ,
 ਤੈਨੂੰ ਜਹੀ ਚੜਾਵਾਂ ।
 ਜੇੜੇ ਰਾਹੋਂ ਤੂੰ ਇੱਕ ਵਾਗੀ,
 ਲੰਘੋਂ ਕਲਮ ਪਿਆਗੀ।
 ਖਿੜਨ ਹਕੀਕੀ ਬੂਟੇ ਓਥੇ,
 ਛੁੱਟੇ ਕੇਸਰ ਕਿਆਗੀ ।

ਕੁਰਬਾਨੀ

ਚੰਨੋ ਨੌਵੀਂ ਸੀ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਐਪਰ,
 ਓਹਦਾ ਰੋਗ ਸੀ ਨਿਰਾ ਵਜੋਗਨਾਂ ਦਾ ।
 ਗੋਰੇ ਮੁੱਖ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਰਦੀਆਂ ਸਨ,
 ਹੁੰਦਾ ਰੰਗ ਏ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਗਨਾਂ ਦਾ ।
 ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਬੱਗੇ,
 ਬੱਧਾ ਹੋਯਾ ਸੀ ਸੰਦਲਾ ਸੋਗਨਾਂ ਦਾ ।
 ਮੱਥੇ ਸੁੱਕ੍ਹ ਬ੍ਰਹਮਪਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇ,
 ਹੁੰਦਾ ਪਿਆ ਸੀ ਭਰਮ ਕਲਜੋਗਨਾਂ ਦਾ ।
 ਦਰਦ ਵੰਦਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਪੱਛਦੀ ਸੀ,
 ਚਾਘੜ ਹੱਥੜੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪੈ ਹੋਵੰਦੇ ਸਨ।
 ਨਿਮ੍ਰਿ ਵਾ ਤਰੇਲ ਪਈ ਡਿੱਗਦੀ ਸੀ,
 ਛੁੱਲ ਹੱਸਦੇ ਤੇ ਤਾਰੇ ਰੋਵਦੇ ਸਨ ।
 ਦੌਲਤ ਦਰਦ ਦੀ ਖਿਲਗੀ ਪੁੱਲਗੀ ਓਹ,
 ਕੱਠੀ ਕੀਤੀ ਮੈਂ ਬੜੇ ਅਨੰਦ ਅੰਦਰ ।
 ਅਦਬ ਨਾਲ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਸੀਸ ਪਰਨੇ,
 ਮਾਛੀ ਵਾੜੇ ਦੇ ਕਦੀ ਸਾਂ ਪੰਧ ਅੰਦਰ ।
 ਦੋ ਲਾਲ ਸਿਰ-ਹਿੰਦ ਦੇ ਚੁਣੇ ਵੇਖੇ,
 ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਮਾਰਦੇ ਕਦੀ ਸਰਹੰਦ ਅੰਦਰ ।
 ਚੰਦੂ ਚੰਦਰੇ ਦੀ ਲੋਹ ਯਾਦ ਆ ਗਈ,
 ਜਦੋਂ ਵੇਖਿਆ ਉੜ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਚੰਦ ਅੰਦਰ ।
 ਨਿਕਲੀ ਚੰਦ ਦੇ ਸੀਨਿਓਂ ਰਿਸ਼ਮ ਐਸੀ,
 ਆ ਗਈ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਲਮ ਬਣਕੇ ।
 ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ,
 ਓਹਨੇ ਢਾਈ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਫਿਲਮ ਬਣਕੇ ।
 ਡਿੱਠਾ ਪਿੰਜਰਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਇੱਕ ਬਣਿਆ,
 ਜੀਹਦੇ ਵਿਚ ਭੀ ਸਨ ਸੂਏ ਜੜੇ ਹੋਏ ।

ਓਹਦੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੱਬੀ *ਉਤਾਰ ਵੇਖੇ,
 ਬੁਲਬੁਲ ਵਾਂਗ ਬੇਦੋਸੇ ਹੀ ਫੜੇ ਹੋਏ ।
 ਸੀਖਾਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਵਾੜ ਸੀ ਕੰਡਿਆਂ ਦੀ,
 ਫੁੱਲ ਵਾਂਗ ਵਿਚਕਾਰ ਸਨ ਖੜੇ ਹੋਏ ।
 ਚੀਘਾਂ ਖੁੱਭੀਆਂ ਤੇ ਰਗੜਾਂ ਛਿੱਲ ਦਿੱਤੇ,
 ਹੱਥ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਬੇੜੀਆਂ ਕੜੇ ਹੋਏ ।
 ਰੋਮ ਦਾੜ੍ਹੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦੇ ਖਿੱਲਰੇ ਓਹ,
 ਕਿਰਨਾਂ ਚਮਕੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਕਾਸ਼ ਅੰਦਰ ।
 ਹੈਸੀ ਓਸ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਦਾ ਹਾਲ ਏਦਾਂ,
 ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਹੋਵੇ *ਤੁਲਾ ਰਾਸ ਅੰਦਰ।
 ਉੱਠਣ ਲੱਗਿਆਂ ਰੱਬ ਦੀ ਯਾਦ ਅੰਦਰ,
 ਸੂਏ ਸਾਮੁਣੇ ਸੀਨੇ ਨੂੰ ਵੱਜਦੇ ਸਨ।
 ਵੱਜ ਵੱਜ ਕੇ ਭੁਰਭੁਗੀ ਸੂਲ ਵਾਂਗੂ,
 ਫੱਟਾਂ ਛੂੰਘਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭੱਜਦੇ ਸਨ।
 ਕਾਲੇ ਬਿਸੀਅਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ,
 ਡੰਗ ਮਾਰਦੇ ਮੂਲ ਨ ਰੱਜਦੇ ਸਨ ।
 ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬੀ ਧੂੜ ਕੇ ਲੂਣ ਜਾਲਮ,
 ਉੱਤੋਂ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਰੱਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਜਦੇ ਸਨ ।
 ਫਤਹ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ,
 ਫਤਹ ਪਾਈ ਸੀ ਮੁਲਕ ਆਸਾਮ ਉੱਤੇ ।
 ਘੇਰਾ ਪਿਆ ਸੀ ਸੈਂਕੜੇ ਸੂਲੀਆਂ ਦਾ,
 ਅੱਜ ਓਸੇ ਮਨਸੂਰ ਵਰਯਾਮ ਉੱਤੇ ।
 ਇੱਕ ਕੈਦ ਪ੍ਰਦੇਸ ਦੀ ਸਾਂਗ ਸੀਨੇ,
 ਤੇਹ ਭੁੱਖ ਪਈ ਦੂਸਰੀ ਮਾਰ ਦੀ ਏ !
 ਤੀਜੀ ਖੇਡਦੀ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੁਤਲੀ,
 ਨੌਵਾਂ ਵਰਿਹਾਂ ਦੇ ਦਸਮ ਦਿਲਦਾਰ ਦੀ ਏ ।

*ਤੁਲਾ ਰਾਸੀ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਕੈਦੀ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਚੌਥੇ ਕੜਕ ਕੇ ਪਿਆ ਜੱਲਾਦ ਕਹਿੰਦਾ,

ਮੁੱਠ ਹੱਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਏ ।

ਕਰਾਮਾਤ ਵਿਖਾਓ ਜਾਂ ਸੀਸ ਦਿਓ,

ਬਸ ਗੱਲ ਇਹ ਆਖਰੀ ਵਾਰ ਦੀ ਏ ।

ਪੰਜਵਾਂ ਨਾਲ ਦੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ,

ਜੱਬਾ ਕੈਦ ਹੋ ਗਿਆ ਛੱਡੋਣ ਵਾਲਾ ।

ਰੱਬ ਬਾਝ ਪ੍ਰਦੇਸੀਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ,

ਦਿਸੋ ਕੋਈ ਨ ਭੀੜ ਵੰਡੋਣ ਵਾਲਾ ।

ਢੂਜੀ ਨੁੱਕਰੇ ਪਿਆ ਜੱਲਾਦ ਆਖੇ,

ਮਤੀ ਦਾਸ ਹੁਣ ਹੋਰ ਨ ਗੱਲ ਹੋਵੇ ।

ਛੇਤੀ ਦੱਸ ਜੇ ਆਖਰੀ ਇੱਛਿਆ ਈ,

ਏਸੇ ਥਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਏਸੇ ਪਲ ਹੋਵੇ ।

ਉਹਨੇ ਆਖਯਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਇਛਯਾ ਨਹੀਂ,

ਅੰਕੜ ਆਖਰੀ ਮੇਰੀ ਇਹ ਹੱਲ ਹੋਵੇ ।

ਮੇਰੇ ਸੀਸ ਉੱਤੇ ਜਦੋਂ ਚਲੇ ਆਗਾ,

ਮੇਰਾ ਮੂੰਹ ਗੁਰ ਪਿੰਜਰੇ ਵੱਲ ਹੋਵੇ ।

ਲੁੱਸ ਲੁੱਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੋਹਲ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰ,

ਦੰਦੇ ਆਗੀ ਦੇ ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਧੱਸਦੇ ਨੇ ।

ਆਸ਼ਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਰੱਬੀ ਮਾਸ਼ਕ ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ,

ਕਰ ਕਰ ਪਾਠ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹੱਸਦੇ ਨੇ ।

ਹੋਰ ਦੇਗ ਇੱਕ ਚੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਆਈ,

ਵਿੱਚ ਦੇਹ ਪਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਜਲਦੀ ਏ ।

ਸੂ ਸੂ ਕਰ ਕੇ ਲਹੂ ਹੈ ਸੜਦਾ,

ਚਿਰੜ ਚਿਰੜ ਕਰਕੇ ਚਰਬੀ ਢੱਲਦੀ ਏ ।

ਏਧਰ ਸੀਤਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਅੰਦਰ,

ਲੈਹਰ ਨੂਰ ਦੀ ਨਾੜਾਂ ਚ ਚੱਲਦੀ ਏ ।

ਜਦੋਂ ਹੁੱਸੜ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਲੱਗੇ,

ਪੱਖਾ ਪਗੀ ਹਵਾੜ ਦਾ ਝੱਲਦੀ ਏ ।

ਬੁਝ ਕੇ ਏਸ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਸੋਗ ਅੰਦਰ,
ਕੇਸ, ਅੱਗ ਨੇ ਪੂਏਂ ਦੇ ਖੱਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ।
ਸਾਹ ਘੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਹਵਾੜ ਦਾ ਭੀ,
ਛੁੱਟ ਛੁੱਟ ਕੇ ਅੱਖਰੂ ਡੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ।

ਉੜਕ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇਗ ਦੀ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ,
ਸੀਖਾਂ ਤਿੱਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖਲੋਣ ਵਾਲੇ ।

ਦਿੱਤਾ ਸੀਸ ਤੇ ਨਾਲੇ ਅਸੀਸ ਦਿੱਤੀ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਕੁਰਬਾਨ ਇਹ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ।

ਹਾਏ ! ਲੋਥ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ ਪਈ ਕੱਲੀ,
ਸਿਦਕੀ ਲੈ ਚੱਲੇ ਗੱਡੇ ਢੋਣ ਵਾਲੇ ।

ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੂਰ ਪਿਆਰੇ,
ਸਿੱਖੀ ਸਿਦਕ ਦੇ ਹਾਰ ਪਰੋਣ ਵਾਲੇ ।

ਐਸੇ ਜੁਲਮ ਦੀ ਵੇਖ ਕੇ 'ਸ਼ਰਫ' ਝਾਕੀ,
ਮੇਰਾ ਖੂਨ ਸਰੀਰ ਦਾ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ।

ਭਰ ਕੇ ਤਾਰਿਆਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਲਈਆਂ,
ਚੰਨ ਬੱਦਲੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲੁੱਕ ਗਿਆ ।

ਦਸਵਾਂ ਦਰਸ਼ਨ

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਆਗਾਮਨ

ਗੱਲ ਕੀ ਏ, ਵੱਲ ਕੀ ਏ, | ਪਾਖਾਡਨੀ ਨ ਰਾਹ
 ਸਜ ਧਜ ਨਾਲ ਅੱਜ, ਕਾਚੀਆਂ | ਸੱਥ ਰਾਹ ਤੇ ਨਾਹੈ
 ਪਿਆਰੀ ਪਿਆਰੀ ਰੈਨ ਹੈਨ,
 ਕੀਤੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ?

ਲਾਲ ਸੂਹੇ ਹੱਥ ਕੀਤੇ | ਪਾਖਾਡਸ ਦੀ ਪਾਤੀ
 ਸ਼ਾਮ ਵਾਲੀ ਲਾਲੀ ਲੈਕੇ,
 ਲਾਈਆਂ ਏਸ ਸਾਂਵਲੀ ਨੇ

ਮਹਿੰਦੀਆਂ ਨਿਆਰੀਆਂ ?

ਖਿੱਤੀਆਂ ਜੜਾਊ ਕਾਂਟੇ,
 ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ,
 ਰਾਹ ਕੱਢ ਚੀਰਨੀ ਦਾ

ਜੁਲਫਾਂ ਸਿੰਗਾਰੀਆਂ ?

ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੀ
 ਹੋਈ ਏ ਪੁਸ਼ਾਕ ਏਹਦੀ,
 ਚੰਦ ! ਮੱਥੇ ਮਾਰਦਾ ਹੈ

ਲਿਸਕਾਂ ਪਿਆਰੀਆਂ

ਫੁੱਲ ਹੈ ਅਚੰਭਾ ਕੋਈ
 ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਖਿੜਨ ਵਾਲਾ,
 ਜੱਗ ਦੇ ਭੀ ਬਾਗ ਦੀਆਂ

ਮਹਿਕੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ।

ਫੁੱਲਾਂ ਨਾਲ ਭਰੇ ਹੋਏ
 ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਦੇ ਆਲੂਣੇ ਨੇ,
 ਮਸਤ ਹੋ ਪੇਮ ਵਿੱਚ

ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਜਾਰੀਆਂ ।

ਸੇਤੇ ਵਾਲੇ ਧੋਤੇ ਆਕੇ

ਮੂੰਹ ਹੱਥ ਕਲੀਆਂ ਦੇ,

ਦੁੱਧ ਵਾਂਗ ਚਿੱਟੀਆਂ

ਤ੍ਰੇਲ ਨੇ ਨਿਤਾਰੀਆਂ ।

ਧੰਨ ਧੰਨ ਰਾਤ ਅੱਜ

ਕੰਡਿਆਂ ਵੀ ਬਨ ਠਨ,

ਛਤਰੀਆਂ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ

ਸਿਰਾਂ ਤੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ।

ਮੋਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ

ਛੁੱਲਾਂ ਨੇ ਝੁੱਲੂੰਗੀਆਂ ਨੇ,

ਪੱਤਰਾਂ ਦੇ ਕਿੰਗਰੇ ਨੇ

ਸਾਵੀਆਂ ਕਿਨਾਰੀਆਂ ।

ਸੁੱਕਾ ਪੱਤ ਦਿਸੇ ਨਾ ਕੋਈ

ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਬਹਾਰ ਵਿਚੋਂ,

ਵੱਗ ਵੱਗ ਬੁੱਲ੍ਹਿਆਂ ਨੇ

ਫੇਰੀਆਂ ਬਹਾਰੀਆਂ ।

ਵੈਂਹਦੇ ਹੋਏ ਜਲ ਭੀ ਨੇ

ਮੌਜ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ,

ਲੈਹਰ ਉੱਤੇ ਲੈਹਰ ਕਰੇ

ਟੱਪ ਕੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ।

ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਾਰਿਆਂ ਨੇ

ਝਿਲ ਮਿਲ ਲਾਈ ਐਸੀ,

ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ

ਜਿਉਂ ਹੋਣ ਕਿਸੇ ਤਾਰੀਆਂ ।

ਅਗ੍ਰਾਂ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਮੈਂ

ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੇ ਸੰਤਰੀ ਨੂੰ,

ਅਜ ਕੀਹਦੇ ਅੰਣ ਦੀਆਂ,

ਹੈਨ/ਏ ਤਿਆਰੀਆਂ ?

ਮਾਰ ਕੇ ਜੈਕਾਰਾ ਅੱਗੋਂ
ਆਖਿਆ ਇਹ ਪੈਹਰੇ ਵਾਲੇ,
ਅੱਜ ਓਦੇ ਔਣ ਦੀਆਂ

ਜੱਗ ਤੇ ਨੇ ਵਾਰੀਆਂ ।

ਹੇਮ ਕੁੰਡ ਗੁਫਾ ਵਿਚੋਂ
ਜੇਹੜੇ ਚੰਦ ਨਿਕਲ ਕੇ ਤੇ,
ਸਾਗੀ ਹਿੰਦ ਅੰਦਰ ਹੈਨ

ਰਿਸ਼ਮਾਂ ਖਿਲਾਰੀਆਂ ।

ਉਸੇ *ਸ਼ਾਂਤਰ ਖਾਤਰ ਹੈ
ਅੰਡ ਸਾਰਾ ਹੋਯਾ ਹੋਯਾ,
ਤੇਬਾ ਜਿਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕੀਤੀ

ਵੱਡਿਆਂ ਪਿਡਾਰੀਆਂ ।

ਸ਼ਾਦੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੀ ਹਾਥੀ
ਉਤੇ ਜਿਨ੍ਹੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ,
ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ
ਝੂਲੀਆਂ ਅਮਾਰੀਆਂ ।

ਮਾੜੇ ਦਾ ਹਮੈਤੀ ਜੇਹੜਾ
ਨੱਲੇ ਵੀ **ਹਮੈਤੀ ਜੀਹਦੇ,
ਸਰ ਜਿਨ੍ਹੇ ਕੀਤੀਆਂ
ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਹੈਨ ਭਾਰੀਆਂ ।

ਬਾਜ਼ ਜੀਹਦੇ ਰੱਖਦੇ ਨੇ,
ਰੁਤਬਾ ***ਹੁਮਾ ਵਾਲਾ,
ਚਿੜੀਆਂ ਵੀ ਜੀਦੀਆਂ ਨਾ
ਬਾਜ਼ਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰੀਆਂ ।

* ਪਿਡਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਰੋਮਣੀ ।

** ਇੱਕ ਨਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ?

*** ਹੁਮਾ-ਇਕ ਪੰਛੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੰਘ ਜਾਏ,

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਿ ਰਾ ਰਾ ਦੁ ਆਖਿਲਛੀ
ਨਿਧੀਨ ਪੱਖੀਏਹਉ ਨੂੰ ਲਾਡਿ
ਕੁਝੀਨ ਭੜ ਨਾਂ ਰਾਪੇ

ਲਾਂਡ ਲਿਸ਼ਾਨੀ ਇਸੀ ਲਾਡਿ
ਲਾਡੀ ਲਾਨਿਅਤ ਨਿ ਰਾਮੇ
ਲਾਉ ਸਾਹ ਦੇ ਪੱਖੀਏਕ

ਲਾਉ ਨੇ ਲਾਡਿ
ਲਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸਿ ਰਾਡਿ
ਨਿਧੀਨ ਲੱਭੀ ਹਾ ਲਾਨੇ
ਲਾਨੀ ਲਾਨੀ ਰਾਮੀ ਰੰਗ

ਲਾਉ ਰਾਮਾਨ ਲਾਡਿ
ਲੈ ਪੱਖੀਏਹ ਨੂੰ ਲਾਡਿ
ਨੇ ਰਿਲਾਹ ਇਹੀਨੇ ਨਿਕਾਲੀ

ਲਾਉ ਰਾਮਾਨ ਲਾਡਿ
ਲੈ ਚਿਤਾਹ ਦੇ ਲਾਡਿ
ਲੈ ਲੈ ਹਾਲ ਲਾਰ ਲਾਡਿ
ਲੈ ਗੱਲਿਹਿ ਲਾਨੇ ਲਾਡਿ

ਲਾਡੀ ਰੱਤ ਨੂੰ ਲਾਡਿ
ਲਾਨੀ ਮਲਥੀ ਇਸੀ ਨਾਲੈਂ
ਲਾਨੀ ਲਾਡ ਦੇ ਪੱਖੀਨੈ

ਲਾਨੀ ਲੱਨ ਨੂੰ ਲਾਡਿ
ਲਾਡਿ ਮਰੀ ਨੂੰ ਲਾਡਿ

ਲਾਨੀ ਲਾਨੀ ਨੂੰ ਲਾਡਿ

ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਪਰ ਲਾ ਕੇ
ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾਇਆ ਜੀਹਨੇ,
ਧੰਨ ਧੰਨ ਵੇਖ ਜੀਹਨੂੰ
ਰਿੱਧੀਆਂ ਪੁਕਾਰੀਆਂ ।

ਤੇਗ ਜਿਦੇ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗ
ਚਮਕ ਕੇ ਚਮਕੌਰ ਵਿੱਚ,
ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਧੜਾਂ ਉੱਤੋਂ,
ਧੌਣਾਂ ਨੇ ਉਤਾਰੀਆਂ ।

ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਨੰਦ ਤੇ
ਅਨੰਦ ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਜੀਹਨੇ,
ਬਾਟੇ ਪਿਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਂ ਦੇ
ਕੱਟੀਆਂ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ।

ਬੁੰਦਰਾਂ ਹਮਾਲਾ ਦੀਆਂ
ਰੋਸ਼ਨ ਜਿਨ੍ਹੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ,
ਕਿਰਨਾਂ ਜੀਹਦੀ ਕਲਗੀ ਨੇ
ਸੂਰਜ ਵਾਗੂੰ ਮਾਰੀਆਂ ।

ਅਣਖ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ
ਪਾਠ ਸ਼ਾਨ ਚਾੜ੍ਹ ਕੇ ਤੇ,
ਤੇਜ਼ ਜੀਹਨੇ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ
ਬੁੰਡੀਆਂ ਕਟਾਰੀਆਂ !

ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੀਨੇ ਵਿੱਚ
ਲੱਗਨ ਜਿਦੇ ਇਲਮ ਦੀਆਂ,
ਨੇਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਇਹ
ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਬਿਹਾਰੀਆਂ ।

ਅੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਨੱਬ ਜਿਨ੍ਹੇ
ਪੱਥਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਮ ਕੀਤਾ,
ਕੰਡਿਆਂ ਦੇ ਸੱਥਰਾਂ ਤੇ
ਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁਜ਼ਾਰੀਆਂ ।

ਕੌਚਿਆਂ ਦੇ ਸੁਣ ਸੁਣ
ਟੋਏ ਹੋਏ ਕੱਚ ਵਾਂਗੂ,
ਗੱਲਾਂ ਜੀਹਦੇ ਬੌਚਿਆਂ ਨੇ
ਕੀਤੀਆਂ ਕਰਾਰੀਆਂ ।

ਲਾਲ ਜਹੇ ਬਾਲ ਚਿਣਵਾ ਕੇ,
ਜੀਹਨੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ,
ਸਿੱਖੀ ਵਾਲੇ ਮਹਿਲ ਦੀਆਂ

ਕੰਧਾਂ ਨੇ ਉਸਾਰੀਆਂ ।

ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ,
ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ,
ਆਂਦਰਾਂ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਭਾਵੇਂ

ਫਿਰ ਗਈਆਂ ਆਰੀਆਂ ।

ਵਾਲ ਜਿੰਨਾ ਮੱਥੇ ਉੱਤੇ,
ਛੇਰ ਭੀ ਨ ਵੱਟ ਪਾਇਆ,
ਵੇਖ ਉਹਦੇ ਜੇਰੇ

ਚੇਰੇ ਹੋਏ ਬਲਿਹਾਰੀਆਂ ।

‘ਸ਼ਰੜ’ ਉੱਦ੍ਹਾ ਆਗਮਨ ਹੈ
ਅੱਜ ਏਸ ਜੱਗ ਉੱਤੇ,
ਲਈਆਂ ਜੀਹਨੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਤੋਂ
ਆਨ ਕੇ ਨੇ ਵਾਰੀਆਂ ।

ਪਟਣੇ ਤੋਂ ਵਿਦੈਗੀ

ਪਟਣੇ ਅੰਦਰ ਫਿਗੀ ਦੁਹਾਈ,
ਚੱਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਆਰੇ,
ਬਾਲਕ ਬੁੱਢੇ ਨਾਰਾਂ ਆਈਆਂ,
ਹੁੰਮ ਹੁੰਮਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ।

ਲੈਣ ਬਲਾਈਆਂ ਵਾਰੇ ਜਾਵਣ
ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਮੁਟਿਆਰਾਂ,
ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਗਿਰਦੇ ਹੋਈਆਂ
ਆਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਨਾਰਾਂ ।

ਚਰਨ ਪਵਿੱਤਰ ਫੜਦੀ ਕੋਈ,
ਕੱਢਦੀ ਸੀ ਕੋਈ ਹਾੜੇ :—
ਮਾਤਾ ਜੀ ਨਾ ਪਾਓ ਸਾਨੂੰ,
ਸੈ ਕੋਹਾਂ ਦੇ ਪਾੜੇ !

ਬਾਝ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੇੜੇ
ਪੀ ਨਾ ਸੱਕਣ ਪਾਣੀ,
ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਉਹ ਪੱਲੇ ਫੜਦੇ,
ਯਾਰ ਸੁਹੇਲੇ ਹਾਣੀ ।

ਕੋਈ ਆਖੇ 'ਯਾਰ ਗੋਬਿੰਦ ਜੀ !
ਏਹ ਕੀ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਆਈਆਂ ?
ਦਿਲ ਸਾਡੇ ਨੂੰ ਮੋਹ ਕੇ ਪਹਿਲੋਂ
ਲੱਗੇ ਪੌਣ ਜੁਦਾਈਆਂ ?'

ਆਖੇ ਕੋਈ 'ਗੋਬਿੰਦ ਪਿਆਰੇ !
ਏਹ ਕੀ ਹੋਏ ਯਰਾਨੇ ?
ਮਾਰੀ ਤੇਗ ਵਿਛੋੜੇ ਵਾਲੀ
ਸਾਨੂੰ ਤੁਰਨ ਬਹਾਨੇ !'
ਕੋਈ ਕਹੇ ਸੁਣ ਯਾਰ ਪਿਆਰੇ,
ਤੀਰ ਕਮਾਨਾਂ ਵਾਲੇ !

ਸੀਨੇ ਸਾਡੇ ਫੱਟ ਨ ਜਾਵੀ।
 ਸਾਡ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ ।
 ਕੋਈ ਕਹੇ 'ਅਸਾਂ ਸਭਨਾਂ ਰਲ ਕੇ
 ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਾਹ ਬਣਾਯਾ,
 'ਤੂੰ ਹੁਣ ਸਾਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰੀ
 ਕੀਹਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾਯਾ ?'
 ਕੋਈ ਕਹੇ 'ਜਦ ਚੋਰ ਚੋਰਾਂ ਦੀ
 ਖੇਡੇ ਪੈਸੀ ਝੇੜਾ,
 ਤੇਰੇ ਬਾਝੋਂ ਬੇਲੀ ਪਿਆਰੇ !
 ਕਰਸੀ ਕੌਣ ਨਬੇੜਾ ?'
 ਕੋਈ ਕਹੇ 'ਜੇ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਤੂੰ
 ਕਿਹਾ ਨਾ ਮੰਨੇ ਮੇਰਾ,
 ਜਾਹ ਫਿਰ ਸਾਡੀ ਯਾਰੀ ਟੁੱਟੀ
 ਯਾਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਤੇਰਾ !'
 ਨਾਲ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਡੇ ਭੁੜਕੇ
 ਰੋ ਰੋ ਓਹ ਅੰਵਾਣੇ,
 ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਅਜੇਹੀਆਂ ਰਲ ਕੇ,
 ਕਮਲੇ ਹੋਣ ਸਿਆਣੇ ।
 ਆਯਾ ਸੁਣ ਫਤਹ ਚੰਦ ਰਾਜਾ
 ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਭਰਿਆ,
 ਡੋਬ ਪਦੇ ਤੇ ਧਰਤੀ ਡਿੱਗਾ
 ਏਹ ਦੁੱਖ ਗਿਆ ਨਾ ਜਰਿਆ ।
 ਮੱਛੀ ਨੀਰ ਵਿਛੁੰਨੀ ਵਾਂਗੂ
 ਤੜਫੇ ਓਹਦੀ ਰਾਣੀ,
 ਮੂੰਹ ਸਿਰ ਚੁੰਮੇ ਛਾਤੀ ਲਾਵੇ
 ਕਹਿੰਦੀ ਇਹ ਸਵਾਣੀ :—
 'ਗਈ ਨਿਮਾਣੀ ਰਾਣੀ, ਰਾਣੀ
 ਤੈਨੂੰ ਪੁੱਤ ਬਣਾਯਾ ?'

ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦਾ, ਮੇਰੇ ਚੰਦਾ ! ਨਿ

ਏਹ ਕੀ ਚੰਨ ਚੜ੍ਹਾਯਾ ? ਨਿ

ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਲਈ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਬਿਠਾਸਾਂ ?

ਦਿਲ ਮੇਰੇ ਤੇ ਦਰਸ ਤੇਰੇ ਦੀਆਂ ।

ਆਸਾਂ ਪਾਸਣ ਲਾਸਾਂ ।

ਤੋਤੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮਿੱਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਕਰ ਕਰ ਕੌਣ ਸੁਣਾਸੀ,

ਸਾਨੂੰ ਖਾਸੀ ਭੋਜਨ ਤੇਰਾ

ਭੋਗ ਕੌਣ ਹੁਣ ਲਾਸੀ ?

ਦੇਸ ਪੰਜਾਬ ਪਿਆਰਾ ਸਾਬੋਂ,

ਅਸੀਂ ਨਿਕਰਮੇ ਮਾੜੇ,

ਪੰਜ ਵਰਿਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰਾਂ ਅੰਦਰ

ਚੱਲੇ ਮਾਰ ਦੁਗਾੜੇ ।

ਸਖੀਆਂ ਵਾਂਗੂੰ ਝੁਗਮਟ ਪਾਯਾ,

ਅੱਖਿਂ ਹੰਝੂ ਕਿਰਦੇ,

ਸ਼ਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਪਿਆਰੇ ਸਭ ਨੂੰ

ਧੀਰਜ ਦੇਂਦੇ ਫਿਰਦੇ ।

ਜਯੋਂ ਜਯੋਂ ਦਰਦ ਵਿਛੋੜੇ ਅੰਦਰ

ਨੈਨ ਯਾਰ ਦੇ ਵਸਦੇ,

ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਵੇਖ ਅਵਤਾਰੀ ਵਾਲਾ

ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਗੁਰ ਜੀ ਹੱਸਦੇ ।

ਓਧਰ ਲੋਕੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਲੇ,

ਮੋਹ ਉੱਤੇ ਸਨ ਮਰਦੇ,

ਏਧਰ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰ ਜੀ ਪਯਾਰੇ

ਗੱਲਾਂ ਏਹ ਸਨ ਕਰਦੇ :—

“ਦਾ ਆਖਣ ਵਾਲੇ ਮੈਨੂੰ

ਲੋਕ ਐਨ੍ਹੇ ਕੀ ਜਾਨਣ ?

ਹਿੰਦ ਅੰਦਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲਾ

ਕੀ ਮੈਂ ਕਰਨਾ ਚਾਨਣ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਏਹਨਾਂ ਬਦਲੇ

ਕੀ ਕੀ ਦੁੱਖ ਮੈਂ ਜਰਨਾ ?

ਕੀਕਰ ਸੀਸ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਮੈਂ

ਭੇਟ ਜੁਲਮ ਦੀ ਕਰਨਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਏਹਨਾਂ ਬਦਲੇ

ਕੀ ਕੀ ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣੇ,

ਕੀਕਰ ਏਹਨਾਂ ਬਦਲੇ ਪੁੱਤਰ

ਕੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਨਾਉਣੇ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਏਹਨਾਂ ਲਈ ਮੈਂ

ਕਿੱਦਾਂ ਬੰਸ ਲੁਟਾਉਣਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਏਹਨਾਂ ਲਈ ਮੈਂ

ਸੂਲਾਂ ਅੰਦਰ ਭੌਣਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਏਹਨਾਂ ਲਈ ਮੈਂ

ਰੜੀ ਭੋਇਂ ਤੇ ਸੌਣਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ

ਕਿੱਦਾਂ ਝੂਣ ਜਗਾਉਣਾ ?

ਇਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਏਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ

ਕੇਹੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਿੱਣਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੂੰ

ਕਿੱਦਾਂ ਸ਼ੇਰ ਬਨਾਉਣਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਕਾਇਰਾਂ ਦਾ ਮੈਂ

ਕਿੱਦਾਂ ਦਿਲ ਵਧਾਉਣਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਚਿੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ

ਬਾਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਉਣਾ ?

ਏਹ ਕੀ ਜਾਨਣ ਰੋਵਨ ਵਾਲੇ

ਸਾਰੇ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ।

ਕੀਕਰ ਜਾ ਕੇ ਤੇੜਾਂਗਾ ਮੈਂ

ਬੰਦ ਗੁਲਾਮੀ ਵਾਲੇ ?

ਕਿਹਾ ਨਵਾਬ ਰਹੀਮ ਬਖਸ਼ ਨੂੰ

ਗੁਰ ਜੀ ਦੇਇ ਦਲਾਸਾ :—

‘ਹਰ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਸਾਂ

ਰੱਖ ਦਿਲੇ ਧਰਵਾਸਾ’

ਤੇ ਸ਼ਿਵਦੱਤ ਬਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਏ

ਆਖਣ ਗੁਰੂ ਸੁਹੇਲੇ :

‘ਦਿਆ ਕਰਾਂਗੇ ਨੂੰਗੀ ਜਲਵਾ

ਤੈਨੂੰ ਪੂਜਾ ਵੇਲੇ’

ਹਰ ਵੇਲੇ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਹਿਆ

ਜੈਤੇ ਭਗਤ ਪਿਆਰੇ,

ਕਹਿੰਦੇ ਗੁਰ ਜੀ ‘ਹੋਸਣ ਤੈਨੂੰ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਾਰੇ ’

ਸੇਠ ਜਗਤ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰਾਂ ਨੇ

ਏਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਮਿੱਠੀ :

‘ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਹੈ ਕਾਫੀ ਇੱਕੋ

ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਦੀ ਚਿੱਠੀ।’

ਕੌਂਦੇ ਧੋਂਦੇ ਛੱਡ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ

ਤੁਰ ਪਏ ਗੁਰ ਜੀ ਪਿਆਰੇ,

ਰੂਹ ਨੂੰਗਾਨੀ ਉਡਿਆ ਵਿੱਚੋਂ

ਬੁਤ ਵਾਂਗੂੰ ਰਹੇ ਸਾਰੇ ।

“ਸ਼ਰਫ਼” ਉਹੋ ਹੀ ਰੂਹ ਨੂੰਗਾਨੀ

ਵਿੱਚ ਅਨੰਦਪੁਰ ਆਯਾ,

ਚੋਲਾ ਪਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲਾ

ਜਿਸਨੇ ਹਿੰਦ ਬਚਾਯਾ !

ਬੰਨੇ ਲਾਉਣ ਆਏ

ਸ਼ੁਭ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਆਰੇ,
 ਤੁਸੀਂ ਜਗਤ ਅੰਦਰ ਫੇਰਾ ਪੈਣ ਆਏ ।
 ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਠੰਢ ਪਾ ਕੇ,
 ਭਾਂਬੜ ਪਾਪ ਦੇ ਨਾਲੇ ਬੁਝੋਣ ਆਏ ।
 ਨੌਵਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਨੌਵੇਂ ਹੀ ਵਰ੍ਹੇ ਅੰਦਰ,
 ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਨ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਖੋਣ ਆਏ ।
 ਕੋਈ ਨਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੱਥਰੂ ਪੁੰਝਦਾ ਸੀ,
 ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਿੜ-ਖਿੜ ਹਸੋਣ ਆਏ ।
 ਬੰਸ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਉਜਾੜ ਕੇ ਤੇ,
 ਉੱਜੜ ਗਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਵਸੋਣ ਆਏ ।
 ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਆਰੇ,
 ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇਤ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲੋਣ ਆਏ ।
 ਪੱਥਰ ਚਿੱਤ ਪਹਾੜ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ,
 ਕਿਤੇ ਚਾਕ ਸਨ ਗਿਰੇਬਾਂ ਜੇਬ ਕੀਤੇ ।
 ਕਿਤੇ ਜ਼ਾਲਮ ਮਸੰਦਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਂ,
 ਲੱਖਾਂ ਜ਼਼ਲਮ ਤੇ ਦਗੇ ਫਰੇਬ ਕੀਤੇ ।
 ਕਿਤੇ ਪਰਜਾ ਦੇ ਖੂਨ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਭਰਕੇ,
 ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਸਨ ਰੰਗ ਬੇਜ਼ੇਬ ਕੀਤੇ ।
 ਸਾਡਾ ਪਾਇਆ ਸੀ ਆਣਕੇ ਤੁਸਾਂ ਐਸਾ,
 ਜਾਦੂਗਰਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਆਸੇਬ ਕੀਤੇ ।
 ਦੀਨਾਂ ਬੰਧੂ ਜੀ ! ਜ਼ਲਮ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਚੋਂ,
 ਫਸਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਛੁਡੋਣ ਆਏ ।
 ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਆਰੇ,
 ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇਤ੍ਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਲੋਣ ਆਏ ।
 ਘੋੜਾ, ਬਾਜ਼ ਤੇ ਬਾਨ, ਕਮਾਨ ਖੰਡਾ,
 ਹੋਏ ਕੁਦਰਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਨ ਪੰਜੇ ।

ਧਰਮ, ਸਿਦਕ, ਸਚਾਈ ਤੇ ਆਨ ਸਿੱਖੀ,
 ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਨ ਜੇਹੜੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਪੰਜੇ ।
 ਟੁਕੜੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਚਾਰ ਤੇ ਪਿਤਾ ਪੰਜਵੇਂ,
 ਓਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਕੀਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਪੰਜੇ ।
 ਪੰਜ ਤੱਤ ਦੇ ਅਰਥ ਇਹ ਤੁਸਾਂ ਦੱਸੇ,
 ਕੱਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਫੁਰਮਾਨ ਪੰਜੇ ।
 ਧਰਮ, ਨੇਮ ਪਰੇਮ ਦੀ ਜੋਤ ਲੈਕੇ,
 ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਮੁੱਝ ਜਗੋਣ ਆਏ ।
 ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਪਿਆਰੇ,
 ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲੌਣ ਆਏ ।
 ਡੱਲਾ ਵੇਖਕੇ ਕਿਤੇ ਨਿਗਾਹ ਤੇਰੀ,
 ਸਣ ਕਿਬਰ ਹੰਕਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਯਾ ।
 ਮਾਰਨ ਆਯਾ ਤੇ ਮਰ ਗਿਆ ਆਪ ਕਿਧਰੇ,
 ਜਖਮੀ ਤੇਗ ਬਿਨ ਸਿਪਾਹਸਲਾਰ ਹੋਯਾ ।
 ਲਿਆਂਦਾ ਇੱਕ ਤੇ ਭਰੇ ਦਰਿਆ ਵੇਖੇ,
 'ਹੀਰ' ਘਾਟ ਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਯਾ ।
 ਬਿਨਾ ਉੱਕਿਆਂ, ਉੱਕਾ ਈ ਦਿਲ ਵਿੱਧਾ,
 ਜਿੱਧਰ ਸੁੰਦਰ ਨਿਗਾਹ ਦਾ ਵਾਰ ਹੋਯਾ।
 ਏਥੇ ਤੀਰ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀ ਸੀ,
 ਤੁਸੀਂ ਨੈਨਾਂ ਦੇ ਬਾਨ ਚਲੋਣ ਆਏ ।
 ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ਼ ਪਿਆਰੇ,
 ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲੌਣ ਆਏ ।
 ਛੋਟੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਮਾਰ ਕੇ ਠੰਢ ਪਾਈ,
 ਜੇੜੀਆਂ ਨਿੱਤ ਦੀਆਂ ਹਿੱਕਾਂ ਸੜਦੀਆਂ ਸਨ ।
 ਚਿੜ ਕੇ ਆਨ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਚਿੜੀਆਂ,
 ਬਾਜ਼ੀ ਲੌਦੀਆਂ ਸੀਸ ਤੇ ਧੜ ਦੀਆਂ ਸਨ।
 ਜਾਨਾਂ ਕੱਲੀਆਂ ਕੱਲੀਆਂ ਰਣ ਅੰਦਰ,
 ਸਵਾ ਲੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾ ਲੜਦੀਆਂ ਸਨ।

ਖਾ ਕੇ ਭਾਂਜ ਤੇ ਫੌਜਾਂ ਗਨੀਮ ਦੀਆਂ,
ਅਗੇ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਰਾ ਨ ਅੜਦੀਆਂ ਸਨ ।

ਸਾਗਰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਖਿਜਰ-ਖੂਜ ਬਣਕੇ,
ਤੁਸੀਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕੋਣ ਆਏ ।

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਿਆਰੇ,
ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲੌਣ ਆਏ ।

ਬਾਲ ਗਏ ਉਹ ਸ਼ਮਾ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ,
ਭੀਮ ਸੈਣ ਵਾਂਗੂੰ ਅਰਜਨ ਬਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ।

ਆਦਰ ਭਾ ਦੀ ਚਾਦਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ,
ਵਗ ਵਗ ਕੇ ਸੂਤ ਦੀ ਨਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ।

ਬੁੱਲੇ ਦਾਨ ਦੇ ਐਸੇ ਵਗਾ ਦਿੱਤੇ,
ਹਰੀ ਚੰਦ ਵਾਂਗੂੰ, ਹਜ਼ਰਤ ਅਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ।

ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਦੇ ਖਾਨਦਾਂ 'ਰੁਲ' ਬਣ ਗਏ,
ਕਿਸਮਤ ਬੰਦ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਲੀ ਵਾਂਗੂੰ ।

ਤੁਸਾਂ 'ਮੱਖਣ' ਚੁਗਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ,
ਸਗੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੱਖਣ ਖੁਆੰਣ ਆਏ ।

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਆਰੇ,
ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲੌਣ ਆਏ ।

ਪਰਲੋ ਤੀਕ ਨਾ ਪੰਥ ਤੋਂ ਲੱਖਣਾ ਏ,
ਜੇੜਾ ਵਾਹਦਤ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜਾ ਗਏ ।

ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਬਣੇ ਸਮਾਧ ਸਾਡੀ,
ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਫੁਰਮਾ ਗਏ ।

ਮਤਾਂ ਲੋਕ ਸਮਾਧ ਦੀ ਕਰਨ ਪੂਜਾ,
ਜਦੋਂ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ।

ਸਦਕੇ ਜਾਂ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਵਾਹ ਵਾਹ,
ਇੱਕ ਓਂਕਾਰ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾ ਗਏ ।

'ਸਰਫ' ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ,
ਤੁਸੀਂ ਪਾਪ ਤੇ ਜੁਲਮ ਮਿਟੋਣ ਆਏ ।

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਪਿਆਰੇ
ਰੁੜ੍ਹਦੇ ਬੇੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨੇ ਲੌਣ ਆਏ ।

ਭਰਮ ਮਿਟਾਏ

ਸ਼ੁਭ ਘੜੀ, ਸ਼ੁਭ ਲਗਨ ਮਹੂਰਤ,
 ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜਾਏ । ਪਟਨੇ ਆਏ ।
 ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ ਐਸੇ,
 ਸੱਤ ਦੀਪ ਚਮਕਾਏ । ਦਰਸ ਦਿਖਾਏ ।
 ਹੱਕ ਹਮਸਾਏ ਦੇਣ ਵਧਾਈਆਂ,
 ਕਰ ਕਰ ਮੁਸ਼ੀਆਂ ਚਾਏ । ਅੱਖੀਂ ਚਾਏ ।
 ਰੰਧਬ ਹੋਰ ਅਪੱਛਰਾਂ ਆਈਆਂ,
 ਨੂੰਗੀ ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ । ਰੂਪ ਵਧਾਏ ।
 ਸਚਖੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿਓਤੇ ਸਾਰੇ,
 ਹੁਮ ਹੁਮਾ ਕੇ ਧਾਏ । ਦਰਸ਼ਨ ਪਾਏ ।
 ਬਾਲੇ ਪਨ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂਆਂ ਵਾਲੇ,
 ਆ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਾਏ । ਭਰਮ ਮਿਟਾਏ ।
 ਜੁਲਮ ਜਬਰ ਦੇ ਬੱਦਲ ਸਾਰੇ,
 ਧੂੜਾਂ ਵਾਂਗ ਉਡਾਏ । ਕਰਮ ਕਮਾਏ ।
 ਬੇ-ਤਾਣਾਂ ਤੇ ਤਾਣਾਂ ਵਾਲੇ,
 ਤੰਬੂ ਤਾਣ ਵਿਖਾਏ । ਦੁਖੀ ਹਸਾਏ ।
 ਫੜ ਫੜ ਤੇਗਾਂ ਪਾਪੀ ਵੈਗੀ,
 ਸੁਸਰੀ ਵਾਂਗ ਸਵਾਏ । ਦੂਣ ਸਵਾਏ ।
 ਕਰ ਸ਼ਾਦੀ ਪਰਸ਼ਾਦੀ-ਹਾਬੀ,
 ਖੁੱਲ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੰਡਾਏ । ਮਨ ਪਰਚਾਏ ।
 ਛੇ-ਛੇ ਸੂਰੇ ਪੂਰੇ ਕਰ ਕਰ,
 ਸੱਠਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਏ । ਜੇ ਲੜ ਲਾਏ ।
 ਬੇ ਪਰਤੀਤੇ ਆਏ ਜੇਹੜੇ,
 ਪਿੱਪਲ ਚਾ ਗਿਣਵਾਏ । ਭਰਮ ਮਿਟਾਏ ।
 ਤੀਰ ਪਿਆਰੇ ਚਿੱਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚੋਂ,
 ਪਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਡਾਏ । ਖਤ ਪੁਚਾਏ ।

ਉੱਕੇ ਕਦੀ ਨ ਟੀਚੇ ਉੱਤੋਂ,
ਸਾਫ਼ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਾਏ। ਜਿੱਧਰ ਪਾਏ ।
ਤੇਰੇ ਨੀਲੇ ਦੇ ਖੁਰ ਉੱਤੋਂ,
ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਘੁਮਾਏ। ਉੜ੍ਹਾਂ ਚੜ੍ਹਾਏ ।
ਸੁੰਦਰ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਿਆ ਤੇਰੇ,
ਸਖੀਆਂ ਗੀਤ ਬਨਾਏ। ਘਰ ਘਰ ਗਾਏ।
ਨੀਲਾ ਘੋੜਾ ਬਾਂਕਾ ਜੋੜਾ,
ਹੱਥੀਂ ਬਾਜ਼ ਸੁਹਾਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ।
ਪੀਰਜ ਦੇਵੇ ਬਾਜ਼ ਤੇਰਾ ਉਹ,
ਬਾਗ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜਾਏ। ਭਰਮ ਮਿਟਾਏ ।
ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ,
ਸੋਹਣੇ ਛੱਟੇ ਲਾਏ। ਮੀਂਹ ਬਰਸਾਏ ।
ਬਾਜਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈਆਂ ਚਿੜੀਆਂ,
ਗਿੱਦੜ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਏ। ਜੁੱਧ ਕਰਾਏ।
ਧਰਮ ਸੱਚਾਈ ਬਦਲੇ ਪਿਆਰੇ,
ਚਾਰੇ ਲਾਲ ਕੁਹਾਏ। ਬੰਸ ਲੁਟਾਏ ।
ਬਾਬੇ ਨਾਨਕ ਵਾਂਗੂੰ ਜਗ ਤੇ,
ਸਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾਏ। ਬੂਟੇ ਲਾਏ।
ਇੱਕ ਓਂਕਾਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ,
ਸੁੰਦਰ ਸਬਕ ਪੜ੍ਹਾਏ। ਜੋ ਰੱਖ ਭਾਏ ।
ਮਾਧੇ ਵਰਗੇ ਜਾਦੂਗਰ ਭੀ,
ਬੰਦੇ 'ਸ਼਼ਰੜ' ਬਣਾਏ। ਭਰਮ ਮਿਟਾਏ ।

ਪੰਥ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਇਆ

ਹਾੜੇ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ ਦੁੱਖੀ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ,
ਦਯਾ ਕਰਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕਰਤਾਰ ਹੋਇਆ ।

‘ਪਟਨੇ’ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਿਪਾ ਦੀ ਲੈਹਰ ਆਈ,
ਵਿਚੋਂ ‘ਲਾਲ’ ‘ਸੁੱਚਾ’ ਪੈਦਾਵਾਰ ਹੋਇਆ ।

‘ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ’ ਨੂੰ ਦਾਈ ਨੇ ਆਖਿਆ ਏ,
ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਕੋਈ ਅੱਜ ‘ਅਵਤਾਰ’ ਹੋਇਆ ।

ਪਿਤਾ ‘ਤੇਰਾ ਬਹਾਦਰ’ ਵਧਾਈਆਂ ਲੈ ਲੈ,
ਫੁੱਲ ਫੁੱਲ ਭੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਬਾਗ ਬਹਾਰ ਹੋਇਆ।

ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਅਨੂਪ ਤੇ ਚੰਦ ਚੇਹਰਾ,
ਜੀਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਉਹੋ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਇਆ ।

ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੋਂ,
ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਬਲਿਹਾਰ ਨਿਸਾਰ ਹੋਇਆ ।

ਆਕੇ ‘ਪੰਡਤਾਂ’ ਆਪ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ,
ਜਦੋਂ ਰੋ-ਰੋ ਬੜਾ ਵਿਰਲਾਪ ਕੀਤਾ ।

ਇਹ ‘ਹੱਤਿਆ’ ਸੀਸ ਕੋਈ ਮੰਗਦੀ ਏ,
ਸੁਣਕੇ ਹੁਕਮ ਸੀ ਆਪ ਦੇ ਬਾਪ ਕੀਤਾ।

ਨੌਵੇਂ ਵਰਹੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਓ ਤੁਸੀਂ ਓਦੋਂ,
ਬੋਲ ਹੱਸਕੇ ਕੋਲੋਂ ਇਹ ਆਪ ਕੀਤਾ :—

‘ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ! ਸੀਸ ਭੀ ਜਾਏ ਭਾਵੇਂ,
ਜਾਏ ਹਿੰਦ ਚੋਂ ਦੂਰ ਪਰ ਪਾਪ ਕੀਤਾ ।

‘ਧਰਮ ਰਖਸ਼ਾ’ ਵਾਲੀ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ,
ਓਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਨਕਾਰ ਹੋਇਆ ।

ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੋਂ,
ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਬਲਿਹਾਰ ਨਿਸਾਰ ਹੋਇਆ ।

ਪੱਥਰ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਡੱਕਰੇ ਹੋਏ ਸੁਣਕੇ,
ਗੱਲਾਂ ਆਪ ਦੀਆਂ ਜਹੀਆਂ ਸੱਚੀਆਂ ਸਨ ।

ਲਹੂ ਆਪਣਾ ਡੋਹਲ ਬੁਝਾਈਆਂ ਚਾ,
ਜੇੜੀਆਂ ਪਾਪ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਮੱਚੀਆਂ ਸਨ ।

ਸੱਚ ਕਵੂਂ ਮੈਂ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਦੀਆਂ,
ਕੰਧਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਓਦੋਂ ਤੇ ਕੱਚੀਆਂ ਸਨ ।

‘ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤੇ’ ਕੁਹਾ ਕੇ ਯੁੱਧ ਅੰਦਰ,
ਲਾਈਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸਾਂ ਹੀ ਬੱਚੀਆਂ ਸਨ।

ਬਦਲੇ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਨੀਂਹਾਂ ਵਿੱਚ ‘ਲਾਲ’ ਦਿੱਤੇ,
ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਮਹਲ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ।

ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਜੀ ! ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਉੱਤੋਂ,
‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਪੰਥ ਬਲਿਹਾਰ ਨਿਸਾਰ ਹੋਇਆ ।

ਅਰਸ਼ੀ ਮਾਲਨ

ਦੇਵੀ ਸੂਰਗ ਜਗਤ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ,
 ਦਿਲ ਦੇ ਮਹਿਲ ਅੰਦਰ ਡੇਰਾ ਲੌਣ ਵਾਲੀ ।
 *ਖੁਮਰੇ ਵਾਂਗ ਜੋ ਗੁਟਕਦੀ ਵਿੱਚ ਗੱਲਾਂ,
 ਵਾਂਗ ਕਲੀਆਂ ਦੇ ਬੁੱਲ੍ਹ ਮੁਸਕੌਣ ਵਾਲੀ
 ਅੱਖ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸੱਜੀ ਫੁਰਕਾ ਕੇ ਤੇ,
 ਮੁੱਖ ਚੂਨੀਆਂ ਵਾਂਗ ਭਖੌਣ ਵਾਲੀ ।
 ਜੀਹਦੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਨੱਸਦੇ ਗਮ ਸਾਰੇ,
 ਪੁੱਛੋ ਨਾਮ ਤੇ 'ਖੁਸ਼ੀ' ਸਦੌਣ ਵਾਲੀ ।
 ਘਟਾਂ ਬੰਨੁਕੇ ਅੱਜ ਉਸ਼ੇਰ ਵੇਲੇ,
 ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਉੱਤੇ ਕਿਤੋਂ ਆ ਗਈ ਸੀ।
 ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਛੁੱਲਾਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮੈਨੂੰ,
 ਚੇਟਕ ਬਾਗ ਦੇ ਸੈਰ ਦੀ ਲਾ ਗਈ ਸੀ।
 ਗਿਆ ਟਹਿਲਦਾ ਟਹਿਲਦਾ ਬਾਗ ਅੰਦਰ,
 ਜਾਕੇ ਛੁੱਲ ਅਡੋਲ ਇੱਕ ਤੋੜਿਆ ਮੈਂ ।
 ਲੱਖ ਨਹੁੰਦਰਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਕੰਡਿਆਂ ਨੇ,
 ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਨ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਮੋੜਿਆ ਮੈਂ ।
 ਡਿੱਗ ਕੇ ਪੱਤੀਆਂ ਉਹਦੀਆਂ ਖਿੰਡ ਗਈਆਂ,
 ਜਦੋਂ ਸੁੰਘਣਾ ਓਸਨੂੰ ਲੋੜਿਆ ਮੈਂ ।
 ਬੜੇ ਹਿਰਖ ਅਫਸੋਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁੜ ਕੇ,
 ਇੱਕ ਇੱਕ ਖੰਭੜੀ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਜੋੜਿਆ ਮੈਂ ।
 ਓਹਨੂੰ ਆਖਿਆ 'ਦੱਸ ਤੂੰ ਮੂਰਖਾ ਓ,
 ਵਿਗੜ ਚੱਲੀ ਸੀ ਸੁੰਘਿਆਂ ਸ਼ਾਨ ਤੇਰੀ ?
 ਪਾਣ ਪੱਤ ਜਦ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਲਾਹੁੰਦੀਆਂ ਨੀ,
 ਓਦੋਂ ਜਾਂਦੀ ਏ ਕਿਥੇ ਇਹ ਆਨ ਤੇਰੀ ?'

* ਕਬੂਤਰ ਵਰਗਾ ਜਾਨਵਰ ।

ਅੱਗੋਂ ਓਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਜਵਾਬ ਮੈਨੂੰ,
‘ਟਾਹਣੀ ਵਾਲੜੇ’ ਤੋਂ ਪੁੱਛੀਂ ਹਾਲ ਸਾਰਾ ।

ਓਥੋਂ ਉੱਠਕੇ ਗਿਆ ਮੈਂ ਓਸ ਵੱਲੋਂ,
ਜਾ ਕੇ ਕੌਚਿਆ ਦਿੱਲੀ ਉਬਾਲ ਸਾਰਾ ।

ਹੰਝੂ ਡੇਗ ਤਰੇਲ ਦੇ ਅੱਖੀਆਂ ‘ਚੋਂ,
ਦੱਸਣ ਲੱਗਾ ਉਹ ਹਾਲ ਅਹਿਵਾਲ ਸਾਰਾ ।

ਏਸੇ ਸ਼ੁਭ ਸੁਲੱਖਣੇ ਦਿਨ ਬਦਲੇ,
ਅਸਾਂ ਲੁੱਕ ਛਿਪ ਕੌਚਿਆ ਸਾਲ ਸਾਰਾ ।

ਹੁਣੇ ਨਾਰ ਮੁਟਿਆਰ ਇੱਕ ਆਵਣੀ ਏਂ,
ਰਹਿੰਦੀ ਗੱਲ ਓਹ ਤੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਗੀ।

ਤੇਰੇ ਚਿੱਤ ਤੋਂ ਭਰਮ ਮਿਟਾ ਸਾਰਾ,
ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਪਰਤੀਤ ਦੀ ਲਾ ਦੇਗੀ’ ।

ਏਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨੂਰ ਦੀ ਲਸ ਚਮਕੀ,
ਮੰਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਆਣ ਕੇ ਵੱਸਿਆ ਸੀ।

ਵੱਗ ਵੱਗ ਪਰੇਮ ਦੇ ਬੁੱਲਿਆਂ ਨੇ,
ਖ਼ਬਰੇ ਬਾਗ ਦੇ ਕੰਨ ਕੀ ਦੱਸਿਆ ਸੀ।

ਗਿੱਧਾ ਮਾਰਿਆ ਕਲੀਆਂ ਤੇ ਪੱਤਰਾਂ ਨੇ,
ਟਾਹ ਟਾਹ ਕਰਕੇ ਫੁੱਲਾਂ ਹੱਸਿਆ ਸੀ।

ਮੁੱਦਾ ਕੀ ਕਿ ਬਾਗ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਲਈ,
ਤਰਨ ਤਾਰਨੋਂ ਆ ਗਈ ਮੱਸਿਆ ਸੀ।

ਆਦਰ ਨਾਲ ਸਿਹਾਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਹੋ ਕੇ,
ਸਭਨਾਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤੇ ।

ਤਰਸੇ ਹੋਏ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਘਾਹ ਨੇ ਭੀ,
ਨੇਤਰ ਮਖਮਲੀ ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੇ ।

ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਓਸ ਵੇਲੇ,
ਬੱਦਲ ਨੂਰ ਦੇ ਜੀਹਦੇ ਤੇ ਛਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

ਦਯਾ, ਦਾਨ ਦੀ ਬਣੀ ਸੀ ਦੇਹ ਓਹਦੀ,
ਪਤੀਬਰਤਾ ਦੇ ਅੰਗ ਸਜਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਪਈ ਸਿਦਕ ਦੀ ਓਸ ਵਿੱਚ ਆਤਮਾ ਸੀ,

ਸੇਵਾ ਟਹਿਲਦੇ ਹੱਥ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਉਹਦਾ ਦਿਲ ਪਰੇਮ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਕੇ ਤੇ,

ਵਿੱਚ ਦੁੱਖੜੇ ਜੱਗ ਦੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ।

ਲਾਜ ਸ਼ਰਮ ਦੀ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਈ ਤੀਲੀ,

ਮੱਬੇ ਚੰਦ ਹੈਸੀ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਦਾ !

ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਆਰਸੀ ਸੀ,

ਗਲੇ ਪਿਆ ਸੀ ਹਾਰ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ।

ਉਹਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੁੱਲ੍ਹਦੀ ਸੀ,

ਪਰਾਪੀਨਤਾ ਵਾਲੇ ਲਿਬਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ।

ਤੇਜ਼ ਦੁੱਧ ਦਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਡੁੱਲ੍ਹਦਾ ਸੀ,

ਛੁੱਟ ਛੁੱਟ ਬਿਲੋਂਗੀ ਗਿਲਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ।

ਸੂਰਜ ਉਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਓਸ ਵੇਲੇ,

ਕਿਰਨਾਂ ਸੁੱਟਦਾ ਸੀ *ਮੇਖ ਰਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ।

ਲਿਖਦਾ ਸਿਫਤ ਮੈਂ ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਦੀ,

ਜੇਕਰ ਲੱਭਦੇ ਅੱਖਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ।

ਠੁਮਕ ਠੁਮਕ ਕੇ ਹੰਸ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲੇ,

ਕਰ ਕਰ ਛੋਹਲੀਆਂ ਛੁੱਲ ਪਈ ਚੁਗਦੀ ਸੀ ।

ਜਿੱਥੋਂ ਪੱਥ ਟਿਕਾ ਕੇ ਲੰਘ ਜਾਵੇ,

ਕਿਆਗੀ ਛੁੱਲਾਂ ਦੀ ਓਸ ਥਾਂ ਉੱਗਦੀ ਸੀ ।

ਤੋੜ ਤੋੜ ਕੇ ਛੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ,

ਕੀਤਾ ਸ਼ੌਕ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਓਨ੍ਹੇ ।

ਪੀਚ ਪੀਚ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਵਲ ਦਿੱਤੇ

ਬੱਧਾ ਪਿਆਰ ਦੇ ਤਿੱਲੇ ਦੀ ਤਾਰ ਓਨ੍ਹੇ ।

ਸੂਈ ਪਕੜ ਪ੍ਰੀਤ ਦੀ ਹੱਥ ਅੰਦਰ

ਮਾਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋਏ ਕੁਝ ਹਾਰ ਓਨ੍ਹੇ ।

* ਮੇਖ ਰਾਸੀ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਫੇਰ ਇੱਕ ਪਟਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ,
 ਸਾਂਭ ਸੂਤ ਇਹ ਲਿਆ ਭੰਡਾਰ ਓਨ੍ਹੁੰ ।
 ਖੰਭ ਲੱਗ ਗਏ ਚਾ ਦੇ ਜਹੇ ਓਹਨੂੰ,
 ਉੱਡਨ ਲਈ ਉਹ ਪਰੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ।
 ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅਹੁਜ਼ਿਆ ਮੈਂ,
 ਮੇਰੀ ਓਹਦੀ ਨਿਗਾਹ ਭੀ ਚਾਰ ਹੋ ਗਈ ।
 ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਮੈਂ, ਦੱਸ ਖਾਂ ਭਾਗਵਾਨੇ,
 ਇਹ ਕੀ ਕੀਤੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਿਆਰੀਆਂ ਤੂੰ ।
 ਕੀਤਾ ਰੱਬ ਦਾ ਭਉ ਨਾ ਭੌਰਿਆਂ ਤੇ,
 ਡੰਗ ਲਾ ਲਾ ਡੰਗੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਤੂੰ ।
 ਗਹਿਣਾ ਲਾਹ ਲਾਹ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਟਾਣੀਆਂ ਤੋਂ,
 ਕਰ ਛੱਡੀਆਂ ਬੁੱਚੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤੂੰ ।
 ਤੈਨੂੰ ਕਹਿਣਗੇ ਚਿੱਤ ਕੀ ਬੁਲਬੁਲਾਂ ਦੇ,
 ਫੇਰ ਚੱਲੀ ਏਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਆਰੀਆਂ ਤੂੰ ।
 ਦੇਵੀ ਦੁਯਾ ਦੀ ਬਾਹਰੋਂ ਜਾਪਦੀ ਏਂ,
 ਦਿਸੋ ਹੋਰ ਕੁਝ ਅੰਦਰੋਂ ਹਿੱਤ ਤੇਰਾ।
 ਮਹਿੰਦੀ ਵਾਂਗ ਤੂੰ ਉੱਪਰੋਂ ਹਰੀ ਲੱਗੋਂ,
 ਝੂਨੀ ਜਾਪਦਾ ਏਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਿੱਤ ਤੇਰਾ।
 ਸਹਿਜ ਭਾਅ ਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਕੂਈ ਅੱਗੋਂ,
 “ਐਡਾ ਝੂਠ ਅਪਰਾਧ ਕਿਉਂ ਤੋਲਿਆ ਈ।
 ਮੇਰੀ ਹਿੱਕ ਤੇ ਉੱਕਰੇ ਗਏ ਸਾਰੇ,
 ਜੋ ਜੋ ਸੁਖਨ ਬਿਲੱਛਣਾ ਬੋਲਿਆ ਈ।
 ‘ਐਵੇਂ ਮੇਰੇ ਤੇ ਲਾਈ ਉੰ ਉੰਜ ਜੇੜੀ,
 ਸੁਣਕੇ ਅਗਸ਼ ਦਾ ਕਿੰਗਰਾ ਡੋਲਿਆ ਈ।
 ‘ਲੀਗਾਂ ਬਾਝ ਨਹੀਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਮਿਲਣ ਲੱਗਾ,
 ਐਵੇਂ ਖਿੱਦੇ ਉਧੇੜ ਕੇ ਡੋਲਿਆ ਈ।
 ‘ਜੇ ਤੂੰ ਮੂਰਖਾ ! ਮੈਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਦਾ ਸੈਂ,
 ਮੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਤਾਂ ਵੇਖਣੀ ਚਾਖਣੀ ਸੀ ।
 ‘ਜੇਕਰ ਚੁੱਪ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਸੈਂ ਰਹਿਣ ਜੋਗਾ,
 ਮੂੰਹੋਂ ਗੱਲ ਤੇ ਜਾਚ ਕੇ ਆਖਣੀ ਸੀ ?
 ਵੇ ਮੈਂ ਰਾਣੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਦੇਸ ਦੀ ਆਂ,
 ਹਰ ਇੱਕ ਧਰਮ ਦੇ ਸ਼ੈਹਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ।
 ਤਾਜ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਸੋਹਵਦਾ ਸੀਸ ਮੇਰੇ,

ਵੇ ਮੈਂ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬਹਿਣ ਵਾਲੀ ।
 ਮੇਰੇ ਗੁਜਦੇ ਜੱਗ ਤੇ ਜ਼ਫਰ ਨਾਮੇ,
 ਗੱਲਾਂ ਸੱਚੀਆਂ ਸ਼ਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ।
 ਖੁਸ਼ੀ ਗਾਮ ਵਿੱਚ ਸੋਹਵਦੇ ਬੋਲ ਮੇਰੇ,
 ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਜਹਾਨ ਦੇ ਸਹਿਣ ਵਾਲੀ ।
 ਸੁੰਦਰ ਸੋਹਣਿਆਂ ਛੁੱਲਾਂ ਦਾ ਗੁਲਦਸਤਾ,
 ਜੇਹੜਾ ਡਿੱਠਾ ਈ ਮੇਰੇ ਪਟਾਰ ਅੰਦਰ ।
 ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਏ ਚੱਲੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੀ ਮੈਂ,
 ਸੱਚ ਖੰਡ ਦੇ ਖਾਸ ਦਰਬਾਰ ਅੰਦਰ ।
 ਹੋਰ ਹਾਰ ਜੋ ਵੇਖੇ ਨੀ ਕੋਲ ਮੇਰੇ,
 ਏਹ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਚੜਾਵਣੇ ਨੇ ।
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਏਸ ਜੱਗ ਉੱਤੇ,
 ਪਰਲੋ ਤੀਕ ਲੋਕਾਂ ਗੀਤ ਗਾਵਣੇ ਨੇ ।
 'ਦੀਪ ਕੌਰ' ਦੀ ਕਰਾਂਗੀ ਕੁਝ ਭੇਟਾ,
 ਮਾਈ ਭਾਗੇ ਦੇ ਗਲੇ ਕੁਝ ਪਾਵਣੇ ਨੇ ।
 'ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ' ਨਾਲੇ 'ਧਰਮ ਕੌਰ' ਨੂੰ ਭੀ,
 ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪਹਿਨਾਵਣੇ ਨੇ ।
 ਬਲ, ਸਿਦਕ, ਸੇਵਾ, ਪਤੀਬਰਤ ਅੰਦਰ,
 ਧੰਨ ਹੋਸਲੇ ਸਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ।
 ਡਿੱਤਰ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ,
 ਕੀਤੇ ਸੱਬਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਗਰੀਬੀਆਂ ਦੇ ।”
 ਗੱਲਾਂ ਉਹਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ,
 ਮੈਨੂੰ ਚਤਰ ਚਲਾਕੀਆਂ ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ।
 ਆਦਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤਾ,
 ਲੱਤਾਂ ਬਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਛੁੱਲ ਗਈਆਂ ।
 ਮੇਤੀ ਖਿੱਲਰੇ ਜਿਮੀਂ ਤੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ,
 ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਡੱਬੀਆਂ ਛੁੱਲ੍ਹੇ ਗਈਆਂ ।
 ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਇੱਕ ਤੇਜ ਦੀ ਲਸ ਚਮਕੀ,
 ਓਧਰ ਅਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਗੀਆਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਗਈਆਂ ।
 ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਮਾਰ ਉਡਾਗੀਆਂ ਅੰਬਰਾਂ ਤੇ,
 ਲੈ ਕੇ ਨਾਲ ਵਧਾਈ ਸਲਾਮ ਮੇਰਾ ।
 ਜਾਣ ਲੱਗੀ ਏਹ ਆਖ ਗਈ 'ਸ਼ਰਫ' ਮੈਨੂੰ,
 ਹੈ “ਪੰਜਾਬ ਕਵੀਸ਼ਰੀ” ਨਾਮ ਮੇਰਾ ।

ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ

ਚਾਦਰ ਵੇਖ ਤੁਕਾਂਤ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜੇਹੀ,

ਮੇਰੀ ਨਜ਼ਮ ਨੇ ਪੈਰ ਸੰਗੋੜ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਹੜੇ ਆਏ ਖਿਆਲ ਸਨ ਅਗਸ਼ ਉਤੋਂ,

ਹੜੇ ਘੱਤ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਹੋੜ ਦਿੱਤੇ ।

ਲੋੜ ਕੋੜ ਤੇ ਰੋੜ ਤੇ ਥੋੜ ਵਾਲੇ,

ਗੈਰ ਕਾਫੀਏ ਸਮਝ ਕੇ ਛੋੜ ਦਿੱਤੇ ।

ਨਾਲੇ ਭੋਂ ਨਾ ਲਈ ਦੀ ਪੱਧਰੀ ਸੀ,

ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਦੇ ਪੈਰ ਮਚਕੋੜ ਦਿੱਤੇ ।

ਕਹਿਣੀ ਸਿਫਤ ਸੀ ਫੁੱਲ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੀ ਮੈਂ,

ਲੋਕਾਂ ਹੋਰ ਹੀ ਛਾਪੇ ਚਮੌੜ ਦਿੱਤੇ ।

ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤੇ ਏਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੇ,

ਮੇਰੇ ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਤ੍ਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।

ਪੰਜਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਬਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ,

ਜਦੋਂ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਸਜਾਉਣ ਲੱਗੇ ।

ਸੱਤੀਂ ਅੰਬਰੀਂ ਚਮਕ ਕੇ ਸੱਤ ਤਾਰੇ,

ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਦਿਵਾਲੀ ਜਗਾਉਣ ਲੱਗੇ ।

ਸੱਤਾਂ ਸੁਰਾਂ ਸੁਹਾਗ ਦੇ ਗਵੇਂ ਸੋਹਲੇ,

ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਭੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਡੌਰੂ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗੇ ।

ਸੱਤਾਂ ਜ਼ਿਮੀਆਂ ਦੇ ਜਾਗ ਪਏ ਭਾਗ ਸੁੱਤੇ,

ਸੱਤਵੀਂ ਪੋਹੋਂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਉਣ ਲੱਗੇ ।

ਜਲਵੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਦਯਾ ਤੇ ਧਰਮ ਵਾਲੇ,

ਪਾ ਜੜਾਂ ਤੋਂ ਪਕੜ ਘਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।

ਤਿੱਖੀ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਵਿਖਾਲ ਇੱਕੋ,

*ਬਾਈਆਂ ਧਾਰਾਂ ਦੇ ਲੱਕ ਤਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।

* ਬਾਈ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ ।

ਤੇਗਾਂ-ਦੇਵੀਆਂ ਨੇ ਆਣ ਕੇ ਅੰਬਰਾਂ ਤੋਂ,
 ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ ! ਦੇਣੇ ਸਨ ਵਰ ਤੈਨੂੰ ।
 ਤਦੇ ਰੱਬ ਨੇ ਘੱਲਿਆ ਜਗ ਉੱਤੇ,
 ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਘਰ ਤੈਨੂੰ ।
 ਮੈਂ ਤਾਂ ਰਾਜਾ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਆਖਦਾ ਹਾਂ,
 ਪਿਆ ਜੱਗ ਆਖੇ ਕਲਗੀਪਰ ਤੈਨੂੰ ।
 ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਜਦ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੈਸੀ,
 ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਡਰ ਤੈਨੂੰ ?
 ਵੱਗ ਕੇ ਤੇਰੇ ਹਿਮਾਇਤੀ ਨਾਲਿਆਂ ਨੇ,
 ਬੇੜੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੇ ਰਣ ਵਿੱਚ ਬੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਤੇਰੇ ਸੂਰਿਆਂ ਨੇ ਸੀਸ ਹਾਬੀਆਂ ਦੇ,
 ਵਾਂਗ ਟਿੰਡਾਂ ਦੇ ਭੰਨ ਤਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਕਲਗੀ ਸਜੀ ਯਾ ਨਿਕਲੀਆਂ ਹੈਨ ਕਿਰਨਾਂ,
 ਸੂਰਜ ਮੁੱਖੜਾ ਬਣਿਆ ਹਜੂਰ ਦਾ ਏ ।
 ਅੱਖਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਠੰਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ,
 ਯਾ ਛੁਹਾਰਾ ਕੋਈ ਛੁੱਟਿਆ ਨੂਰ ਦਾ ਏ ।
 ਯਾ ਇਹ ਸ਼ਾਹੀ ਦਿਮਾਗਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚੋਂ,
 ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲਿਆ ਅਕਲ ਸ਼ਉਰ ਦਾ ਏ ।
 ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਹੁਮਾ ਯਾ ਸੀਸ ਉੱਤੇ,
 ਸੜਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆ ਘੂਰਦਾ ਏ ।
 ਤੇਰੇ ਨੀਲੇ ਨੇ ਚਮਕ ਚਮਕੌਰ ਅੰਦਰ,
 ਭੌਰ ਤਾਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਬੂਥੇ ਮੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਤੇਰੀ ਤੇਗ ਨੇ ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਦਲ ਦਿੱਤਾ,
 ਤੇਰੇ ਤੀਰਾਂ ਨੇ ਤਾਰੇ ਤਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਹੱਕ ਖੋ ਖੋ ਰੰਡੀਆਂ ਰੂੜੀਆਂ ਦੇ,
 ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾੜਦੇ ਸਨ।
 ਤੇਰੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਦੇ ਵੱਲ ਜੇਹੜੇ,
 ਕਰ ਕਰ ਕੈਗੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਤਾੜਦੇ ਸਨ।

ਜ਼ਬਰ ਈਰਖਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਗੁੱਤੇ,
 ਜੇਹੜੇ ਪਲਕ ਨਾ ਕਦੀ ਉਘਾੜਦੇ ਸਨ ।
 ਆਰੀ ਜੁਲਮ ਦੀ ਪਕੜ ਕੇ ਹੱਥ ਅੰਦਰ,
 ਜਿਹੜੇ ਅਦਲ ਦਾ ਬਾਗ ਉਜਾੜਦੇ ਸਨ ।
 ਤੇਗ ਸੂਤ ਕੇ ਕੀਤੇ ਉਹ ਸੂਤ ਸਾਰੇ,
 ਫੜ ਕੇ ਅੱਟੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਮਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਜੇਹੜੇ ਸੰਗਲ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ,
 ਕੱਚੀ ਤੰਦ ਦੇ ਵਾਂਗ ਤਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਇੱਕ ਦਿਨ ਕਿਹਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਨੂੰ,
 ਇਹਦਾ ਅਰਥ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦੇਣਾ !
 ਕਦੀ ਭਗਤ ਬਣਨਾ, ਕਦੀ ਲੁੱਕ ਜਾਣਾ,
 ਕਦੀ ਗੁਰੂ ਬਣਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਆ ਦੇਣਾ ?
 ਕਿਹਾ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣੀਂ ਤੂੰ ਭੋਲਿਆ ਓ,
 ਮੇਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾਲੇ ਸੁਣਾ ਦੇਣਾ ।
 ਸੁਰਜ ਵਾਂਗ ਉਹ ਡੁੱਬਦੇ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ,
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇ ਹਨੇਰ ਮਿਟਾ ਦੇਣਾ ।
 ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤ ਵਾਰੇ,
 ਸਣੇ ਕੁਲਾਂ ਉਹ ਤਾਰ ਸੰਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਕਾਲੇ ਖਾਂ ਵਰਗੇ ਹੋ ਗਏ ਮੂੰਹ ਕਾਲੇ,
 ਕਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਕਰਾਰ ਤ੍ਰੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
 ਰਾਮ ਰਾਵਣ ਦਾ ਜੁੱਧ ਭੀ ਹੋਯਾ ਐਸਾ,
 ਪਰਲੇ ਤੀਕ ਭੀ ਨਹੀਂ ਭੁਲਾਉਣ ਵਾਲਾ।
 ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਭੀ ਜੱਗ ਉੱਤੋਂ,
 ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜੰਮਿਆ ਅਜੇ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ।
 ਜੇ ਇੱਕ ਕੀੜੇ ਨੂੰ ਦੇਖੀਏ ਗਹੁ ਕਰਕੇ,
 ਉਹ ਵੀ ਆਪੇ ਲਈ ਜਾਨ ਗਵਾਉਣ ਵਾਲਾ।
 ਐਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਬਦਲੇ,
 ਡਿੱਠਾ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਬੰਸ ਲੁਟਾਉਣ ਵਾਲਾ।

ਸ਼ਿਵਜੀ ਰੰਗਾ ਵਗਾਈ ਸੀ ਲਿਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ,
ਤੁਸਾਂ ਖੰਡੇ ਚੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਚੋੜ ਦਿੱਤੇ ।
ਚਿੜ ਕੇ ਆਨ ਉਤੋਂ ਚਿੜੀਆਂ ਤੇਰੀਆਂ ਨੇ,
ਫੜਕੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤ੍ਰੋੜ ਦਿੱਤੇ।

ਪੀਰਾ-ਉਚ ਦਿਆ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਚ ਦਿਆ ਵੇ,
ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ ਅਚਰਜ ਵਿਖਾ ਗਿਓਂ ।

ਕਿਤੇ ਘਾਟ ਨਗੀਨੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ,
ਕਿਤੇ ਬੰਦੇ ਬਹਾਦਰ ਬਣਾ ਗਿਓਂ ।

ਕਲਮਾਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਪੁੱਠੀਆਂ ਵਾਹ ਕੇ ਤੇ,
ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਸਜਾ ਗਿਓਂ ।

ਖੰਡੇ ਨਾਲ ਉਖੇੜ ਕੇ ਤਿੜ ਕਿਧਰੇ,
ਜੜ੍ਹ ਜੂਲਮ ਦੀ ਮੁੱਢੋਂ ਉਡਾ ਗਿਓਂ ।

ਨਵਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਨਵਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ,
ਕਿਧਰੇ ਬੰਦ ਗਰੰਥ ਦੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ।

ਪੀਰ ਮੱਲ ਜਹੋ 'ਸ਼ਰਫ' ਗੁਮਾਨੀਆਂ ਦੇ,
ਸਾਰੇ ਕਿਬਰ ਹੰਕਾਰ ਤ੍ਰੋੜ ਦਿੱਤੇ।

ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ

ਕਲਗੀਪਰ ਜੀ ਦੀਨਾ ਬੰਧੂ, ਸੋਹਣੀਆਂ ਸ਼ਾਨਾਂ ਵਾਲੇ !
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲੇ, ਪੰਥਾਂ ਵਾਲੇ, ਤੇ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਵਾਲੇ !
 ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ, ਬਾਂਕਾਂ ਵਾਲੇ, ਤੀਰ ਕਮਾਨਾਂ ਵਾਲੇ !
 ਮੁਕਤੀ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਕਤੀ ਵਾਲੇ, ਅਣਖਾਂ-ਆਨਾਂ ਵਾਲੇ !
 ਹੇਮ-ਗੁਢਾ ਦਿਆ ਸੁੰਦਰ ਚੰਦਾ ! ਸੰਗਤ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਈਆਂ !
 ਸਚ-ਖੰਡ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚਣ ਤੈਨੂੰ, ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਵਧਾਈਆਂ !
 ਵਾਹ ਮਨ-ਮੋਹਣਾ ਨੀਲਾ ਤੇਰਾ, ਵਾਹ ਨੀਲੇ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ,
 ਸੋਹਣੀਆਂ ਦੌੜਾਂ, ਬਾਂਕੇ ਪੋਈਏ, ਸੁੰਦਰ ਏਹਦੀਆਂ ਛਾਲਾਂ।
 ਝੱਲ ਨਾ ਸੱਕਣ ਬਾਈ ਧਾਰਾਂ, ਖੁਰ ਏਹਦੇ ਦੀਆਂ ਝਾਲਾਂ,
 ਧਮਕ ਪਏ ਜਿਸ ਰਣ ਵਿਚ ਏਦੂੰ, ਟੁੱਟਣ ਤੇਗਾਂ ਢਾਲਾਂ।
 ਜਿੱਧਰ ਜਿੱਧਰ ਨੀਲੇ ਤੇਰੇ, ਅੱਖਾਂ ਜਾ ਚਮਕਾਈਆਂ,
 ਆਟੇ ਵਾਲੀਆਂ ਗਊਆਂ ਬਣ ਬਣ, ਓਸੇ ਪਾਸਿਓਂ ਆਈਆਂ।
 ਵਾਹਵਾ ਤੇਰੇ ਤੀਰ ਪਿਆਰੇ, ਸਾਫ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਾਵਨ,
 ਵੇਖ ਉਡਾਰੀ ਤਾਰੀ ਪਿਆਰੀ, ਪਰੀਆਂ ਭੀ ਸ਼ਰਮਾਵਨ।
 ਐਸੇ ਮਿੱਠੇ ਫੁੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਦੂੱਤੀ ਹੱਸ ਹੱਸ ਖਾਵਨ,
 ਉੱਕਾ ਪੁੱਕਾ ਵਿੰਨੁ ਕਲੇਜਾ, ਏਹ ਭੀ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਵਨ ।
 ਵਾਂਗ ਕਬੂਤਰ ਚਿੱਠੀਆਂ ਖੜ ਕੇ, ਮਾਰਨ ਗੁੱਸੀਆਂ ਚੋਟਾਂ,
 ਚੌਸਰ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਚਾਤਰ, ਭੁਲਣ ਚਾਲਾਂ ਗੋਟਾਂ।
 ਤੇਗਾ ਤੇਰੀ ਇਹ ਵਿਚ ਮਿਆਨੇ, ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਦਾਵੇ,
 ਰਣ ਵਿਚ ਆਵੇ ਚੈਂਚਲ ਬਣ ਕੇ, ਲਾਲਾਂ ਪਰੀ ਕਹਾਵੇ ।
 ਬਰਸੇ ਸਾਵਨ ਵਰਖਾ ਵਾਗੂੰ, ਬਿਜਲੀ ਪਈ ਚਮਕਾਵੇ,
 ਖਿੱਦੇ ਵਾਂਗੂੰ ਸੀਸ ਸਗੀਰੋਂ, ਟੋਣੇ ਮਾਰ ਉਡਾਵੇ।
 ਰੋਪੜ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾਲ ਸਫਾਈਆਂ, ਕਰ ਗਈ ਐਸੀਆਂ ਕਾਟਾਂ,
 ਸੂਰਜ ਬਣਕੇ ਜ਼ੁੱਗੇ ਏਦੂੰ, ਮਾਰਨ ਅਜ ਪਏ ਲਾਟਾਂ।
 ਚਿੱਟੇ ਚਿੱਟੇ ਬਾਜ ਤਿਰੇ ਵੀ, ਅਰਸ਼ਾਂ ਉੱਤੋਂ ਆਏ,
 ਏਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚੋਂ, ਬਲ ਸ਼ਕਤੀ ਸਨ ਪਾਏ।

ਖੁੱਲ੍ਹੁ ਗਈਆਂ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਡੋਰਾਂ, ਪੰਛੀਂ ਕੁੱਲ ਉਡਾਏ,
 ਸ਼ੇਰਾਂ ਨੇਤਰ ਨੀਵੇਂ ਕੀਤੇ, *ਬਿਰਹੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ।
 ਜੇਕਰ ਲੱਭੇ ਖੰਬ ਹੁਮਾ ਦਾ, ਓਦੀ ਕਲਮ ਸਜਾਵਾਂ,
 ਸਿਫਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਣੇ ਖਾਤਰ, ਕਾਗਜ਼ ਚੰਦ ਬਣਾਵਾਂ।
 ਵਾਹਵਾ ਸੁੰਦਰ ਕਲਗੀ ਤੇਰੀ, ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਲਿਸ਼ਕਾਰੇ,
 ਨੂਰੇ ਨੂਰ ਹੋਯਾ ਹਿੰਦ ਸਾਰਾ, ਛੁਟੈ ਨੂਰ—ਛੁਹਾਰੇ।
 ਕਿਰ ਕਿਰ ਕਿਰਨਾਂ ਸੂਰਜ-ਮੁੱਖਾਂ, ਖਿੱਲਰ ਗਈਆਂ ਸਾਰੇ,
 ਬੱਜਰ ਬਾਰ ਮਲੋਦੀਆਂ ਦੇ ਭੀ, ਖੇਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਤੂੰ ਬਾਰੇ।
 ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਆਇਓਂ, ਧਾਰ ਨੂਰਾਨੀ ਕਲਗੀ,
 ਜਾਦੂਗਰ ਭੀ ਬੰਦੇ ਬਣ ਗਏ, ਵੇਖ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਕਲਗੀ।
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਯਾਲੇ ਐਸੇ ਪਿਆਏ, ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਤੂੰ ਸਾਈਆਂ,
 ਬੱਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ੇਰ ਬਣਾਇਆ, ਚਿੱਝੀਆਂ ਬਾਜ਼ ਬਣਾਈਆਂ।
 ਇਕ ਘੁਟ ਬਦਲੇ ਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ, ਫਿਰਿਆ ਕੁਲ ਮੁਦਾਈਆਂ,
 ਤੁਸਾਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲੀਆਂ, ਨਦੀਆਂ ਕੱਢ ਵਗਾਈਆਂ।
 ਏਕਤਾਈ ਦਾ ਨੂਰ ਭੁਲਾਇਆ, ਖੰਡੇ ਵਾਲੀਓਂ ਧਾਰੋਂ,
 ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਰੋੜ੍ਹ ਵਿਖਾਈਆਂ, ਸੰਗਤ ਦੇ ਵਿਚਘਾਰੋਂ।
 ਜਨਮ ਤਿਰੇ ਦੇ ਚਾਵਾਂ ਅੰਦਰ, ਚੜ੍ਹੀ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਲਾਲੀ,
 ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰੀ ਗਈ ਚੜ੍ਹ ਅੰਬਰ ਤੇ, ਗਈ ਨਾ ਖੁਸ਼ੀ ਸੰਭਾਲੀ।
 ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਮਾੱਲੀ ਪੁਰਸੀ, ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੀ ਥਾਲੀ,
 ਇਸ ਜਗ ਤੇ ਭੀ ਤੇਰਿਆਂ ਸਿੱਖਾਂ, ਅੱਜ ਦਿਵਾਲੀ ਥਾਲੀ।
 ਫੁੱਲ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਮੈਂ, ਸੇਹਰਾ “ਸ਼ਰਫ਼” ਬਣਾਇਆ,
 ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਸੀਸ ਚੜ੍ਹਾਓ, ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਲਿਆਇਆ।

* ਓਹ ਜਾਨਵਰ, ਜੇਹੜਾ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਵਿਚ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਆ ਜਾ ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਪਯਾਰੀ
 ਜਾਵਾਂ ਤੈਬੋਂ ਬਲਿਹਾਰੀ,
 ਚੱਲ ਖਾਂ ਚਕੋਰ ਵਾਲੀ
 ਚਾਲ ਝੂਲ ਝਾਲ ਕੇ।
 ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ
 ਅਨੰਦ ਜਗਾ ਕਰ ਦੇਵੀਂ,
 ਕਲਗੀਧਰ ਤੇਗਾ ਦਾ
 ਨਜ਼ਾਰਾ ਭੀ ਵਿਖਾਲ ਕੇ।
 ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਬਿਕਰਮੀ
 ਸਤਾਰਾਂ ਸੌਂ ਤੇ ਸੱਠ ਵਿਚ,
 ਬੈਠੀਆਂ ਅਨੰਦ ਪੁਰ
 ਉੱਤੇ ਘੇਰਾ ਡਾਲ ਕੇ।
 ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਜਾਓ ਬੱਚਾ
 ਹੜ੍ਹ ਵਾਂਗੂੰ ਚੜ੍ਹ ਆਓ,
 ਘੱਲਿਆ 'ਅਜੀਤ' ਜੀ ਨੂੰ
 ਪਿਤਾ ਨੇ ਸਿਖਾਲ ਕੇ।
 ਦੂਜੀ ਗੁੱਠੋਂ ਆਪ ਆਏ
 ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਨੇਰੀ ਵਾਂਗੂੰ,
 ਉੱਚ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘ ਪੀਰ
 ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਬਾਲਕੇ।
 ਸ਼ਾਹੀ ਫੌਜਾਂ ਨਾਲ ਆ ਕੇ
 ਹੋਯਾ ਐਸਾ ਟਾਕਰਾ ਸੀ,
 ਕਾਲ ਦਿਉਤਾ ਨੱਸ ਗਿਆ
 ਜਾਨ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ।
 ਤੇਗ ਵਾਲੀ ਖੂੰਡੀ ਐਸੀ
 ਵਾਹੀ ਸੀ 'ਅਜੀਤ' ਜੀ ਨੇ, ਇਸੀ
 ਖਿੱਦੇ ਵਾਂਗ ਸੀਸ ਸੁਟੇ
 ਧੜਾਂ ਤੋਂ ਉਛਾਲ ਕੇ।
 ਜੇੜਾ ਆਯਾ ਸਾਮੁਣੇ ਉਹ
 ਇੱਕ ਦਾ ਬਣਾਯਾ ਦੇ,
 ਮਾਂ ਜਾਯਾ ਪੁੱਤ ਨਾ ਕੋਈ
 ਵਾਰ ਗਿਆ ਟਾਲ ਕੇ।

ਗੋਰਾ ਗੋਰਾ ਮੁੱਖ ਜਿਨ੍ਹੇ
ਤੇਗਾ ਦਾ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤਾ,
ਓਸੇ ਦਾ ਕਲੇਜਾ ਆਂਦਾ
ਨਾਲੇ ਹੀ ਉਧਾਲ ਕੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚੱਟਦੀ ਸੀ
ਤੇਗਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀ,
ਵੈਗੀ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਦਾ
ਬੂਨ ਭਾਲ ਭਾਲ ਕੇ।

ਇੱਕੋ ਪਰ ਵਾਲੀ ਪਰੀ
ਜੁੱਧ ਵਿਚ ਉੱਡ ਉੱਡ
ਰੱਤ ਵਾਲੇ ਸੁੱਟਦੀ ਸੀ
ਲਾਲ ਪਈ ਉਗਾਲ ਕੇ।

ਜੇੜਾ ਰਤਾ ਤੱਤਾ ਹੋਯਾ
ਤੱਤੇ ਤੱਤੇ ਤਾ ਓਹਨੂੰ,
ਧਾਰ ਨਾਲ ਠੰਢਾ ਕੀਤਾ
ਓਥੇ ਹੀ ਨੁਹਾਲ ਕੇ।

ਚੱਕੀਆਂ ਦੇ ਪੁੜਾਂ ਵਾਂਗੂ
ਦੋਹਾਂ ਤੇਗਾਂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਫਿਰ
ਦਾਣੇ ਵਾਂਗ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ
ਦਲ ਸੀ ਹੁਦਾਲ ਕੇ।

ਵੇਖ ਵੇਖ ਸੂਰਿਆਂ ਨੂੰ
ਸੂਬਾ ਸਰਹੰਦ ਵਾਲਾ,
ਪੁੱਛੇ ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ
ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੇ :-

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਹੈ
ਮਿੱਟੀ ਕੇੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ?
ਕੇਹੜੇ ਸੱਚੇ ਵਿਚ ਇਹ
ਬਣਾਏ ਹੋਇ ਨੇ ਢਾਲ ਕੇ ?
ਪਿੜ੍ਹਾਂ ਭੀ ਇਹ ਹੱਟਦੇ ਨਹੀਂ
ਉਂਵ ਭੀ ਇਹ ਘੱਟਦੇ ਨਹੀਂ,
ਅੱਕਦੇ ਨਹੀਂ ਥੱਕਦੇ ਨਹੀਂ
ਖੂਹਣੀਆਂ ਭੀ ਗਾਲ ਕੇ ?

ਅਜੇ ਤੀਕ ਮੱਤੇ ਹੋਏ
ਅੱਖੀਆਂ ਉਘੇੜਦੇ ਨਹੀਂ,
ਸੁਸਰੀ ਦੇ ਵਾਂਗ ਸਾਡੇ,
ਦਲਾਂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੇ।

ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਦੇ ਭੀ ਇਹ
ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਹੰਬਦੇ ਨਹੀਂ,
ਮੁੱਕ ਗਏ ਖਜ਼ਾਨੇ ਸਾਡੇ,
ਕੋਤਲਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲ ਕੇ।

ਮੁੱਠ ਮੁੱਠ ਛੋਲਿਆਂ ਤੇ
ਜਾਨ ਪਈ ਵਾਰਦੇ ਨੇ,
ਵੇਖੋ ਅਸੀਂ ਉੱਜੜੇ ਹਾਂ
ਬੱਕਰੇ ਖਵਾਲ ਕੇ।

ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ
ਰਾਜੇ ਅਜਮੇਰ ਚੰਦ,
ਲੰਮੇ ਸਾਰੇ ਹਉਂਕੇ ਨਾਲ
ਤਨ ਮਨ ਜਾਲ ਕੇ।

ਕੀ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ !
ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,
ਪੰਜ ਪੰਜ ਘੁੱਟ ਪਾਣੀ
ਗੁਰੂ ਨੇ ਪਿਆਲ ਕੇ।

ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਪਾਣ ਕੋਈ
ਜੱਗ ਕੋਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਹੀ,
ਤਿੱਖਾ ਜਿਹਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚ
ਲੋਹੇ ਦਾ ਹੰਗਾਲ ਕੇ।

‘ਸਰਫ’ ਅਜੇ ਵੇਖਿਆ ਕੀ
ਜੋਸ਼ ਹੈ ਤੂੰ ਸੂਰਿਆਂ ਦਾ,
ਛੋਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਛੌਜਾਂ
ਜਾਣਗੇ ਉਬਾਲ ਕੇ।

ਵਿਸਾਖੀ

ਕੁੱਖ ਮਾਤਾ ਗੁਜ਼ਰੀ ਦੀ ਹਰੀ ਭਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ,
 ਹੱਮਾਂ ਜਦੋਂ ਭਰਨ ਲੱਗੇ ਮਾੜਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ।
 ਖੰਡੇ ਵਾਲੇ ਕੰਡੇ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਨੂੰ,
 ਤੇਲਿਆ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਇੰਜ ਆਖੀ ਦਾ।
 ਬਿਚਕੇ ਸਰੋਹੀ ਬੋਲੇ ਸੀਸ ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ,
 ਦੱਸੋ ਕੌਣ ਹੁਕਮ ਮੰਨੇ ਏਸ ਵੇਲੇ ਪਾਖੀ ਦਾ।
 ਸੀਸ ਦੇਣ ਉੱਠਿਆ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਨਗੀਨਾ ਪਹਿਲੋਂ,
 'ਦਯਾ ਸਿੰਘ' ਛੱਡ ਕੇ ਧਿਆਨ ਦੇਖਾ ਦਾਖੀ ਦਾ।
 ਗੁਸੈ ਵਿਚ ਆਨ ਕੇ ਵਿਖਾਲ ਦਿੱਤਾ ਮੁੱਖ ਫਿਰ,
 ਰੱਤ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਤੇਗ ਲੋਹੇ ਲਾਖੀ ਦਾ।
 ਦੂਜਾ ਤੀਜਾ ਚੌਬਾ ਫੇਰ ਪੰਜਵਾਂ ਵੀ ਆਨ ਖਲਾ,
 ਖੁੱਲ੍ਹੁ ਗਿਆ ਬੂਹਾ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀ ਸਾਖੀ ਦਾ।
 ਸਾਮੁਣੇ ਖਲਾਰ ਜਿੰਦਾ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਗੁਰੂ ਬੋਲੇ,
 ਵੇਖ ਲੋ ਪਰੇਮੀਓਂ! ਪਰੇਮ ਇੰਜ ਗਾਖੀ ਦਾ।
 ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਏਹਨਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਮੂੰਹੋਂ ਸਵਾ ਲਾਖੀ ਦਾ।
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਕਾਇਆ ਨਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਆਪ ਛਕਿਆ,
 ਵਾਹ ਗੁਰੂ 'ਗੋਬਿੰਦ' ਕਿਤੇ, ਕਿਤੇ ਚੇਲਾ ਭਾਖੀ ਦਾ।
 ਇਕੋ ਬਰਨ ਇਕੋ ਜਾਤ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤਾ,
 ਦੀਵਾ ਗੁੱਲ ਕੀਤਾ ਉੱਚ ਨੀਚ ਦੀ ਦਵਾਖੀ ਦਾ।
 ਸਿੱਖੀ ਵਾਲੀ ਨੀਂਹ ਜਦੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ,
 ਉਸੇ ਦਿਨੋਂ ਸ਼ੁਭ ਹੋਇਆ ਦਿਨ ਇਹ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ।
 'ਸ਼ੁਰੱਢ' ਹੱਥ ਪੱਛ ਕੇ ਗੁਲਾਬੀ ਫੁੱਲ ਟੁੱਟਦਾ ਏ,
 ਸੀਸ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਸਵਾਦ ਵੇਖੀ ਚਾਖੀ ਦਾ।

ਕਲਗੀ

ਕਲਗੀ ਵਾਲੜੇ ਮਾਹੀ ਸਪਾਹੀ ਅਰਸ਼ੀ,
 ਰੱਬੀ ਸੀਸ ਤੇ ਸੋਹਣੀ ਸਰਦਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਬੂਟੇ ਨੂਰ ਦੇ ਉੱਗਦੇ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ,
 ਜਦੋਂ ਮਾਰਦੀ ਤੇਰੀ ਲਿਸ਼ਕਾਰ ਕਲਗੀ !
 ਸੋਮੇਂ ਨੂਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੀ ਸਿਮ ਸਿਮ ਕੇ,
 ਭੁੜਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗਈ ਏ ਤਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਘੱਲੇ ਰੱਬ ਉਚੇਚ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ,
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਤਲਵਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਥਰ ਥਰ ਤਖਤ ਕੰਬੇ ਤਾਜ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ,
 ਆਏ ਸੀਸ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਦਰਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ,
 ਦੱਸੇ ਖੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਫ ਇਸਰਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦਾ ਬਣੀ ਐੜਾ,
 ਏਕਾ ਬਣੀ ਏ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਸੂਰਜ ਮੁਖੜੇ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਲੋ ਕੀਤੀ,
 ਕਿਰਨਾਂ ਸੁਟੀਆਂ ਅਰਸ਼ ਵਿਚਕਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਜਿਹਨੇ ਜਗ ਭੀ ਧੌਣ ਉਡ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ,
 ਦਿਤਾ ਓਸ ਦਾ ਤੋੜ ਹੰਕਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਤੇਰੀ ਕਲਗੀ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਤਾਜ ਸਦਕੇ,
 ਤੇਰੇ ਤੁਰੇ ਤੋਂ ਵਾਰੀ ਹਜ਼ਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਸੜੇ ਅੰੜ ਅਗਿਆਨ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਛੱਟੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਗਈ ਏ ਮਾਰ ਕਲਗੀ ।
 ਚੰਦ ਦੂਜ ਦਾ 'ਸ਼ਰਫ' ਨਹੀਂ ਲੋਕ ਵੇਂਹਦੇ,
 ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਵੇਖੇ ਸੰਸਾਰ ਕਲਗੀ ।

ਤੀਰ

ਨੀਲੇ ਘੜੇ ਵਾਲਿਆ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਪਾਂਧੀਆ ਵੇ,

ਕੱਠੇ ਤੇ ਖਲੋਤੜੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਿਓਂ ਹਾਏ ਤੀਰ।

ਚੈਨ ਕਦੀ ਆਂਵਦਾ ਨਹੀਂ ਭਾਂਵਦਾ ਨਹੀਂ ਕੁਝ ਮੈਨੂੰ,

ਬਾਂਕੇ ਨੈਨਾਂ ਵਾਲਿਆ ਤੂੰ ਕੋਹੋ ਜਹੋ ਚਲਾਏ ਤੀਰ।

ਕੇਹੜੀ ਗੁਫਾ ਵਿਚੋਂ ਆਯੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮੇਰੇ ਮਾਰਨੇ ਨੂੰ,

ਬਿਰਹੋਂ ਦੀ ਪੁੱਠ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਬੁਝਾਏ ਤੀਰ ?

ਕਾਹਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਫੇਰਨਾ ਏਂ ਹੁਣ ਸ਼ਰਮਾਕਲਾ ਵੇ,

ਵਿੰਨੂ ਕੇ ਕਲੇਜਾ ਮੇਰਾ ਕਿਓਂ ਸ਼ਰਮਾਏ ਤੀਰ ?

ਤੇਗ ਤੇਰੀ ਟੰਗਣੇ ਨੂੰ ਬਾਂਕਿਆ ਸਿਪਾਹੀਆ ਵੇ,

ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਕਿਲੀਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਂ ਸਜਾਏ ਤੀਰ।

ਮੈਨੂੰ ਪਲਕਾਂ ਤੇਰਿਆਂ ਦਾ ਬੱਝਾ ਏਂ ਖਿਆਲ ਐਡਾ,

ਸੌਣ ਲੱਗੀ ਸੇਜ ਤੇ ਮੈਂ ਵੱਟਾਂ ਦੇ ਵਛਾਏ ਤੀਰ।

ਸੱਸ ਕੋਲੋਂ ਕੰਬਦੀ ਨਨਾਣ ਕੋਲੋਂ ਸਹਿਮਦੀ ਹਾਂ,

ਨਿਤ ਤੇਰੇ ਤਾਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਲੌਂਦੀਆਂ ਸਵਾਏ ਤੀਰ।

ਓਧਰ ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦੀ ਏ ਸੂਲੀ ਮਨਸੂਰ ਵਾਲੀ,

ਏਧਰ ਮੈਥੋਂ ਰਹਿਣ ਨ ਪਰੇਮ ਦੇ ਛਪਾਏ ਤੀਰ।

ਸਾਂਭ ਸਾਂਭ ਰੱਖੀਆਂ ਨਿਸ਼ਾਨੀਆਂ ਮੈਂ ਤੇਰੀਆਂ ਏਹ,

ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਹੈਨ ਵੱਜੇ ਉੱਥੋਂ ਨਾ ਹਿਲਾਏ ਤੀਰ।

ਮਾਹੀ ਤੇਰੇ ਘੱਲਿਆਂ ਦੀ ਕਰਾਂ ਕਿਉਂ ਨਿਆਦਰੀ ਮੈਂ,

ਛਿੱਗੇ ਹੋਏ ਫੱਟਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਫੇਰ ਏਹ ਖੁਭਾਏ ਤੀਰ।

ਸਾਕ ਰੱਤੋਂ ਲੱਗਦੇ ਨੇ ਐਡੇ ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਦੇ ਏਹ,

ਨਾੜਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇਹੀ ਵਿੱਚ ਚੁਗਕੇ ਖਪਾਏ ਤੀਰ।

ਹੁੰਦੜ ਹੇਲ ਮਾਹੀ, ਮੈਨੂੰ ਉਦੋਂ ਦਾ ਤੂੰ ਫੌਟਿਆ ਏ,

ਵਾਂਸ ਦੀ ਕਮਾਨੋਂ ਜਦੋਂ ਕਾਨੇ ਦੇ ਚਲਾਏ ਤੀਰ।

ਸੁਦਰ ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ ਅਨੋਖਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਵੇ,

ਤੇਰੇ ਲਈ ਅਨੋਖੜੇ ਹੀ ਅਕਾਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਏ ਤੀਰ।

ਉੱਕੇ ਨਾ ਨਿਸ਼ਾਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੁੱਕ ਜਾ ਵੱਜੇ,

ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕਾਨੀ ਵਾਂਗੂ ਐਸੇ ਤੂੰ ਚਲਾਏ ਤੀਰ।

ਰੱਤੇ ਰੱਤੇ ਛੁੱਟ ਪਏ ਫੁਹਾਰੇ ਸਾਰੇ ਰਣ ਵਿੱਚ,
ਜੇਹੜੇ ਪਾਸੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਇਹ ਲਹੂ ਦੇ ਤਿਹਾਏ ਤੀਰ।
ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ਘਟਾਂ ਜਹੋ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਲਾਂ ਉੱਤੇ,
ਚਿੱਟੇ ਚਿੱਟੇ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੇ ਏਦਾਂ ਤੂੰ ਚੜ੍ਹਾਏ ਤੀਰ।
ਤੇਗ ਵਾਲੀ ਬਿਜਲੀ ਲਿਸ਼ਕਾ ਕੇ ਮਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ,
ਗੜੇ ਵਾਂਗੂ ਕੱਢ ਕੇ ਕਮਾਨ ਚੌਂ ਵਸਾਏ ਤੀਰ।
ਵਿੱਝ ਵਿੱਝ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਗੁੱਛੇ ਹੀ ਪਰੋਤੇ ਗਏ
ਐਸੇ ਸਤ ਨਾਲ ਆਰ ਪਾਰ ਤੂੰ ਲੰਘਾਏ ਤੀਰ।
ਮਰ ਕੇ ਥੀ ਓਸ ਨੂੰ ਸਵਾਦ ਕਦੀ ਭੁਲਣਾ ਨਹੀਂ,
ਮਿੱਠੇ-ਮਿੱਠੇ ਫਲਾਂ ਵਾਲੇ ਜਿਹਨੂੰ ਤੂੰ ਖਵਾਏ ਤੀਰ।
ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅੱਥਰੇ ਕਮਾਨ ਵਾਂਗੂ ਹੋਏ ਦੂਹਰੇ,
ਬਿਦ ਕੇ ਚਲਾਉਣੇ ਤੂੰਹੋਂ ਓਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲਾਏ ਤੀਰ।
ਚੰਦ ਜੇਹੀ ਕਮਾਨ ਤੇਰੀ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ,
ਬੋਦੀ ਵਾਲੇ ਤਾਰੇ ਫੜ ਫੜ ਕੇ ਚੜ੍ਹਾਏ ਤੀਰ।
'ਹਰੀ ਹਰੀ' ਬੋਲਿਆ ਬੇਵਸਾ ਹੋਕੇ ਉਹ ਭੀ ਮੂੰਹੋਂ,
ਹਰੀ ਚੰਦ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਵਿਖਾਏ ਤੀਰ।
ਜਿੱਥੇ ਕੋਈ ਜਨੌਰ ਜਾ ਕੇ ਪਰਾਂ ਨੂੰ ਨ ਛੰਡ ਸਕੇ,
ਲਾ ਲਾ ਖੰਭ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਓਥੇ ਤੂੰ ਪੁਚਾਏ ਤੀਰ।
ਖਾ ਖਾ ਡੰਗ ਜ਼ਹਿਰੀ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ ਨਾ ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ,
ਉੱਡਣੇ ਸਪੋਲੀਏ ਉਹ ਕਾਨੀ ਦੇ ਉਡਾਏ ਤੀਰ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੰਗੇ ਟੇਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡਲੀ ਨ ਸੋਧ ਸੱਕੀ,
ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਧੇ ਤੁੱਕ ਕਰ ਤੂੰ ਬਣਾਏ ਤੀਰ।
ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਕੀਕੂੰ ਦੱਸਾਂ ਗਿਣ ਕੇ ਮੈਂ,
ਕਿਹੋ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਤੇਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਏ ਤੀਰ।
ਸੈਦਖਾਨ ਜਿਹਾ ਆ ਕੇ ਹੋ ਗਿਆ ਸ਼ਿਕਾਰ ਆਪੇ,
ਐਸੇ ਨੂੰਗੀ ਨੈਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੱਸ ਕੇ ਚਲਾਏ ਤੀਰ।
ਡਿੱਗਾ ਜਦੋਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਿਆ ਬੇਵਸ ਹੋਕੇ,
ਕੱਢਣਾ ਪਰੇਮ ਦੇ ਕਲੇਜਿਓਂ ਨਾ ਹਾਏ ਤੀਰ।
ਗੰਮੀ ਸ਼ੋਈ ਸੂਈ ਜਿੰਨਾ ਪੁੱਤਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰਾਮ ਕੀਤਾ,
ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਏਹੋ ਜਹੋ ਧਸਾਏ ਤੀਰ।

ਜਦੋਂ ਸਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਭਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ,
ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਉਤੇ ਸੱਚ ਦੇ ਵਸਾਏ ਤੀਰ।
ਬੋਲਿਆ ਦੀਵਾਨ-ਜੇਹੜੇ ਗੱਲਾਂ ਹੁਣੇ ਚੋਭਦੇ ਨੇ,
ਜਾਣ ਲਵੋ ਕੱਲ ਸਾਨੂੰ ਏਹਨਾਂ ਨੇ ਚੁਭਾਏ ਤੀਰ।
ਚੰਦ ਦੋਵੇਂ ਕੰਧ ਵਿਚ ਚਿਣ ਕੇ ਉਹ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ,
ਕਹਿਰ ਦੇ ਕਲੇਜੇ ਵਿਚ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਖੁਭਾਏ ਤੀਰ।
ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਪੁੱਤਾਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ,
ਖਾਧੇ ਜਾਨ ਆਪਣੀ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪਰਾਏ ਤੀਰ।
ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਾਂਗੂੰ ਮੱਥੇ ਉਤੇ ਇਕ ਭੀ ਨਾ ਵੱਟ ਪਾਇਆ,
ਕੇਡੇ ਕੇਡੇ ਜ਼ਾਲਮਾਂ ਨੇ ਭਾਵੇਂ ਅਜ਼ਮਾਏ ਤੀਰ।
ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਵਿਚ ਤੇਰਾ ਚੱਲਣਾ ਉਹ ਕੰਡਿਆਂ ਤੇ,
ਪੱਥਰ ਚਿਤ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚੁਭਾਏ ਤੀਰ।
ਚਿੱਲਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਹਕੇ ਉਮਰ ਹੀ ਲੰਘਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਣ ਕੇ ਤੂੰ ਮਾਰਨੇ ਸਿਖਾਏ ਤੀਰ।
ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਭੀ ਤੋੜਨਾ ਜੋ ਹੱਤਿਆ ਪਛਾਣਦੇ ਸੀ,
ਓਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥੀਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਉੱਤੇ ਤੂੰਹੋਂ ਮਰਵਾਏ ਤੀਰ।
ਹੱਸ ਹੱਸ ਫੁਲ ਬਰਸਾਏ ਦੇਵੀ ਦਿਓਤਿਆਂ ਨੇ,
ਬੰਦੇ ਜਹੇ ਬੈਰਾਗੀ ਹੱਥ ਜਦੋਂ ਤੂੰ ਫੜਾਏ ਤੀਰ।
ਤਖਤ-ਤਖਤਾ ਹੈਨ ਦੋਵੇਂ ਤੇਰੇ ਇਕੋ ਤੀਰ ਵਿਚ,
ਤੇਰੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਕੇੜਾ ਪਯਾਰਿਆ ਰਲਾਏ ਤੀਰ।
ਆਜ਼ਮ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਦਾ ਏ ਜੇਹੜਾ ਜਾ ਕੇ,
ਤਖਤ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਓਹੋ ਹੀ ਬਹਾਏ ਤੀਰ।
ਸੋਹਲ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਜੇਹੜੇ ਘਿਰਣਾ ਦੇ ਫੱਟ ਲਾਉਣ,
ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਵਾਲੇ ਭੰਨ ਤੋੜ ਉਹ ਗਵਾਏ ਤੀਰ।
ਅੰਮ੍ਰਿਤਾਂ ਦੇ ਛੱਟੇ ਮਾਰ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਪਾਣ ਐਸੀ,
ਕੱਚੇ ਤੰਦ ਧਾਰਿਆਂ ਦੇ ਫੜ ਕੇ ਬਣਾਏ ਤੀਰ।
ਹਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆ ਰੰਗੀਲਿਆ ਵੇ,
ਹਰ ਹਰ ਰੰਗ ਵਿਚ ਤੇਰੇ ਏਹ ਸੁਹਾਏ ਤੀਰ।
'ਸ਼ਰਫ' ਤੇਰੇ ਵਾਰੀ ਤੂੰ ਮਜਾਜ਼ੀ ਦੀ ਕਮਾਨ ਵਿਚੋਂ,
ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਤੇ ਹਕੀਕੀ ਦੇ ਚਲਾਏ ਤੀਰ।

ਤਲਵਾਰ

ਬਸਤੇ ਵਾਲੇ ਨਿਕਲ ਮਿਆਂਦੋਂ, ਮੇਰੀ ਕਲਮ ਪਿਆਰੀ।
 ਕਰੀਂ ਮੁਹਿੰਮ ਮਿਰੀ ਸਰਕਾਰੀ, ਬਣ ਗਈ ਸਿਰ ਤੇ ਭਾਰੀ ।
 ਦਲ ਅਖਰਾਂ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਆਏ, ਤੂੰ ਹੈਂ ਇਕ ਵਿਚਾਰੀ ।
 ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਤੇਗੋਂ ਲੈ ਗੁਣ, ਬਣ ਜਾ ਤੇਗਾ-ਦੁਧਾਰੀ
 ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਹੱਥ ਅਜੇਹੇ, ਵਾਂਗ ਜੁਝਾਰ ਦਿਖਾਵੀਂ।
 ਕਾਗਜ਼ ਉੱਤੇ ਸ਼ੇਅਰਾਂ ਵਾਲੇ, ਸੱਥਰ ਚਾ ਵਿਛਾਵੀਂ।
 ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ! ਤੇਗ ਤੇਰੀ ਦੀ, ਕੀਕਰ ਸਿਫਤ ਸੁਣਾਵਾਂ?
 ਦੀਪ ਕੌਰ ਇਹ ਜਿਧਰ ਪਹੁੰਚੀ, ਸਾਂਭੇ ਪੁੱਤ ਨਾ ਮਾਵਾਂ ।
 ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਡੋਲੇ, ਏਹਦੀਆਂ ਵੇਖ ਅਦਾਵਾਂ ।
 ਜੁਹਲ *ਮਰੀਖ ਅਕਾਸ਼ੀ ਕੰਬੇ, ਵੇ ਇਦਾਂ ਪਰਛਾਵਾਂ।
 ਏਹ ਪਦਮਣੀ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਅੰਦਰ, ਜੇਕਰ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਵੇ ।
 ਦਿਲ ਵੈਗੀ ਦੇ ਵਾਂਗਰ ਕਰ ਦੇ, ਟੋਟੇ ਹੋ ਹੋ ਜਾਵੇ।
 ਬਿਜਲੀ ਬਣ ਕੇ ਰਣ ਵਿਚ ਲਿਸ਼ਕੀ, ਬੱਦਲ ਬਣ ਕੇ ਕੜਕੀ ।
 ਮੱਛੀ ਵਾਂਗੂ ਤੜਫੀ ਜਾ ਜਾ, ਏਹ ਲੜਕੀ ਲੜਕੀ ।
 ਰੜਕੀ ਅੱਖੀਂ ਵੈਰੀ ਦੀ ਖੱਬੀ, ਨਾਲ ਛਾਤੀ ਧੜਕੀ ।
 ਤਿਖੀ ਧਾਰੋਂ ਆਬ ਪਿਲਾ ਕੇ, ਮੱਠੀ ਕੀਤੀ ਭੜਕੀ।
 ਵਾਲ ਜਿੰਨੀ ਨਾ ਰੜਕੀ ਕਿਧਰੇ, ਸਾਫ ਸਰੀਰੋਂ ਨਿਕਲੀ ।
 ਵਿਚੇ ਵਿਚ ਹੀ ਲਾ ਗਈ ਡੀਕਾਂ, ਰੱਤ ਨਾ ਚੀਰੋਂ ਨਿਕਲੀ।
 ਝਬਣੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਟੇਢੀ, ਬਾਂਕੇ ਵਾਰ ਚਲਾਏ ।
 ਸਿਰ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਝਬੇ ਐਸੀ, ਫੁਟੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਡਾਵੇ ।
 ਚੱਲੇ ਕਲਮ ਰਬਾਣੀ ਬਣ ਕੇ, ਕਿਸ ਤੋਂ ਮੋੜੀ ਜਾਵੇ ।
 ਤਿੱਕੇ ਬੋਟੀ ਕਰ ਕਰ ਦੂਤੀ, ਅੱਖਰ ਵਾਂਗ ਮਿਟਾਵੇ ।
 ਨਿੱਤਰ ਨਿੱਤਰ ਕਰੇ ਨਿਤਾਰੇ, ਦੋਧਿਆਂ ਚੰਦਾਂ ਵਾਲੀ ।
 ਅਸ਼ਟ ਭੁਜੀ ਨੇ ਕਰ ਦਿਖਲਾਈਆਂ, ਚਾਰੇ ਗੁੱਠਾਂ ਖਾਲੀ।

* ਸਨੀਚਰ ਤੇ ਮੰਗਲ ਸਤਾਰੇ।

ਦਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਮੁੜ ਮੁੜ, ਐਸੇ ਦੰਦ ਦਿਖਾਏ ।
ਆਹੂ ਸੱਬਰ ਲਾਹ ਫੌਜਾਂ, ਸੁਸਰੀ ਵਾਂਗ ਸਵਾਏ ।
ਖੁੱਡੀ ਵਾਂਗੂ ਦੁਹਰੀ ਹੋ ਹੋ, ਐਸੇ ਟੋਣੇ ਲਾਏ ।
ਖਿੱਦੇ ਵਾਂਗੂ ਸੀਸ ਪੜਾਂ ਦੇ, ਦਾਈਆਂ ਕੋਲ ਪੁਚਾਏ ।
ਵਾਂਗ ਚੰਦਰਮਾਂ ਉੱਚੀ ਹੋ ਹੋ, ਜੇਹੀਆਂ ਚੋਭਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
ਰੁਸਤਮ ਵਰਗੇ ਕਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਲੱਗੇ ਪਾਣੇ ਦੁਹਾਈਆਂ ।
ਅਮਰ-ਕੋਟ ਵਿਚ ਕੂੰਜਾਂ ਵਾਂਗੂ, ਜਾ ਜਾ ਕੇ ਖੰਭ ਝਾੜੇ ।
ਡੇਹਰਾ ਨ ਨਦੀਨ ਅੰਦਰ ਜਾ, ਪਾਪੀ ਵੈਰੀ ਤਾੜੇ ।
ਨਿਰਮੇਹ ਗੜ੍ਹ ਕਲਮੋਟਾ ਸਾੜੇ, ਜੀਭਾਂ ਕੱਢ ਚੰਘਿਆੜੇ ।
ਹਸ ਹਸ ਕੇ ਇਹ ਆਖਣ ਲੱਗੇ, ਕਾਇਰ ਲਿੱਸੇ ਮਾੜੇ: ।
'ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੂਬ ਬਣਾਯਾ, ਏਕਤਾਈ ਦਾ ਅੰਦਰ ।
ਤੇਗਾਂ-ਦੇਵੀ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਵਾਹ ਅਨੰਦਪੁਰ ਮੰਦਰਾ' ।
ਚਮਕੀ ਵਿਚ ਚਮਕੌਰ ਅਜੇਹੀ, ਲਾਲਾਂ ਪਰੀ ਸਵਾਣੀ ।
ਉੱਛਲ ਉੱਛਲ ਕਰਦੀ ਗੱਲਾਂ, ਗਿਰੀ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਣੀ।
ਲਾ ਰੱਤਾਂ ਦੇ ਝੋਟੇ ਕੀਤੀ, ਰੋਪੜ ਤੀਕਣ ਘਾਣੀ ।
ਇਕ ਇਕ ਜ਼ਰਾ ਖੁਦਰਾਣੇ ਦਾ, ਪਾਵੇ ਪਿਆ ਕਹਾਣੀ ।
ਅੰਤਰਿਆਂ ਦੀ ਦੇਵੀ ਬਣ ਕੇ, ਕੀਤੇ ਕਿਤੇ ਉਤਾਰੇ ।
ਕੇਸ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਪਰਗਟ ਕੀਤੇ, ਸੁੰਦਰ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ।
ਮਾੜੇ ਦੀ ਇਹ ਦਰਦਣ ਬਣ ਕੇ, ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਵਣ ਆਈ ।
ਚੋਭਾਂ ਲਾ ਲਾ ਸੁੱਤੇ ਹੋਏ, ਸ਼ੇਰ ਜਗਾਵਣ ਆਈ ।
ਪਾਪ ਜ਼਼ਲਮ ਨੂੰ ਸਾਹਵੀ ਹੋ ਹੋ, ਹੱਥ ਵਿਖਾਵਣ ਆਈ ।
ਤੋੜ ਤਿੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਨਵ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਜ਼਼ਲਮ ਗਵਾਵਣ ਆਈ ।
ਤੇਗ ਤੇਗੀ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ, ਅਰਸੀਂ ਧੁੰਮਾਂ ਪਾਈਆਂ ।
ਜਦ ਇਹ ਲਿਖਿਆ 'ਸ਼ਰਫ' ਕਸੀਦਾ, ਹੂਰਾਂ ਵੇਖਣ ਆਈਆਂ।

ਗੁਮਾਲ

ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ ਸਾਂ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੰਢੜੇ,
 ਡੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਮੈਂ ਏਸ ਧਿਆਨ ਅੰਦਰ।
 ਪਰਦਾ ਦੂਈ ਦਾ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦੇ,
 ਲੀਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿਵੇਂ ਭਗਵਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਅੱਚਨਚੇਤ ਇਕ ਬੁਲਬੁਲਾ ਵੇਖਿਆ ਮੈਂ,
 ਤਿੜ ਦੇ ਆਸਰੇ ਖੜਾ ਗੁਮਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਮੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਮੂਧਾ ਪਿਆਲੜਾ ਉਹ,
 ਬਣਿਆ *ਜਮ' ਦਾ **ਜਾਮ' ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਉਹਨੂੰ ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਵੇਂਹਦਿਆਂ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ,
 ਮੈਂ ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਬੀਆਬਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਡਿੱਠਾ ਕੀ? ਇਕ ਤਲੀ ਜਹੀ ਰੌੜ ਉੱਤੇ,
 ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਏ ਯੁੱਧ ਘਮਸਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਗੋਰੇ ਮੁੱਖ ਇਉਂ ਲੋਥਾਂ ਦੇ ਜਾਪਦੇ ਸਨ,
 ਮੋਤੀ ਹੋਣ ਜਿਉਂ ਲਾਲ ਹਲਵਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਕਿਤੇ ਮੱਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਪਏ ਲੁੱਛਦੇ ਸਨ,
 ਫੁੱਟੇ ਹੋਏ ਕਈ ਓਸ ਮੈਦਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਲਹਿਰ ਵਾਂਗ ਇਕ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ,
 ਪਿਆ ਫਿਰਦਾ ਸੀ ਓਸ ਤੂਛਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਗਿਰਦੇ ਚੰਨ ਦੇ ਲੀਕ ਸੀ ਗਾਤਰੇ ਦੀ,
 ਐਡਾ ਤੇਜ਼ ਸੀ ਤੇਜ਼ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਡਲੁਕਾਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਧਾਰ ਦੀ ਗੱਦ ਵਿਚੋਂ,
 ਜਾ ਜਾ ਵੜਦੀਆਂ ਸਨ ਤਿੱਖੜ ਭਾਨ ਅੰਦਰ।
 ਹੈ ਸੀ ਪਾਣੀ ਪਿੱਅਂਦਾ, ਉਹ ਫੱਟੜਾਂ ਨੂੰ,
 ਗੁੱਝਾ ਰੁੱਝਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਗਿਆਨ ਅੰਦਰ।
 ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦਾ ਵਿਤਕਰਾ ਵਾਲ ਜਿੰਨਾ,

*ਜਮ=ਜਮਸ਼ੇਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ।

**ਜਾਮ=ਪਿਆਲਾ।

ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅੰਦਰ।
ਕੀਤੀ ਸਿੰਘਾਂ ਪਿਕਾਇਤ ਜਾ ਗੁਰਾਂ ਅੱਗੇ,
ਆਇਆ ਖਿੱਚਿਆ ਤੁਰਤ ਫੁਰਮਾਨ ਅੰਦਰ।
ਬੋਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਭਾਈ ਘਨੱਈਆ ਜੀਉ !
ਕੀ ਏਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨ ਅੰਦਰ ?
ਜੇਹੜਾ ਜੜਾਂ ਵੱਡੇ, ਉਹਨੂੰ ਜੱਲ ਦੇਵੇ,
ਚੰਗਾ ਰੁੱਝਿੱਚਿੰ ਪੁੰਨ ਤੇ ਦਾਨ ਅੰਦਰ ?'
ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਓਹਨੇ ਇਹ ਅਰਜ਼ੀ ਕੀਤੀ :-
'ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੈਰੀ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਜਹਾਨ ਅੰਦਰ।
ਜਿੱਧਰ ਵੇਖਦਾ ਹਾਂ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਜਾਪੇ,
ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ ! ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨ ਅੰਦਰ ।'
ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਏਡੇ ਅਨੰਦ ਹੋਏ,
ਸੁਣ ਕੇ ਉੱਚ ਖਿਆਲੀ ਬਿਆਨ ਅੰਦਰ।
'ਸ਼ਰਫ' ਹੱਥ ਦਾ ਖਾਸ ਰੁਮਾਲ ਦਿੱਤਾ,
ਵਰ ਬਖਸ਼ਿਆ ਨਾਲੇ ਜ਼ਬਾਨ ਅੰਦਰ।

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਨਹੁੰ-ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ

ਚੰਦ ਦੂਜ ਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਅੰਬਰਾਂ ਤੇ,
ਮਹਿਮਾਂ ਬਿੱਲਰੀ ਸਾਰੇ ਜਹਾਨ ਤੇਰੀ।
ਤੇਰੇ ਨੀਲੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੁਗੀ ਆਖੀ,
ਆਖੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨੂੰਗੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇਰੀ।
ਤੇਰੇ ਬਾਜ਼ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੰਭ ਜਾਤਾ,
ਜਾਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਬਾਂਕੀ ਕਮਾਨ ਤੇਰੀ।
ਤੇਰੇ ਕੋਸਾਂ ਦਾ ਆਖਿਆ ਕਿਸੇ ਕੰਘਾ,
ਕੀਤੀ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਲਰੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਤੇਰੀ।
ਲਾ ਕੇ ਜੱਗ ਜਹਾਨ ਨੇ ਟਿੱਲ ਸਾਰਾ,
ਭਾਵੇਂ ਕੀਤੀ ਏ ਸਿਫਤ ਬਿਆਨ ਤੇਰੀ।
ਪਰ ਮੈਂ ਇਹੋ ਹੀ ਆਖਾਂਗਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ,
ਨਹੁੰ ਭਰ ਨ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸ਼ਾਨ ਤੇਰੀ।
ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜੂਹ ਬਖਸ਼ਿੰਦ ਅੰਦਰ,
ਚਮਕੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੋਤ ਭਗਵਾਨ ਤੇਰੀ।
ਮੇਏ ਹੋਏ ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਹੀ ਹਿੰਦੀਆਂ ਨੂੰ,
ਕਰ ਗਈ ਜ਼ਿੰਦਾ 'ਮਸੀਹਾ' ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਤੇਰੀ।
ਸੋਮਾ ਗੁੱਝੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਵਾਲੜਾ ਜੋ,
ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਸ਼ਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਤੇਰੀ।
ਪੰਜ ਘੁੱਟ ਦੇ *ਗੋ ਨੂੰ **ਬਿੰਦ ਵਿਚੋਂ,
***ਸ਼ੇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਨ ਤੇਰੀ।
ਮੋਈ ਕੌਮ ਨੂੰ ਫਲਸਫਾ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ,
ਦੱਸ ਗਈ ਏਹ ਮਿਹਰ ਸੁਲਤਾਨ ਤੇਰੀ।
ਤੇਰੀ ਜਾਨ ਹੈ ਲਹੂ ਦੀ ਧਾਰ ਅੰਦਰ,
ਪਰ ਹੈ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਚ ਆਨ ਤੇਰੀ।
ਊਚ ਨੀਚ ਨੂੰ ਤੋਲ ਗਈ ਇੱਝ ਸਾਵਾਂ,
ਅਦਲ ਤੱਕੜੀ ਸੁਘੜ ਸੁਜਾਨ ਤੇਰੀ।

*ਗੋ=ਗਊ

ਬਿੰਦ=ਗੁੱਝੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ *ਸਿੰਘ=ਸ਼ੇਰ

ਮਹਿਮਾ ਗਾਉਣਗੇ ਰੱਬ ਦੇ ਸਾਮੁਣੇ ਭੀ,
 ਛੀਬੇ, ਨਾਈ ਤੇ ਝੀਉਂਰ ਕ੍ਰਿਸਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਜਾਤ ਪਾਤ ਨੂੰ ਡੋਬ ਗਈ ਵਿਚ ਸਤਲੁਜ,
 ਏਦਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਸੋਢ ਬੰਸੀਆ! ਰੱਖ ਕੇ ਤਾਜ ਸਿਰ ਤੇ,
 ਸੰਗਤ ਚਮਕੀ ਏ ਲਾਲਾਂ ਸਮਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਕੀਤਾ ਚਾਨਣਾ ਸੱਭੋ ਨੂੰ ਇਕ ਵਰਗਾ,
 ਹੋਈ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਾਂਗ ਗੁਜ਼ਰਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਇਕ ਅੱਖ ਜੇ ਕਿਹਾ ਤੂੰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ,
 ਦੂਜੀ ਅੱਖ ਬਣ ਗਏ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਜੇਹੜੀ ਗੱਲ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਈ ਹੈਸੀ,
 ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜੋੜੀ ਕੁਰਬਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਜੇਹੜੀ ਨੇਮ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਚਿਣੀ ਗਈ ਸੀ,
 ਅੰਦਰ ਕੰਧ ਦੇ ਲਾਲਾਂ ਦੀ ਖਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਜੇਹੜੀ ਈਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਈ,
 ਨੀਂਗਰ ਚੰਦਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਜਵਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਦੇ ਕੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋ ਗਈ,
 ਦੇਹੀ ਜਿਦ੍ਦੇ ਲਈ ਲਹੂ ਲੁਹਾਨ ਤੇਰੀ।
 ਲਿਖੀ ਗਈ ਅਨਾਰ ਦੀ ਕਲੀ ਤੇ ਉਹ,
 ਖੂਨੀ ਰੰਗ ਅੰਦਰ ਦਾਸਤਾਨ ਤੇਰੀ।
 'ਸ਼ਰਫ' ਓਸੇ ਇਤਫਾਕ ਤੇ ਏਕਤਾ ਨੂੰ,
 ਭੁੱਲ ਗਈ ਅੱਜ ਸਿੱਖ ਸੰਤਾਨ ਤੇਰੀ!

ਦਰਬਾਰ

ਲੱਗਾ ਹੋਯਾ ਹੈਸੀ
ਦਰਬਾਰ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ,
ਵੇਖ ਵੇਖ ਜਿਹਨੂੰ ਕਦੀ,
ਚਿੱਤ ਨਾ ਰਜਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ,
ਆਂਹਦੀ ਸੀ 'ਬਹਾਦਰੀ' ਏਹ,
ਸਵਾ ਲੱਖ ਵੈਗੀ ਨਾਲ,
ਇਕੋ ਹੀ ਲੜਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਆਂਹਦੀ ਸੀ 'ਹਕੂਮਤ'
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਵੱਲ ਬੈਠੀ ਹੋਈ,
ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਸਿੱਕਾ ਸਾਰੇ,
ਜੱਗ ਤੇ ਚਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

'ਲੱਛਮੀ' ਇਹ ਆਖਦੀ ਸੀ
ਵੈਗੀ ਨੂੰ ਜੇ ਬਾਣ ਮਾਰੋ,
ਉਹਦੀ ਚੁੱਝ ਅੱਗੇ ਵੀ ਤਾਂ,
ਸੋਨਾ ਹੀ ਚੜਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਆਂਹਦੀ ਸੀ 'ਫਕੀਰੀ' ਕੋਲੋਂ
ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣੋ ਮੈਥੋਂ,
ਪੈਰਾਂ 'ਚ ਪਿਤਾਬਾਂ ਤੇ,
ਜਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਰੁਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

'ਸੁੰਦਰਤਾਈ' ਆਖਦੀ ਸੀ
ਪੰਜ ਕੱਕੀ ਛਬ ਨਾਲ,
ਪਰੀਆਂ ਤੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਦਾ,
ਦਿਲ ਭਰਮਾਯਾ ਜਾਵੇ।

'ਇਲਮ' ਪਿਆ ਆਖਦਾ ਸੀ
ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ,
ਛੂੰਧਿਆਂ ਕਬਿੱਤਾਂ ਦਿਆਂ,
ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਯਾ ਜਾਵੇ।

‘ਅਦਲ’ ਪਿਆ ਆਂਹਦਾ ਸੀ ਜੇ
 ਆਪਣਾ ਵੀ ਹੋਵੇ ਪਾਪੀ,
 ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਮਸੰਦਾਂ ਵਾਂਗ,
 ਜਿੰਦਾ ਹੀ ਜਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

 ‘ਰਿੱਧੀ ਸਿੱਧੀ’ ਆਖਦੀ ਸੀ
 ਗੁਪਤ ਰਹੇ ਸੱਭੇ ਕੁਝ,
 ਖੰਡੇ ਵਾਲੀ ਧਾਰੋਂ ਕੇਵਲ,
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੀ ਰੁੜ੍ਹਵਾਯਾ ਜਾਵੇ।

 ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ‘ਕੁਰਬਾਨੀ’ ਕੋਲੋਂ
 ਸਿਖੀ ਦੇ ਮਹੱਲ ਵਿਚ,
 ਜਗਾ ਇੱਟਾਂ ਰੋੜਿਆਂ ਦੀ,
 ਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਚਿਣਾਯਾ ਜਾਵੇ।

 ਆਂਹਦੀ ਸੀ ਗੁਰਿਆਈ ਕੋਲੋਂ,
 ਇਹ ਭੀ ਜੇਕਰ ਹੋ ਜਾਵੇ,
 ਤਾਂ ਵੀ ਹੁੰਝੂ ਅੱਖੀਆਂ ਚੌਂ,
 ਬਿਲ ਨੁ ਤੁਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਕੀ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਹਾਲ ਉਸ
 ਆਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵਾਲਾ,
 ਬੋਲ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਦੇ ਨਹੀਂ,
 ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚ ਸੁਣਾਯਾ ਜਾਵੇ।
 ਆ ਗਿਆ ਕਲੰਦਰ ਕਿਥੋਂ
 ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ:
 'ਮੇਰਾ ਵੀ ਸਲਾਮ ਅੰਦਰ,
 ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਚਾਯਾ ਜਾਵੇ।
 ਆਗਾਯਾ ਜੇ ਮਿਲੇ ਮੈਨੂੰ
 ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ,
 ਅੱਜ ਨਵੇਂ ਰਿੱਛ ਨੂੰ,
 ਨਚਾਇਕੇ ਵਿਖਾਯਾ ਜਾਵੇ!
 ਮਿਲ ਗਈ ਆਗਾਯਾ
 ਕਲੰਦਰ ਅੰਦਰ ਜਾ ਪਹੁੰਚਾ,

ਹੋਯਾ ਹੁਕਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ,
ਰਿੱਛ ਨੂੰ ਨਚਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਵੱਜੀ ਤਾਨ ਬੰਸਰੀ ਦੀ
ਹੋ ਗਿਆ ਤਮਾਸਾ ਸ਼ੁਰੂ,
ਡਿੱਗ ਪਏ ਕਲੰਦਰ ਕਦੀ,
ਕਦੀ ਰਿੱਛ ਢਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਭੁਗਭੁਗੀ ਦੀ ਲੈ ਨਾਲ
ਨੱਚਿਆ ਜਮੂਰਾ ਐਸਾ,
ਜੇਹੜਾ ਸਾਰੀ ਉਮਰ,
ਕਦੀ ਦਿਲੋਂ ਨਾ ਭੁਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਹੱਸ ਹੱਸ ਸੰਗਤਾਂ ਭੀ
ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਗਈਆਂ,
ਏਨਾਂ ਕੂ ਹਸਾਯਾ ਓਹਨੇ,
ਜਿੰਨਾ ਨ ਰਵਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਵੇਖੋ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ,
ਕਹਿਵਤ ਇਹ ਸਜਾਣਯਾਂ ਦੀ
ਫਿਗਦੇ ਤੇ ਹੰਝੂ ਅੱਖਿੰ,
ਬਹੁਤਾ ਜੇ ਹਸਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੂੰ
ਚੌਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ,
ਏਨਾ ਬਹੁਤ ਹੱਸਯਾ ਜਯੋਂ,
ਫੁੱਲ ਨੂੰ ਖਿੜਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲੇ ਉਹਨੂੰ
ਦੱਸੋ ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਆ ਜੀ,
ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਕੌਣ ਹੈ, ਇਹ,
ਜਿਸਨੂੰ ਨਚਾਯਾ ਜਾਵੇ?

ਪਿਤਾ ਤੇਰਾ ਭੋਲਿਆ ਓ
ਭਾਈ ਸੋਭਾ ਰਾਮ ਹੈ ਏ,
ਰਿੱਛ ਜੂਨੀ ਵਿਚ ਜੇਹੜਾ,
ਅੱਜ ਇਉਂ ਰੁਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਵਾਕ ਸਾਰੇ
ਬੁੱਤ ਹੋ ਗਏ ਸਿੱਖ ਏਦਾਂ,
ਸਹਿਮ ਤੇ ਅਚਰਜ ਨਾਲ
ਅੰਗ ਨ ਹਿਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਬੇਨਤੀ ਇਹ
ਕੀਤੀ ਭਾਈ ਕੀਰਤੀਏ ਨੇ,
ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ, ਉਂ ਤਾਂ
ਸ਼੍ਰੋਕ ਨ ਲਿਆਯਾ ਜਾਵੇ।

ਪਰ ਜੀ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ
ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸੇਵਾਦਾਰ,
ਸੱਤਵੀਂ ਅੱਠਵੀਂ ਨੌਵੀਂ,
ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਸਦਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭੀ ਸੀ
ਕੀਤੀ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ,
ਫੇਰ ਦੱਸੋ ਰਿੱਛ ਜੂਨੀ ਵਿਚ,
ਕਿਉਂ ਉਹ ਪਾਯਾ ਜਾਵੇ ?

ਕਲਗੀਧਰ ਹੱਸ ਬੋਲੇ,
ਸੇਵਾ ਏਹਨੇ ਠੀਕ ਕੀਤੀ,
ਜੀਹਦਾ ਕਦੀ ਮਾਨ ਤਾਨ,
ਸਾਥੋਂ ਨ ਘਟਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਐਪਰ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਇਹਨੇ
ਖੁਦੀ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿਚ,
ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਸਿੱਖ ਏਥੇ,
ਕਦੋਂ ਵਡਿਆਯਾ ਜਾਵੇ ?

ਗੱਲ ਇੱਕੋ ਰੋਜ਼ ਦੀ,
ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਤੇਰਾ,
ਦੇਂਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੀ, ਨਾ
ਖੁਦੀ ਚ ਸਮਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਗੱਡਾ ਲੈ ਕੇ ਗੁੜ ਵਾਲਾ
ਧੰਨਾ ਜੀ ਪਏ ਲੰਘਦੇ ਸੀ,

આઈ સ્થરયા મન સીમ,
 ગુરાં નૂં નિવાયા જાવે।
 ગંડા પા કે પહે પહે
 આએ ઉહ દીવાન વિચ,
 દરમ પા કે બોલે,
 ‘પરમાદ દિલવાયા જાવે।’
 પિતા તેરે કિહા કાહનું
 રિંછ વાંગું અગ્રાં આવે,
 જેરા કર વારી નાલ,
 તૈનું વી છ્ટવાયા જાવે।
 બૃદ્ધિઆ ઉહ નિમાણા ઢેર
 ગંડા મેરા જાએ કેલા,
 ગુરૂ મેહર નાલ પહિલા,
 મેનું હી તુરાયા જાવે।
 પિતા તેરે ઢેર કિહા,
 તૈનું જો મૈં બંદ કીઝા,
 રિંછ વાંગ ઢેર અગ્રાં,
 પૈર કિઉં વધાયા જાવે?
 બોલે ભાઈ યને હુરીં,
 બસ બસ વીર પિઅરે,
 ગુરૂ ઘર વિચ ઐડા,
 કહિર ન કમાયા જાવે।
 એસ ઘર અંદર એડી
 નિંમ્બતાઈ ચાહીદી એ,
 સંગતાં દે જોઝિઅાં નૂં,
 અঁખીઅાં તે ચાયા જાવે।
 ગુંસે તે કરોય વાલા
 ખુદી તે ગુમાન વાલા,
 પૈંદા નહીં કબૂલ,
 પંકે માર કે કઢાયા જાવે।

ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ
ਕਰੇ ਏਥੇ ਟੈਹਲ ਸੇਵਾ,
ਏਸ ਥਾਂ ਵਧਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਦਿਆਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ
ਬਣਾਉਂਦਾ ਏ ਰਿੱਛ ਜੇਹੜਾ,
ਕਿਉਂ ਨ ਰਿੱਛ ਜੂਨੀ ਅਗ੍ਰਾਂ,
ਓਸੇ ਨੂੰ ਪਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਏਨੀ ਗੱਲ ਕਹਿਕੇ
ਭਾਈ ਧੰਨੇ ਹੁਰੀਂ ਜਦੋਂ ਚੱਲੇ,
ਆਈ ਸੋਚ 'ਗੁਰੂ ਦਰੋਂ,
ਖਾਲੀ ਵੀ ਨ ਜਾਯਾ ਜਾਵੇ।'

ਭੋਰਾ ਪਰਸਾਦ ਡਿੱਗਾਂ,
ਚੁੱਕ ਭੋਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਲਾਯਾ,
ਦੇਂਦਾ ਸੀ ਸਰਾਪ ਨਾਲੇ,
ਗੱਡੇ ਵੱਲ ਧਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਦੇ ਗਿਆ ਸਰਾਪ ਜਿਹੜਾ
ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਓਸੇ ਵੇਲੇ,
ਓਸੇ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੁਣ,
ਏਸ ਨੂੰ ਖੁਆਯਾ ਜਾਵੇ।

ਸੁਣ ਸੁਣ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ
ਦਿਲ ਝੂਣੇ ਗਏ ਏਦਾਂ,
ਜਿੱਦਾਂ ਕਿਸੇ ਪੱਕੀ ਹੋਈ,
ਬੇਗੀ ਨੂੰ ਹਿਲਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ
ਫੇਰ ਭਾਈ ਕੀਰਤਨੀਆ ਨੇ,
ਸਾਹਿਬਾਂ! ਇਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ,
ਦੁੱਖ ਨ ਉਠਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਮੇਹਰ ਵਾਲੇ ਸਾਈਂ ਜੀਉ।
ਬੇੜੀ ਲਾਹ ਕੇ ਜੂਨ ਵਾਲੀ,
ਸੱਚ ਖੰਡ ਵਿਚ ਮੇਰੇ,
ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁਚਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ
ਸ੍ਰੀ ਦਸਭੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ,
ਸੱਚ-ਖੰਡ ਵਾਂਗ ਅੱਜ,
ਦੀਵਾਨ ਨੂੰ ਸਜਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਸੱਜਿਆ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ
ਪੰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਾਲਾ,
ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੂਹਰੇ,
ਓਸ ਰਿੱਛ ਨੂੰ ਡਕਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਗਈ ਉਹਦੀ ਆਤਮਾ ਐਉ
ਖੁਦੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ,
ਪੰਛੀ ਜਿਵੇਂ ਪਿੰਜਰੇ 'ਚੋਂ,
ਖੇਲ੍ਹ ਕੇ ਉਡਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਸਿੱਟਾ ਏਸ ਵਾਰਤਾ ਦਾ
ਪਿਆਰਿਓ! ਇਹ ਨਿਕਲਦਾ ਏ,
ਖੁਦੀ ਵਾਲਾ ਸੇਵਾਦਾਰ,
ਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਸਭ ਕੋਲੋਂ ਉੱਚੀ ਸੇਵਾ
'ਸ਼ਰਫ' ਹੈ ਇਹ ਜੱਗ ਵਿਚ,
ਦਿਲ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦਾ,
ਕਦੀ ਨਾ ਦੁਖਾਯਾ ਜਾਵੇ।

ਰੇਤ ਦਾ ਮੈਦਾਨ ਬੀਆਬਾਨ ਪਿਆ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ,
 ਤ੍ਰੇਹ ਮਾਰੇ ਪੰਛੀ ਨਹੀਂ ਖੰਭ ਫਟਕਾਰਦੇ।
 ਡਕਾ ਡਕ ਤਾਲ ਭਰੇ, ਥਲ ਦੂਰੋਂ ਜਾਪਦੇ ਨੇ,
 ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਭੱਖ ਲੌਂਦੇ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀ ਨੁਹਾਰ ਦੇ।
 ਡਰ ਨਾਲ ਸੂਰਜ ਦਾ ਭੀ ਚੇਹਰਾ ਪਿਆ ਢੱਲਦਾ ਏ,
 ਜ਼ੱਰੋਂ ਜਦੋਂ ਲਿਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਤੀਰ ਹੈਨ ਮਾਰਦੇ।
 ਕਿਰਨਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ, ਜ਼ਿਮੀਂ ਅੰਦਰ ਧੱਸਦੀ ਏ,
 ਭੁੱਜਦੇ ਨੇ ਪੈਰ ਹੇਠੋਂ ਧੁੱਪ ਜੇਹੀ ਨਾਰ ਦੇ।
 ਜੌਂ ਜਿੰਨੀ ਛਾਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ੱਰੋਂ ਨੂੰ ਭੀ ਲੱਭਦੀ ਨਹੀਂ,
 ਚਹੁੰ ਕੁੰਟੀ ਰਾਜ ਦਿੱਸਣ ਭਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ।
 ਰੱਤ ਦੇ ਪਰਨਾਲੇ ਵਰਗੇ ਹੋਏ ਹੈਨ ਇੱਕ ਪਾਸੇ,
 ਕਾਰੇ ਏਹ ਕੋਈ ਜਾਪਦੇ ਨੇ ਮੌਤ ਅਲੋਕਾਰ ਦੇ।
 ਕੜੇ ਕੇਸ ਲੋਬਾਂ ਦੇ ਪਏ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਆਖਦੇ ਨੇ,
 ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲ ਨੇ ਇਹ ਨਾਨਕੀ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਦੇ।
 ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਜ਼ੱਰੋਂ ਉੱਡ ਉੱਡ ਰੇਤ ਵਾਲੇ,
 ਜੌਹਰ ਪਏ ਵਿਖਾਲਦੇ ਨੇ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਦੇ।
 ਲਾਲ ਲਾਲ ਵਹਿਣ ਵੱਗੇ ਹੋਏ ਸੂਹਾ ਮੂੰਹ ਕਰ,
 ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੈਨ ਏਹ ਪੁਕਾਰਦੇ:
 ਵੇਖੋ! ਰਣ ਜੋਧੇ ਭਾਰਤ ਮਾਤ ਦੇ ਰੰਗੀਲੇ ਹੱਥ,
 ਰੱਤ ਵਾਲੀ ਮਹਿੰਦੀ ਨਾਲ ਏਦਾਂ ਨੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰਦੇ।
 ਸਿਹਰੇ ਵਾਂਗ ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਕੇਸ ਕਿਸੇ ਮੁਖੜੇ ਤੇ,
 ਵਾ ਨਾਲ ਹਿੱਲ ਹਿੱਲ ਹੈਨ ਏਹ ਚਿਤਾਰਦੇ:
 ਵੇਖੋ ਲਾੜੀ ਮੌਤ ਦੀ ਵਿਆਹੁੰਦੇ ਨੇ ਏਸ ਤਰਾਂ,
 ਨੀਂਗਰ ਚੰਦ ਸਿੱਖ ਦਸਮੇਸ਼ ਅਵਤਾਰ ਦੇ।
 ਪੈਰ ਕਿਸੇ ਲੋਬ ਦੇ ਨੇ ਟਿਕੇ ਦੂਜੀ ਲੋਬ ਉੱਤੇ,
 ਵੇਖ ਵੇਖ ਅਕਲ ਵਾਲੇ ਅਰਥ ਨੇ ਇਹ ਧਾਰਦੇ:

ਪਰਮ-ਆਨ ਛੱਡਦੇ ਨਹੀਂ ਮਰ ਕੇ ਵੀ ਸੂਰਬੀਰ,
ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨਿਆਂ ਤੇ ਪੈਰ ਨੇ ਪਸਾਰਦੇ।
ਗੱਲ ਕਾਹਦੀ ਸੁੱਤੇ ਹੈਨ ਚਾਦਰ ਤਾਣ ਮੌਤ ਵਾਲੀ,
ਸ਼ੀਹਾਂ ਵਰਗੇ ਭਾਲਸ ਕੁਝ ਅੰਦਰ ਓਸ ਬਾਰ ਦੇ।
ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀ ਹੋਈ ਮਾਈ ਭਾਗੋ ਧੋਵਦੀ ਏ,
ਤੁੱਤ ਭਿੰਨੇ ਫੱਟ ਨਾਲੇ ਮੇਹਣੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ।
ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਲਾਲ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਦੇ,
ਕੜੇ ਹੱਥੇ ਵਾਲੀ ਨਾਜ਼ਕ ਬਾਂਹ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਦੇ।
ਮਿੱਟੀ ਝਾੜ ਪੂੰਝਦੇ ਨੇ ਮੁੱਖ ਕਿਸੇ ਖਾਲਸੇ ਦਾ,
ਖਿੰਡੇ ਹੋਏ ਕੇਸ ਹੈਨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਵਾਰਦੇ।
ਮਾਲੀ ਵਾਂਗ ਚੁੱਕ ਚੁੱਕ ਹਿਰਖ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਨੇ,
ਛੁੱਲ ਟੁੱਟੇ ਪੱਛੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਬਹਾਰ ਦੇ।
ਨਾਲੇ ਵਰ ਦੇਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਲੱਖਾਂ ਤੇ ਹਜ਼ਾਰੀਆਂ ਦਾ,
ਛੁੱਟੇ ਪੈ ਵਸਾਂਦੇ ਨੇ ਰੱਬੀ ਉਪਕਾਰ ਦੇ।
ਵੇਂਹਦੇ ਵੇਂਹਦੇ ਰਣ, ਇਕ ਸਹਿਕਦਾ ਮੁਰੀਦ ਲੱਭਾ,
ਫੱਟ ਡਾਢੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡੇ ਤੇਜ਼ ਧਾਰ ਦੇ।
ਬਿਤਰ ਬਿਤਰ ਤੱਕਦਾ ਤੇ ਬੋਲ ਮੂੰਹੋਂ ਸਕਦਾ ਨਹੀਂ,
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਅੜੇ ਹੋਏ ਨੇ ਸ੍ਰਾਸ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਦੇ।
ਮੁੱਖ ਉਹਦਾ ਪੂਜ ਕੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਦਸਮ ਗੁਰੂ,
ਸੜੀ ਹੋਈ ਹਿੱਕ ਉਹਦੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਠਾਰਦੇ।
ਪੱਟ ਉੱਤੇ ਸੀਸ ਉਹਦਾ ਰੱਖ ਕੇ ਆਸੀਸ ਨਾਲ,
ਕੇਰੇ ਫੇਰ ਛੁੱਲ ਮੂੰਹੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰ ਦੇ:
ਮੰਗ ਜੋ ਕੁਝ ਮੰਗਣਾ ਈਂ ਮੰਗ ਛੇਤੀ ਪਯਾਰਯਾ ਓ,
ਬੂਹੇ ਖੋਲ੍ਹੇ ਦਿੱਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਭੰਡਾਰ ਦੇ।
ਰਾਹੀਂ ਸੱਚ ਖੰਡ ਦਾ ਉਹ ਬੋਲਿਆ ਏਹ ਸਿੰਘ ਸੂਰਾ,
ਵਾਗੀ ਜਾਵਾਂ, ਮਾਣ ਰੱਖੇ ਤੁਸਾਂ ਅੰਗਣਹਾਰ ਦੇ।
ਭੁੱਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇੱਛਾ ਕੋਈ, ਇੱਕੋ ਤੇਰੀ ਤਾਂਘ ਹੈਸੀ,
ਹੋਏ ਹੈਸਨ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਤੇਰੇ ਹੀ ਦੀਦਾਰ ਦੇ।

ਤੁੱਠਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਪਾੜ ਸੁੱਟ ਲਿਖਤ ਉਹ ਬੇਦਾਵੇ ਵਾਲੀ,

ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਗੰਢ ਸਾਡੀ, ਡੁੱਬਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਰ ਦੇ।

ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਫੌਰ ਬੋਲੇ, ਮੰਗ ਤੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਬੋਂ,

ਲੜੇ ਹੋਏ ਲੜੇ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖੀ ਦਸਤਾਰ ਦੇ ।

ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਬੋਲਿਆ ‘ਤੂੰ ਵੇਖ ਕ੍ਰਿਪਾ ਆਪਣੀ ਨੂੰ,

ਸਾਡੇ ਜਹੇ ਡੁੱਲਿਆਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰ ਦੇ।’

ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ ਕਹਿ ਕੇ ਪਾੜ ਦਿੱਤਾ ਕਾਗਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ,

ਮੁੜ ਕੇ ਪਰੋ ਲੀਤੇ ਮੋਤੀ ਛੇਕੇ ਹਾਰ ਦੇ।

ਬੁੱਝਣ ਵਾਲੇ ਦੀਵੇ ਵਾਂਗੂ ਉੱਠ ਉੱਠ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ,

ਲੱਖਾਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ।

ਮਿਟ ਗਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਏਧਰ ਓਸ ਤਾਂਘ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ,

ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਗਏ ਬੂਹੇ ਏਧਰ ਸੱਚੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ।

‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਜਿਹੜੇ ਹੁਕਮ ਉਹਦਾ ਸਿਰੋਂ ਪਰੇ ਮੰਨਦੇ ਨੇ,

ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਓਹੋ ਅੱਗੇ ਸੋਹਣੇ ਯਾਰ ਦੇ।

ਅਦੁੱਤੀ ਤੋਹਫਾ

ਕੀ ਆਖਾਂ ਅੱਜ ਰਾਤੀਂ ਜੇਹੜੇ,
 ਦਿੱਤੇ ਗਾਮਾਂ ਹੁਲਾਰੇ।
 ਉੱਘੜ ਆਏ ਹਰਫਾਂ ਵਾਂਗੂਂ,
 ਦਾਗ ਜਿਗਰ ਦੇ ਸਾਰੇ।
 ਅੰਬਰ ਉੱਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢ ਕੱਢ,
 ਘੂਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਰੇ।
 ਦਿਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚੋਭਾਂ ਪਾਈਆਂ,
 ਗੁੱਝੇ ਨੇਜੇ ਮਾਰੇ।
 ਰਾਹ ਅੰਬਰ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਂ ਆਯਾ,
 ਨਿਕਲੀ ਤੇਗਾ ਮਿਆਨੋਂ।
 ਲੱਗੀ ਲੱਗ ਗਈ ਕਰ ਘਾਇਲ,
 ਛੱਡ ਗਈ ਪਰ ਜਾਨੋਂ।
 ਅਗਸ਼ਾਂ ਉੱਤੋਂ ਮੰਗਲ ਤਾਰੇ,
 ਖੂਨੀ ਸ਼ਕਲ ਦਿਖਾਈ
 ਟੁੱਟ *ਸੁਹਾਬ ਛਿੱਗੇ ਅਸਮਾਨੋਂ,
 ਅੱਖਾਂ ਅੱਗ ਵਕਾਈ।
 **ਨਾੜਾਂ ਵਾਂਗੂ ਨਾੜਾਂ ਸੜੀਆਂ,
 ਲੂੰ ਲੂੰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ।
 ਪਾ ਕੇ ਤੇਲ, ਤ੍ਰੈਲ-ਹੰਝੂ ਦਾ,
 ਬਲਦੀ ਹੋਰ ਮਗਾਈ।
 ਵਾ ਠੰਢੀ ਦੇ ਬੁੱਲੇ ਵਗ ਵਗ,
 ਰਮਜ਼ਾਂ ਖੇਲ੍ਹਣ ਲੱਗੇ।
 ਦੱਬੀ ਹੋਈ, ਅੱਗ ਸੀਨੇ ਦੀ,
 ਸਾਰੀ ਫੋਲਣ ਲੱਗੇ।
 ਸਾੜ ਪੁਗਾਣੇ, ਅੱਗੇ ਨਵੀਂ ਨੇ,
 ਤਨ ਮਨ ਲਾਬੂ ਬਾਲੇ।

*ਸੁਹਾਬ=ਲਾਲ ਸਤਾਰੇ ਜੋ ਟੁੱਟਦੇ ਨੇ। **ਨਾੜਾਂ=ਕਣਕ ਦੇ ਨਾੜਾਂ।

ਲਾਲਾਂ ਵਾਂਗੂ ਦਾਗ ਲਗਾਏ
ਦਿਲ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਕਾਲੇ ।
ਘਾਹ ਸੀਨੇ ਦੇ ਅੱਲੇ ਛਿੱਲੇ
ਤੋੜੇ ਕੱਚੇ ਛਾਲੇ ।
ਤੜਫਣ ਲੱਗੇ ਯਾਦ ਆਏ ਜਦ,
ਸੂਠਿਆਂ ਕੌਲਾਂ ਵਾਲੇ ।
ਬੇਵਸ ਹੋਯਾ ਆਖਰ ਰੋਇਆ,
ਵੱਸ ਨਾ ਰਹਿਆ ਮੇਰੇ ।
ਕੁੜ੍ਹ ਕੁੜ੍ਹ ਕੇ ਮੈਂ ਸਿੱਟੇ ਵਾਂਗੂ,
ਦਾਣੇ ਹੰਝੂ ਕੇਰੇ ।
ਮੈਂ ਅਨਤਾਰੂ ਤਰਨ ਨ ਜਾਣਾ,
ਰੋਹੜ ਹੰਝੂ ਦਾ ਆਯਾ ।
ਤੂਂਧਿਆਂ ਵਹਿਣਾਂ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ,
ਛੂੰਘੇ ਵਹਿਣ ਢੁਬਾਯਾ ।
ਦਿਲ ਘਟਿਆ ਤੇ ਵਧੀ ਬਿਹੋਸੀ,
ਡੋਬਾਂ ਰੱਖ ਵਿਖਾਯਾ ।
ਗੁੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਗੋਤੇ ਖਾਂਦਾ,
ਮੌਜਾਂ ਮਾਰ ਮੁਕਾਯਾ ।
ਬੁਲਬੁਲਿਆਂ ਦੇ ਵਾਂਗੂ ਆਖਿਰ,
ਬੇੜਾ ਮੇਰਾ ਟੁੱਟਿਆ ।
ਗੁਹ ਜਾ ਲੱਗਾ ਬੰਨੇ ਉੱਤੇ,
ਬੁੱਤ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ।
ਬੇਦਰਦਾਂ ਦੀ ਗਾਫਲਤ ਆਕੇ,
ਦੀਦੇ ਮੇਰੇ ਘੁੱਟੇ ।
ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਬਾਗੀਆਂ ਉੱਤੇ,
ਨੀਂਦਰ ਪਰਦੇ ਸੁੱਟੇ ।
ਗੁਹ ਸੈਲਾਨੀ ਸੁਫਨੇ ਅੰਦਰ,
ਉੱਡ ਉੱਡ ਬੁੱਲੇ ਲੁਟੇ ।

* ਖੱਟੇ ਪੈਕੇ ਚਮਕ ਪਏ ਸਨ,
 ਮੇਰੇ ਲੇਖ ਨਿਖੁਟੇ।
 ਮੈਂ ਸੁੱਤਾ ਤੇ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗੀ,
 ਡਿੱਠਾ ਅਜਬ ਨਜ਼ਾਰਾ।
 ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਬੂਹੇ ਸੁਰਗਾਂ ਅੰਦਰ,
 ਵੜਿਆ ਅੰਗਣ ਹਾਰਾ।
 ਲੱਗਾ ਇਕ ਦੀਵਾਨ ਡਿੱਠਾ ਮੈਂ,
 ਜੱਗ ਮਗ ਜੱਗ ਮਗ ਕਰਦਾ।
 ਸੁਰਜ ਚੰਦਰ ਅਦਨਾ ਬਰਦਾ,
 ਓਸ ਨੂੰਗਾਨੀ ਦਰ ਦਾ।
 ਜਾ ਬੈਠਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹੋ ਕੇ
 ਮੈਂ ਭੀ ਡਰਦਾ ਡਰਦਾ।
 ਏਨੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਯਾ
 ਮੈਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ।
 ਕਲਗੀਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਪੁਕਾਰੇ,
 ਬੂਧ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਜਾਓ।
 'ਸ਼ਰਫ' ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਬਾਂਹ ਫੜਕੇ,
 ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਲੈ ਆਓ।
 ਚਰਨਾਂ ਅੰਦਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਕੇ,
 ਅਦਬੋਂ ਸੀਸ ਝੁਕਾਇਆ।
 ਅੱਖੀਂ ਖਾਕ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਲਾਈ,
 ਨੂਰ ਹਕੀਕੀ ਪਾਇਆ।
 ਦੀਨਾ ਬੰਧੂ ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਨੇ,
 ਫੜਕੇ ਸੀਸ ਉਠਾਇਆ।
 ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹਾਕੇ ਮੈਨੂੰ,
 ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਫਰਮਾਇਆ:—

*ਖੱਟੇ=ਮੰਜ਼ੀ ਖੱਟੇ-ਸੁਨਿਆਰੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ਜ਼ੇਵਰ ਧੋਂਦੇ ਹਨ।

“ਪਯਾਰੇ ਕਾਰਨ ਤੋਹਫਾ ਖੜਦਾ,
ਮਿਲਣ ਕੋਈ ਜਦ ਜਾਂਦਾ।

‘ਦੁਨੀਆਂ’ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਡੇ ਬਦਲੇ,
ਤੂੰ ਕੀ ਤੋਹਫਾ ਆਂਦਾ?

ਨਿੰਮੇਝੂਣੇ ਨੀਵੀਂ ਅੱਖੀਂ
ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।

ਜੱਗ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀ ਤੋਹਫਾ ਲਿਆਂਦਾ,
ਪਯਾਰੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ।

ਪਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ ਮੈਂ,
ਜੋ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਯਾਰੀ।

ਜੀਹਦੇ ਇਕ ਕਤਰੇ ਦੀ ਕੀਮਤ,
ਬੋੜੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਰੀ।

ਪਰਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਭੂਨ ਸ਼ਹੀਦੀ
ਦਾ ਮੈਂ ਪਯਾਲਾ ਲਿਆਂਦਾ।

ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਵੇਖੋ ਬੇਸ਼ੱਕ,
ਜੇ ਹੈ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ।

ਪੰਜ-ਸੰਦੇਸ਼

ਵਾ ਰਾਣੀਏਂ ਦੱਸ ਖਾਂ ਭਲਾ ਮੈਨੂੰ,
 ਕੀ ਤੂੰ ਅਰਸ਼ ਦਾ ਕਿੰਗਰਾ ਢਾਅ ਦਿੱਤਾ।
 ਤੁਬਕਾ ਤੁਬਕਾ ਪਿਆਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਕੇ,
 ਪਹਿਲੋਂ ਨਸ਼ਾ ਤ੍ਰੇਲ ਦਾ ਪਿਆ ਦਿੱਤਾ।
 ਕੁਤ ਕੁਤਾਰੀਆਂ ਕੱਢ ਕੇ ਫੇਰ ਮਗਰੋਂ,
 ਕਲੀਆਂ ਛੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਰਤਾ ਹਸਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਏਹੋ ਜਹੀਆਂ ਮੈਂ ਝਾਕੀਆਂ ਡਿੱਠੀਆਂ ਨੇ,
 ਏਹ ਤੂੰ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾਟਕ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਕਲਗੀ ਵਾਲੇ ਦੇ ਅਰਸ਼ੀ ਦਰਬਾਰ ਅੰਦਰ,
 ਜੇ ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸੁਨੇਹਾ ਏਹ ਜਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਤਦ ਮੈਂ ਕਵਾਂਗਾ ਤੈਨੂੰ ਸਵਾਣੀਏਂ ਨੀ,
 ਅੱਜ ਤੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਕੰਵਲ ਖਿੜਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਸਾਡੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪੁੱਜ ਕੇ ਇਹ ਆਖੀਂ,
 ਪਿਤਾ ਸਾਨੂੰ ਕਿਉਂ ਮਨੋਂ ਭੁੱਲਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਬੀਤੇ ਜੁੱਗੜੇ ਅਸਾਂ ਦੁਖਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਸੁਫ਼ਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦਰਸ ਨਹੀਂ ਆ ਦਿੱਤਾ?
 ਛੁੱਲਾਂ ਵਰਗੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਅੱਖੀਆਂ ਨੂੰ,
 ਤੁਹਾਡੀ ਸਿੱਕ ਨੇ ਸੁੱਕਣੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਕੇਹੜੇ ਦੂਤੀ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਚਿੱਤ ਕੌਮਲ,
 ਏਹੋ ਜਿਹਾ ਕਠੋਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਅਸਾਂ ਮੰਨਿਆ ਓਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰ ਕਰਕੇ,
 ਜੋ ਜੋ ਪਿਤਾ ਜੀ ਤੁਸਾਂ ਫੁਰਮਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਮੈਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਹਾਂ ਸੂਰਜ,
 ਅਸਾਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਜੇ ਤੂੰ ਬਾਲ ਵਰੇਸ ਵਿਚ ਤੀਰ ਮਾਰੋ,
 ਅਸਾਂ ਸੀਨੇ ਨੂੰ ਢਾਲ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਸਾਡਿਆਂ ਦਿਲਾਂ ਅੰਦਰ,
 ਨੂੰਗੀ ਬੂਟੜਾ ਕਲਗੀ ਦਾ ਲਾ ਲਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਸਿੰਜ ਸਿੰਜ ਕੇ ਜਿਗਰ ਦੀ ਰੱਤ ਓਹਨੂੰ,
 ਪਾਲ ਪੋਸ ਕੇ ਅਸਾਂ ਵਿਖਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਬਾਜ਼ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਖੰਭ ਸਾਨੂੰ,
 ਅਸਾਂ ਤਾਜ ਤੇ ਓਹਨੂੰ ਸਜਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਤੇਰੇ ਨੀਲੇ ਦੀ ਕਿਤੋਂ ਜੇ ਖੁਗੀ ਮਿਲ ਗਈ,
 ਓਹਨੇ ਮੁਸ਼ੀ ਦਾ ਚੰਦ ਚੜਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਮੰਗਿਆ ਸੀਸ ਇਕ ਕਦੀ ਸਾਬੋਂ,
 ਅਸਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਢੋਆ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਹਾ ਬੰਦੂਕ ਮੈਂ ਪਰਖਣੀ ਏਂ,
 ਅਸਾਂ ਸੀਨਾਂ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਫੱਕਾ ਇੱਕ ਜੇ ਕੌਚਿਆਂ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ,
 ਸਾਡੇ ਝੋਲਿਆਂ ਵਿਚ ਤੂੰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਚੋਗਾ ਸਮਝ ਕੇ ਸੁੱਚਿਆਂ ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ,
 ਅਸਾਂ ਉਸੇ ਤੇ ਝੱਟ ਲੰਘਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਕੱਜਲਾ ਰੋਬ ਤੇ ਧਮੋਂ ਵਾਲਾ,
 ਅੱਖਾਂ ਸਾਡੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਅਸਾਂ ਓਸੇ ਦੀ ਧਾਰੀਓਂ ਤੇਗਾ ਲੈ ਕੇ,
 ਜਿੱਧਰ ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ ਜਾਂਗ ਲੁੱਟਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਜਿਗਰ ਦੇ ਟੋਟਿਆਂ ਨੂੰ,
 ਨੀਹਾਂ ਕੰਧਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਚਿਣਾ ਦਿੱਤਾ।
 ਜੇ ਅਸਾਂ ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੇਰੀਆਂ ਬੱਚੀਆਂ ਨੂੰ,
 ਐਸਾ ਸਬਰ ਦਾ ਸਬਰ ਪੜਾ ਦਿੱਤਾ।

ਓਹਨਾਂ ਮਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ,
ਅੱਖਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹਿਲੋਂ ਕੁਹਾ ਦਿੱਤਾ।
ਪਿੜ੍ਹੇਂ ਹਾਰ ਬਣਵਾਕੇ ਬੋਟੀਆਂ ਦਾ,
ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗਲੇ ਪਵਾ ਦਿੱਤਾ।
ਜੇ ਤੂੰ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰ ਤੇ ਸ਼ਾਨਤੀ ਦਾ,
ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਸ਼਼ਬਦ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।
ਕੀਤੀ ਹੁੱਤ ਨਾ ਅਸਾਂ ਵੀ ਝੱਟ ਜਾਕੇ,
ਆਪਾ ਚਰਖੀਆਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤਾ।
ਤੇਰੇ ਸਿਦਕ ਪਰੇਮ ਦੇ ਤੱਕਲੇ ਤੇ,
ਐਸਾ ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਸੂਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।
ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਰੁਆਇਆ ਤੇ ਅਸੀਂ ਰੋ ਪਏ,
ਅਸੀਂ ਹੌਸੀ, ਜੇ ਤੂੰ ਹਸਾ ਦਿੱਤਾ।
ਤੂੰਹੋਂ ਦੱਸ ਦੇ ਹੋਰ ਜੇ ਬੋਲ ਤੇਰਾ,
ਅਸਾਂ ਜਾਣ ਕੇ ਹੋਵੇ ਘੁਥਾ ਦਿੱਤਾ।
ਭੁਲ ਵਿਚ ਜੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਸਾਂ ਕੋਈ,
ਤੇਰੇ ਹੁਕਮ ਦਾ ਮੇਤੀ ਗਵਾ ਦਿੱਤਾ।
ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪ ਓਹ ਮੇਹਰ ਉਪਕਾਰ ਤੱਕੀਂ,
ਛੁੱਬੀ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹੇ ਬਚਾ ਦਿੱਤਾ।
ਲਿਖਤ ਪਾੜ ਬੇਦਾਵੇ ਦੀ ਜਿਕੂੰ ਪਹਿਲੋਂ,
ਸਾਡਾ ਮਾਨ ਸੀ ਤੁਸਾਂ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ।
ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਰੱਖ ਲੈ ਲਾਜ ਹੁਣ ਵੀ,
ਅਸਾਂ ਵਾਸਤਾ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।
ਵੇਖੀਂ ਮੇਤੀਆਂ ਵਾਲਿਆ ਜ਼ਰਾ ਅਰਸੋਂ,
ਕੀਹ ਕੁਝ ਜੱਗ ਨੇ ਜੁਲਮ ਕਮਾ ਦਿੱਤਾ।
ਤੇਰੇ ਹਾਰ ਵੇ ਸੁੰਚਿਆਂ ਗੀਰਿਆਂ ਨੂੰ
ਫੜਕੇ ਖਾਕ ਦੇ ਵਿਚ ਰੁਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕੁਝ ਤੇ ਰਾਖਿਆਂ ਨੀਂਦ ਵਿਗੁੱਤਿਆਂ ਨੇ,

ਤੇਰਾ ਪਰੇਮ ਬਗੀਚਾ ਲੁੱਟਾ ਦਿੱਤਾ।

ਤੇ ਕੁਝ ਬੇ-ਇਤਫ਼ਾਕੀ ਦੀ ਲੋਅ ਤੱਤੀ,

ਵੱਗ ਵੱਗ ਕੇ ਸਾੜ ਸੁੱਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਓਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁੜ ਏਸ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਸਾਜੋ,

ਜਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਸੀ ਤੁਸਾਂ ਮਹਿਕਾ ਦਿੱਤਾ।

‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਅਸੀਂ ਵੀ ਕਹਾਂਗੇ ਫੇਰ ਤਾਂ ਤੇ,

ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗਿਲਾ

ਰੋ ਰੋ ਖਾਲਸਾ ਕੱਲ ਇਕ ਆਖਦਾ ਸੀ,
 ਗੁਰ ਜੀ ਛੱਡ ਨਾ ਬਿਨਾਂ ਕਸੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਸਿਰ ਜਾਏ ਤੇ ਸਿਰੜ ਨਾ ਕਦੀ ਜਾਏ,
 ਆਪੇ ਦੌਸਿਆ ਤੁਸਾਂ ਦਸਤੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਹੁਣ ਪਏ ਸ਼ਾਨਤੀ ਦੀ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹੋ,
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਦਾ ਚਾੜ੍ਹ ਸਰੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਚੋਜਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਆਪੇ ਤੂੰ ਭੁੱਲ ਬੈਠੋਂ,
 ਕਰਕੇ ਜੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਅਬਚਲ ਨਗਰ ਵਾਲੀ ਮਿੱਠੀ ਨੀਂਦਰ ਅੰਦਰ,
 ਜੇਕਰ ਵਿਸਰੇ ਤੁਸੀਂ ਹਜੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਤਾਂ ਤੇ ਛੱਟ ਪੁਰਾਣੇ ਅੱਜ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ,
 ਪੈ ਗਈ ਦੱਸਨੇ ਫੇਰ ਜ਼ਰੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਗਿਰੀ ਨਦੀ ਤੇ ਜਮਨਾ ਦੇ ਰਣ ਅੰਦਰ,
 ਡੋਬੂ ਕਾਂਗ ਬਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਫਿਰਨ ਵਾਲੇ।
 ਸੂਰਜ ਬੀਰਤਾ ਦਾ ਤੂੰ ਸੈਂ ਜੱਗ ਅੰਦਰ,
 ਅਸੀਂ ਬਣ ਬਣ ਕੇ ਕਿਰਨਾਂ ਕਿਰਨ ਵਾਲੇ।
 ਬਾਈਧਾਰਾਂ ਦੇ ਤੋੜ ਕੇ ਵਲਗਣੇ ਨੂੰ,
 ਤੇਰੇ ਕੜੇ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਪਿਰਨ ਵਾਲੇ।
 ਕੇਸਾਂ ਕੰਘਿਆਂ ਦੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਬਦਲੇ,
 ਅਸੀਂ ਨਾਲ ਕਲਵੱਤਰਾਂ ਚਿਰਨ ਵਾਲੇ।
 ਤੇਰੀ ਤੇਗ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦੇਣ ਦਾ ਭੀ,
 ਹੈ ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਮਾਣ ਗੁਰੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਕੇਸ ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਰੋੜ ਇੱਕ ਇੱਕ,
 ਪਿਆ ਕਹਿੰਦਾ ਏ ਜ਼ਿੰਦਾ ਮਨਸੂਰ ਸਾਨੂੰ।

ਅਸੀਂ ਘੱਤ ਕੇ ਗਏ ਵਹੀਰ ਜਿੱਧਰ,
 ਸ਼ੇਰਾਂ ਡਰਦਿਆਂ ਨੇ ਜੰਗਲ ਛੋੜ ਦਿੱਤੇ।
 ਸ੍ਰੀਸਾ ਆਤਸ਼ੀ ਤੇਗ ਦਾ ਦੱਸ ਕੇ ਤੇ,
 ਸ਼ਾਹੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਸਨ ਮੌੜ ਦਿੱਤੇ।
 ਜੇਹੜੇ ਮੁੱਛਾਂ ਤੇ ਨਿੰਬੂ ਟਿਕਾਂਵਦੇ ਸਨ,
 ਫੜ ਕੇ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਵਾਂਗ ਨਚੋੜ ਦਿੱਤੇ।
 ਤੇਰੇ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਮੁੱਠ ਮੁੱਠ ਖਾ ਕੇ,
 ਖੀਵੇ ਹਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੀਸ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ।
 ਚਿੱਪਰ ਚਿੱਪਰ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਰੋੜ ਵਾਲੀ,
 ਹੈਸੀ ਜਾਪਦੀ ਸੁਰਗਾਂ ਦੀ ਹੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਤੈਨੂੰ ਮਿਲੀ ਜੇ ਕਿਤੋਂ ਬੰਦੂਕ ਢਾਲੀ,
 ਉਹਦੀ ਗੋਲੀ ਸੀ ਵਾਂਗ ਅੰਗੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਹੱਡੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਭੀ ਏਹ ਚੇਤਾ,
 ਤੈਬੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਨ ਘੁਮਾਂਵਦੇ ਸਾਂ।
 ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਖੋਜ ਜੋ ਮੇਟਦਾ ਸੀ,
 ਅਸੀਂ ਜੱਗ ਤੋਂ ਓਹਨੂੰ ਮਿਟਾਂਵਦੇ ਸਾਂ।
 ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਦੇ ਜਾਪ ਬਦਲੇ,
 ਦੌਲਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਮੂੰਹ ਨ ਲਾਂਵਦੇ ਸਾਂ।
 ਸਿਰੋਪਾ ਜਗੀਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਖਿੱਦੇ,
 ਅਸੀਂ ਠੇਡਿਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾਂਵਦੇ ਸਾਂ।
 ਪਰਲੋ ਤੀਕ ਉਹ ਕਦੀ ਭੀ ਭੁੱਲਣਾ ਨਹੀਂ,
 ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਜਲਵਾ ਕੋਹਤੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਧੰਨ ਧੰਨ ਸਿੱਖੀ ਤੂੰ ਭੀ ਆਖਿਆ ਸੀ,
 ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਨਜ਼ਰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਤਰਨਾ ਦਲ ਜੇ ਚੜ੍ਹ ਪਿਆ ਕਦੀ ਸਾਡਾ,
 ਬਾਸ਼ਕ ਨਾਗ ਦੀ ਧੋਣ ਭੀ ਹੰਬਦੀ ਸੀ।

ਤੀਰ ਵੇਖ ਕੇ ਤੇਰਿਆਂ ਬੰਦਿਆਂ ਦੇ, ਪਈ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਭੋਂ ਵੀ ਕੰਬਦੀ ਸੀ।
 ਪਿੱਤੇ ਫੁੱਟੀਆਂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਗੁਸਤਮਾਂ ਦੇ, ਅਸਾਂ ਤੇਜ਼ਾ ਦੀ ਝੰਬਣੀ ਝੰਬਦੀ ਸੀ।
 ਅੱਗ ਵੇਖ ਕੇ ਸਾਡੀ ਬਹਾਦਰੀ ਦੀ, ਹਾਂਡੀ ਰਿੱਝਦੀ *ਕਾਹਨੂਆਂ ਛੰਭਦੀ ਸੀ।
 ਤਿੱਖੇ, ਖਿੰਘਰ ਉਹ ਪਰਬਤਾਂ ਖੂੰਪਰਾਂ ਦੇ, ਹੈਸਨ ਲੱਗਦੇ ਵਾਂਗ **ਸਮੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਚੰਨ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਤੇਰੀ ਕਲਗੀ ਪਿਆਰੀ ਦਾ ਨੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਸੁੰਦਰ ਮੀਰ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆ ਕੇਸ ਤੇਰੇ, ਪੈ ਗਏ ਗਲਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕਮੰਦ ਹੋ ਕੇ।
 ਜੇ ਤੂੰ ਇਕ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਅਸਾਂ ਭਰੇ ਸਨ ਗੰਜ ਅਨੰਦ ਹੋ ਕੇ।
 ਚੜ੍ਹੇ ਹੱਸਦੇ ਹੱਸਦੇ ਚਰਖੀਆਂ ਤੇ, ਅਥਵਾ ਸੁਤ ਬਰੀਕ ਦੀ ਤੰਦ ਹੋ ਕੇ।
 ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਦੇ ਹੀ ਅੱਖਰ ਲਿਖਦੇ ਸਨ, ਕਲਮ ਕਲਮ ਸਾਡੇ ਬੰਦ ਬੰਦ ਹੋ ਕੇ।
 ਚੱਕੀ ਪੀਂਹਦੀਆਂ ਸਿੰਘ ਬੀਰੰਗਣਾਂ ਦੇ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਭੁੱਲਣੇ ਕਹਿਰ ਕਲੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਟੇਟੇ ਪੁੱਤਾਂ ਦੇ ਝੋਲੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਣੇ, ਪੱਕਾ ਯਾਦ ਹੈ ਸਬਰ ਸਬੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 “ਗੰਢ ਗੜ੍ਹੀ” “ਨਾਨ ਗੁਲ” ਵਾਲਾ, ਘੱਲ੍ਹਘਾਰਾ ਨਾ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭੁੱਲਿਆ ਏ।

* ਕਾਹਨੂੰਵਾਨ ਦਾ ਛੰਭ।

**ਗੇਸ਼ਮ ਤੋਂ ਨਰਮ ਬਸਤ੍ਰ।

ਥਾਂ ਥਾਂ ਠਿਰੀ ਪਹਾੜੀ ਦੇ ਪੱਥਰਾਂ ਤੇ,
 ਤੇਰੇ ਸੁਰਿਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਢੁੱਲਿਆ ਏ।
 ਫੁਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਢੁੱਲੀ ਸੀ ਰੱਤ ਜਿੱਥੇ,
 ਓਥੇ ਖੂਨੀ ਗੁਲਾਬ ਅੱਜ ਢੁੱਲਿਆ ਏ।
 ਬੂਟੀ 'ਹਰੀ-ਪੁਰ' ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਹਿਕਦੀ ਏ,
 ਜਿੱਥੇ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮੁੜ੍ਹਕਾ ਰੁੱਲਿਆ ਏ।
 ਵੱਲ ਵਿੰਗ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਸਾਂ ਖੇਲ੍ਹੇ,
 ਅੱਜ ਉਹ ਵੇਖਦੇ ਨੇ ਘੂਰ ਘੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਕਰੀਏ ਕੀਹ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਵੇਹਲ ਦੇਂਦੀ,
 ਜ਼ਿਮੀ ਸਖਤ ਤੇ ਅੰਬਰ ਹੈ ਦੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਕੀਤੇ ਕੌਲ ਇਕਰਾਰ ਨਿਭਾਏ ਪਿੱਛੇ,
 ਅਗ੍ਰਾਂ ਪਾਲ ਵਿਖਾਉਣੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਨੇ।
 ਅਜੇ ਕੱਲ ਨਨਕਾਣੇ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਕੇ,
 ਰੱਤ ਭਿੰਨੀਆਂ ਖੇਡੀਆਂ ਹੋਲੀਆਂ ਨੇ।
 ਫੱਟ ਵੇਖ ਲੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਾਗ ਦੇ ਭੀ,
 ਆਸਾਂ ਅੱਕ ਕੇ ਛਾਤੀਆਂ ਖੋਲੀਆਂ ਨੇ।
 ਜੈਤੋ ਵਿਚ ਜਾ ਜਾ ਹੰਸਾਂ ਤੇਰਿਆਂ ਨੇ,
 ਮੇਤੀ ਜਾਣ ਕੇ ਖਾਧੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨੇ।
 ਇਹੋ ਜਹੀ ਪਰੀਖਯਾ ਕਰ ਕੇ ਭੀ,
 ਹੁਣ ਤੇ ਪਾਰ ਲਾਉਂਦੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਨੀਲੇ ਵਾਲਿਆ! ਤੇਰੀ ਉਡੀਕ ਅੰਦਰ,
 ਪੈ ਗਏ ਅੱਖੀਆਂ ਵਿਚ ਨਖੂਰ ਸਾਨੂੰ।
 ਹੁਣ ਏਹ ਤੌਖਲਾ ਏ ਮੱਥੇ ਸੁਰਿਆਂ ਦੇ,
 ਕਿਤੇ ਹੋਰ ਕਲੰਕ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।
 ਵਾ ਪੱਛਮੀ ਜੇਹੜੀ ਏਹ ਸੁਰਕਦੀ ਏ,
 ਬਣ ਕੇ ਕਿਤੇ ਹਨੇਰੀ ਨਾ ਵੱਗ ਜਾਵੇ।

ਆਪੋ ਵਿਚ ਖਹਿ ਖਹਿ ਵਾਂਸ ਵਾਂਗ ਕਿਧਰੇ,
ਏਸ ਝੱਲ ਨੂੰ ਅੱਗ ਨ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਸਾਨੂੰ ਰੋਂਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ,
ਕਰਦਾ ਚਿੱਘੀਆਂ ਹੱਸਦਾ ਜੱਗ ਜਾਵੇ।

‘ਸ਼ਰੜ’ ਦਾਨ ਇਤਫਾਕ ਦਾ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ,
ਕਰੋ ਮੇਹਰ ਦੇ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਾਨੂੰ।

ਕਲਗੀ ਵਾਲਿਆ! ਜੋੜ ਦੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ,
ਕੀਤਾ ਛੁੱਟ ਡਾਢਾ ਚਕਨਾਚੂਰ ਸਾਨੂੰ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਸਾਕੇ ਆਣਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ,
 ਮੇਰੇ ਚਿੱਤ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਸੱਤੀਂ ਕੱਪੜੀਂ ਲੱਗ ਗਈ ਅੱਗ ਮੈਨੂੰ,
 ਹਿਰਦਾ ਸਾੜ ਕੇ ਵਾਂਗ ਅੰਗਿਆਰ ਕੀਤਾ।
 ਘਰੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਤੁਰ ਪਿਆ ਮੈਂ,
 ਚੇਟਕ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਆਣ ਉਡਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਅੱਗੇ, ਪੰਡਤ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਮੌਲਵੀ ਦਾ,
 ਕੱਠੇ ਬੈਠਿਆਂ ਜਾ ਦੀਦਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਆਦਰ ਨਾਲ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਫਤਹ ਬੋਲੀ,
 ਪੰਡਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਕਿਹਾ ਫੇਰ ਸਲਾਮ ਮੈਂ ਮੌਲਵੀ ਨੂੰ,
 ਕਿੱਸਾ ਸ਼੍ਰੁਤੁ ਤਾਂ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਕਰਕੇ ਮੇਹਰਬਾਨੀ ਤਿੰਨੇ ਦੱਸ ਦੇਣਾ,
 ਏਸ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਬੇਕਰਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਜ਼ੈਰ ਦੀਨ ਦੀਆਂ ਧਰਮ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਈ,
 ਜੋ ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਮਜ਼ਹਬ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਵਾਸੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਦੇ ਪੰਡਤ ਜੀ 'ਓਮ' ਕਹਿ ਕੇ,
 ਪਹਿਲੇ ਆਪਣਾ ਆਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।
 'ਏਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਮੰਤਰ',
 ਰਿਗ ਵੇਦ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉਚਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਅਰਥ ਏਹ ਕਿ ਆਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ,
 ਜ਼ੱਰੋ ਜ਼ੱਰੋ ਦੇ ਵਿਚ ਅਵਤਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਰੁਤਬਾ,
 ਜੀਵ ਜੰਤ ਜੋ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਕੀਤੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬ੍ਰਹਮਣ ਤੇ ਨਹੀਂ ਉੱਚੀ,
 ਤੇ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁਦਰ ਨੂੰ ਘੱਟ ਪਿਆਰ ਕੀਤਾ।
 ਰਾਮ-ਲਛਮਣ ਭੀ ਉਸੇ ਉਪਾਏ ਹੈਸਨ,
 ਪਰਗਟ ਓਸੇ ਨੇ ਚੇਤਾ ਚਮਿਆਰ ਕੀਤਾ।
 ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਕੇ ਬੋਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ,
 ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਨੇ ਇਹ ਪਰਚਾਰ ਕੀਤਾ:
 ਕਹੋ ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਨੂੰ ਮਤ ਝੂਠਾ,
 ਝੂਠਾ ਉਹ, ਨਾ ਜਿਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਉਹ ਰੱਦਿਆ ਗਿਆ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ,
 ਏਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹੇ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਰਚਨਾ ਉਸੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰਚਾਈ ਹੋਈ ਏ,
 ਜੋ ਜੋ ਜੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਕਰਤਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਵੱਖੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਾਮ ਜਪਾਉਣ ਬਦਲੇ,
 ਰੰਗ ਰੰਗ ਉਪਾ ਪਸਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਇੱਕੋ ਟਾਹਣੀ ਉੱਤੇ ਕੰਡਾ ਫੁੱਲ ਲਾ ਕੇ,
 ਘ੍ਰੰਣਾ ਈਰਖਾ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਕੜਾ, ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਤਸਥੀ,
 ਗਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਜੰਝੂ ਦਾ ਹਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਇਕਨਾਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਸ਼ਹੁ ਭਰਮਾਣ ਬਦਲੇ,
 ਰੰਗ ਰੰਗ ਦਾ ਹਾਰ ਸਿੱਗਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਇਕਨਾ ਚਾਤਰਾਂ ਵਿੱਦਿਆ ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ,
 ਅਕਲ ਬੁੱਧ ਦਾ ਮਾਨ ਹੰਕਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਇਕਨਾਂ ਕੋਝੀਆਂ ਓਸ ਨਿਰਪੱਖ ਸ਼ਹੁ ਦਾ,
 ਕਰਕੇ ਆਸਰਾ ਚਿੱਤ ਅਧਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਓਥੇ ਕੌਣ ਸੁਹਾਗਣ ਤੇ ਕੌਣ ਰੰਡੀ,
 ਖਬਰੇ ਕਿਨ੍ਹੂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ?
 ਫੇਰ ਮੌਲਵੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਏਹ,
 ਸੁਣ ਲੈ ਸਾਫ ਕੁਰਆਨ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ।
 *ਵਮਾਉਨਜ਼ਿਲਾ ਅਲੈਕਾਵਮਾਉਨਜ਼ਿਲਾ,
 ਮਿਨਕਬਲਿਕ' ਦਾ ਜਾਹਿਰ ਇਸਰਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਵਲੇ ਕੁੱਲੇ ਕੌਮਿ ਨਹਾਦ ਵਾਲੜਾ ਭੀ,
 ਸਾਫ ਸਾਫ ਹੋ ਹੁਕਮ ਗੁਫਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਅਰਥ ਇਹ ਕਿ ਥਾਂ ਥਾਂ ਕੌਮ ਅੰਦਰ,
 ਪਰਗਟ ਰਿਸ਼ੀ ਪੈਰੰਬਰ ਅਵਤਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਉਹਨਾਂ ਹੱਥ ਕਿਤਾਬਾਂ ਭੀ ਘੱਲੀਆਂ ਨੇ,
 ਤਾਂ ਜੇ ਸੱਚ ਦਾ ਜਾਏ ਇਤਬਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਕਿਸੇ ਓਸ ਨੂੰ 'ਲਾ ਸ਼ਰੀਕ' ਕਿਹਾ,
 ਕਿਸੇ ਤਰਜਮਾ ਇਕ ਓਅੰਕਾਰ ਕੀਤਾ।

*ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ।

ਆਦਰ ਦੂਜਿਆਂ ਮਜ਼ਬਾਂ ਦਾ ਕਰਨ ਬਦਲੇ,
 ਸਾਫ਼ ਹੁਕਮ ਏਹ *ਅਹਿਮਦ ਮੁਖਤਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਬੁਰਾ ਬੋਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੁੱਤ ਨੂੰ ਵੀ,
 ਓਹਦਾ ਦਿਲ ਨਾ ਜਾਏ ਬੇਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਤੇਰੇ ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਕੱਢੇਗਾ ਗਾਲ੍ਹ ਓਹ ਭੀ,
 ਜੇ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਬੁੱਤ ਤੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੀ ਓਸ ਨਹੀਂ ਰਈ ਕਰਨੀ,
 ਬੇੜਾ ਅਮਲਾਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਏਂ ਪਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਮੈਂ ਏਹ ਬੋਲ ਨਿਰੋਲ ਨਿਰਪੱਖ ਸੁਣ ਕੇ,
 ਸੜਦੇ ਕਾਲਜੇ ਨੂੰ ਠੰਡਾ ਠਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਫੇਰ ਆਖਿਆ ਮੈਂ ਹਰੀ ਪੁਰ ਅੰਦਰ,
 ਦੇਖੋ ਜੂਲਮ ਇਹ ਕਿਸੇ ਬੁਰਿਆਰ ਕੀਤਾ।
 ਅੱਗ ਲਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਨੂੰ,
 ਸੌਦਾ ਨਰਕ ਦਾ ਜੱਗ ਵਿਚਕਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਹਹੁਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਬੋਲ ਸਰਾਪ ਵਾਲਾ,
 ਜਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਹ ਸੁਣਿਆਂ ਸਾਰ ਕੀਤਾ :—
 ਉਹਦਾ ਕਫ਼ਨ ਭੀ ਉਹਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਦੇਗਾ,
 ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਤਯਾਚਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਕਾਲੜ ਪਾਪ ਦੀ ਜੱਗ ਤੇ ਆਪ ਲੈ ਕੇ,
 ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਹੈ ਓਸ ਮੁਰਦਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਲਾਈ ਓਸਨੇ ਅੱਗ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਨਹੀਂ,
 ਹੱਥੀਂ ਨਰਕ ਦਾ ਆਪ ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ।
 ਸੜ ਗਏ ਜਿਊਂਦਿਆਂ ਜੱਗ ਤੇ ਭਾਗ ਉਹਦੇ,
 ਮੁਰਦਾ ਅੰਤ ਦੇ ਵਿਚ ਖਵਾਰ ਕੀਤਾ।
 ‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਸੱਚ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਆਂਚ ਹੁੰਦੀ,
 ਸੜ ਕੇ ਬੀੜ ਨੇ ਪੰਬ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਕੀਤਾ।

ਦਸਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ

ਜੇ ਤੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਏਂ,
 ਸਿੱਖ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਸਤੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿਰਲੱਖ ਹੋ ਕੇ,
 ਹੋ ਜਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੈ ਹਜ਼ੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦਾ,
 ਕਿਤੋਂ ਲੱਭ ਲੈ ਸਬਰ ਸਬੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪਿਆਰੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਵਾਂਗੂ,
 ਸਿੱਖ ਝੱਲਣਾ ਕਹਿਰ ਕਲੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਗੱਲ ਬਾਲ ਦੀ ਕਰੇ ਕਿਆਸ ਵੱਡਾ,
 ਸਮਯੀਂ ਜੱਗ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਦਸਮ ਪਿਤਾ ਦਿਆਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ,
 ਲੱਭ ਸਿਦਕ ਤੇ ਸਿਰੜ ਸ਼ਉਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਅਨਲਹੱਕ ਪੁਕਾਰ ਕੇ ਹੱਕ ਬਦਲੇ,
 ਚੜ੍ਹ ਜਾ ਸੂਲੀ ਤੇ ਵਾਂਗ ਮਨਸੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਤੇਰੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਪੈਣ ਪਿੱਛੋਂ,
 ਤੇਰੇ ਜਿਗਰ ਵਿਚ ਹੋਣ ਨਬੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਜੇਕਰ ਪੰਥ ਨੂੰ ਜ਼ਰਾ ਝਰੀਟ ਲੱਗੇ,
 ਤੇਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਅੰਗੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਗੁੰਝਲ ਵਲ ਜੇ ਗੈਰਾਂ ਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣੇ ਨੀ,
 ਤਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣਾ ਆਪ ਨੂੰ ਘੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਮੁੱਦਾ, ਜੇਕਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਈਂ,
 ਸਿੱਖ ਉੱਡਣਾ ਵਾਂਗ ਕਾਢੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀ ਕੇ ਓਹੋ ਹੀ ਅਮਰ ਹੋਏ,
 ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਰਨ ਮਨਜ਼ੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।

* ਇਹ ਕਵਿਤਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ਜਦ ਕਿਸੇ ਪਾਪੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਨੂੰ ਹਰੀ ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹਾਹਾਕਾਰ ਮਚਿਆ ਸੀ।

ਮਗਰੋਂ ਅੰਬ ਨੂੰ ਅੰਬੀਆਂ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ,
ਜਦੋਂ ਵਾਰਦਾ ਆਪਣਾ ਬੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।

ਤਾਰ ਤਾਰ ਚੌ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਨਿਕਲੇ,
ਝੱਲੇ ਸੱਥਰੇ ਜਦੋਂ ਤੰਬੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।

ਮੋਇਆਂ ਬਾਝ ਨ ਸੁਰਗ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇ,
ਸੁਰਗਾਂ ਬਾਝ ਨ ਲੱਭਦੀ ਹੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।

ਸੁਰਮਾ ਬਣ ਗਿਆ ਜੱਗ ਦੇ ਦੀਦਿਆਂ ਦਾ,
ਜਦੋਂ ਸੜ ਗਿਆ 'ਸ਼ਰਫ' ਕੋਹੜੂਰ ਪਹਿਲਾਂ।

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਤੇ
ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ

ਪੁਤਲਾ ਨਿਆਉਂ ਦਾ ਤੇ
ਮੇਘ ਉਪਕਾਰ ਦਾ ਉਹ,
ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦਾਰੂ,
ਸਰਕਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਲਾਡਲਾ ਸਪੂਤ ਹੈਸੀ
ਐਡਾ ਉਹ ਬਹਾਦਰੀ ਦਾ,
ਲੰਘ ਜਾਏ ਅਟਕ ਨੂੰ
ਖਲ੍ਹਿਹਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਮੱਛੀ ਵਾਂਗੂ ਫੜ ਤਲ
ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ,
ਧੂਹੀ ਜੇਹੜੇ ਪਾਸੇ,
ਤਲਵਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਦਾਹੜੀ ਅਤੇ ਮੁੱਛਾਂ ਦੇ
ਵਜੀਫੇ ਜੇਹੜੇ ਲਾ ਦੇਵੇ,
ਹੈਸੀ ਮਰਦਾਂ ਬੀਰਾਂ ਦਾ ਉਹ,
ਯਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਪਾਣੀ ਵਾਂਗੂ ਤੁਰ ਤੁਰ
ਨੀਵੇਂ ਵੱਲੋ ਜਾਣ ਵਾਲਾ,
ਨੀਵੇਂ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ,
ਪਿਆਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੱਗੇ
ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਖੜਾ ਹੋਵੇ,
ਖਾਣ ਲਈ ਕੋਟੜੇ
ਤਿਆਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹ ਤੇ
ਛਕੀਰਾਂ ਦਾ ਛਕੀਰ ਹੈਸੀ,
ਗੋਦੜੀ ਦਾ ਲਾਲ,
ਸਰਦਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

‘ਸ਼ਰਫ਼’ ਅੰਸ ਆਪਣੀ ਮਿਟਾਕੇ
ਏਸ ਜੱਗ ਉੱਤੋਂ,
ਗਿਆ ਅਬਚਲ ਤਖਤ ਨੂੰ,
ਉਸਾਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ।

ਡੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਤਾਰਾ
(ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ)

ਊਂਠ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਅੱਜ
ਸੈਲ ਦੀ ਤਰੰਗ ਵਿੱਚ,
ਹਾਲ ਜਾਕੇ ਵੇਖਿਆ ਮੈਂ,
ਸ਼ਾਹੀ ਸਮਸ਼ਾਨ ਦਾ।

ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਕੌਰ
ਰਾਣੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਹੈਸੀ,
ਬੂਹਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਮੈਂ,
ਛਨਾਹ ਦੇ ਮਕਾਨ ਦਾ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੇਟੀ ਹੋਈ
ਰਾਣੀ ਪਰਤਾਪ ਕੌਰ,
ਦਸਦੀ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈਸੀ,
ਪਤੀ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ।

ਪਤੀਬੜਾ ਨਾਲ ਓਹਦੀ
ਮੜ੍ਹੀ ਏਦਾਂ ਮੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ,
ਜਗੀ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੀਏ ਜਿਵੇਂ,
ਸਾਲੂ ਹਲਵਾਨ ਦਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ
ਵਿਚਲੀ ਸਮਾਧ ਵਿਚ
ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ੇਰ ਹੈਸੀ,
ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦਾ।

ਸਾਹਮਣੇ ਹੀ ਲੰਮਾ ਪਿਆ,
ਪੁੱਤ ਚੌਦਾਂ ਵਰਿਆਂ ਦਾ,
ਚੌਪਈਂ ਦੇ ਚੰਨ੍ਹ ਨੂੰ ਸੀ,
ਜੇਹੜਾ ਕਦੀ ਰਾਨਦਾ।

ਵੇਖ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਦੋਵੇਂ
ਇੱਕੋ ਹੀ ਸਮਾਧ ਵਿਚ,
ਗੁਬਜ਼ ਪਿਆ ਆਂਹਦਾ ਸੀ ਇਹ
ਓਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ।

ਤੁਲਾ ਰਾਸ਼ੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ
ਮੇਲ ਏਦ੍ਹਾਂ ਹੋਵਦਾ ਏ,
ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਚੰਦ ਤੇ,
ਗ੍ਰਹਿਣੇ ਹੋਏ ਭਾਨ ਦਾ।

ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਮੂਰਤਾਂ ਨੇ ਵੇਖ ਮੈਨੂੰ,
ਚੁੱਪ ਦੀ ਕਮਾਨੋਂ ਲਾਇਆ,
ਤੌਰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਦਾ :—

ਅੱਖੀਆਂ ਦੇ ਕਾਂਟੇ ਵਿਚ
ਅੱਜ ਕੀ ਤੂੰ ਤੋਲਦਾ ਏਂ ?
ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਸੌਦਾ ਏਸ,
ਉੱਜੜੀ ਦੁਕਾਨ ਦਾ।

ਸੋਨੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਲੁ
ਪੈਰ ਜਿਹਦੇ ਚੁੰਮਦੀ ਸੀ,
ਅੱਜ ਓਹਨੇ ਮੌਲਿਆ ਏ,
ਵਾਸਾ ਬੀਆਬਾਨ ਦਾ।

ਮੇਤੀਆਂ ਦਾ ਚੌਰ ਜਿਨੂੰ
ਝੁੱਲਦਾ ਸੀ ਕਲ ਪਿਆ,
ਅੱਜ ਓਹਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੇ ਹੈ,
ਕਹਿਣਾ ਜਾਲ ਤਾਨਦਾ।

ਕੱਲ ਜੇਹੜੇ ਸੂਰਮੇ ਦੇ
ਧੌਂਸਿਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜ ਨਾਲ,
ਕੰਬਦਾ ਕਲੇਜਾ ਹੈਸੀ
ਜ਼ਿਮੀਂ ਅਸਮਾਨ ਦਾ।

ਓਸਦੀ ਸਮਾਧ ਉੱਤੇ
ਤੂੰ ਭੀ ਅਜ ਵੇਖ ਲਵੀਂ
ਘਟ ਵਾਂਗੂ ਛਾਯਾ ਹੋਇਆ
ਸਮਾਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਨ ਦਾ।

ਕੰਧ ਉੱਤੇ ਪਈਆਂ ਹੋਈਆਂ
ਓਨ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪ ਮੂਰਤਾਂ ਨੇ,
ਦਿਤਾ ਮੈਨੂੰ ਸਬਕ ਐਸਾ,
ਚੁੱਪ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ।

ਢਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਚਿਪਰਾਂ ਤੇ
ਪੈ ਗਈਆਂ ਤ੍ਰੇੜਾਂ ਵਿਚੋਂ,
ਬੇਹ ਵਾਂਗੂ ਵੇਖਿਆ ਮੈਂ,
ਨਕਸ਼ਾ ਜਹਾਨ ਦਾ।

ਵੇਖ ਕੇ ਸਮਾਧ ਜਦੋਂ
ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਵਲ ਹੋਇਆ,
ਡਿਠਾ ਮੈਂ ਸਿਆਪਾ ਪਿਆ,
ਡਾਢੇ ਘਮਸਾਨ ਦਾ।

ਬਾਹਾਂ ਕੱਢ ਲੰਮੀਆਂ
*ਖਜੂਰਾਂ ਨੇ ਅਲਾਹਣੀ ਦਿੱਤੀ,
ਪਿਟ ਪਿਟ ਨਾਲ ਕੀਤਾ,
ਪਿਪਲਾਂ ਨੇ ਜਾਨ ਦਾ।

ਚੀਕਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਤੇ
ਚੂਬੀਆਂ ਨੇ ਵੈਣ ਪਾਏ,
ਖੂਨੀ ਸਫ਼ਾ ਖੇਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ
ਬੂਹੇ ਨੇ ਦਲਾਨ ਦਾ।

ਰਤੀ ਭੀ ਨ **ਸੰਗ ਕੀਤੀ,
ਜਾਲੀ ਮਰਮਰ ਦੀ ਨੇ,
ਸੀਨੇ ਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਵਟ,
ਗੋਲੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ।

* ਖਜੂਰਾਂ ਤੇ ਪਿਪਲ ਦੇ ਬੂਟੇ ਸਮਾਧ ਤੇ ਹਨ।

* ਸੰਗ ਮਰਮਰ ਦੀ ਜਾਲੀ ਉੱਤੇ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦ ਹੈ।

ਹੂੰਗ ਹੂੰਗ ਆਖਿਆ ਏਹ
ਬੁੱਢੇ ਦਰਿਆ ਮੈਨੂੰ,
ਬੱਚਾ ਐਡਾ ਹੌਸਲਾ ਸੀ,

ਓਸ ਭਗਵਾਨ ਦਾ।

ਤੇਗ ਨਾਲ ਸੀਸ ਨੂੰ ਭੀ
ਓਹਦੇ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ,
ਲਾਗੂ ਜਿਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ,

ਆਪਣੀ ਓਹ ਜਾਨ ਦਾ।

ਚੌਰੀ ਬਦਮਾਸ਼ੀ ਕਰੇ
ਜਿਹੜਾ ਓਹਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ,
ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਹੀਆ,

ਕਿਸ ਮਾਂ ਦੇ ਜਵਾਨ ਦਾ।

ਬੂਹੇ ਚੱਨੇ ਖੋਲ ਕੇ
ਨਿਸ਼ੰਗ ਲੋਕੀਂ ਸੌਣ ਪਏ,
ਬੀੜਾ ਬੀ ਨ ਗੁੰਮਦਾ ਸੀ,

ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ।

ਬੁੱਧਕੀਆਂ ਦੁਸ਼ਾਲੇ ਤੇ
ਇਨਾਮ ਕੜੇ ਵੰਡ ਵੰਡ,
ਘਰ ਘਰ ਬੀਜਿਆ ਸੀ,

ਸੋਨਾ ਉਹਨੇ ਦਾਨ ਦਾ।

ਕਾਬਲੋਂ ਛੁਡਾਇਆ ਓਹਨੇ
ਲੇਡੀਆਂ ਤੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ,
ਲੰਦਨ ਉੱਤੇ ਲੱਦ ਦਿੱਤਾ,

ਭਾਰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਨ ਦਾ।

ਛੜੇ ਓਹਦੇ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ
ਬਲ *ਦੋਹਾਂ ਸ਼ੇਰਾਂ ਦਾ ਸੀ,

* ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਰਥਾਤ ਸ਼ੇਰ ਤੇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ੇਰ।

ਇਹੋ ਜੇਹਾ ਨਾਂ ਹੈ ਸੀ,
 ਓਸ ਬਲਵਾਨ ਦਾ।
 ਐਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ
 ਉਹ ਸੀਸ ਉਤੇ ਰੱਖਦਾ ਸੀ,
 ਮਾਰ ਗਿਆ ਖੰਜਰ ਉਹਨੂੰ,
 ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਿਆਨ ਦਾ।
 ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਪਾਪ ਜਦੋਂ
 ਕੀਤਾ ਆਪੋੜ੍ਹੀਮਿਆਂ ਨੇ,
 ਟੁੱਟ ਗਿਆ ਲੱਕਾ,
 ਮੇਰੇ ਹੜ੍ਹ ਤੇ ਤੂੜਾਨ ਦਾ।
 ਏਸ ਪਾਸੇ ਅੱਣ ਜਾਣ
 ਓਦੋਂ ਦਾ *ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ,
 ਜਦੋਂ ਦਾ ਉਹ ਤੁਰ ਗਿਆ,
 ਸੋਮਾ ਕਿਰਪਾ ਆਨ ਦਾ।
 ਏਨੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਤੇ
 **ਬਿਲਾਵਲ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰੂਹ ਬੋਲੀ,
 ਨਹੀਂ, ਨਹੀਂ, ਭੇਤ ਗੁੱਝਾ
 ਸੁਣੋ ਦਾਸਤਾਨ ਦਾ।
 ਤਖਤੋਂ ਲੁਹਾ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹੇ
 'ਖੜਕ' ਨੂੰ ਸੀ ਜੇਲ੍ਹ ਪਾਯਾ,
 ਪੀੜ ਦਿੱਤਾ ਘਾਣ ਜਿਨ੍ਹੇ
 'ਚੇਤ ਸਿਹੁੰ' ਜਵਾਨ ਦਾ।
 ਮਿਠੀ ਛੁਗੀ ਬਣ ਬਣ
 ਬੂਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ,
 ਪਿਤਾ ਪੁੱਤ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੀ
 ਦਿੱਲੀ ਅਰਮਾਨ ਦਾ।

* ਬੁੱਢਾ ਦਰਿਆ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਸਮਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

** ਬਿਲਾਵਲ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਕਬਰ ਭੀ ਇਥੇ ਹੀ ਹੈ।

ਇਕ ਤੇ ਸੁਟਾਈ ਕੰਪ
ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਦਵਾਈ ਜ਼ਹਿਰ,
ਬੇਹ ਜਿਨ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ
ਹੀਰਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਨ ਦਾ।

ਮਹਾਰਾਣੀ ਚੰਦਾਂ ਅਤੇ
ਨਾਲ ਓਹਦੀ ਨੂੰਹ ਨੂੰ ਭੀ,
ਕੀਤਾ ਸੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹੇ,
ਆਪਣੇ ਈਮਾਨ ਦਾ।

ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਮਾਰ ਕੇ
'ਜਵਾਲਾ ਸਿੰਘ' ਸੂਰਮੇ ਨੂੰ,
ਮੁੱਢਾਂ ਨੂੰ ਮਰੋੜ ਜੇਹੜਾ,
ਹਿੱਕ ਹੈਸੀ ਤਾਨਦਾ।

ਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰ ਮਾਰ
ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸੂਰਿਆਂ ਨੂੰ,
ਬੋਲਬਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹੇ,
ਆਪਣੀ ਜਬਾਨ ਦਾ।

ਓਸੇ ਪਾਪੀ 'ਡੋਗਰੇ
'ਵਜੀਰ' ਨੇ ਬੁਝਾਇਆ ਹੈਸੀ,
ਦਗੇ ਨਾਲ ਇਹ ਭੀ ਦੀਵਾ,
ਸ਼ਾਹੀ ਪ੍ਰਾਨਦਾਨ ਦਾ।

'ਸ਼ਰਫ਼' ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੀ
ਸਮਾਧ ਜਿਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹੋ,
ਡੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਤਾਰਾ ਹੈ ਇਹ
ਪ੍ਰਾਲਸੇ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦਾ।

ਬਾਬੂ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਦੀਨ 'ਸ਼ਰਹ'

(1898-1955)

ਪੰਜਾਬੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ
PUNJABI LIBRARY

www.PunjabiLibrary.com

